

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

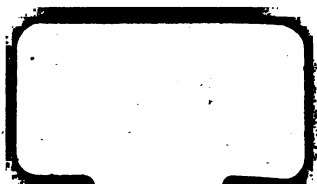
Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på <http://books.google.com>

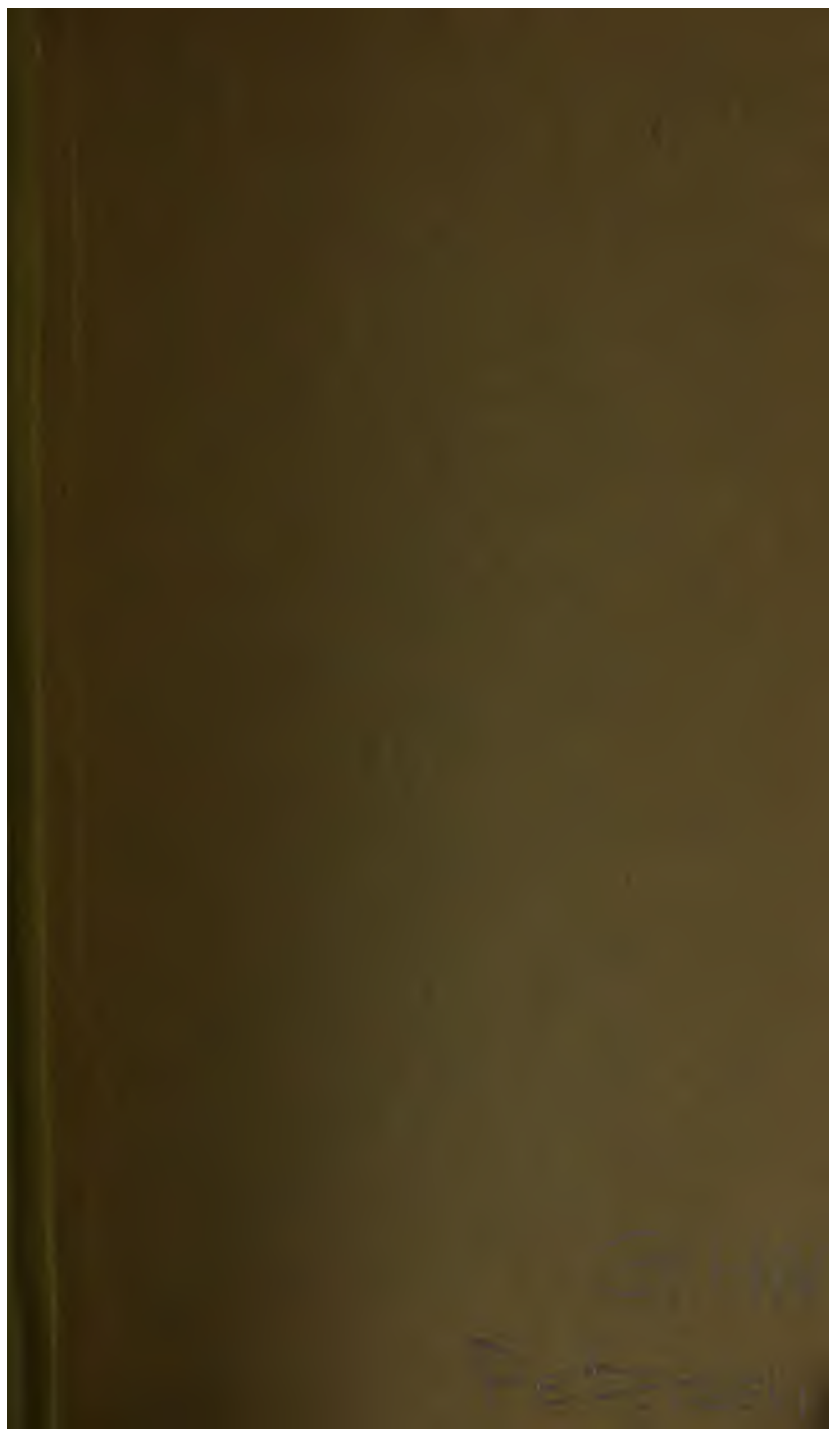
to be a source of information for the consumer, and the consumer is more likely to be influenced by the information provided by the source (e.g., the retailer) than by the information provided by the manufacturer (e.g., the manufacturer's website) (Kumar and Pappas 2009; Grewal et al. 2004).

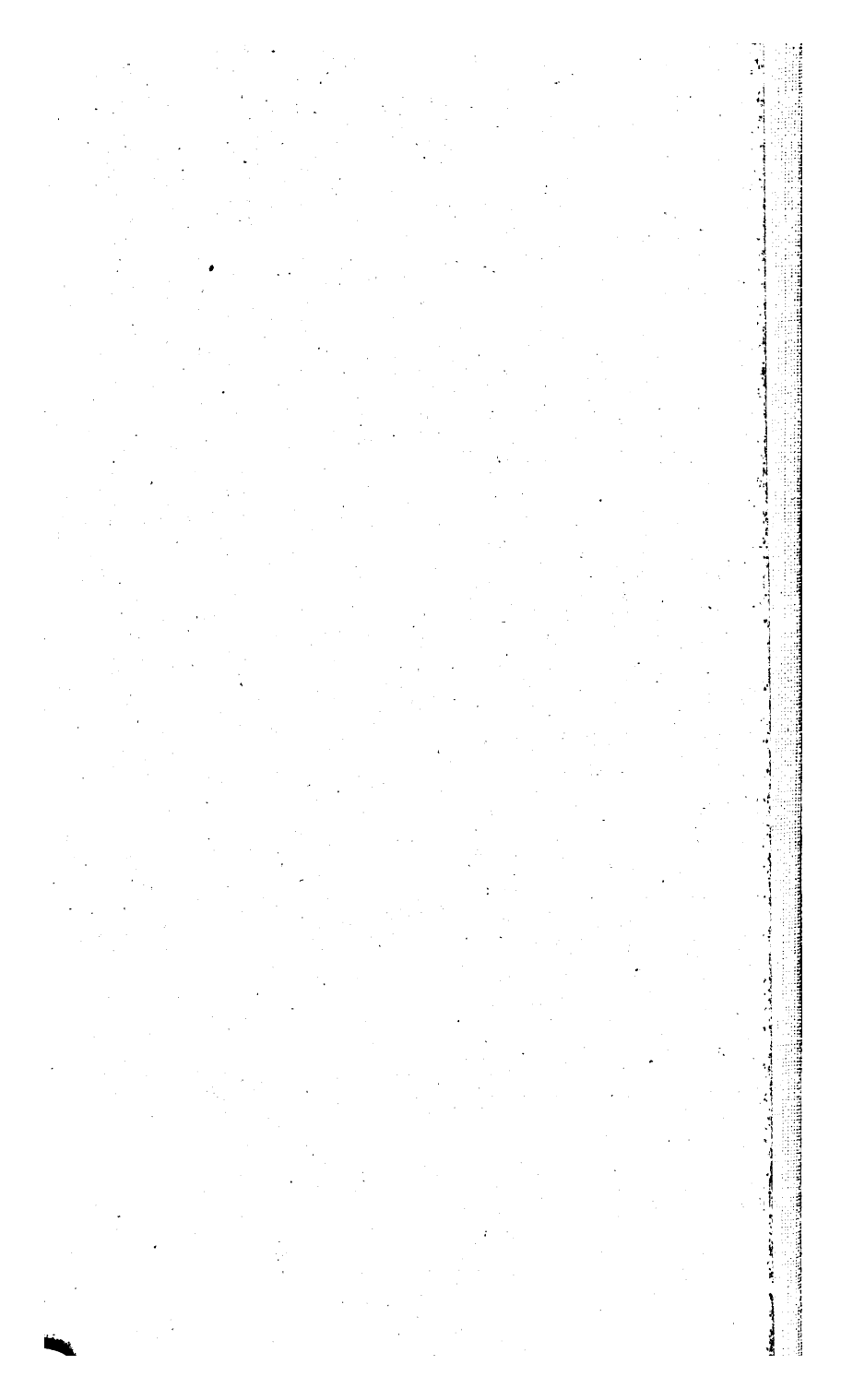
In addition, the retailer is more likely to be influenced by the information provided by the manufacturer than by the information provided by the consumer (e.g., the consumer's review) (Kumar and Pappas 2009; Grewal et al. 2004). This is because the retailer is more likely to be influenced by the information provided by the manufacturer than by the information provided by the consumer (e.g., the consumer's review) (Kumar and Pappas 2009; Grewal et al. 2004). This is because the retailer is more likely to be influenced by the information provided by the manufacturer than by the information provided by the consumer (e.g., the consumer's review) (Kumar and Pappas 2009; Grewal et al. 2004).

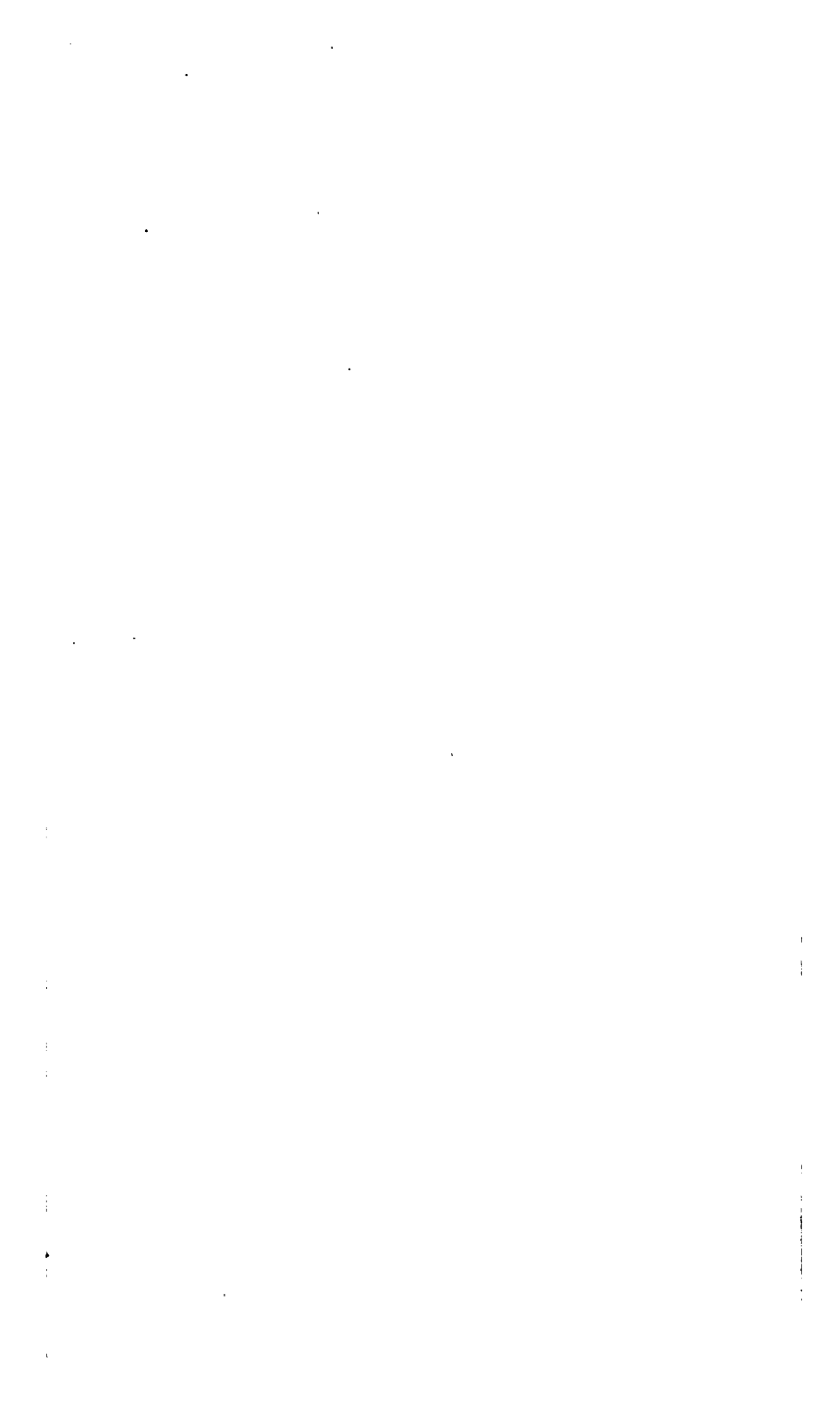
In addition, the retailer is more likely to be influenced by the information provided by the manufacturer than by the information provided by the consumer (e.g., the consumer's review) (Kumar and Pappas 2009; Grewal et al. 2004). This is because the retailer is more likely to be influenced by the information provided by the manufacturer than by the information provided by the consumer (e.g., the consumer's review) (Kumar and Pappas 2009; Grewal et al. 2004). This is because the retailer is more likely to be influenced by the information provided by the manufacturer than by the information provided by the consumer (e.g., the consumer's review) (Kumar and Pappas 2009; Grewal et al. 2004).

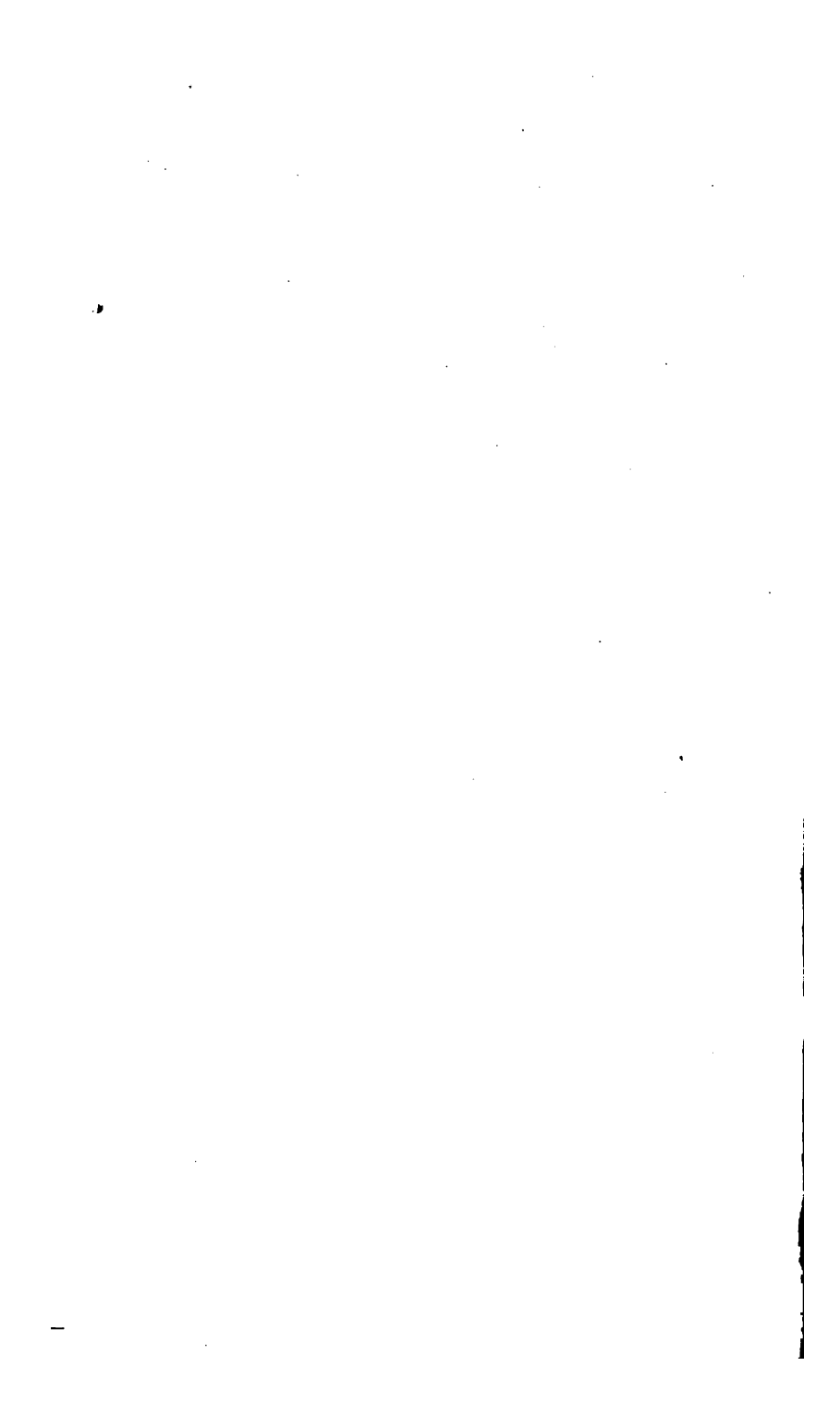
In addition, the retailer is more likely to be influenced by the information provided by the manufacturer than by the information provided by the consumer (e.g., the consumer's review) (Kumar and Pappas 2009; Grewal et al. 2004). This is because the retailer is more likely to be influenced by the information provided by the manufacturer than by the information provided by the consumer (e.g., the consumer's review) (Kumar and Pappas 2009; Grewal et al. 2004). This is because the retailer is more likely to be influenced by the information provided by the manufacturer than by the information provided by the consumer (e.g., the consumer's review) (Kumar and Pappas 2009; Grewal et al. 2004).

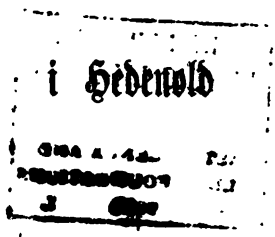

571.34 I

Danmarks Historie

Nils M. Thias
Nils M. Petersen,

Professor i de nordiske Sprog ved Kjøbenhavns Universitet,
Medlem af det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab
og flere lærde Samfund.

Andet Oplag.

Første Del.
Sagnhistorie.

*Dum vita manet, studentus honeste
posse mori.* Bjarkegaardet hos Saxo.

Kjøbenhavn.
Forlagt af **J. S. Schubothes Boghandling.**
Trykt i Grækes Bogtrykkeri.

1854. 55

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
718899A
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS
R 1900 L

NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS

Foreindring.

Ved den første Udgave af dette Skrift, der udkom for tyve Aar siden, yttrede jeg, hvilken Skjøn Ting det er, naar en alvorlig Stræben nærmer sig sit Maal, og udtalte de Omstændigheder, under hvilke det blev til; samt om Skriftet selv fornemmelig følgende:

Det var umuligt at begynde Danmarks Historie uden med Sagnhistorien, men det var næsten ligesaa umuligt, at komme over denne. Banstælligheden vil erkjendes af enhver, som vil gjøre Forsøget. Naar Grundtvig, den første aandelige Kjempe i Danmark, har udtalt den samme Fornemmelse (*Nordens Mythologi*, 1832, S. 137), naar han ingen Danmarks Historie har skrevet, „blot fordi“, siger han, „jeg ikke vidste hvad jeg skulde gjøre ved Oldsagnene, som jeg ikke nænte at udelade, ikke maatte forkvæle, og ej vidste at behandle;“ hvad skulle vi andre da sige? Banstælligheden maatte imidlertid overvindes. Tre Veje stode aabne: enten trostødig at fortælle Sagnene, som om alt deri var saa, og ikke kunde være anderledes; eller at omsforme dem med Willkaarlighed, og efter Gætning antage Sammenhæng der, hvor der ingen er; eller at fortælle Sagnene med al deres Gjen-

dommelighed efter de bedste Kilder, og at anmærke deres rimelige Oprindelse og Sammenhæng. Den første Vej kunde jeg ikke gaa, da jeg ikke vilde fortælle Eventyr for Børn; ad den anden kunde jeg have fulgt Suhm, men hans System har vel Sammenhæng nok i sig selv, næsten ingen med de Kilder, af hvilke det er taget, og noget bedre vidste jeg ikke at sætte isteden; den tredje stod da kun tilbage. Det var tungt nok, naar den betraadtes, at den barnlige Tro paa den historiske Sandhed ofte maatte forstyrres, men Betragtningen af det Oldtidens Liv, som rørte sig i Sagnet, og den poetiske Sandhed, som overalt fremtraadte i Klarhed, selv naar den historiske Sandhed blegnede, maatte dog være en værdig Bestjæftigelse for den tænkende Aand.

Om Stoffets Behandling kunde der ikke vel være nogen Tvivl; den maatte være saa livfuld, men tillige saa tro, saa grundig, som muligt; Hensigten var ikke at more, men at oplyse, at give et rent Billede af Stoffet, som det var, hverken mere eller mindre. Ved Fortællingen selv angaves derfor Kilderne; men nyere Forfatteres Meninger og andre Oplysninger, der, om muligt, kunde tjene til at give den Studerende, som maatte ønske selv at trænge dybere ind i Undersøgelserne, en begyndende Ledetraad, kunde mest passende tilføjes i Anmærkninger; disse maatte være korte; og jeg frygter for, hvor saa meget var at vælge imellem, ikke altid at have truffet det rette Valg. Af de gamle Digte maatte ogsaa de mest indgribende efter deres Hovedindhold

optages, da Stoffets Omfang ikke tillod at optage dem alle. Ved deres Behandling kom det især an paa, ikke i et modernt Sprog at udtvære de af Sare noksom udtværede gamle danske Sange, men at forsøge paa, at føre dem tilbage til Oldtidens simple og kraftige Korthed. At give dem i mange og lange Rim var let; at gjengive dem Oldtidens Præg, som de stundum ganske havde tabt, uden at de derved bleve uforstaaelige, var, hvor rigtig end Ideen monne være, et i Udsørelsen saa voveligt Forsøg, at det vel fortjener en mild Bedømmelse.

Behandlingen af den følgende Tids Historie er ulige lettere; den vil gaa ud paa, at meddele en af selve Kilderne hentet Fremstilling af det mærkværdigste og vidværdigste, jeg har seet i disse. Den vil være udførlig og omfattende, uden hvilket ingen klar Skildring af Folkets Skæbne og Tænkemaade kan gives; det tørre i Historien skal ikke forbigaa, hvor det tjener til at kaste Lys paa det hele; det livelige skal fremstilles med det Liv, i hvilket det aander, men uden Tilfætning eller Udsmykkelse; eller kort, det er mit Ønske, at dette Skrift maa blive saa brugbart for Videnskabsmanden, saa belærende for den tænkende Læser i Almindelighed, som muligt. Historie skrives kun for dem, der ikke have Lyft eller Lejlighed til at ransage Kilderne selv; af disse kan man lære langt mere, end af nogen historisk Behandling; men er denne ikke ganske uden Værd, saa aabner den ogsaa Vejen til Betragtninger, der ligge skjulte som t

en Brønd i Kilderne selv, af hvilke de maa fremdrages fra Dybet, for at blive Menneskene til Bedervælgelse. Dette gjør Historiens Studium til et evigt Studium, til en bestandig rislende Kilde for Folkets Dplysning og fremstridende Dannelse. Derfor maa man ønske, at stedse flere og flere ville behandle den, naar de kun behandle den med Flid og med Alvor.

Hertil har jeg ved dette andet Dplag kun lidet at tilføje. Efter en saa lang Arrække følger det af sig selv, at mine Anskuelser i adskillige Ting have forandret sig; dog ikke saa meget, at jeg følte Trang eller Lyst til en Omskjæftelse. En saadan mislykkes desuden let under andre Forholde, under andre Studier, under en anden Stemning. Heller ikke vil Almenheden isteden for det, som den engang har skænket sit Bifald, gjerne modtage noget, som den atter skal sætte sig ind i, og ligesom paa ny saa nogen Kjærlighed for. Det har derfor været min Bestræbelse, at forandre saa lidet som muligt, og kun saa vidt det lod sig gjøre, at give det meddelte større Lydelighed, mere Kraft og Fylde. Paa nogle Steder har jeg derfor, for Enhedens Skyld i Behandlingen, beholdt hvad jeg efter en strengere Undersøgelse vel maatte være tilbøjelig til at forbigaa. Kjendere ville nok see dem. Paa andre har jeg udfyldt og tilføjet hvad jeg ved den første Behandling meget godt vidste burde staa der, men som jeg den Gang ikke kunde saa Dugt med. Noget var der, som maatte forandres, fordi det var uforenes-

ligt med de nyere Undersøgelser; derved gjorde jeg den muliggjorte Korthed til mit Djemed.

Min Anskuelse af Historien og dens Behandling er endnu den samme som forhen. Uden et nøjagtigt, af enhver anden Forfatter saa godt som uafhængigt, Kildestudium, forekommer det mig, er der ingen Historie til. Fra dette Studium udgaar den nøjagtige Dypatning af de historiske Fakta, hvis Kilder nødvendig maa angives. Men de nøgne Fakta ere endnu langt fra at være Historie. De ere kun Faktorer i Beregningen, ikke Beregningen selv. Det Liv, der ligger i Kilderne, maa undertiden, naar det er udsukt, gjenoplives, og, naar det allerede er til, gjensødes i Historiefriiverens Sjæl. Min Anskuelse af Sagnhistorien har derimod forandret sig noget. Det vil være klart, at jeg i den tænkte at forene to Djemed; at jeg ved Siden af det poetiske Element søgte og troede at gjensinde et tro historisk; og Behandlingen gif derfor ud paa, at gjengive dem begge med Trostid. Men jo mere jeg har stillet de kritiske Undersøgelser for mig, desto visere er det blevet mig, at den historiske Sandhed for denne Tid næsten ganske maa vige for den poetiske. Flere Samlinger til det historiske Djemed har jeg derfor ikke benyttet, fordi Udbyttet alligevel intet derved kunde vinde. Et eneste Exempel derpaa vil være tilstrækkeligt: I Brot um fornan átrúnað (i Snorraedda, den Arna-Magn. Udg. 2 D. S. 636) synker den første Del af Kongerækken ganske sammen, da Skjolds Søn nemlig er

den Dan, som Danmark er opkaldt efter; og om Aernes Indvandring hedder det, at de foretog deres Færd til Norden, da Apostelen Johannes begyndte sin Prædiken. Næsten enhver Blet Jord, som man for denne Tid træder paa, synker sammen og viger. Det er derfor naturligt, at Granstningen, der ingen Tilfredsstillelse kan vinde, underordner sig og giver efter, og, naar der dog skal fantaseres, heller lader Fantasten selv føre Ordet. Og tilvilde vil ingen optage det ilde, naar nogen har Tilbøjelighed til, heller at poetisere med Daab og Bedrifter end med Aarstal og Navne. Det kritiske Element har derfor trukket sig mere sammen, det poetiske udvidet sig.

De i det følgende fornødne Forandringer og hvad jeg forresten maatte have at bemærke skal jeg til sin Tid omtale, forsaavidt det behøves.

Jubhold.

Aldste fremmede Beretninger om Norden, S. 1.

Pytheas fra Marseille, S. 8.

Pomponius Mela, S. 10.

Plinius, S. 11.

Tacitus, S. 12.

Ptolemaeus, S. 19.

Agathicus Istricus, S. 21.

Procopius, S. 25.

Jornandes, S. 27.

Udvandringer, S. 30.

Kimbrer og Teutoner, S. 30.

Goter, S. 41. Gepider, S. 48. Burgundioner, S. 49.

Heruler, S. 49.

Langbarder, S. 50.

Saxer, Angler og Friser, S. 60.

Vareger, S. 71.

Aldste nordiske Beretninger, S. 73.

1. Nordens ældste Beboere, S. 75.

Finner og Joter, S. 79. Kelter, S. 80.

Germaner, S. 87. Daner, S. 89.

Eyrog og Sagn, S. 90.

2. Asernes Indvandring, S. 97.

Sagnhistorie, S. 129.

1. Kongesagn, S. 131.

Kongerakten, S. 135.

Ekjold, S. 144.

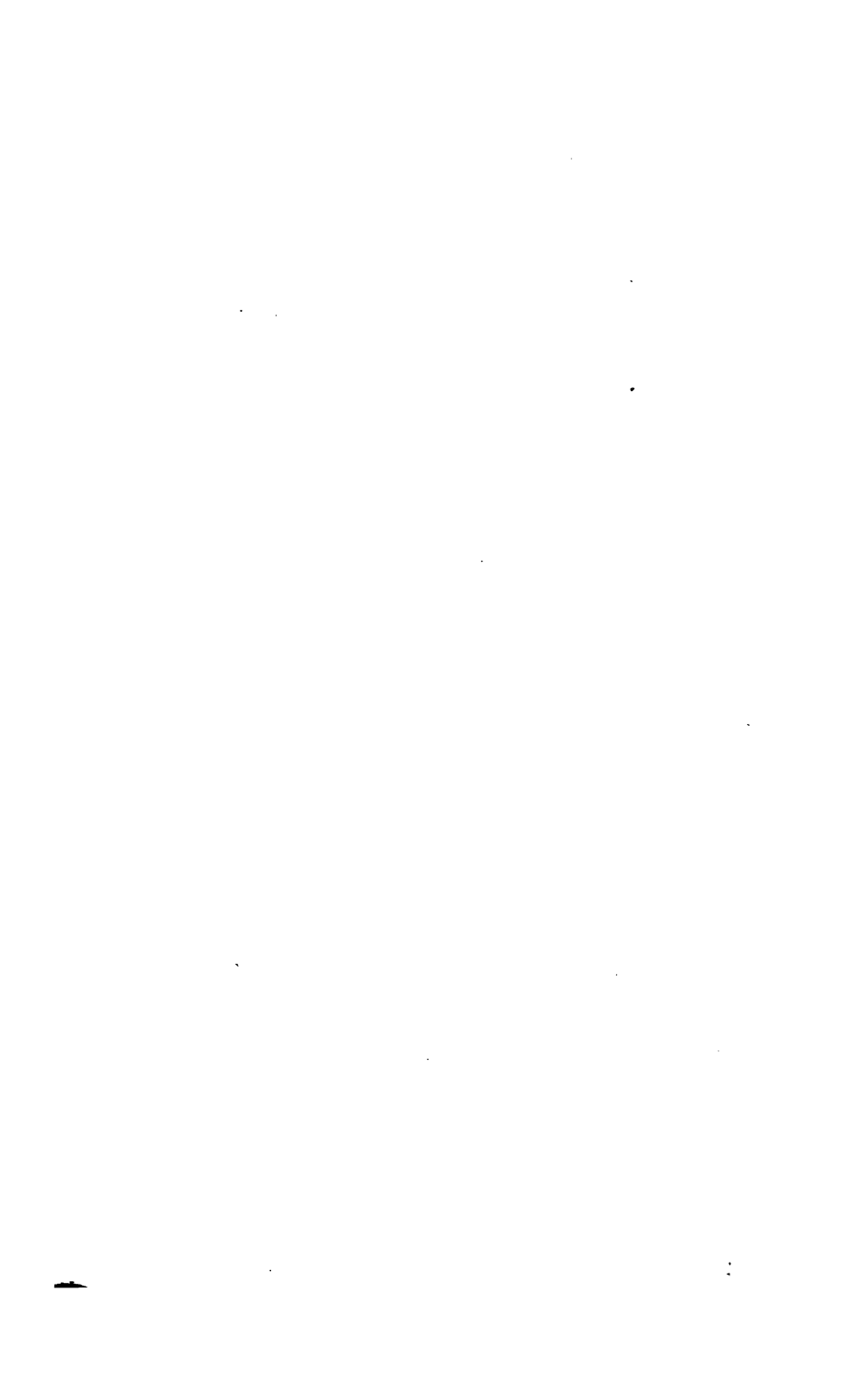
Frode (Fredfrode), S. 149. Grottesangen, S. 150.

Bermund og Uffe, S. 160.

Dan Mikillate, S. 166.

- Frode den Fredsommelige og Frode Frøkne, S. 168. Erik
 den Bøttalende, S. 172.
 Hjarne, S. 188. Fridlev, S. 189.
 Ale den Frøkne, S. 191. Starkodder, S. 193. 202. 273.
 Ingild Vendemod, S. 202. *
 Koar og Helge, S. 209.
 Kolf Krake, S. 219. Bjartemaalet, S. 230.
 Mellemrige, S. 247.
 Iver Vidfadme, S. 249. Heret og Helge, S. 252.
 Harald Hildetand, S. 258. Brautlaflaget, S. 262.
 Sigurd Ring, S. 280.
 Regner Lodbrog, S. 281. Krates Maal, S. 297.
 2. Blandede Sagn, S. 309.
 Hedin og Føgne, S. 311.
 Heder og Balder, S. 324.
 Gram, S. 330.
 Hadding, S. 333.
 Asmund og Asvid, S. 342.
 Amlod, S. 343.
 Arngrims Sønner, S. 351.
 Ottar og Sigrid, S. 359.
 Alf og Alfhilde, S. 361.
 Hagbard og Signe, S. 362.
 Halfdan og Gyride, S. 367.
 Hervør og Hedrek, S. 374.
 Jarmerik. Snio. Gorm og Torkild Adelfar, S. 378.
 Sagn om Danmarks Herredømme, S. 383.
 Forbindelse med Volsungesangene, S. 397.
-

Ældste fremmede Efterretninger om Norden.

1. Ældste Efterretninger om Norden.

1. Kristendommen havde i mange Aarhundreder været forkyndt paa Jorden, førend noget historisk Lys skinnede over Nordens Fjelde og Sletter. Medens det bestraaede Labyrinthens og Pyramidernes Hjem, og derfra bragtes til Grækerne, hos hvilke den menneskelige Aands højeste Ideer udvikledes og bevaredes i Digtkunstens, Beltalenhedens og Historiens uforgjængelige Værker; medens Rom efterhaanden hævdede sig til Verdens Herre, og strakte sine altomfattende Arme fra Brædderne af Indus til Elben, laa Nordens Begivenheder indhyllede i Mørke. Thi ældre end Brage den Gamle (omtrent Aar 800) kjende vi ingen nordisk Digter, som vi med Sikkerhed kunne tillægge historisk Personlighed; og endnu mindre kunde der før samme Tid opstaa en Historieskriver, som Grækernes Herodot, der ved at samle Præsternes Beretninger kunde have givet en nogenlunde sammenhængende Fremstilling af Fædrenes Tildragelser og Forsætning. Naar vi derfor ville vide noget om Nordens ældste Tilstand, maa vi enten hente vore Efterretninger fra sydlige Stribenter, eller gaa ud fra de nordiske Folks senere Tilstand, Sprog og Sæder, og ved at slutte tilbage fra disse uddrage de Formodninger vi kunne have om deres ældste Hændelser og Færd. Til denne Kundskab, som vi her forsøge, som Indledning, at opfatte i nogle korte Omrids,

flutter sig derpaa den anseelige Række af Sagn, hvilkte vore Fædre efterlode os som et Aftryk af deres Forestillinger om Hedenold.

2. De gamle græske og rommeriske Stribenters Efterretninger om Norden ere modtagne, i det mindste for største Delen, paa anden Haand, og grundede sig ikke paa personligt Ophold i de nordiske Lande. De ere derfor baade usandskændige og ubestemte, unøjagtige. Grækernes ældste Kundskab om det vestlige og nordlige Europa taber sig i mythiske Fabler, blandede med enkelte historiske Efterretninger om fjerne Folkelag. Efterhaanden som den geografiske Kundskab udviklede sig fra sit første Hjem, Lilleasien, imod Westen over det egenlige Grækenland til Enden af det middellandske Hav, dannedes den Forestilling, som man overhovedet fik og bevarede, om Jordklodens Skikkelse, i det man sammenlignede den bekendte Jord med en udbredt Kappe, og tillagde den omtrent dobbelt saa stor en Udstrækning fra Vest mod Ost, som fra Syd mod Nord. Denne beboede Del af Jordkloden begrændsedes mod Norden af en høj Bjergkjæde, kaldet den riphæiske, hvis Stamord rieph, Bjerg, endnu skal findes i Ostæernes Sprog, og hvilken de lærde, efter de forskjellige gamle Beretninger, have antaget snart for Alperne, snart for Ural eller Altaibjergene. Beretningen om denne Bjergkjæde viser i alt Fald, at man havde udvidet sin Kundskab om den beboede Del af Jorden til en høj Bjergryg imod Norden, ligesom man imod Syden, i Nordafrika, tænkte sig Jordens Grændse ved den himmelbærende Atlas. Hvad der laa paa hin Side af begge kunde i det højeste være Gjenstand for Fantasi og Fabel. Paa hin Side af de riphæiske Bjerge eller, som de Gamle udtrykte sig, ovenfor Nordenvinden, boede de lykkelige Hyperboræer eller Makrobier (de Længelevende), de retfærdigste blandt de Dødelige, hvilkte ikke levede i Huse, men i Skove og Lunde, i uafbrudt Fred, uden Riv og Krig, i Selskab med

Guberne, til hvis Ære de fejrede Fester; under den mildeste Himmel, paa evig grønne Enge, i et Land, hvor Jorden bar dobbelt Afgrøde, hvor ingen skadelige Vinde blæste, og hvor Menneffene først efter Aarhundreders Forløb kjendte til Alderdom; hvis Beboere endelig, naar de mere vare mætte end Hæde af Livet, med fro Sind og befrandsede med Blomster styrte sig i Havet fra en Klippe, hvilken Død de ansaae for den saligste. Saaledes vldste Sydhøernes levende Fantasi at befolke de dem ubekjendte Lande med lykkelige Bøfener; imod Vesten hensatte de ligeledes de med samme lyse Farver stildrede Hesperider med deres gyldne Haver og Beboerne af de lykkelige Æter. Udenfor det virkelige Liv lægger Mennesket altid den Lyksalighed, som han der forgæves attraar. I nordiske Sagn finder man en Øjensklang af disse sydlige Forestillinger, i det mindste tildels i en senere Tid modtagne fra Syden: Snorre¹ taler om hine Bjerge, der ligge udenfor alle beboede Steder, og fra hvilke Floden Tanais (Don) løber igjennem det store Svithjod (Skythien) til det sorte Hav; han har saaledes ligefrem optaget de sydlige Efterretninger om de riphæisse Bjerge, uden at ænse, at til disse ubeboede Steder hørte selve det Norden, hvis Historie han for en Del agtede at skrive. Et andet nordisk Sagn² sætter udenfor de bekjendte Lande det saakaldte Udbødelighedens Land (Odåinsakr), hvis Indbyggere levede mange Menneskealder, og beherskedes af vise Konger, hvilket ligefrem minder om de nysnævnte Makrobier. Og ligesom Hyperboræerne, mætte af Livet, styrte sig fra en Klippe i Havet, omtale vore fabelagtige Sagaer et Fjeld Gillingshamar, beliggende i Vestergötland, med en høj Ætteklippe (æternisstapi), hvor de uglevede Gamle døde uden Sot og fore til Valhal³.

¹) Ynglingas. Kap. 1.
rekss. Kap. 1.

²) Hervarars. Kap. 1.

³) Gaut-

Efterhaanden vege Syhboernes Fabler for klarere geografiske Forestillinger, men den langsomme Raade og den Vej, paa hvilken de erhvævedes, maatte endnu i lang Tid gjøre dem upaalidelige, især naar de vedkom det fjerne Norden. Medens man nogenlunde kendte Middelhavets Kyster, det vestlige Europa, ja endog Britannien, og paa den anden Side imod Nordost ved Kesser, Krige og Kolonier blev bekendt med adskillige Folkelag ved det sorte Hav, var selve Norden endnu en ubekendt Størrelse. Man maatte derfor næsten uundgaaelig tage fejl af den virkelige Udstrækning, forrykke det bekendte, forforte det ubekendte. Da hele den nordlige Kyst af Europa og Asien var ubekendt, saa højede man i Tankerne den vestlige Del, som man kendte, opad imod Nord, og lod den lange ubekendte Strækning altfor hurtigt forene sig med de bekendte Lande imod Østen. Stedernes Brede angaves for kort, Længden affattes for østlig. Man antog saaledes, at Albion eller Britannien strakte sig imod Østen indtil Midten af Germanien, og lagde atter det vestligste bekendte Land, Irland, nordensfor Britannien; Nordøst og Østersø betragtedes, uden Hensyn til det lidet bekendte Jylland eller de danske Der, som eet Ocean, det nordlige; og dette nordlige Ocean, hvis østlige Del ogsaa kaldtes det skythiske, tænkte man sig atter forbundet med det kaspiske Hav, hvorfra Nordoceanet strakte sig til Indien, det yderst bekendte Land imod Østen. Søndensfor dette Hav boede paa Europas Fastland Germaner (omtrent i nuværende Lyffland), Sarmater (i Polen) og Skyther (i det sydlige Rusland). Naar man da efterhaanden hørte om Lande, der skulde ligge nordensfor dette Ocean, maatte man tænke sig dem som Der i samme. Men vare Forestillingerne saa utydelige, kunde man ikke nøjagtig adskille Isehavet og Østersøen og det kaspiske Hav, saa er det saare naturligt, at de Folkelag, der omtales i Norden, ikke efter deres Bopæle nøjagtig kunde affondres fra hverandre,

men at de, som i Virkeligheden boede paa denne og paa hin Side af Østersøen, nordens og søndensfor samme, i de Gamles Forestillinger maatte falde sammen, ja at begge disse endog lettelig kunde forverles med Folkeslag, der i Virkeligheden havde hjemme ved det sorte og det kaspiske Hav eller imellem begge. Dette har haft megen Indflydelse paa Behandlingen af Nordens ældste Historie. Goterne, der i Syden vakte saa overordenlig Opmærksomhed, sagdes at være udgaaede fra en fjern D imod Norden, uden at man af denne Historie-skrivernes Beretning med Sikkerhed tør slutte, at det i sig selv var Tilfældet; hvis de kom fra Lande nordost for det sorte Hav eller andre endnu østligere Egne, kunde de ogsaa, efter de Gamles Forestillinger, siges at komme fra Norden. Selve de Søfarendes nøjagtigere Efterretninger, og af dem gaves der uden Tvivl enkelte, ere ikke komne til os, men bleve ombannede af Stribenterne efter deres forudsatte Meninger; Strabo er Exempel derpaa. Alt dette kan ikke forekomme nogen forunderligt, der betænker, at man endnu langt hen i Middelfalderen ved en lignende Forvirring lagde bekendte Lande for langt imod Osten, og f. Ex. tænkte sig Helgeland, Grønland og Vinland, der ligge vidt fra hverandre, samlede ved Europas nordlige Kyster.¹

¹) Angaaende Grækernes og Rommernes Efterretninger om det ældste Norden see især: Schönings Afh. om Grækernes og Rommernes Kundskab til de nordiske Lande, i Kbh. Vidensk. Selsk. Skr. ældste Saml. 9 D. og med Anm. i Schöjzers Allgem. Nord. Gesch. Bedel: Simonsens Nationalhist. Geijers Svea Rikes häfder, 1 D. S. 52 fgg. Mannerts Geographie der Griechen und Römer, 3 D. 15 Kap. Om Hyperboræerne: Pomponius Mela, lib. 1. cap. 2; lib. 3, cap. 5. Plinii Hist. natur. lib. 4, cap. 26 (eller 12). Om Oceanus scythicus: Pomponius Mela, lib. 1, cap. 2. jf. Plinii Hist. nat. lib. 6, cap. 20. Om Germaner, Sarmater og Skyther: Pompon. Mela, lib. 1, cap. 3 og især lib. 3, cap.

3. De første Sejskadsfer imod Norden foretoges af *Pythæas*; Handelen med *Bernsten* var meget tidlig udbredt i *Syden*, men man kjendte intet tilforladeligt om dens sande Hjem, førend *Kjøbmanden Pythæas* fra *Massilia* (*Marseille*) omtrent 330 f. K., foretog en Rejse mod Nord. Han sejlede ud fra *Gades* (*Cádiz*) og besøgte *Britannien*; herfra drog han videre mod et endnu nordligere Land, kaldet *Thule*, der skulde ligge yderst imod Norden, sex Dages Rejse nordenfor *Britannien*. Hans Efterretninger derom, hvilke vi dog kun have i *Brudstykker*, gaa i det væsentlige ud paa *Skilbringen* af et tilfruset *Hav* (*mare cromium*, *mare concretum*) og af et koldt Land, der om *Vinteren* havde *sex Maaneders Nat*. Om *Beboerne* i *Nærheden* af dette *Kuldens Hjem* fortalte han, at nogle levede af *Urter*, vilde *Frugter* og *Rødder*, men andre saae *Korn*, der blev *taarftet* i *store Huse*, da det under *aabne Himmel* vilde *fordæres* af *Regn*, og de kjendte *Hønning*, hvoraf de lavede en *Drik* (*Mjød*). Hvad dette *Thule* kan have været, *Sjællandsøerne*, *Island*, eller en *Kyststrækning* af *Norge* (efter *Bredsdorff* *Thulemarken*) har været *Gjenstand* for de *Lærdes* *Gjætning*. *Pythæas* erholdt fremdeles i *Britannien* *Efterretninger* om *Vejen* til og *Belliggenheden* af *Bernstenskyften*, eller han besøgte den selv (hvilket der var *Tilfældet*, er ikke ganske klart): Naar man nemlig sejlede omkring *Europas Nordkyst*, fandtes der paa en *Halvø* et *Folk*, *Kimmerier* (*Kimbret*, *Kymrer*), og man kom endelig ved at *fortsætte*

3.—5. jf. *Plinii Hist. nat. lib. 4, cap. 25*. Angaaende de Gamles *Forestilling* om det nordlige *Ocean* og dets *Nærhed* ved det *kaspiske Hav*, oplyst ved *Steder* af *Strabo*, *Mela* og *Plinius*; om deres *Fejltagelser* med *Hensyn* til *Stedernes Længde* og *Brede*, og *overhovedet* deres *Forblanding* af *nordlige* og *østlige Folkelags* *Bopæle*: *Lehrbergs Untersuchungen zur Erläut. der ält. Gesch. Rußlands*, *Afsnittet* über die *Wohnsitz* der *Jemen*.

Sejladfen til en Flod, som de Gamle antog for Tanais eller Don. Heromkring boede Folket Guttoner paa en Kyststrækning af Germanien, kaldet Mentonomon; deres nærmeste Naboer vare Leutoner. En Dags Rejse fra denne Kyst laa en Ø Abalus (Basilea, Baltia), og her var det Bernsten blev opkastet af Havet. Til at forklare denne Beretning har Forskningen taget en dobbelt Retning: enten var dette Bernstenens Fødeland de nuværende preussiske Kyster, eller det var den vestlige Kyst af Jylland. I første Tilfælde var Floden, der omtales, Weichsel (hvis Hovedarm hedder Dunajets); Mentonomon, der lader sig forklare af Kymrist, var da en Kyststrækning af Preussen, hvor lignende Navne vel endnu kunne findes; og Baltia var det senere saakaldte Witland eller Samland (litthauisk Baltikka, det hvide Land). I andet Tilfælde antages Mentonomon for en Del af den ravrige jyske Kyst, f. Ex. Mars, og Stammen til Baltia, som Schönning udstrakte til et almindeligt Navn for Skandinavien, gjenfindes da (thi man finder nok, naar man søger) i flere Stedsnavne paa Slesvigs Vestkyst. Begge Forklaringer kunne dog næppe ansees for andet end løse Formodninger grundede paa Lydligheder, til hvis Dplysning alle Mellemled mangle. Kun saa meget lære vi af Pytheas' Beretninger, der, skjøndt Strabo forkaster dem, fortjene nogen Tilltro, at der flere hundrede Aar før Kristi Fødsel fandtes Bernsten paa Kystlande ved Nordøen eller Østersøen, og at der mod Vesten boede et keltisk Folk, Kimbererne eller Kymrerne, mod Østen et germanisk Folk, Guttonerne, det er Goterne (litthauisk Gubdai).¹

¹) Om Pytheas fra Marseille handle, foruden de forhen anf. Skrifter: Bedel: Jærlsbergs Skand. ældre Hist. og Murray de Pythea Massiliensi i Nov. Comment. Götting. Vol. 6. Skrifterne om Thule ere Legio; Dplysninger om adskillige findes i Pontani Chorographica Daniæ descr. S. 741—755. Hal-

4. Efter at have betragtet de tre Hovedstammer i Gallien (Kelternes Land) gaar Geografen Pomponius Mela (lib. 3, cap. 2—6), der skrev omtrent 50 Aar e. K. over til Germanien, og nævner her som Floder, der falde ud i Oceanet, Ems (Amisius), Weser (Visurgis) og Elben (Albis). Ovenfor Elben, vedbliver han, findes en stor Bugt, den codanske Bugt (sinus codanus), der er saa opfyldt med større og mindre Øer, at Havet næsten har Udseende af store Floder. Paa en Halvø bo Kimbrer og Teutoner, og paa den anden Side de yderste af Germanerne, Hermionerne. Derfra gaar han over til Sarmatien, Weichselsfloden og Skythien. Naar han fremdeles fra Britannien af vender tilbage til Norden, anfører han blandt Øerne i den codanske Bugt en frugtbar og stor Ø, kaldet Codanonia eller Gadinovia eller Scandinavia?, der er beboet af Teutoner. Den ligger lige over for Sarmaterne. Han nævner derefter flere aabenbar fabelagtige Folkeslag; og efter at have omtalt Thule flytter han os umiddelbar over til Den Tsalge i det kaspiske Hav. Denne Geografs Skildring bekræfter saaledes den forhen gjorte Bemærkning angaaende de Gamles Forestillinger om det nordlige Ocean og Landene ved samme. Britannien antoges nemlig at ligge lige over for Germanien; derpaa fulgte den codanske Bugt med sine Øer lige over for Sarmatien, og Thule lige over for Skythien, og endelig det kaspiske Hav med Indløbet dertil eller den kaspiske Bugt. Ikke desmindre er det heraf klart, at de Gamle havde en Forestilling om,

Ienbergs Anm. till Lagerbring, 1 Afd. S. 27—51. Bredsdorffs Afs. om Ptolemaus i Skand. Lit. Selsk. Skr. 20 B. Cronholms Waringarna, 3 Kap. S. 35 fgg. Forklaringen af Mentonomon hos Forster Entdeckungen im Norden, S. 35—36, og andre, der anføres i Hovedskriftet herom: Den danske Havhandels Hist. af Werlauff i Vid. Selsk. Hist. Skr., særskilt Aftryk 1835, S. 92 fgg. 146 fgg.

at Havet bøjede sig fra Nordholland af forbi Danmark, og at der i det fandtes en fremragende Halvø; kun lader det sig endnu ikke med Sikkerhed afgjøre, om der med denne Halvø menes Nordholland, der i saa Fald, efter de Gamles Forestillinger, rykkedes for højt op imod Nordost ovenfor Elben, eller der virkelig menes Jylland. I Navnet den dandske Bugt (co = ga, ge; Gedans = Dansig, de Danstes Big) have næsten alle ældre Forskere troet at finde det danske Navn, hvis høje Elde derved var godtgjort, hvorimod nyere forklare det ved den gotiske Bugt.

Plinius den Ældre (Hist. natur. lib. 2, cap. 112. lib. 4, cap. 27. 30) + 79 e. R. havde fuldstændigere Efterretninger. Efter at have anført adskillige ældre Beretninger vedbliver han: at fra det germaniske Folk Ingvæonerne (til hvilke Kimbrer og Leutoner høre) bliver Kundskaben klarere. Der findes nemlig Bjerget Sevo, der i Størrelse ikke viger for den riphæiste Bjerghæde, og som indtil Kimbrernes Forbjerg danner en stor Bugt, den dandske Bugt, hvilken er opfyldt med Der.. Den bekendteste af disse er Scandinavia, hvis Størrelse ingen har erfaret noget om; den Del, man kjender til, er beboet af Hillevioner, som bebo 500 Herreder (pagi), og kalde deres Land en anden Verden. For ligesaa stor holder man Epigia eller Eningia. Han nævner fremdeles (mere mod Osten) en Bugt Cylipenus, i hvis Mundning ligger Den Latris; og en anden Bugt Lagnus, der grændser til Kimbrerne. Kimbrernes Forbjerg løber langt ud i Havet, og danner en Halvø, der hedder Cartris. Derfra ere igjen tre og tyve Der blevne kendte ved Romernes Erobringer, blandt hvilke Burchana (nuværende Vorkum) og flere gjenfindes ved nuværende Holland. Forsøgene paa at gjenkende disse Navne i nyere: Sevo i Sevebjergene eller Kjølen, Eningia i Finland, Bugten Cylipenus i Ryplingeland eller Kullen, Latris i Lejre, Cartris i Kattegat, Hillevionerne (Globoere?)

i Levensau, o. desl. er rigtignof ikke andet end Gjetning; men naar man gaar ud fra de bekjendte Der ved Nordholland, og følger i det hele den foregaaende Skildring, saa indeholder den umiskjendelig en Beskrivelse af nordiske Lande, kun at Landstrækningerne paa begge Sider af Oceanet er blandede med hinanden. Bjerget Sevo kan da være Kjolen (der findes i det mindste ingen anden saa betydelig Bjergstrækning) skøndt den er tænkt søndenfor Havet; og Scandinavien er Rysterne af Norge og Sverrig, som i Følge deraf ere rykkede for meget imod Syden. Kimbrernes Fjorbjerg er fremdeles Spidsen af Jylland, og den cobanste Bugt en Del af Østersøen. Dette synes at bekræftes ved Navnene paa flere nordiske Lande, som Plinius nævner, af hvilke de tydeligste ere Skandia, der enten er det samme som Scandinavien eller i Særdeleshed Skaane, og den største af alle Derne Nerigon, Norge, hvorfra man, som det hedder, sejler til Thule. Endnu en anden Forklaringsmaade, i Følge hvilken Plinius ikke blot har blandet Jylland med Scandinavien og tænkt sig Sevobjergene der, men ved Scandinavien virkelig mener Jylland selv (saa at selve Navnet Scandinavien er det sassiske Scatenau, Angels. Scedenicge), ved Sevobjergene den Landryg, der gjennemskærer Halvøen, er i sine Enkeltheder udført af den nyeste Forfatter i vor ældste Historie.¹

4. Tacitus (98 e. Kr.) meddeler i sit bekjendte Skrift om Germanien en Skildring af dets Folkeslag, uden at inklude sig i særegne geografiske Bestemmelser. Han nævner derfor hverken Floden Weichsel eller den cobanste Bugt eller Scandinavien, men er ikke desmindre den Forfatter, der meddeler den omstændeligste Efterretning om nordiske Folk. Germanien, siger han, stiles fra Gallien, Rhætien og Pannonien ved Floderne Rhin og Donau, fra

¹) Berlauff i Den nordiske Havhandels Historie, S. 115 fgg.

Sarmatien og Dacien ved frigerste Folkelag og Bjerge; for Resten omgives det af Oceanet (det nordlige Hav), som har brede Bugter og store Der, og hvor nogle Folkelag og Konger for nylig vare blevne Rommerne bekendte ved Krig. Indbyggerne, Germanerne, holder han for et oprindeligt Folk, som ikke er blandet med fremmede Nybyggere. I gamle Sange, som udgjøre deres eneste Aarbøger, nævne de Guden Tuisto (Tiuisto) der er født af Jorden, og hans Søn Mannus som Folkets oprindelige Stiftere. Mannus tillægge de tre Sønner, efter hvis Navne de, som bo nærmest Oceanet, hedder Ingævoner, de midterste Herminioner eller Herminoner, de øvrige Istævoner eller Iscævoner. Men andre forsikre, at endnu flere have deres Oprindelse fra Guden og have givet Anledning til Navne paa flere Folkelag, hvoriblandt Svever og Vandaler, og at det er de rette gamle Navne. Fremdeles: De fortælle ogsaa, at Hercules har været hos dem, og naar de gaa i Slag, besyngte de ham som den første blandt Tappre. De bruge nemlig Krigsfange, ved hvis Istemmelse, som de kalde Barrit (Bard = Skald), de opflamme Gemytterne. Og saa tro nogle, at Ulysses paa sin lange og fabelagtige Vandring er dreven hen til dette Hav, har besøgt Germanien, og at Asciburg, der endnu den Dag i Dag er et bekendt Sted ved Rhinen, er anlagt og opkaldt efter ham; ja, der skal endog paa samme Sted fordem være fundet et Alter, der var ham helliget, med Tilføjende af hans Faders Navn Laertes; og nogle Mindestene og Gravhøje skulle endnu findes paa Grændsen af Germanien og Rhætien, noget som Tacitus hverken vil indlade sig paa at bevise eller gjenbringe. Blandt de i Germanien boende Folk, som Tacitus nævner, bemærke vi med Hensyn til vort Djemed følgende: Ved Rhinens Udløb bo Bataver; langs med Rhinen indtil Havet rundt om store Søer Friser. Dette er det vestlige Germanien. Derpaa drager Landet sig i en stor Krumning

imod Norden; og da træffer man først Raucherne, som begynde ved Friserne og indtage en Del af Kysten, men mod Osten strække de sig forbi flere Folkeslag ned til Chatterne (i Hesse). Paa den samme mod Norden gaaende Bue af Germanien bo tæt ved Havet Kimbrer. Nu vender Tacitus sig til Sveverne; de besidde den største Del af Germanien og ere delte i mange Folkeslag, skjøndt de med et almindeligt Navn kaldes Svever. De ældste af dem vare Semnoner (omtrent i Svaben). Blandt de enkelte Folk af denne Stamme, hvilke han anfører efter deres Bopæle fra Syd mod Nord, forekomme Langobarder, Avioner, Angler, Bariner. Om disse fortæller han, at de dyrte Hertha eller Nerthus (Norden), og tro, at hun tager Del i menneskelige Anliggender og drager omkring blandt de enkelte Stammer. I en stor eller hellig Skov paa en af Oceanets Der findes Gudindens hellige Bogn, som er tilbæftet med Klæder, og som Præsten alene tør røre ved; han fornemmer, naar Gudinden er i sin Helligdom, og følger hende med megen Erbødighed, naar hun fjører ud trukken af to Køer. Det er Glædesdage, og der holdes Fester paa alle de Steder, hun værdiger sit Besøg. Da føres der ingen Krig, og gribes ikke til Vaaben, men alle Vaaben ere indelukkede. Fred og Rolighed hersker overalt, indtil Præsten bringer Gudinden, naar hun er bleven træt af Omgangen med de Dødelige, tilbage til Templet; hvorpaa Bognen, Klæderne, og, hvis man vil tro det, Gudinden selv afvaskes i en skult Sø. Trælle forrette denne Tjeneste, og druknes strax derpaa i samme Sø. Deraf kommer den hemmelige Rædsel og den hellige Uvidenhed om hvad egentlig det monne være, som ingen seer uden hvo der skal dø. Denne Del af Svevien, vedbliver Tacitus, strækker sig til Germaniens ubekjendtere Egne. Han begynder derfor atter imod Sonden med Folket Hermundurer ved Elbens Udspring, og anfører Folkene fra Vesten mod Osten: Marcomanner,

Gothiner, Ostier, Burier; og imod Norden, blandt andre, Gotoner (ved Welchsel); længer hen ved Oceanet Rugier og Lemovier. Derpaa følge i selve Havet Svioner, der ikke blot ere mægtige ved Hære, men ogsaa besidde Flaader. Deres Stibes Bygning er mærkelig, da Forstavn og Bagstavn ere ens; de bruge ingen Sejl, men have løse Aarer. Ovenfor Svionerne er et andet Hav næsten uden Bevægelse, og som omgiver og begrænsfer Jordkredsen. Her, siger Sagnet med Rette, er Verdens Ende. Men imod Osten (paa højre Side) fylder det fveviste Hav imod Vesternes Kyfter, hvilket Folk i Sæder og Dragt ligner Sveverne, men Sproget nærmer sig mere det britanniske. De dyrke Gudernes Moder, og bære til Tegn paa deres Tro Billeder af Bilbsvin. De dyrke Jorden, og ere de eneste, som paa lave Steder i Havet og paa Strandbrædden samle Bernsten, som de i deres Sprog kalde Glas (glesum). Til Svionerne grændse Sithonerne, som kun skille sig fra hine derved, at de beherskes af en Kvinde. Her er Sveviens Ende. Om Peuciner, som nogle kalde Bastarner, samt Bener og Fenner skulle regnes til Germaner eller Sarmater, derom er Tacitus uvis. Benerne gennemstrefse i Skarer alle Skove og Bjerge imellem Peucinernes og Fennernes Land; de høre dog snarest til Germanerne, da de bygge Huse, bære Skjolde, og gjerne gaa til Fods, hvorved de skilles fra Sarmaterne, som tilbringe deres Liv paa Bogne og til Hest. Fennerne ere forfærdelig vilde, fattige, og have hverken Vaaben, Heste eller Huse. De sætte al deres Lid til Pile, som de af Mangel paa Jern give en Spids af Ben; de leve af Jagt. Hvad der ligger længer borte, hører til Fabelens Verden; thi om Hellustier og Orioner have Mennefsansigter, men Dyrelemmer, lader Tacitus staa ved sit Værd.

Det er klart, at vi her første Gang, uagtet det uvisse i Ræfemaader, møde rene nordiske Toner: i Luisco eller

Tiusco Folke- og Landsnavnet Bjöd, Teut, Diet; i Mannus Ordet Mand og Mandheim; i Ingevonerne Ingvæ og Ingvæ = Frej; i Herminonerne Ermin eller Herman, Jormun; i Hertha eller Nerthus Jorden eller en kvindelig Njord. Og i Taciti Skildring af Germanernes Forfatning og Sæder findes fremdeles mangfoldige Træk, hvis tilsvarende vi have i Norden: Kongens Magt er indskrænket; at hentrette, fængsle, ja endog at slaa er ingen tilladt uden Præsterne, og det skeer da ikke som til Straf eller efter Hærførerens Befaling, men ligesom efter Gudens Bud, som de tro er de Stridende nær; de føre derfor ogsaa Billeder og Tegne med sig fra de hellige Lunde til Slaget; de dyrke nemlig Guderne i Lunde og Skove. De tro, at der bor noget helligt og profetisk i Kvinden. Deres Gudebæver gives saaledes: de tage en Gren af et frugtbart Træ (nordist gamban teinn), skjære den i mindre Kviste med særegne Mærker, og kaste disse ud paa et hvidt Klæde; Præsten eller Husfaderen løfter derpaa under Bøn til Guderne og med Blikket vendt mod Himlen hver af disse Kviste tre Gange i Vejret, og fortolker dem efter det paa dem indskaaene Mærke. Fodfolket stilles imellem Rytterne; dets Tal er bestemt, det er Hundrede af hvert Omraade (centeni ex singulis pagis); saaledes kaldes de nemlig hos dem selv, og hvad der oprindelig kun var et Tal er nu blevet et Hædersnavn. De ordne deres Hær kilformig (per cuneos). De regne ikke, saaledes som Rommerne, efter Dage, men efter Nætter; de bestemme og ordne de Liden, saa at Natten synes at føre eller gaa forud for Dagen. De tilkjendegive Bifald i Forsamlingerne ved at slaa Spydene mod hverandre. Kvinden bringer ikke Manden Medgift, men Manden Kvinden, eller med andre Ord, de kjøbe deres Koner. At tilbringe Dag og Nat med Drik, ansees ikke for Skam. Hermed stemme vore egne senere Efterretninger om Forfatningen i Norden: Kongens indskrænkede Magt ved Siden af Præ-

sternes eller Diarnes; den ældste Gudsdyrkelse under aaben Himmel; Udfrygten for de spaaende Vølver; Skjæbnens Bestemmelse ved at kaste Kviste i Skjød; Landets Inddeling i Hundreder eller Herreder og den deraf følgende Underafdeling i Tiender; Harens Fylkning i Kile eller den saakaldte Svinfylkning, som tilskrives Odin; Regning efter Rætter for Dage, saavel som efter Vintere for Aar; Tilkjendegivelse af Bisald ved Vaabenbrag; de ældste Bryllupsfikke ved Brudekjøb, o. s. fr. Lutter Træt af nordist Lænkemaade, Søder og Skikke, der have en umiskjendelig Lighed med Taciti Skilbring.

Taciti Germanien er da aabenbar ikke blot det nu værende Tyskland; han indfatter derunder ikke alene Der i Østersøen, men ogsaa Landstrækninger nordensfor den. Thi han kjender ikke blot Østersøen, men endog et endnu fjernere Ishav; dette omtaler han ogsaa ved Beskrivelsen af Germanernes Klædebragt, hvor han nævner Skind af Sødyr, som det yderste Ocean og et ubekjendt Hav avler i sit Skjød. Han kalder dette Hav, der ligger ovenfor Svionerne, dorst og næsten uden Bevægelse; ja, naar et sikkert Rygte var kommet ham for Dren, at man der seer Solens Gjenskin om Ratten fordunklende Stjernerne, og tror at høre Brag og at see Gudernes Skikkelser med Straaler om Hovedet, saa synes han ligesvem at have faaet Efterretning om det bragende og straalende Nordlys, der ansaaes for de Afhødes Sjæle. Men i sin Skilbring har han trængt det sammen, der i Virkeligheden laa mere adspredt, eller formindstet Østersøens Størrelse, og lagt Landene for meget, snart imod Syden, snart imod Østen. Fra Friserne kunne vi følge de af ham nævnte Folk til Kimbrerne paa den sydlige Hals, som det synes i den sydlige Del. Fra Midten af Tyskland kunne vi fremdeles følge hans Svioner over Nordtyskland og Østersøen til Sverrig, hvor hans Svioner ere dets bekjendte Indbyggere Sveal eller Sviar; men her

endte han sit Svevten i ubekjendte Egne. Daner nævner han ikke, og det vil altid blive usikkert at paavise noget af ham nævnt Folk paa de danske Der. Med Bedel-Simonsen at hensefø Avtoner til Fyn (af Fjöni) er kun en Gjetning af lignende Ordblæg. Større Rimelighed er der for, at hensefø Herthas Dyrkelse, der efter Beskrivelsen maa have hersket paa en af de anseeligere Der i Østersøen, til Sjælland, hvor man da heller ikke har forsømt at gjenfinde Stedet i Ertebal ved det gamle Kongesæde Lejre. Fyn har ogsaa en Ertebal (ved Søsbø i Baagherred). Andre tillægge Femern Ören, og atter andre Den Rügen, hvor den hellige Sø vises paa Halvøen Jasmund. Skjøndt Tacitus kun taler om een D, har dog Herthas Dyrkelse uden Tvivl været udbredt til flere; men uden andre Beviser end det tvetydige Ertebal lader sig intet derom afgjøre. De østenfor Svtonerne boende Sitoner, som regjeres af en Kvinde, ere maaskee de af nordiske Rilder bekjendte Kvenner, Ghuner, Hunner, hvis Ravn indeholder Oprindelsen til det hos Middalalderens Skribenter forekommende Kvindelands (terra fæminarum), det er Kvenland. Det er i det mindste klart, at Tacitus tænkte sig dem som de yderste Folk ad den Kant, og de kunne, efter hans Forestilling, have boet paa begge Sider af den botniske Bugt. Væstjerne, der samle Glas, minde os om de nordiske Fortællingers Ravlande (Glæsisvellir); deres Land er nuværende Estland og tilgrændsende Landstrækninger. Benerne ere Benderne søndenfor Østersøen. Fennerne ere de noksom bekjendte Finner (Lapper), som ingen af de sydlige Skribenter efter Tacitus omtale, førend i det fjettede Aarhundrede, men som da og endnu senere ofte forekomme under Ravnene Tresfinner eller Stridsfinner. Deres Pile kjende vi af vore egne Sagaer, f. Ex. Gufisnaut i Ketil Hængs Saga. Da de hos Tacitus stilles sammen med Bener, maa de enten paa hans Tid endnu

have boet søndenfor Østersøen, eller de ere, efter Lehrberg, rykkede for langt imod Syden.¹

6. Hos Ptolemæus (henimod 150 e. Kr.), der ikke alene endnu omstændeligere anfører de nordiske Folks Navne, men endog bestemmer Stedernes Længde og Brede, skulde man vente endnu nøjere Oplysning om Nordboerne i Almindelighed og om de danske Folkestammer i Særbeskhed. Mange have ogsaa hos ham (lib. 2, cap. 11.) baade søgt og fundet; men der møder hos denne Skribent ikke blot den Unøjagtighed, at han rykker de af ham angivne Lande for meget imod Østen, hvilket er af mindre Bigtighed, da Forholdene imellem dem dog maa blive de samme, men især den, at saavel Tal som Navne ere næsten aldeles upaalidelige, og af senere Skribenter, der citere ham, angives anderledes end vi nu læse dem. Men selv om man ikke finder Navnene paa de af ham anførte Folk i andre Oldtidslevninger, kan man dog overtøye sig om, at Jylland, de danske Der og Skaane den Gang maa have været bekendte for de Søfarende. Beboerne af den kimbriske Halvø ere efter Ptolemæus: Paa Halsen af samme Saroner; ovenfor dem fra Vest mod Øst Siguloner, Sabalingier og Kobander; ovenfor dem Chaler; nordensfor disse atter mod Vesten Rhunduster, mod Østen Charuder; nordligst Kimbrer. Af disse Navne ere kun to klare: de sydligste Sarer, de

¹) Jf. med Taciti Germania Cæsar de bello gall. libr. 4 et 6. Til Oplysning kan tjene Kortet i Die Germania des Tacitus, übers. und erläut. von Bülow, Weisse und Leutsch, Leipz. 1828. Om Hertogs Dyrkelse i Sjælland, see: Andersens Hertvedal ved Lejre i Sjælland og det gamle Danmark, Kbh. 1745; Münsters Lejre i Sjælland i Beg. af det nittende Aarh., i Stand. Litter. Selsk. Str. for 1805, 2 D.; Bedel: Simonsens Nationalhistorie. 1 D. 2 H. S. 166—169. Ordet glesum er ligefrem vort Glas, der svarer til væst og armorisk glás, og kan jævnføres med gr. γλῶρος, isl. gler. Hos Plinius kaldes Bernsten glessum og een af Bernstenserne Glessaria.

nordligste Kimbrer. Gjenfindelsen af alle de øvrige er løs Gætning. Naar den kimbriske Halvø er Jylland indtil Kimfjorden, saa maa Ptolemæi Alokiske Der, hvis Navn heller ikke gjenfindes, være Bendsysjel og Thy nordensfor samme Fjord. Mod Østen følge da de Skandiske Der. Den største hed Skandeia; paa den boede sex Folk: mod Vesten Chædiner, sydlig Guter, østensfor Dauktioner, mod Norden Favoner og Firæser, i Midten Levoner. Denne Der da Skaane eller en større Strækning af Skandinavien. Guter kan da være Gauter, Gøter, og Dauktioner eller efter Bredsdorff Danktioner de Danske. Suhm antager Skandei for Skaane, de sydlig boende Dauktioner for Danske, sætter Guter eller Gauter noget nordligere, og antager Levoner for en Læsefejl isteden for Svioner, de Svenffe, og opbygger herpaa et historisk System, i Følge hvilket de Danskes oprindelige Sæde var Skaane, hvorfra de efterhaanden udbredte sig over Derne. Men paa slige Ting kan man ingen Visshed grunde om de Danskes ældste Bopæle. Usikkerheden hos Ptolemæus har Gejjer oplyst deraf, at andre Forfattere fra Middelalderen, Jordanes og Rodericus Toletanus, anføre Ptolemæus og sige, at han nævner syv Folkeslag paa Skandia; blandt dem, som Jordanes anfører efter ham, forekomme Folk, der efter Plinius bo nordensfor det sorte Hav, men disse Navne ere hverken de samme som dem Rodericus Toletanus har læst, heller ikke som dem vi nu læse hos Ptolemæus. De syv Folk, som Roderik anfører ere: Gother, Bisigother, Ostergoter, Daner, Ruger, Arother, Chaner. Heri kan man endog finde de Danskes Navn to Gange, men det bliver dog altid kun en løs Formodning, at Danernes Navn paa Ptolemæi Tid, ja efterdem han øste af tidligere Skrifter, før hans Tid var bekendt i Syden. ¹

¹) See om Ptolemæi Efterretninger Suhms Hist. af Danmark, Kalls og Bredsdorffs Afh. om Ptolemæus., den første i

7. Dette er omtrent det vidværdigste, der lader sig udbrage af de græske og rommerske Skribenters ældste Efterretninger om Norden, et Gemne, der i sig selv er magert og ufrugtbart, og som derfor kun ved Lærdom og for Lærde kan gjøres tiltrækkende. Fra det andet Aarhundrede e. Kr. tie de sydlige Efterretninger om Norden i flere hundrede Aar, og begynde egenligen først paa ny efter den store Folkevandring, der i mange andre Henseender frembragte en Forsandring i Europas Stikkelse, og fornemmelig bevirkede en betydelig Blanding af nordlige og sydlige Folk. Men Historien derom yder kun faa tilforladelige Resultater. De enkelte Efterretninger modsig hinanden, og sædvanlig fattes de, der skulle vise Forbindelsen imellem Virkningen og den usynlige Marsag. Der optræder ny Slægter, hvilke søgellig atter føre os tilbage til Sagenes Region, som hos ethvert Folk maatte gjennevandres, før Historien blev til. Om end derfor de tvende vigtigste Skribenter fra denne Tid, Procopius og Jornandes, røbe en Tilstrømning fra ny Kilder, saa grunder dog ogsaa deres Beretning sig mere paa løse Sagn, end paa nogen klar, anstuelig Kundskab om selve de nordiske Lande.

Allerførst komme vi her til at omtale en Kosmograf, der først for nylig er fuldstændig kommen for Dagen: Æthicus Istrius, „den synkende Rommertids Pytheas“, „den første kristelige Geograf,“ der viser os Folkenes Tilstande før den egenlige Folkevandring begyndte. Han var, som Tilnavnet viser, fra Istrien, kaldes en Skythe, og foretog store Rejser formodentlig som Handelsmand i næsten alle bekjendte Lande; og taler i sin Kosmografi udførlig om Norden. Han havde imidlertid ikke selv besøgt alle de nordiske Lande,

Vidensk. Selsk. Skr. Ny Saml. 2 D. Geijers Svea rikets häfd. 1 D. S. 83. Berlauffs Kaphandelens Hist. S. 127. og flere af de forhen anf. Skr.

men kun hørt Fortællinger om dem af tyffe Handlende; og hvad der gjør hans Efterretninger endnu tvivlsommere er den høist ufuldkomne Maade, hvorpaa de ere komne til os. Vi have nemlig kun et Uddrag deraf af en Presbyter Hieronimus, der antages for at være den bekjendte Kirkesaber, imod hvilket der dog kan reffes betydelige Tvivl; i det mindste er Sproget i dette Uddrag meget forvansket. Heller ikke har Bestemmelsen af Æthici Levetid kunnet bringes til mere, end Sandsynlighed. Han taler nemlig, skøndt selv Kristen, om Grækenland som endnu hedensk; da det ikke blev kristnet (thi Menighederne i Patras og Korinth vare kun nogle enkelte Jødemenigheder) før over 300 Aar e. Kr., saa kan hans Rejser være foretagne henimod denne Tid. Det er en saa høj Ælde, at ethvert Ord om Norden maa være os dyrebart, naar det kun er klart. Men ikke blot lider den Fremstilling vi have af de sædvanlige geografiske Fejl; den synes f. Ex. at ansee den firske Bugt og det kaspiske Hav for et og det samme, hvoraf følger, at Folkene ved Nordhavet maaskee i Birkeligheden have boet langt imod Østen; men ogsaa de Folkensavne den angiver ere ikke mere gjenskjendelige. Fra Irland sejlede Æthicus til de britanniske Der og Lyle (Shetlandsøerne), besøgte Orkaderne, og omtaler derpaa en stor nordlig Ø kaldet Munitia (Munitia, insula septentrionalis). Mændene der (thi Kvinderne havde en anden Skikkelse) havde Hundehoveder, og kaldtes af Nabofolkene Kananeer. Dette Land kjendte han kun af Germanerne, som handlede derpaa; ikke desmindre viser denne Skildring os hen til et af de mange Fabellande, som man tænkte sig mod Østen, og i det højeste kan man deri kun gjentjende det nordiske Hundland, der ogsaa rager over i Fabelens Egne. (cap. 25—28.) Derefter anføres adskillige Folk, og iblandt dem Hunner, Friser, Daner (Alanos meotas, Chugnos, Frisios, Danos). Hele denne Landstrækning kalder han Germanien, og giver en ny Forklaring

af Ravnet (Germania est appellata, eo quod sint inmania corpora inmanesque nationes, sævissimis moribus duratæ); det strækker sig (sine Herreder) fra Rhinen til Mæotis? (centum pagos dicit esse inter habitabiles et inhabitabiles, a Reno fluvio usque oceanum, insolas plurimas et meotidas paludes. cap. 29). Paa et andet Sted gaar han over til de nordste Folk og Der. Her forekommer først Saxerne (Saxones), der efter et gammelt Sagn have deres Oprindelse fra Griffolkene (Griphas gentes), nærmest ved Oceanet; men han fører os derfra til Floden Tanais og Tyrkerne (cap. 31). Naar han atter kommer tilbage, gaar han fra den øverste Del af Germanien (a capite Germaniæ) til Derne i Oceanet. Der er først to Der, Biarce og Bribinno, beboede af et ringe Folk (populus exiguus), der ere meget smaa (tam pusilla statura, uti ad minorem cubitum mensuram vix perveniant), og derfor kaldes Dverge (hos vulgus Nanos appellant; nordist Nainn). Der er en umaadelig Mængde Fugle, der gjøre en Støj som om det tordnede. I Havlandet saa Beboerne Hirse og Millegræs (panicium et milium), som trives godt; det er nu deres Levemaade. (cap. 34). Saa beskriver han de yderste Der (ultra illas nullas autumat), som han kalder Gadarontsøerne (Gadaron-tas insulas), hvor der hersker en stærk Kulde, og som bebos af barbariske Folk. Disse ynde Musik, have Fløjter og en stor Mængde Sange. De drive især Handel; der trives kun Byg og Høvre? (hordeum et far tantummodo), men Landet har Jern, og de drive megen Søfart. Deres smaa hurtige Skibe, som ende sig i en Spids, kalde de Byrrer (byrrones, jf. nordist bússa) og de udholde vel alle Storme. (cap. 35). Derpaa følge Meoparøerne (Indbyggerne Meopari, Derne Meoparotæ, Meoparonitæ insulæ). Dem er han næsten uudtømmelig i at beskrive og fremhæve. De ligge henstrakte i selve Havet og danne ligesom to Dørre til det store Nordhav (in oceanum magnum borricum), og

bebos af et talrigt og yderst opfindsomt Folk. Dette Folk driver ikke blot Handel, men det er de bedste Søfolk paa Jorden, de bedste han nogensinde har lært at kjende, og ypperlige Skibsbyggere. Deres Skibe, som de kalde Kolimfer (quas Colimphas nuncupant; nordist kypingr?) beskrives han udførlig, saavel som andre deres Opfindelser. (Vi mangle desværre noget, hvormed vi kunne sammenligne denne Beskrivelse). Disse Skibe ere overmaade lette; til den tomrede Kjøl søjes Fletninger af Jern eller Bøfse, overtrukne med Skind og tjærede; og at bygge saadanne Skibe have Skyther, Sæker og andre Folk lært af dem. De drive Søroveri, og ligge derfor Sommeren igjennem paa Havet. Deres stormfulde Hav (Østersøen) besejle de uden Fare, og komme uden Besvær til hvilken Havn de vil; og naar de overfalde andre, bore de hemmelig under Vandet deres Skibe i Sænk. (Man maa uvilkaarlig tænke paa Erik den Beltalendes Historie). De ere ogsaa dygtige Smede. Men — Alexander den Store (han er her allevegne) landede ogsaa paa disse Øer, og oprejste store Altene (aræ Alexandri magni), og vi komme saaledes atter paa een Gang over til det kaspiske Hav. (cap. 36. 53. 56). Herfra gaar han over til en Ø kaldet Rifarg (insula Rifargica eller Rifarrica). Der paa et andet Sted tilligemed en anden (Zhirisolida eller Chrysolida) ansøres som de nordligste man kjender. Han beskriver den som stor, stovrig, fjeldrig, tilvæls saa højt imod Nord, at man seer kun ligesom en lille Øniste af Solen i Juni eller Juli, med et dristigt, hurtigt og næsten opfindsommere Folk end det forrige. Men hans Beskrivelse over dette Land med guldførende Floder og giftspyende Dræger, med et Folk, der ikke blot smeder udmærkede Vaaben, men danner Krigsmaskiner, mod hvilke de fasteste Mure ikke kunne holde, som have Stridsvogne (trucurri) ic., har et saa underligt Udseende, at man næppe kan blive flog derpaa. (cap. 19. 37.) — Her er da aabnet Gætningen en vid

Mark. Naar man gaar ud fra Germaniens Kyst, saa kan de tvende førstnævnte Der være Usebom og Bollin, men hvorfor ikke andre paa dette saa mange Naturrevolutioner underkastede Kystland? Gadarontværne, siden de maa ligge temmelig imod Nord, kunne da være det sangrige Finland. Og de to Meoparonitiske Der, der ligesom aabne Dørrene til det store Nordhav, hvad skulle de vel være andet end Sjælland og Fyn med Drefund og Store Belt? ja, da de der byggede Skibe ligne de vælfste Skindbaade, saa turde det endog være et Bevis paa, at vi i dette opfindsomme Folk have Kelter for os. Folkets Navn er vel overført paa dem formedelt deres Søfart, thi myoparon er jo et smalt Langskib, saa Æthicus har vel kun oversat Navnet Kelter, af Kjøel, et Skib? Og naar vi endelig fra disse Der kommer ud i Oceanet, saa have vi Rifarg, Bjerglandet, for os i Norge, der strækker sig saa højt imod Norden, at det yderste deraf vel maatte være ubekjendt, og hvor Sommeren ogsaa er meget kort. Da vi imidlertid i hele denne Betragtning vel kunne finde nogen Underholdning, fordi vi gjerne søge ethvert Øjeblik af Sandhed, men ingen Tilfredsstillelse; saa vende vi os nu til de Bidrag, der muligen kunne hentes fra de historiske Forfattere, Procopius og Jornandes.¹

Procopius, der levede i det sjette Aarhundrede e. Kr., og kjendte Goter, Vandaler og Gepider, der alle hørte til den store gotiske Folkestamme, af egen Dmgang, havde ogsaa erholdt adskillige Efterretninger om Norden. Efter hans Fortælling (de bello Gothico, lib. 2, cap. 15, jf. lib. 4, cap. 20; og om de gotiske Folk de bello Vandalico, lib. 1, cap. 2.) vare Herulerne et gotisk Folk, hvis gamle Sæde var ovenfor Donau, men som omtrent i Begyndelsen af det sjette Aarhundrede maatte rømme deres Land for Longobar-

¹) Udførligere Oplysninger om ovenstaaende Uddrag findes i: Cosmographia Æthici Istrici, ed. H. Wuttke. Lipsæ 1854..

berne; en Del gik da over Donau og nedsatte sig i Jlyrien, men andre foretrak at begive sig til de yderste Dele af den beboede Verden. En af disse Starer gik under Anførsel af Høvdinge af kongelig Slægt først igjennem Slavernes eller de slaviske Folks Lande, vandrede derpaa igjennem en stor Orken, og kom til Varnerne, hvis Land paa den ene Side grænsede til Nordhavet, paa den anden til Rhinen, der skilte dem fra Frankerne. Fra Varnerne gik Herulerne fremdeles, uden at finde nogen Modstand, igjennem Danernes Folkeslag (*Λαῶν τὰ ἔθνη*), kom til Havet, begave sig til Søs, og sejlede til Den Thule, hvor de nedsatte sig hos de der boende talrige Gauter. Nogle Aar senere dræbte Herulerne i Dacien deres Konge, og besluttede at hente sig en ny af kongeligt Blod fra samme Thule. De Affendte valgte blandt flere Kongebaarne den, de syntes bedst om, og sejlede bort med ham; men da han døde hos de Danste (*ἢ Λαῶν*), vendte de atter tilbage til Thule, hvor de valgte en anden, der fulgte dem med sin Broder og to hundrede Ynglinge. Thule skildrer Procop som ti Gange større end Britannien og liggende i lang Afstand derfra; den største Del var ubeboet, men det beboede delt imellem tretten Stammer, hver med sin Konge. Derhos meddeler han, som de Gamle den ene efter den anden har for Skik, Bemærkninger om Dagens Længde af fyrretyve Dage og en lige saa lang Nat, hvilket kun gjælder om den nordligste Del af Norge; og disse sine Efterretninger har han, som han selv siger, fra dem, der vare komne derfra. Iblandt Thules Beboere nævnes Skridefinner, i hvis Skildring man let gjenkender Lapperne. De øvrige Beboere ere derimod ikke meget ulige andre Folkeslag. Uden at vi altsaa hos denne Forfatter just lære at kjende noget særdeles nyt, tjener han dog til at bekræfte og oplyse det allerede bekjendte. Hans Thule er aabenbar hele den skandinaviske Halvø, ligesom hos Ptolemæus; hans

Ganter ere Gøterne i Sverrig; og vi finde første Gang klart og tydelig Danerne som Beboere af Jylland og de danske Der.¹

Jornandes eller Jordanes, der var samtidig med Procop, og skrev omtrent 550, maa allerede ved Begyndelsen af sit Skrift (de rebus Geticis, cap. 1. 3.) tilbrage sig vor Opmærksomhed: thi hans første Ord: Verdens Kreds bebos af Folk o. s. v. (terræ circulus ab incolis possidetur etc.) ere de selv samme, som de, med hvilke Snorre begynder sit Værk Heimskringla, der just af denne Begyndelse har faaet sit Navn (nemlig kringla heimsins sú er mannfólkit byggir); hvilken Overensstemmelse viser, at Snorre har hentet sin Beskrivelse enten fra Jornandes selv eller fra en lignende sydlig Kilde, hvortil ogsaa hans Ord: saa er sagt, ligefrem hentyde. Følge vi Jornandes videre, da viser det sig, at han maa have haft Efterretninger om nordiske Folk, af hvis Navne nogle ere klare og let gjenkjendelige, men han har dog ingen tydelig Forestilling haft om deres virkelige Bopæle. Han fortæller udførlig, hvorledes Gøterne udvandrede fra Den Scanzia eller Skandia, men det er for ham det samme som Skythien; han henseatter desaarfag Folkeslag i dette Land, som bevisligen aldrig have haft Bolig i Norden, og antager Geter og Gøter for et og samme Folk; heller ikke røber det nogen nøje Kundskab til denne foregibne Os Veliggenhed, at han for at bestemme den, nemlig lige over for Weichsel, maa tage sin Tilflugt til Ptolemæus. Imidlertid er ogsaa her Overensstemmelsen med Snorre paafaldende, kun at denne som Nordbo nødvendig maatte skjelne imellem det store Svithjod (Skythien)

¹) Berlauffs Forsøg til at oplyse og forklare Procop's Efterretninger om de nordiske Lande, i Vid. Selsk. hist. Skr. 7 D. og særskilt aftrykt, indeholder tillige Formodningen om, at Procop's Brittia, forskjellig fra Britannia, er Jutia, Jylland.

og det mindre Svithjod (Sverrig), hvilke for Jornandes let kunde falde sammen i eet. Dette fraregnet, at han blander Folkeslag i Norden og Osten, bekræfter han hvad der forhen er sagt om nordiske Folk, og anfører flere. Efter at have angivet Beliggenheden af Scandia, og omtalt Dagens og Nattens Længde, samt at Solen endog for et Folk gaar i en Kreds, nævner han Skredfinnerne¹, der ikke have Korn, men leve af vilde Dyr og Fugles Kjød. Dernæst Sveithans (Svear?) fra hvem de kostelige sorte Sobelstind (pelles Sapherinæ) ved Handel igjennem mangfoldige andre Folkeslag kom til Rommerne. Af en stor Mængde andre Navne ere disse lettest at gjenkende: Finnaitthæ, Finweben; de trigerste Gautigoth, Gøter; Ostrogothæ, Ostgoter; Raumaricæ, Romerige; Ragnarici maaskee Ranrige. De mest kultiverede af alle Scandias Indbyggere ere de milde Finner (Finni mitissimi). Sveithidi, der stilles fra Sveithans, synes ligefrem at være Svithjod eller de Svenske. Og da Danerne siges at have uddrevet Herulerne og at ansee sig selv for det vigtigste Folk², finde vi ogsaa her deres Herredømme vidt udstrakt.³

8. Af forestaaende Omrids overtyder man sig om, at den Kundskab, der ad denne Vej kan erholdes, i mange Henseender er ufuldstændig, og at man især om det danske

¹) Den sædvanlige Læsemaade er gentes tres Cresinnæ, hvorfor Lehrberg læser gentes Tre s. Cresinnæ, hvilket han forklarer om Trefinnerne. Det er dog vel næppe andet end Procops Skrithfinner.

²) Hvis Stedet ellers er saa at forstaa: Dani ex ipsorum (Sveithidernes) stirpe progressi, Herulos propriis sedibus expulerunt, qui inter omnes Scandiæ nationes nomen sibi ob nimiam proceritatem affectant præcipuum.

³) Flere Gisninger om de hos Jornandes nævnte Folkeslag findes i Svend Brings diss. de priscis Scandiæ incolis. Lond. Goth. 1743. § 11—12. See ogsaa Munch's Det norske Folks Hist. 1 D. 1 B. S. 92.

Folk og dets Forholde erfarer saare lidet. Det nævnes, men kun i Forbigaaende. Der aabner sig imidlertid en anden, tildels righoldigere, Række af Kilder, der udvider vor Indsigt i Norden ved den Udsigt vi erholde over Folkeslag, der engang der skulle have boet, men ere udbandrede. Disse Kilder føre os tillige ind i Undersøgelser om Folkernes Slægtsskab. Vi ville derfor paa lignende Maade i et Omrids betragte disse udenlandske Beretninger og deres Gjenklang i Norden.

2. Udvandringer.

9. **Udstillige Folkeslag** menes i de ældste Tider at være udvandrede fra Norden; deriblandt nogle fra Danmark. Deres Bebrister udenlands kjende vi af fremmede Kilder, der for en stor Del have den Fordel, at de ere historisk paalidelige. Deres Oprindelse fra Norden grunder sig derimod oftest paa Sagn, hvilke atter blive en Gjenstand for lærd Granskning. I Tiden henhøre disse Beretninger til to Afdelinger, ligesom de nyssbetragtede, den forkriftelige Tid og Middelaalderen. Til den første hører Fortællingen om Kimbrer og Teutoner.

Et Folk, kaldet Kimbrer omtales, som vi allerede have seet, i de ældste Tider paa den kimbriske Halvø (Chersonesus cimbrica). Betragter man de Lærdes Gissninger og Meninger om dette Folk, da finder man i disse lutter Uenighed og Modsigelser. Nogle mene, at Kimbrerne ere de Kimmerier, der i den højeste Old boede ved det sorte Hav, men derefter delte sig i forskellige Stammer, af hvilke een gik over til Asien, en anden fortrængtes højt op til Norden, og kom endelig til at bebo den nordlige Del af Jylland, der den Gang rimeligvis var en Ø. Andre antage den kimbriske Halvø, som de siges at have beboet, for en Del af Nordholland (Kemmerland) eller det nordvestlige Tyssland, og at de vare et keltisk Folk, de samme, som ellers kaldes Kymbrer (Kumrer, Kambrer); andre, at de vare Germaner, ligesom de Teutoner, med hvilke de forenede sig; og endelig endnu andre, at de vare en Blanding af

Kelter og Germaner. Det er ikke usandsynligt, at dette Folk har boet i Jylland, skøndt uvist, hvor højt de ere trængte op paa denne Halvø; man har i det mindste eet Vidnesbyrd, som især i denne Henseende bør komme i Betragtning, Taciti, som siger, at Kimbærerne beboede den Havbugt af Germanien, som er nær ved det store Hav, at de den Gang kun vare et lidet Folk, men af et berømmeligt Navn, da deres Bedrifter vare i alles Minde. I Følge heraf maatte man antage, at deres Boliger havde været i den sydlige Del af Jylland; men deraf følger endnu ikke, at denne Folkestamme havde sit Hjem i Jyllands nordlige Del, og vandrede derfra nedad; den kan ogsaa have boet i Nordholland, og derfra været gaaet nordpaa, hvor den, som liden, forsvandt imellem de øvrige Folkeslag. Årsagen til deres Udvandring skal have været en stor Oversvømmelse; baade Jyllands og Nordhollands Kyster ere udsatte for saadanne. De ældste og bedste nordiske Kilder omtaler dem ikke. Der, hvor de første Gang træde handlende frem efter de sydlige Kilder, finder man dem i Forbindelse med Bojer og et helvetisk Folkeslag, Ligurinerne, altsaa langt fjernede fra Norden; deres Anføreres Navne, Bojorix og Teutoboch eller Teutobod, angive ogsaa snarere Bojers og Teuters Konger, end Nordboers; de rommeste Stribenter havde ingen tydelig Forestilling om deres Fædreland; de nævne Gallien, men mene overhovedet de fjerneste nordlige Kyster ved Verdenshavet. Der vil derfor næppe lade sig udbringe andet Resultat af denne Undersøgelse, end at de Kimbærer og Teutoner, som truede Rom med Udelæggelse, vare kymriske og tyffe Folkeslag, som, fordrevne fra deres Boliger, begyndte en Vandring mod Syden, paa hvilken de stedse forsøgedes med endnu flere vandrende Folk; men det lader sig ikke afgjøre, om denne Vandring har taget sin Begyndelse fra Spidsen af Jylland. Man vilde derfor, uden derved at nedsette det danske Folks Ælde, i Danmarks Historie kunne forbigaa

Kimbrers og Teutoners Krige med Rommerne. Men selv om disse Folkeslag ikke vare nordiske, saa vare de dog nærbeslægtede med Nordboerne, og Fortællingen om deres Tog er heller ikke uvigtig med Hensyn til Sædernes Historie.

Kimbrerne udvandrede fra Nordhavets Kyster, forenede sig med Teutoner og andre tyske Folkeslag, og udgjorde tilsidst en Hær af tre hundrede tusinde Mand. De gik over Rhinen, og delte sig i to Stæder. Kimbrerne førte Krig med Bojerne, rykkede frem til Donau, gik over denne Flod, og droge frem til Tauriskernes Land (Norikum, en Del af det Østerrigste). Rommerne, som frygtede for, at disse store Hærmæster skulde anfælde Italien, sendte Konsulen Papirius Karbo imod dem. Han besatte (113 f. K.) de snævre Alpepasser, men traf ingen Kimbrer. Han lod da sin Hær rykke længer frem imod Donau. Her sendte han Budskab til Kimbrerne, at Norikerne, som de havde anfaldet, vare Rommernes Venner, som de maatte vogte sig for at forurolige. Kimbrerne svarede, at de vidste ikke, at Norikerne vare Rommernes Forbundne, men det var en Lov, som alle Folk hylde, at alt tilhørte Sejerherren. De frygtede ingen, men de agtede Rommernes Tapperhed og satte Pris paa deres Venstabs; de vilde derfor forlade Norikernes Lande, og vende sig mod andre Folk. Karbo lod som dette Svar behage ham; han afskedigede deres Sendebud med Venlighed, og gav dem Vejvisere med paa Tilbagevejen; men Vejviserne havde hemmelig faaet Befaling at føre dem ad en Omvej. Selv ilede han derimod med sin Hær ad den korteste Vej imod Kimbrerne, og overrumplede dem om Natten ved Noreja. Som krigsvante Mænd fore de hurtig fra Sønnen til Baaben, og straffede Fjendens Troløshed ved et stræffeligt Nederlag. Mørke, Regnstyl og et svært Lørdensvejr dreve om Natten de Kæmpende fra hverandre; ellers vilde hele den rommiske Hær være bleven tiltintgjort. De adsplittede Rommere søgte Skjul i Skovene, og

famledes først tre Dage efter. Kimbrerne forfulgte dem ikke, men vendte sig mod Gallien; de naaede Pyrenæerne, men standsedes af Keltiberierne. Historien tier om deres Bedrifter; men vi finde dem igjen i Forbindelse med Ligu-riner og andre helvettiske Folkeslag; fleraarige Krige i Gallien paafulgte; Landet hærgedes frygtelig; kun Belgerne forsvarede sig tappert, og afholdt de fjendtlige Hære fra deres Grændse.

Den rommerste Konsul Silanus rykkede med en Hær ind i Gallien; Kimbrerne sendte Bud til ham; han henviste dem til Rom; de stiftede Sendebud did, og tilbode Forbund og Venfskab; det blev afflaaet; da anfaldt og tilintetgjorde de Silanus's Hær; Konsulen selv tog Flugten; de forfulgte ham ikke. To Aar efter bevægede Frygten Rommerne til at sende en ny Hær imod dem. Paa Allobrogernes Grændse i Nærheden af Lemansøen leverede Konsulen Lucius Kasstus dem et Slag, i hvilket han selv omkom; den rommerste Hær maatte gaa under det haanfulde Nag og stille Sejerherrerne Gisler. Faren for Rom vorte; Kimbrerne satte sig stedse fastere i Gallien, og stedse flere Folkeslag forenede sig med dem. Konsulen Qvintus Servilius Cæpio rykker frem med en ny Hær (106 f. K.), og tager Byen Tolosa i Besiddelse; den rommerste Besætning overrumpled af Indbyggerne, og tages til Fange; men Rommernes Tilhængere i Byen aabnede dem atter Portene om Natten; Konsulens Hær rykkede ind, og Staden hærges. Kimbrerne ilede til Undsætning og Hævn. Imidlertid ankom endnu en Hær under Konsulen Markus Manlius; han forsvarede den venstre Bræd af Floden Rhodan (Rhone), mens Cæpio blev paa den højre. Kimbrerne anfaldt; Manlius's Legat, Markus Aurelius Staurus, blev fangen, og da han vilde afftrække Kimbrerne fra at drage over Alperne, fordi, som han sagde, Rommerne der vare uovervindelige, dræbte deres Konge, Bojorix, ham med egen Haand. Begge

de rommerste Hære forenede sig, men Anførerne tvistedes. Uvidende herom tilbød Kimbrerne atter Fred, men afsøstes med Haan. Da holdtes et nyt Slag i Nærheden af Rhone (105 f. K.); hele den rommerste Hær blev ødelagt; fir-sindstyve tusinde Mand faldt, iblandt dem Konsulen med to Sønner. Cæpio undkom med ti Mand, en sørgelig Levning af to Hære, og maatte ende sine Dage i Fængsel; hele Italien opfyldtes med Stræk. Fem Krigshære vare ødelagte, de fortrinligste Anførere drevne paa Flugt, Kjærnen af Italiens Krigere falden. Da blev een Mand hele Folkets Frelse. Konsulen Kajus Marius havde endt Krigen i Afrika mod Jugurtha; endnu fraværende blev han atter valgt til Konsul; Loven, som var derimod, maatte tie for den bydende Rød.

Marius gik med en Hær over Alperne, og lejrede sig i den sydlige Del af Provincia (Provence) med Havet paa den ene Side, Alperne paa den anden. Han vilde ikke paa een Gang vove et Slag, men vænne Rommerne til at bestragte Fjenden uden Stræk. Han holdt stræng Mandstugt i Hæren, anlagde Forskæntinger, og lod Rhone ved en Grav forene med Havet, for at kunne faa Tilførsel til Søs. Saaledes forløb et Aar; der fandtes ingen, som kunde indtage hans Plads, og hans Konsulat maatte atter fornyes. Dgsaa det følgende Aar forløb; Kimbrerne søgte forgjæves at lokke ham ud af hans faste Stilling; han fortsatte sine begyndte Værker, og valgtes fjerde Gang til Konsul. Ræde af det rolige Liv og haanende Rommerne, som de ansaae for fejge, besluttede endelig Kimbrer og Teutoner at bryde op. De delte sig; Teutonerne gik imod Marius's Lejr, medens Kimbrerne ad en anden Vej over Alperne vilde trænge ind i Italien.

Teutoner og Ambroner rykkede frem imod Marius; de æstede ham til Slag, Rommerne brændte af Kamplyst, men Marius blev lige rolig ved Fjendens Haan og sine Krigeres

Bebredelser; en fyriff Spaakvinde, Martha, maatte udforske Gubernes Willie; de vare imod Slaget. En Teuton udfordrede Marius til Tvekamp; han svarede ham med Foragt, at han kunde hænge sig selv, hvis han havde Lyft at dø. Landet hærgeedes rundt omkring af de vilde Fjender, men selv de Bundsforvandedes Glendighed kunde ikke forandre Marius's Plan; her var intet, svarede han sine Krigere, at tage i Betragtning, uden Fædrelandets Frelse. Daglig maatte de rommerske Soldater bestige Boldene, og vænne sig til uden Rædsel at beskue Fjendernes frygtelige Ansyn og at høre deres Røst; daglig forhaanedes de. Teutonerne stormede Lejren; Marius afflog Stormen, men forlod ikke sine Bolde. Da besluttede Teutonerne endelig at forlade en Fjende, hvis Standhaftighed ikke kunde trættes; deres Brødre ventede dem i Italien. De droge forbi den rommerske Lejr, et Tog, der fortælles at have varet i hele sex Dage, og raabte haanende til Rommerne, om de vilde have Bud med til deres Koner i Rom. Men næppe var den fjendtlige Hær draget forbi, førend Marius hurtig brød op, og ad en kortere Vej kom til Floden Cænus (nu Arc); her lefrede han sig i Nærheden af Aquæ Sertia (nu Air) paa en Høj, hvorfra han kunde overse hele Omegnen. Fjenderne havde stillet sig paa begge Sider af Floden, som derved blev utilgængelig for Rommerne. Blagede af Lørst knurrede Soldaterne; Marius viste dem Floden: I ere Mænd, sagde han, hist er Vand; det kan faas for Blod, og I klage over Mangel. Trostnægtene søgte ned til Floden; Soldaterne maatte udsætte dem. Fjenderne spiste, badede sig, vare glade i det herlige Land, og anede intet Anfald; Stræget ved Floden kaldte Ambronerne til Vaaben; tredive tusinde samlede sig, istemmede Krigssangen, og rykkede frem efter Takten under Klängen af deres sammenslagne Vaaben, og med Raabet: Ambroner! Ambroner! Floden hindrede en ordenlig Kamp; Forvirringen blev endnu større, da

Figurterne i den rommerste Hær besvarede Fjendens Strig med det samme Raab: Ambroner. Ambronerne flygtede; Rommerne forfulgte dem til Teutonernes Lejr. Men her mødtes de af Teutonernes Kvinder, der styrtede frem bevæbnede med Ører og Sværd; de anfaldt saavel de Flygtende, som de Forfølgende; de revte Skjoldene fra Rommerne, og lode sig nedhugge eller styrtede sig selv i Fjendernes Sværd. Kun Ratten standsede Kampen. Og hvilken Nat! Teutonernes hele Hær var i Bevægelse. De Saaredes Jammer, Beklager over de Faldne, Kvindernes Hylen og Krigsfange, deres Forbandelser over de fejge Rommere, forenede sig med Hærens Lummel, og gjenløb i Skovene. Rommerne tyktes ikke at høre Menneſterøſter, men vilde Dyr's Hyl; de havde læſket deres Tørſt, men mere med Blod, end med Vand, og Forfærdelse betog dem ved Tanken om Fjendens Vilddhed. Marius forberedte imidlertid den følgende Dags Skjæbne. Han ſendte om Ratten Klaudius Marcellus med tre tuſinde Fodfolk og en Del Troſknægte, der ſkulde foreſtille Ryttere, i Ryggen af Fjenden. Næſte Morgen rykkede han med ſine Legioner frem i Slagorden; Teutonerne ſtomede ham imøde, men hans tætsluttede Ledder vege ikke, og dreve Fjenden tilbage. Bludſelig anfaldt Marcellus dem bag fra med et højt Skrig. Teutonerne flyede; Sejren var afgjort, men de gjorde Rommerne den ſtribdig indtil Ratten; da flygtede alt. Deres Konge, Teutoboch (eller Teutobod), en høj, rank og stærk Yngling, der var ſaa øvet i Kampege, at han kunde ſpringe over fire, ſex Heſte, fandt nu ikke en eneſte til at forſætte ſin Flugt; han faldt i Hænderne paa Sequanerne, og blev ubleveret til Rommerne. Kvinderne, ſom havde miſtet deres Forſvarere, deres Mænd og Brødre, bade Marius ikke at lade dem blive nogen Mands Slavinder, men at lade dem tjene i de rommerſke Gudinders Templer og bevare deres Kyſthed; Svaret var tvetydigt, og de gave ſig ſelv Døden. De

Fangnes og Faldnes Antal var, efter den mindste Angivelse, hundrede tusinde. Eigene gjødede Jorden, som i den næste Sommer gav en utrolig Mængde Frugt, og Indbyggerne af Byen Massilia (Marseille) omgjærbede deres Vingaarde med de Slagnes Ben.

Marius's fjerde Konsulat nærmede sig sin Ende. Klædt i Purpur, omringet af sine smykkede Krigere stod han i Færd med at fejre sin Sejer ved et højtideligt Offer; Byttet var opdyngtet til et Baal; han holdt Fakkelen i Vejret med begge Hænder, for at antænde det. Da kom Herolder ridende, det var hans Venner, de omarmede ham, og lyssykkede ham til det femte Konsulat. Under Hørens Jubelstrig steg Luften af det flammende Baal imod Himlen.

Kimbretene vare imidlertid gaaede over Rhinen, og havde bestegit de tridentinske Alper. De trodsede Kulden, befandt sig vel paa Snemarkerne, besteg Bjergtoppene i fuldt Løb, og lode sig paa deres lange Skjolde glide ned paa den modsatte Side. Konsulen Quintus Catulus stod ved Floden Adige (Etsch), for at forsvare Italien; Kimbretene svømmede over Floden, styrkede hele Træer deri, for at bane sig Overgangen, angreb Kommerne i deres Forfænsninger, dreve dem ud og forfulgte de Flygtende, af hvilke nogle først standsede ved Roms Porte. Catulus havde gjort en Dyb af Nødvendigheden, og da Flugten var uundgaaelig selv befalet den. Kimbretene indtog nu Overitalien indtil Po; Landets Skønhed og Overflodighed, varme Bæde og herlige Vine forfjælede dem, medens de ventede paa deres Brødres Ankomst. Marius havde, efterat Teutonerne vare overvundne, ladet sin Hær gaa til Italien, for at undsætte Catulus; selv drog han til Rom, men vilde ikke triumfere, førend han havde fuldendt sit Værk. Nu forlod han atter Rom, førte den forenede Hær af hans egne og Catulus's Tropper over Po, og antog en fast Stilling. Kimbretene begyndte Underhandlinger, og begjærede Land og Agre for sig

og sine Brødre. Hvilke Brødre? svarede Marius; deres Brødre Teutonerne havde faaet saa meget Land, de behøvede, og som ingen vilde tage fra dem. Derpaa lod han de fangne teutoniske Høvdinge i deres Lænker føre frem for Sendebudene. Hæven drev nu Kimbrerne frem; Marius indskrænkede sig, som forhen, til Forsvar. Deres Konge, Bojorix, fortælles der, red selv hen til Rommernes Lejr, og forlangte, at Marius skulde bestemme Tid og Sted til Slag; det fastsattes, siges der, til den tredie Dag, og blev holdt paa den randigste Slette (in patentissimo quem Radium vocant campo), som nogle mene i Eggen af Verona, efter andre ved Vercelli, i Slutningen af Juli eller Begyndelsen af August Aar 101 f. K. Marius benyttede den tykke Morgentaage, for at opstille sin Hær saaledes, at Solen, naar den brød igjennem Taagen, maatte falde Kimbrerne i Ansigtet, og da den stedse mere brændende Middagssol sendte sine Straaler mod de sægtende Fjender, hævede sig tillige en stærk Vind, som drev dem Støvet i Øjnene. Marius's Hær var stillet i en Halvmaane; paa Fløjene stod hans egne Legioner, med hvilke han havde sejret ved Aqua Sextia; i Baggrunden mod Lejren til stod Catulus's Hær. Kimbrerne plejede med en stor Kile at gjøre Hovedanfaldet paa Fjendens Midte; de rykkede frem i en stor Firkant; deres forreste Rader vare lænkede sammen med Baand, som gik igjennem deres Bælter; deres Rytteri, femten tusinde Mand stærkt, i glindsende Rustning, med bevingede Kamme og Dyrehoveder paa Hjelmene, stod til Højre; de havde Harnister af Jern, hvide Skolde og Spyd med dobbelte Spidsfer. Da det kimbriske Fodfolk gjorde den sædvanlige Bevægelse for at danne Kilen, troede Rommerne de vilde flygte; men paa een Gang trængte Kilen i Stormskridt frem mod Catulus's Starer. Øjeblikket var afgjørende. Marius og Catulus løftede deres Arme mod Himlen, og gjorde store Løfter til Guderne. Rommernes Krigskunst gjorde Udslaget. Kimbrernes Rytteri kom i

Uorden og rev Fodfolket med sig. Bojorix faldt, og med ham ophørte al Orden i Hæren. At de forreste Rader vare lænkede sammen blev nu til Fordærvelse. Rommerne satte efter de Flygtende til deres Lejr, hvor en ny Kamp ventede dem. Medens Kimbrernes Hytter forsvaredes endog af deres Hunde, saaes de fortløbte Kvinder imellem Mændene, stridende fra Bogue, som fra Taarne, med Spær og Landsfer. Og da de forgjæves paa denne Maade søgte at redde deres Dyrbareste, vendte de Fortvivlelsen imod sig selv, og søgte Døden. De myrdede deres Børn, og sig selv med Børnene; de gjennemborede sig, kvalte sig i deres eget Haar eller hinanden indbyrdes, hængte sig i Træerne eller ved Bognstangene, lode sig søndertræde af Dxrerne, knuse af Bognene, og slæbe tilbøde af Hestene. Mændene fulgte deres Exempel, og kun de faldt i Fangenskab, der ikke kunde finde Døden, de søgte. De Faldnes Antal angives i det mindste til et hundrede og thyve tusinde. Marius og Catulus holdt en fælles Triumf, ved hvilken Teutoboch som den herligste Trofæ, fremragende over alle andre, ved sin Skabning tilbrøg sig alles Opmærksomhed.

Kimbrerne beskrives som høje Kjemper med lyse Haar og blaa Øjne, et Vidnesbyrd om deres nordiske Herkomst, som overordenlig haardsføre, med strækkelige Nasn og Lørdenstemmer. De oprykkede Træer med Rode, og slyngebe store Klippestykker. En kimbrisk Stræk blev i Rommernes Mund et Udtryk for den største Forfærdelse. De glædede sig til Strid, men bøvede for Sottesengen. De vare ubekjendte med alle Kunster; da Teutonerne efter Silanus's Anvisning sendte Budskab til Rom, viste man et af deres Sendebud et Maleri, der forestillede en Olding med sin Stav; Sendebudet betragtede det, og sagde, at han vilde ikke eje ham, om han end var lyslevende. Kimbrernes og Teutonernes Sprog var ikke ganske det samme; Marius sendte en Kommer i keltisk Dragt, for at bespejde dem, og

han lærte snart det almindeligste af deres Sprog; det maa altfaa i det mindste have haft nogen Lighed med Kelternes. De aflagde deres Eder paa en Kobberoxe (maaskee Frejs Galt forstørret?). De havde Spaakvinder, som graa af Alderdom, iførte hvide linneede Klæder, der vare hæftede sammen med Hægter og omgivne med Kobberbælter, og med blotte Fødder, gik Fangerne imøde, førte dem hen til en Kobbertjedel, bestege en Forhøjning (lig de nordiske Vølvers Seidhjal), stave Fangernes Struber over, og spaaede af det i Kjedelen strømmende Blod; andre opstare Legemet, og spaaede af Indvoldene. Overhovedet vare deres Sæder faa raa, at de endog forekom Germanerne som vilde.¹

10. Medens Kimbrernes Udgang fra Norden kun staar som i en fjern Laage, vise de gottiske Folk, der i Historien komme frem i Folkevandringens Tider, at en

¹) Kilderne hos Suhm om de nord. Folks Opr. S. 290 fgg. og J. Møller *Bellum cimbricum*.

See ogsaa Wedel Jarlsbergs *Wldre stand. Hist.* 1 Afb. *Wedel-Simonsens Nationalhistorie* 1 D. 2 H. S. 53 fgg. 150 fgg. *Neikter de situ Chersonesi cimbricæ*, Ups. 1797. 4. *Hallenbergs Anm. till Lagerbr.* 2 Afb. S. 376—385. F. E. Schiern, *Origines et migrationes Cimbrorum*, 1842. *Ludens Gesch. des teutschen Volks*, 1 D. S. 25—56, hvis Fremstilling her er lagt til Grund.

Naar Arrian den yngre i *Kynegetikon*, som Navn paa Hunde i det keltiske Sprog anfører Ordet *Vertragi*, og *Gratius Faliscus* taler om samme Hunde først som keltiske, dernæst som galliske, samt anfører, at de af *Sigambrene* kaldtes *veltrake* (*Radlofs Neue Unters. über das Keltenthum*, S. 217—218), saa viser dette Ord aabenbar Slægtskab med nordiske Sprog, da det er sammensat af Ordene *velt*, t. *Feld*, oldnord. *völlr*, d. *Vold*, og oldnord. *rakki*, en Hund. Endelsen *-bod* i Kongenavnet *Leutobod* lader sig hense til oldnord. *bodi*, Befalingsmand (jf. *Boigts Gesch. Preussens*, 1 D. S. 143). Endelsen *-rir* i *Bojorix*, er det nordiske *rekr*, lat. *rex* (*réks*, gøth. *raiks*).

aabenbar Forbindelse har fundet Sted imellem Landene nordens og søndenfor Østersøen. Barbarer stormede henimod 200 e. Kr. ind paa det rommerste Rige. Markomannerne, det germaniske Grændsefolk, som ogsaa Navnet antyder, begyndte Krig med Rommerne, som en Følge af det Tryk, andre nordligere Folk øvede paa dem, bestandig i mindre og større Skarer ilende frem imod Syden. Rommerne, som søgte det idelige Tryk, vidste ikke selv, hvorfra det kom. Men der danne sig den naturlige Forestilling, at Norden var ligesom Dplagsstedet, hvorfra denne Sværm udgik, ligesom Dampkjælden, der indeholdt den første Årsag til Bevægelsen. Historikere sigte det ogsaa. De kaldte Norden Folkenes Bærsted og Balg (*Scandia insula quasi officina gentium aut certe velut vagina nationum*. Jornandes, cap. 4.) Den flere Gange omtalte Forverling af Landene i Norden og ved det sorte Hav maa vel føre paa den Tanke, at det var ikke fra Norden, men fra Østen Bevægelsen udgik; heller ikke er der Rimelighed i, at de nordiske Lande hvert Aar skulde udsende saa talrige Skarer af deres Skjød. Det er heller ikke Meningen. Hvad der kan godtgøres er kun det, at der boede Goter paa begge Sider af Østersøen, og at den samme Folkestamme strakte sig dybt imod Syden; at der imellem de til den hørende Folk var en bestandig Vandring og Strømning, fra Nord mod Syd, og, som vi allerede have seet, fra Syd mod Nord; og at begge Strømninger forenede sig for at anfælde den kultiverede Verden. Folkene, der hørte til denne Stamme, vare oprindelige, ingen veed noget om deres første Dpfønst; Stribenterne kunne ikke adskille dem, ikke angive, hvorfra de vare komne. Det var en Enhed, hvis Dpløsning de intet kjende til. I de nordiske Kilder, hos Snorre, i Snorres Edda, o. s. fr., hersker den samme Forestilling om den nøje Forbindelse imellem de nordiske Folk og Landene ved det sorte Hav. Derhos findes der Vidnesbyrd nok om, at

Lande i Norden vare beboede af Goter: I Sverrig findes Vests og Østgoter i begge Götlandene, med en Götelv mod Vesten; paa Gulland (Gotland) Goter, paa Bornholm (Burgundeholm) Burgunder, i Rogeland i Norge Ruger. De danske Lande kaldtes ligeledes i den ældste Tid Gotlande, Derne Dgoteland, det faste Land Reid- eller Redgoteland. I Ottars Rejse og hos angelsaksiske Skribenter hedder Jylland Geotland, ligesom Gulland Gotland, og de svenske Götlande Gautland. Ligesom disse Folk dannebe een Stamme, saaledes udgaa ogsaa deres Navne fra samme Rod (at gjóta, gaut, gotinn). At nu de Goter, der gjorde Rom Herredømmet over Verden stridig, ere udgaaede fra Norden, grunder sig rigtignok kun paa et gammelt Sagn, men det har hjemme hos selve disse Folk; Jornandes, som giengiver det, beraaber sig paa selve Folkenes gamle mythiske Sange (fabulæ), der jo heller ikke antyder andet end den herskende Stammes Udvandring og Forening med sydlige beslægtede Stammer. Disse Folks Fremtræden i Historien bliver os vigtig ved det Lys den kan kaste paa Sammenhængen i vor egen.

Goterne, saa fortæller Jornandes, der selv var en Gote og Biskop af Ravenna, sejlede i den graa Oldtid under deres Konge Verig (Vjarke?) paa tre Skibe ud fra Den Scandia (Skaane eller Skandinavien) til den modsatte Kyst, og kom til et Sted, som de gavede Navnet Gothiscandia. Derpaa holdt de Slag med Ulmerugerne (Holmrugerne?), som boede paa Kysten ved Havet imod Vesten, og med deres Naboer, Bandalerne (Venederne) mod Østen. Under deres femte Konge, Fillimer, trængte de ind i Skythien, hvis Grændse begyndte ved Weichselfloden, overvandt alle Folk, som modsatte sig, og trængte sejrende frem til det pontiske Hav, om hvilke Bedrifter de havde historiske Sange. I deres tredie Sæde ved det pontiske Hav delte de sig i Vestsgoter (Visigothæ) af Balthernes Stamme, og Østgoter

(Ostrogothæ) af Amalæs Slæg. Amala (Humble?) stammede fra Gaut (saa maa der vistnok læses for Gapt). Deres følgende Bedrifter ere hel fabelagtige, og tabe sig i den højeste Dlb; mærkeligt er derimod, at deres Præster og Konger toges af een Stamme (Pileati), der var forskjellig fra det øvrige Folk (Capillati), og at deres Høvdinge ikke ansaaes for blotte Mennesker, men for Halvguder, som de kaldte Anser (Anses), hvis Stamsfader var nysnævnte Gaut.

Vandringen begynder altsaa her fra Fastlandet, og gaar over Østersøen til Landene ved Weichselen. Efter den gamle Fortælling om Gullands ældste Historie gik der derimod en Udvandring af hvert tredje Menneske fra denne Ø over til Dago, hvor de anlagde en Borg, som endnu saaes der; men derfra drog de op ad Dynastoden igjennem Rusland indtil de kom til Grækenland, hvor de af Grækerkongen fik Bølliger. ¹⁾

Tappre, haardsøre og bestandig vorende bleve Goterne snart farlige for det rommerske Rige. Allerede Aar 215 vare de i Krig med Keiser Karakalla, og afsvang Rommerne en aarlig Afgift. Under deres Konge Ostrogotha forbandt de sig med Alaner og endnu flere Folkeslag, trængte (245) ind i Møssien og hærge de Hovedstaden Marcianopolis; under Kniva gik de (250) til Thessalien, og fældte i et Slag Keiser Decius. Stæderne ved det sorte Hav maatte give dem Skibe, paa hvilke de satte over til Asien og hærge de. Omtrent 275 besatte de Dacien, fortsatte deres Indfald i det rommerske Rige, bortførte mange Fanger, og deriblandt kristne Lærere, som begyndte at udbrede Kristendommen iblandt dem. Aar 323 gjorde de Indfald i Møssien og Tracien, men bleve bekrige de af Keiser Konstantin den Store i deres eget Land, og maatte stille Gidler. Keiseren

¹⁾ Gotlandslagen, Schlyters Udg. S. 91. Dags og de omliggende Kyfler vidne endnu om en ældgammel Forbindelse med Gulland.

kalbte deres Konger Ararik og Aorik til Hjælp imod Ricinius, som de fangede i Thessalonika. I det følgende Aar vare Goterne med at opbygge Konstantinopel; fyrrethve tusinde Mand gik i rommersk Tjeneste, og dannede et eget Korps (fæderati). I Aaret 335 holdtes Slag imellem Ostgoternes Konge Geberik og Vandalernes Konge Wisumar af Astinernes Slægt.

Men mægtigst blev, om man kan tro det, deres Rige under Hermanrik (Ermenrik, Eddas Jörmunrekr), som undertvang Vandaler, Heruler og flere Folk; Vestgoterne adløde ham, og højt oppe imod Norden Venederne (Vendberne), Østterne og flere, i alt elleve Folkeslag imellem Østersøen og Volga. Hans Rige strakte sig da fra Donau langs med Havet til Don, derfra over til Volga, og paa den anden Side til Østersøen ved Weichselens Udløb. Aar 375 brøde de frygtelige Hunner ind fra Østen. De trængte frem over Don, og dreve hele Sværme af Folk foran sig. Hermanrik rustede sig imod dem, men blev overfaldet og saaret af Brødrene Sarus og Ammius (Sørle og Hamber) af Roxolanernes Folkestamme (Gjukungerne), hvis Søster Sonilde (Svanhilde) han havde ladet træde ihjel af Heste¹. Hundrede og ti Aar gammel døde han i Fortvivlelse. Thervingerne under Athanarik skjælvede. Vestgoterne bade, forfærdede ved deres Frænders Frygt, Keiser Valens om Døds ligen paa hin Side Donau; de erholdt Tilladelsen, især formedelst deres Biskop Wulfilas's (Ulphilas's) Bønner, og en Million Mennesker nedsatte sig i Møsten, Thracien og omliggende Lande. Men Rommernes Gjerrighed og Vellyst dreve dem til det yderste; de lode dem kjøbe Livets første Fornødenheder for deres sidste Ejendomme, og efterstræbte deres Kvinder. En Opstand begyndte; under Fridigern sloge Goterne Rommerne i flere Slag, og fældte endelig

¹) Jf. Hamdismål i Samunds Edda.

Keiser Valens selv i det frygtelige Slag ved Nice. Athanarisk, der var flygtet for Hunnerne til de sarmatiske Bjerge, nærmede sig igjen Rommerne, og der sluttedes Fred under Keiser Theodosius. Vestgoterne lovede (382) at beskytte det rommerske Rige, og fik Voliger i Thracien, Møsten og flere Landstaber; deraf Navnet Møfogoter (Gothi minores).

Efter det rommerske Riges Deling imellem Arkadius og Honorius tiltog Goternes Anseelse, saa at de udgjorde næsten hele Krigsmagten, i det mindste i Østen; i Rom levede de i høist ulige Vilkaar, som Raadsherrer og som Trælle. Det foragtelige rommerske Folk, som antog alle Moder, begyndte ogsaa at efterligne Barbarernes Dragt, og der udgaves i Rom Forbud mod at bære Brog (braccæ) og Støvler (tzangæ). Kort efter at Arkadius havde tiltraadt Regjeringen, drog Vestgoternes Konge Alarik, med Tilnavnet Baltha (den bolde)¹ sejrende igjennem Mæcedonien, Thessalien og Grækenland; 398 tiltvang han sig Befalingen over det østlige Illyrien, og strax efter (400) brød han alerede op imod Italien. Imidlertid foreskriver en anden Stare Vestgoter under Gainas Keiseren i Konstantinopel Love, og styrter Gildingen Eutropius. Aar 401 kom Alarik til Italien, men efter Slaget ved Pollentia (i Piemont) drager han sig igjen tilbage til Illyrien. Men Roms Undergang var besluttet. Aar 408 gjæster Alarik atter Italien; uden Modstand rykker han over Po, og lige mod Rom; har gjør sig til Herre over Liberen, og indslutter Byen. Keiseren sender ham Budskab: at de Belejrede ere villige til Forlig, men de frygte ikke for Kampen, de staa under Baaben, og deres Antal er stort. Jo tættere Græsset staaar, svarede Alarik, desto lettere er Høsten. Han vilde kun ophæve Belejringen, naar man udleverede ham Roms Guld og Sølv, Kostbarheder og Slaver. Og hvad vil du da levne

¹) Baltha, id est audax. Jornandes, cap. 29.

os? spurgte Sendebudene. Livet, svarede Marik med Foragt. Hans Forlangende maatte opfyldes, og Templerne selv maatte plyndres for at tilfredsstille ham. Næste Aar gjentager han Belejringen, da hans Svoger Atholf, støttet af Rommerne, kom ham til Hjælp fra Pannonien. Han bemægtiger sig Rom, indsætter Attalus til Keiser, men affætter ham igjen, indtager Rom med Storm, og giver den til Pris for Plyndring (410). Med den fangne Placidia, Honorius's Søster, drog han derpaa til Kampanien, som der menes for at gaa over til Sicilien og Afrika, men han blev overrasket af Døden. Hans Krigere lode Krigsfangerne afløde Floden Varentinus ved Consentia (Cosenza), begrove deres Høvding med megen Højtidelighed paa Flodbunden, og lode derpaa atter Vandet strømme hen over hans Lig. Hans Efterfølger Atholf vendte tilbage, indtog atter Rom, forsonede sig med Keiseren, hvis Søster Placidia han ægtede, og gik (412) til Gallien. Han trængte frem over Pyrenæerne indtil Barcelona, hvor han blev myrdet (415). Under ham lagdes Grunden til det vestgotiske Rige i det sydlige Frankrig og nordlige Spanien. Hans anden Efterfølger, Vallia, gjorde Tolosa (Toulouse) til Kongesæde. Riget bestod indtil Begyndelsen af det ottende Aarhundrede, da dets overmægtige Store forbandt sig imod deres Konge Wittiza, og affatte ham. Hans Slægt indkaldte Araberne fra Afrika. Vestgoternes sidste Konge, Roderik, blev (711) slaaet aldeles ved Xeres de la Frontera, og næsten hele Spanien underkastede sig den mauritanske Statholder Muza.

Vestgoterne havde imidlertid flere Gange forsøgt at trænge frem i det rommerske Rige; 380 gik de under Vidarik og flere Konger over Donau, trængte frem til Achaia, men bleve indhentede og slagne. Efter det store hunniske Riges Opløsning fik de, med en Mængde andre Folkeslag, Boliger i det rommerske Rige; under Balamir og to andre

Konger udbredte de sig i Pannonien fra Sirmium til Wien. Berømte bleve de først under deres Konge Theodorik den Store (Diderik af Verona eller Bern). Fra sit syvende Aar opdraget i Konstantinopel, stod han i megen Anseelse hos Keiser Zeno, der antog ham i Søns Sted, og udnævnte ham til Konsul; men han foretrak sit eget Folks tarvelige Sæder for Rommernes Vellevnet, førte dem paany til Sejer, og opfaste sig endelig til Konge over alle Østgoter. Herulerne under Dboacer havde gjort Ende paa det vestlige rommeriske Rige, og oprettet Kongeriget Italien. Theodorik bryder op imod ham, fratager Gepiderne Sirmium, erobrer Italien, og opretter her det østgotiske Rige, men beholder tillige Herredømmet over Dalmatien, Møsten, Pannonien, Norikum, Rhætien og flere Lande. Under hans Regjering (493—526) bragtes igjen Orden og Ro tilbage i Italien; han opførte Bygninger, opbyggede Stæder, istandsatte Vandledningerne, besyttede Handelen, og haandhævede strengt Retfærdighed; hans Berømmelse udbredte sig indtil Vestterne ved det baltiske Havs fjerne Kyster, hvorfra der ved nogle af Folkets Høvdinge bragtes ham Bernsten til Foræring. Hans Datter Amalafuntha regjerede efter ham i sin Søns Athalariks Navn; men hun blev dræbt af sin egen Mand Theodat, hvoraf Keiser Justinian tog Anledning til at besætre Italien; hans Feltherrer, Belisar og Marses, ødelagde det østgotiske Rige (553).

Goternes forhen nævnte Biskop, Ulfilas, menes at have indført Bogstavskrift iblandt dem, hvilken dog rimeligvis er ældre. Han oversatte Bibelen i deres Sprog; et Brudstykke af denne Oversættelse, den saakaldte Sølvkoder (Codex argenteus), fra Begyndelsen af det fjettede Aarhundrede, indeholdende de fire Evangelier, blev først fundet i Abbediet Werden i Grevskabet Mark, og findes nu paa Universitetsbibliotheket i Upsal. Adskillige andre Brudstykker ere senere

fundne. Bogstaverne have mest Lighed med de græske; Sproget har en paafaldende Lighed med det oldnordiske ¹.

11. Adskillige andre gotiske Folk, der i Syden have en historisk Betydning, nævnes kun her formedelt den Forbindelse, de kunne have med Norden:

Da Goterne under Verig udvaendrede fra Skandia, skal der paa eet af deres Skibe have været Gepider. Dette Skib blev tilbage, hvorfor de, som vare ombord derpaa, kaldtes Rølere. Saa siger Jornandes. (Kap. 17: Gepanta, nam lingua eorum gepanta pigrum aliquid tardumque signal). Dette bemærkes som en Prøve af det nordiske Sprog ². Gepiderne vorte efterhaanden selv til et Folk, og skilte sig fra Goterne. De forenede sig med Hunnernes Konge Attila, da denne (451) brød ind i Gallien, men bekrigede siden Hunnerne, og oprettede (454) et eget Rige, Gepidien, i en Del af Dacien. Det ødelægtes (567) af Longobarberne, hvis Konge Alboin førte en Del af de Dvervundne med sig til Italien.

¹) See Suhm om de fra Norden udvaendrede Folk. 1 D. H. Grottil Hist. Gothorum, Vandalor. et Longob. Bedel:Jarl:berg's Eldre Skand. Hist. 2 Afd. Geijers Svea rikets häfd. 1 D. 93—134. Voigt's Gesch. Preussens, 1 D. S. 94 fgg. Gothiscandia synes ligefrem at være sammensat af Gothernes og Slaanes Navne. Voigt (S. 98), der beholder den gamle Læsemaade Gothiscanzia antager det for en ved Weichselens Munding anlagt Borg (Slanse), senere Byen Danzig (Gedania, Gedanz), hvis Anlag ellers tilskrives de Danske under Kong Valdemar den Første.

²) Det er Stede, at Læsemaaden hos Jornandes er uvis; for gepanta maa der uden Tvivl læses gepaita, overensstemmende med Gepidernes Navn *Γηπαίδες*. Dette udledes efter Voigt (S. 97) af t. beiten, isl. at beita, bede paa Vejen. Men efter Munch (Det norske Folks Historie 1 D. 1 B. S. 33) er næstsidste Stavelse kort, svarende til de latinske Digteres Gipedes og angels. Gifde.

Da Septiderne i nogen Tid havde boet ved Weichsel, og under Fastida paa ny begyndte deres Vandring, anfaldt de Burgundionerne (Burgunderne) paa hin Side Weichsel, og dels ødelagde, dels forjog dem fra deres Bopæle. En Del af dem gik da rimeligvis over til Bornholm (Borgundarhólmr), og nedsatte sig paa denne Ø; medens en langt større Skare drog imod Vesten, nedsatte sig ved Mainfloden, og efterhaanden hævede sig til det i Historien berømte burgundiske Folk. Et dunkelt nordisk Sagn lader derimod Bornholm befolkes ved en fra Helgeland begyndt Udvandring til det sydlige Norge; ved hvilken Jarlen Befete nedsatte sig paa Bornholm, og Jarlen Bisfil paa en endnu østligere, ved Sverrigs Kyster liggende Ø, Bisfilsø¹.

Danerne uddrev Herulerne fra deres Boliger. Efter dette Jornandes' Udsagn (de rebus Geticis, Kap. 3) har man ved at opføre Navnet paa et Sted, der lignede Folket navnet, snart anseet Halland, snart Harsyssel i Jylland for deres oprindelige Bopæle, og saa optaget det som historisk Kjendsgjerning². Deres Navn udleder han af deres Sæde ved Mæotis (juxta Mæotidas paludes in locis stagnantibus, quas Græci Hele vocant. Jornandes, Kap. 23). Berømtest ere de blevne i Historien som Deltagere i Ødelæg-

¹) Forsteinsk. Vikingss. Kap. 1.

²) Werlauff (om Procopius i Vid. Selsk. Hist. Skr. 7 D. S. 93) bemærker, at Suhm først antog som en Formodning, at den mytiske Rig (Heimdal) uddrev Herulerne fra Halland, men senere oprog det som en historisk Kjendsgjerning saavel i Danmark. Hist. som i sit historiske Udtog, i hvilket, gennem alle Udgaver, gjentages: at Herulerne bleve uddrevne fra Halland af de Danske i Skåne under disses Regent Rig. — Procopius, der udførlig omtaler Herulerne, veed ikke noget om deres Udvandring fra Norden (Jf. Nilsson i Vitterh. hist. och antiq. academ. handl. 18 D. S. 287).

gelsen af det vestlige rommerske Rige og Stiftere af Kongeriget Italien under Odoacer (476—493).

Endelig antages Bindler (saaledes maa der rimeligvis læses for Viniler) eller Langbarder, Longobarder, at være udgaaede fra Landstabet Vendel (Vendsyssel) i Jylland. Den eneste Beretning, der høves om dette Folks Udvandring fra Danmark, er af Langbardeu Povel Diakon i Begyndelsen af hans Historie om Langbardeu, der imidlertid indeholder en Række tilbøvs smagløse Fabler, opstaaede af misforstaaede Folkesagn og uden historisk Sandsynlighed forbundne. Fra denne Historieskriver gif Fortællingen over til vor Sare, der temmelig ueheldig forbandt den med Kong Sne (Snio), og senere blev den et yndet Emne for visse historiske Sange. Langbardeu findes som et historisk Folk boende ved Elben; at de kunne være vandrede did fra det nordlige Jylland, er i sig selv ikke usandsynligt; men paa Navneligheden med Vendel kan ikke noget begrundes, da lignende Navne ofte forekomme om Lande og Folk ved Havet. En mægtig Vendiler- eller Vandaler-Stamme nævner Plinius og Tacitus paa Østersøens Kyster i nuværende Pommern og længer imod Østen.

Den langbardiske Historieskriver (Paulus Warnefrid de gestis Longobard. lib. 1—2) fortæller, at Vinilerne (eller Bindlerne) udvandrede fra Den Skandinavien (insula Scandinavia, hos Sare Scania); deres Anførere hed Ibor og Ago, hvis Moder var Gambara. Landet laa i Nærheden af Finerne (Scritofinni). Fra Skandinavien kom de først til Landstabet Scoringa (hos Sare Bleking), et Ravn, som ingen kjender. Vandalerne Anførere, Ambri og Aesti, krigede den Gang med nogle Rabofolk, og udfæede ligeledes Vinilerne til Kamp, men den Gang vare de endnu ikke ret talrige, da de kun udgjorde Trediedelen af en ikke synderlig stor Os Befolkning; imidlertid vilde de heller stride, end blive Trælle. Nu følger Fortællingen om deres ny Ravn, hvilken Povel Warnefred selv kalder en latterlig Fabel (ri-

dicula fabula de Wodan et Frea). Vandalerne bade nemlig Odin om Sejer, og fik til Svar, at det Folk, som han først fik Dje paa ved Solens Dpgang, vilde vinde. Gambara henvendte sig til Frea eller Frigg, der gav hende det Raad, at Kvinderne iblandt hendes Folk skulde med deres ubslagne Haar tilligemed Mændene aarle stille sig lige over for det Bindue, af hvilket Odin plejede at see ud i Østen. Da Odin nu saae dem ved Solens Dpgang, sagde han: Hvo ere disse Langbarder (Langskjæggede)? hvorpaa Frigg svarede, at havde han nu givet dem Navn, saa maatte han ogsaa give dem Sejer. Dette Navn har efter deres eget Sprog sin Oprindelse af lang (longa) og baert (barba). Vinilerne overvandt Vandalerne, men en Hungersnød i Scoringa nødte dem til at udvandre til Muringa (hos Saxe Moringia). Ogsaa dette forlode de, og landede i Golanða, et Navn der har nogen Lighed med Gotland; her forbleve de i nogen Tid; ligeledes besaa de nogle nærliggende Landstrækninger: Anthabet (Anternes Land?), Bathalb (Gepidernes?) og Burgundalb (Burgundernes?). Nu døde Ibor og Ago. Hidtil havde de haft Drotter (duces) til Anførere; nu valgte de sig en Konge af en af de ædleste Slægter, Gungingernes (ex prosapia Gungincorum). Derpaa strede de med Amazoner og Bulgarer. Under deres femte Konge indtog de Rugernes Land (Rugiland) ved Donau. Af Keiser Justinian fik de (omtrent 548) Voliger i Pannonien. hvor de førte Krig med Gepiderne, hvis Rige deres Konge Alboin ødelagde (567). Næste Aar drog Alboin efter Marses's Indbydelse med sine Langbarder og en stor Mængde andre Folk, hvoriblandt Sarer, over til Italien. Han erobrede største Delen af Øveritalien, oprettede her det langobardiske (lombardiske) Rige, og tog sit Sæde i Pavia. Hans Gæmtilbhed, Krigslykke og Tapperhed forherligedes endnu længe efter i Bajerernes og Sarnernes Sange. Men efter tre Aars Regje-

ring i sit ny Rige blev han snigmyrdet i Følge sin Dronning Rosemundes Foranstaltning (572). Da han nemlig havde overvundet Gøtternes Konge Ranimund, tog han dennes Datter Rosemunde til Ægte. Af den salbne Konges Hjerneskal lod han sig forsærdige et Drifkekar (scala, Staal), og da han ved et Gæstebud i Verona var bleven drucken, lod han i dette Bæger skjænke Vin for Dronningen, og indbød hende til at drikke med hendes Faber. Rosemunde tørste efter Hævn, og styede intet Middel for at erholde den. Hun overlagde Mordet med Kongens Skjoldbærer (Schilppor) Helmichis, og tvang ved den skjændigste List en anden Mand, paa hvis Mod hun kunde lide, til at øve det. Om Middagen da Kongen sov, lod hun derpaa hans Sværd fornagle; han vaagnede da Morderen kom ind, værgede sig længe med en Fodskammel, men maatte endelig bukke under. Rosemunde ægtede Helmichis, og søgte at faa ham antaget til Konge. Det mislykkedes, og hun flygtede til Exarken Longin. Da denne bejlede til hendes Kjærlighed, lavede hun en Giftdrik for sin Mand, og rakte ham den, i det han kom af Bad, som en Sundhedsdrik; men næppe mærkede han den sælsomme Virkning, førend han tvang hende til selv at drikke Resten, og begge døde i een Time. Det lombardiske Rige, der bestod indtil det indlemmedes i Karl den Stores Monarki (774), spiller en vigtig Rolle i Pavedømmets og Frankernes Historie; dets egen Historie frembyder flere for Romantikken interessante Træk¹.

¹) See Suhm om de fra Norden udvand. Folk. 1 D. S. 558 fgg. Gram in Meursium. S. 81—85. Hallenbergs Anm. till Lagerbr. 2 Afb. S. 355—376. Müller om Sare, S. 133—134. Leo's Gesch. der Italienschen Staaten, 1 D. S. 55—133. Munch's Det norske Folks Historie, 1 D. 1 B. S. 35—36. Egennavnene ere fordarvede. Gambaria eller Cambaria kaldes ogsaa Magge (Chron. Erci, S. 156). Dersom man for Scoringia læser Sciringia, kunde der menes det Landskab i

Det gamle saakalte gullandske Vers, som meddeeler et Omrids af dette Folks Historie, lyder i et mere forstaaeligt Sprog saaledes:

Ebbe og Nage, de Hellede saa fro,
 siden de for Hunger af Skaane dro,
 da stædtes de næst vort gode Gubland,
 med Gamle og Unge, med Kvinde og Mand;
 de Snekker vaare halvefferdesti,
 og hundrede Mand inden hver af di.
 De nævnte sig Binnelænder, jeg sigte kan,
 efter Ebbe, der kom af Vendelbo Land,
 meden¹ Nage vaar en Gøte kører²,
 dog vaare de baade een Moders Søner.
 Vi toge til Bærge baade store og smaa,
 at de skulde ikke længer gjennem naa;
 de bade os alle med kvibende Røst,
 at vi vilde komme dennem til Trøst.
 Vi toge til Gissel Høvedsmændene baade,
 at de skulde ikke for meget raade;
 saa dvælte de hos os Maaned to,
 de vaare derveder saa meget fro.

det sydlige Norge, hvor det gamle Skiringssalr laa (min Haandb. i den gammelnord. Geografi, 1 D. S. 284); da blev Moringia Nöre Herreder i Smaaland (sst. S. 281); og endelig Gollandia Den Gulland. Men alt dette er uvis. De Gunginci, som Paulus Diaconus omtaler, kan være det nordiste Ord konungar, Konger, modsat Drotter; Suhm antager det for Gjukunger. Kjempevisen har Gyndinger, de bekendte Gynger fra Gjønge Færd i Skaane. — Naar Odin kaldes Langbarðr (lig Sidskeggr) kan Folkets Benævnelse Langbarðs libar (Godrúnarharmr Str. 19, jf. Völsungas. Kap. 32), være en Hentydning til Fortællingen hos Paulus Diaconus om Odin, der gav dem Navn, og ligesom udvalgte dem til sit Yndlingsfolk.

1) men. 2) kjaet.

Vi lode dennem følge med Snekker ti
 og hundrede Mand inden hver af di;
 til Ryland lode de staaende daa,
 jeg kan med Sanden sige derfraa;
 vere Magt kunde ingen staaende imod,
 saa vunde de Landet under der' Fod
 og andre Lande, som der laage næst,
 for Lykken vaar dennem alle Tider bedst.
 Der Høvedsmændene af Døden vaare kvaalt,
 gave de sig ikke længer til Taalb,
 meden valgte til Konning en frakken Mand,
 Halgermunder han hed, jeg sige kand.
 De sloge de Longebarder inden vere Land.
 der blev ikke levende en eneste Mand.
 Saa lode de sig Longebarder kalde;
 Pannonien bestridte de og med alle,
 og toge saa ind Ballande dernæst,
 der tmedes dem Lykken alsombedst.
 Det er vel skrevet og det er vel spurt
 hvad de have siden mandeligen gjort,
 og mest siden de inden Ballande kom,
 det er vel kyndt al Verelden om,
 fordi af dennem led maangen Røde,
 til Keeser Karl hin Store fik lagt dennem øde.

Indholdet af Sare og disse Vers lyder igjen i en af
 vore Kjempeviser, der noget forkortet hedder:

Der bode en Konning i Danmark,
 Konning Sne lod han sig kalde,
 Hunger og Rød var i hans Land,
 og stor Mistrøst for alle.
 De maa saa vel i Danmark.

Kong Sne forsamled sit Raad til sig,
 den Dom monne de affige;
 den tredie Part af det hele Folk,
 den skulde man dræbe tillige.
 De maa saa vel i Danmark.

Den tredie Part Folket i Landet vaar,
 den skulde man slaa tilbøde;
 thi de havde ikke til Gud det Haab,
 at han saa mange kunde føde.
 De maa saa vel i Danmark.

Ebbe og Aage vaare ypperst i Raad,
 de vare to Hellede bolde;
 deres Moder hed Gambaruk,
 det Dpfund de hende fortaalde.
 De maa saa vel i Danmark.

Udi Jutland bode den vise Fru,
 hun vaar de Bindelboers Gre;
 ilde huged hende dette Raad,
 hun for, det skuld' ikke saa være.
 De maa saa vel i Danmark.

Berre Ubaad er aldrig hørt,
 end I ville nu lade gjøre;
 Det Gud forbyde, at Livende sig
 skal komme vore Fiender for Dre.
 De maa saa vel i Danmark.

Wille I lyde og følge mit Raad,
 I bedre Kaar skulle kesse:
 Lødden I kaste paa Gammel og Ung,
 hvilken Part der af Landet skal rejse.
 De maa saa vel i Danmark.

Mig tyktes at være den bedste Raafund,
 enddog jeg kun er en Kvinde:
 I lade dem sejle af Landet ud,
 med Søen de kæmpe og vinde!
 De maa saa vel i Danmark.

Alle da tyktes det raadeligt,
 den vise Tale at følge;
 snart var Lodden paa Folket kast,
 og Skibene lagt for Bølge.
 De maa saa vel i Danmark.

Lodden den faldt, som den kunde bedst,
 de Unge sig maatte udryste¹;
 af Landet skulde de fare bort,
 og Lykken i fremmed Land friste.
 De maa saa vel i Danmark.

Ebbe og Aage de vaare ej sen,
 deres Faner lode de flyve;
 Snekker de havde, store og stærk,
 ikke minde², end halvffjerdesindstyve.
 De maa saa vel i Danmark.

Ebbe han førte de Juder med sig,
 en Bendelbo lod han sig kalde;
 fra Skaven lagde den første ud,
 for Skaane de Sejlet lod falde.
 De maa saa vel i Danmark.

Aage hans Broder ej dvæledes ved
 med Gyndinger frem at sige;
 Af Halland og Bleking fulgte de med,
 ret Mand og alle tillige.
 De maa saa vel i Danmark.

¹) ruste.
²) mindre.

For Eimbrishavn de ginge ombord,
 det vaar saa fager en Skare;
 Konningen og hans ædle Raad,
 de bade dem alle vel fare.
 De maa saa vel i Danmark.

Saa sejled de først til Gutlands Vig,
 paa Maanedes Tid end minde;
 de favned deres Komme, som de kunde bedst,
 for Landsmænd hveranden de kjende¹.
 De maa saa vel i Danmark.

Til Ryland sætte² de deres Raas,
 der kaste de Anker paa Sande;
 den menige Mand forstingredes strax,
 de maatte dem gaa tilhande.
 De maa saa vel i Danmark.

Med Hærffold og med Manddoms Magt
 de Vej sig monne berebe;
 ihvor de færdes paa Grens Mark,
 de deres Styrke betede.
 De maa saa vel i Danmark.

Lange Breder og Halsbarde de brugte mest,
 de lange Karle og bolde;
 thi Longobarde man kaldte dem,
 det Navn de endnu beholde.
 De maa saa vel i Danmark.

Saa droge de frem fra Land til Land,
 forsøgte hvad Lykken vild³ give;
 paa sidste de kom i Pannonien ind,
 der lysted dem da at blive.
 De maa saa vel i Danmark.

¹) kjendte. ²) satte.

Men Albuin var deres Konge gjærd,
 hans Navn er kjendt saa vide;
 han førte dem mod den rommerske Magt,
 han lærte dem ret at stride.
 De maa saa vel i Danmark.

For Mandeløst og for Sværd og Pil
 kunde han sig vel bevare;
 for Kvindesvig og lønlig Had
 faldt han i Dødsens Snare.
 De maa saa vel i Danmark.

De Rommere baare derved stor Nag,
 at see de fremmede Gjæste;
 thi fulde¹ de dennem saa ofte i Land,
 og Krigen med dennem freste².
 De maa saa vel i Danmark.

Der de ikke selv af egen Magt
 dem kunde i Orlog bestande,
 de bades om Hjælp af Keiser Karl,
 han kom af fremmede Lande.
 De maa saa vel i Danmark.

Kaar mange Mus er om en Kat,
 da nødes han til at vige;
 saa gif det med vore Longobarder,
 for Sanden maa jeg det sige.
 De maa saa vel i Danmark.

Men Landet bær' Navn paa denne Dag,
 og saa til Verdens Ende;
 den danske Adel og Ridderstab
 lader sig endnu der kjende.
 De maa saa vel i Danmark.

¹) faldt. ²) fristede.

Bifen giver os en anden Oprindelse til Folkets Navn, Langbarber, som Bovel Dlafon forklarede af deres lange Stjæg. De kaldtes nemlig saa formedelst deres lange Barber og Breder (Landsfer og Stridsører), eller, som Bifen ogsaa udtrykker sig, fordi de vare lange Karle (Barber). Alle tre Forklaringer har man ligeledes villet anvende paa Folkets oldnordiske Navn, Långbarðar, Långbarðs lidar, under hvilket de nævnes i Forbindelse med Sæxer, Franker og andre germaniske Folk.

Naar Rjæmpetifen, som Bevis for Langbarbernes danske Oprindelse beraaber sig paa de Mærker, der endnu den Dag i Dag skulle minde derom, saa stemmer dette ikke med nyere Undersøgelser. Ved disse godtgjøres, at Langbarbernes Sprog, der isøvrigt aldrig synes at have været Skriftsprog, har større Lighed med de germaniske, end med de egentlig nordiske. Vare de da udgangne fra Norden selv, saa maa de i Tidens Løb have antaget adskillige tyffe Sprogformer. De skildres som stærke og tappre, men ikke udholdende, frifindede, men Elskere af Guds; i Slaget fægte de ikke efter Krigskunstens Regler, men Benner og Slægtninger fyllede sig sammen (som i Norden), og ved deres Benners og Slægtningers Død styrte de sig rasende imod Fjenden. Falkejagt og Dueller lærte Syden af Langbarberne; og dem tilskriver man ogsaa den karakterløse Frihedsfølelse, der siden deres Indvandring blev et Særkjende for Italienerne¹.

¹) Lagerbring søgte at forklare de longobardiske Kongers Navne af Finsl, og ansaae Folket for Finner, hvortil Forbindelsen med Kong Sæc kunde give nogen Anledning. Deres Sprog viser imidlertid, at de vare af tyff Oprindelse; men da de germaniske og nordiske Sprog ligge hinanden saa nær, saa kan dette kun skjønnes af adskillige Ord og Ordformer, som komme nærmere til de tyffe Dialekter, end de nordiske, som gasindium, t. Gesinde (oldnord. sinni), Schuldhais, t. Schultheiß, feld, t. Feld o. lign. Mang-

12. Medens gotiske Folk i store Sværme trængte ind i det rommerske Rige, og Horder fra Østen oversvømmede dets Provindsfer, bleve de yderste Landskaber blottede for Forsvar. Britannien, som Julius Cæsar allerede (55 f. K.) sejrende havde betraadt, og som derefter i flere Aarhundreder steds mere underkastedes Romernes Herredømme, var et af de Lande, der først maatte overlades til sig selv. Keiser Honorius kaldte (412) sine Tropper tilbage derfra, og Landet var udsat for bestandige Anfald af de nordligere Pikter og Stotter. Herved foranledigedes Udvandringer, ved hvilke vore Forsædre deltog i Stiftelser af ny Riger mod Vesten.

Thi medens Goterne udgjorde en samlet Stamme fra Norden i en skraa Retning imod Østen, synes en anden Folketrætte at have dannet sig mod Vesten, fornemmelig bestaaende af Franker ved Rhinen, Saxer ved Elben, Angler ved Slien og Vesterfyder. Saxer, Angler og Friser boede i de ældste Eider i det nordvestlige Lyffland og Holland. Deres oprindelige Boliger ere ubekjendte, og Sagnene om deres Vandringer lade det ogsaa ved dem uvisst, om de gik fra Elben mod Syden eller omvendt. Tidlig findes imidlertid Sasser, Holtasser (Holtsetar) boende i Landene søndenfor Eideren henimod Danmarks Grændse, og nordensfor dem Angler paa denne Side af Eideren med Hovedstaden Slesvig eller Hebeby. Tacitus nævner Anglerne som en sveisst Stamme, nordensfor Elben. Deres Land Angel (Angulus, Angul, Engla) indbefattede ikke blot det nuværende Angel imellen Slien og Flensborg, men en større Strækning,

foldige andre, som mundium (oldnord. mundr), mundvald (oldnord. mundvaldr), vidrigild (oldnord. vidrgjöld), ere imidlertid saa ren nordiske, at hine mere germaniske Former let kunne forklares af Folkets lange Dyphold i Syden, saa meget mere, som vi kun kjende disse Ord af Love fra Midten af det syvende Aarhundrede.

rimeligvis hele den østlige Del af Hertugdømmet Slesvig og vedliggende Der. De boede imellem Saxer og Jyder (Jotas, Geatas). Deres ældste Historie er næsten aldeles ubekjendt; selv Fortællingen om deres Udvandring til England bærer Mærker af Sagnet's Ustabighed.

Meget tidlig begyndte Saxernes Vikingetoge; de gjæstede ogsaa jævnlig (efter Aar 364) Britannien, uden dog at kunne fæste Fod i Landet. Men forladte af Rommerne og hjemsogte af Piktter og Skotter valgte Britterne Vortigern (Vyrtegeorn) til Overkonge. Under hans Regjering landede (449) første Gang Ædelinge fra Angel ved Britanniens Kyster. Indkaldte af ham, eller efter andre forbreve fra deres Fædreland, sejlede nemlig to Brødre Hengst og Hors (Hengest og Horsa) derover paa tre Skibe (ejulæ, Kjøler) med tre hundrede Mand. De vare Sønner af Biktgils, og stammede i femte Led fra Odin (Voden). De landede ved Opwinesflet i Kent, erhvoldt Den Thanet til Bolig, og ilede Britterne til Hjælp mod Piktter og Skotter, som allerede vare trængte frem til Stamford (i Lincolnshire). Landet var godt og Indvaanerne fejge; de Fremmede indbøde derfor flere af deres Landsmænd til at drage derover. Næste Aar ankom sexten Skibe med endnu flere Angler og Jyder, der, som der fortælles, vare valgte ved Lodkastning; flere strømmede til, og den forenede Magt af Angler, Saxer og Jyder vorte til en uovervindelig Hær. Der anvistes dem som Løn for Britanniens Forsvar faste Boliger, Jyderne i Kent, Saxerne i Wessex og Essex (Westfaren og Ostfaren), Anglerne imod Nord. Blandt de senere Antomne vare ogsaa Hengstes Søn Ohta, Horses Søn Abisa, og Hengstes Datter Rowen (Rowenna, Ronwen). Ved et Gæstebud rakte den vestlige Rowen Kong Vortigern et Bæger Vin, og sagde: Lavard king, wæs heil! (Hil være dig, Herre Konge!). Tollen forklarede disse Ord for Kongen, og lærte ham, hvorledes han skulde svare: Drink heil! Rowen

draf først, Vortigern tog Bageret af hendes Haand, draf og kyfte hende, og blev saa indtaget i Møen, at han bejlede til hende. Han erholdt hende til Ægte, imod at overdrage Hengst Landskabet Kent. Endnu samme Aften holdt Vortigern Bryllup; men Britterne, fortørnede over at han, en Kristen, havde ægtet en hedensk Mø, affatte ham, og toge hans Søn Vortimer til Konge. Denne sejrede over Hengst i tre Slag, og fordrev ham. Men da Roven, som nogle siige, ved Gift havde ryddet Vortimer af Bejen, kaldtes han tilbage af Vortigern, der atter tiltraadte Regjeringen (460). Men Britterne, som havde lært at kjende de Fremmedes Begjerlighed, vægrede sig ved at tilstaa dem deres forrige Besiddelser. Da lod Hengst som om han vilde indgaa Forlig, og indbød de fornemste brittiske Høvdinge til et Gjæstebud i Salisbury (461). Britter og Saxer sad i Bunterab, en Saxe ved Siden af hver Britte, og Hengst havde i Forvejen befalet sine Landsmænd, at naar han sagde: nimeo eure saxes! (griber eders Sværd!) skulde de dræbe hver sin Nabo. Tre hundrede brittiske Høvdinge omkom; Vortigern selv maatte kjøbe sit Liv med Afstaaelsen af Sussex, Essex og Middelfer. Nu begyndte den Række af Krige, ved hvilke Angelsaxerne bemægtigede sig Britannien, og de gamle Indvaanere efterhaanden trængtes tilbage til Wales og Kornwallis; nogle flygtede over til Armorika i Frankrig, hvor Landskabet Bretagne fik Navn efter dem. Allerede forhen var Ambrosius Aurelianus af rommersk Herkomst fra dette Landskab kommen Britterne til Hjælp. Med to af Vortigerns Sønner, Gortimer og Katigern, gif han imod Hors og Hengst; flere Slag holdtes; endelig blev Hors fældet i Slaget ved Ægelesthrep, og Hengst maatte fly. Men forstærket ved ny Skarer slog Hengst Britterne (457) ved Crayford (i Kent). I Aaret 465 samlede Hengst endelig en uovervindelig Hær, som hele Britannien stillede sig imod i tolv Fylkinge, og efter Slaget ved Wyppedesflet

vedede ingen af de Kjæmpende at overstride hinandens Grændser. Hengst, der (omtrent 457) havde stiftet Riget i Kent, bøde fyrretyve Aar efter sin Ankomst, og hans fredelige Søn, Erik, kaldet Æst, Stamfader til Æstingerne, fulgte ham i Regjeringen. Hans Sonnesøn hed Ermenrik. I de nordlige Egne blev Horses Søn Dita i York overvunden af Ambrosius; med Sand strøet paa sit Hoved og en Lænke i Haanden begav han sig til Sejerherren; mine Guder, sagde han, ere overvundne, din Gud fejrer; vil du ikke vise mig Raade, saa bind mig med denne Kjæde. Men Ambrosius satte ham tilligemed Horses Broder Elissa til at bevogte Grændsen mod Skotland.

Saaledes udbredte Angelsaxerne sig efterhaanden over Britannien, og oprettede de syv angelsaxiske Riger. Ælle landede (477) med sine tre Sønner ikke langt fra Wight, og oprettede Kongeriget Sussex (490). Saren Kerdik og hans Søn Kynrik kom (495) fra Ditmarsken til Hampshire, og kaldte sig Konge af Wessex (519). Ælfrine eller Ermenrik oprettede Kongeriget Essex (omtrent 527). Saren Iba landede (547) med fyrretyve Skibe, og stiftede et Rige i Bernicia i Northumberland; i den anden Del af dette Landstrib, kaldet Deira, oprettede Ælle et Kongerige (560); begge forenedes under Æthelrik (590) og kaldtes Northumberland. Den første Konge i Ostangeln (575) hed Uffe. Kreoda landede (585), og oprettede Kongeriget Mercia. Kongeriget Wessex opslugte efterhaanden alle de andre, og dets Konge Egbert kaldte sig første Gang Konge af England (800).

Fra Anglerne nedstammede især Beboerne af Ostangeln (East-Engle), Mercia (Middel-Engle og Mearce) og Northumberland; de indtog saaledes omtrent de tre Fjerdedele af England, hvilket tjener til at bekræfte Stribenternes Beretning, at deres oprindelige Land, Angel, næsten blev blottet for Indvaanere. Fra Jyderne stammede de i Kent (Cantvare),

paa Den Wight (Vihtvare) og i nogle Egne af Wessex, hvor en Stamme senere kaldtes Jydeslægten (Jutnacynn). Fra Saxerne stammede de i Wessex, Sussex og Essex. Skjøndt de Indvandrede da og senere sædvanlig kaldtes Saxer (Sassenag), vise dog Anglernes udbredte Besiddelser og selve Navnet England, at de have udgjort en saare betydelig Del af den ny Befolkning. Kristendommen antoges først af Kong Ethelbert i Kent (596) og var almindelig udbredt omtrent i Midten af det syvende Aarhundrede¹.

Angelsaxernes Udvandring til Britannien og Stiftelsen af Riget England er en af de vigtigste Begivenheder i Nordens Historie, og havde for Danmark især betydelige Følger. Af Saxernes gamle Sprog (Olsasiff) og af Anglernes, hvoraf vi ikke have nogen Levning tilbage, dannede sig en Blanding, der er noksom bekendt under Navnet Angelsaxiff, som efterhaanden fortrængte de gamle Britters Sprog, og gjorde sig næsten ene gjældende i England, indtil det blandedes med Fransk-Normannisk. Dette Sprogs Overensstemmelse med de germaniske Sprogarter er allerede noksom bekendt og udviklet af flere Lærde; med den olddanske Tunge har det næsten hele Ordforraadet tilfælles, men adskiller sig fra samme ved væsentlige Indretninger i begge Sprogs Bygning. Det er ikke usandsynligt, at Anglernes gamle Tunge maalt kan have haft Indflydelse paa Sprogets Tilstand i flere af Jyllands Egne, men det er en aabenbar Fejltagelse, at ansee det eller dets senere angelsaxiske Afspøning for Stammoder til det danske. Det vilde ogsaa være et historisk Sær-syn, om Danerne, der flere Gange undertvang Angel, som

¹) Kilderne hos Suhm om de fra Norden udv. Folk, 2 D. S. 1 fgg. Leibnitii Script. rer. Brunsv. T. 1, S. 31 fgg. Lappenberg's Gesch. von England, 1 B. S. 65 fgg. Tiden, da Udvandringen skete, angives forskiellig; fra 428 til 449. Om Urigtigheden af det sidstnævnte Aar see Lappenberg S. 74.

idelig gjæstede England paa Vikingetoge og endelig erobrede det, skulde lade sit allerede rodfæstede Sprog fortrænge af overvundne Folks, dels paa, og dels aldeles udenfor deres egne Grændser. Derimod vil det angelsaxiske Sprog, formedelst Danmarks Forbindelse med England, næst efter det oldnordiske selv, altid blive et fortrinligt Hjælpemiddel til ret at fortolke vore vigtigste Mindesmærker fra Middelalderen. Imellem Angels Beboere og Englænderne finder man endnu, efter saa mange Aarhundreders Forløb, Ligheder; langt større maa Overensstemmelsen have været imellem deres tidligere Efterkommere i Britannien og deres nære Slægtninger i Danmark. Dette bekræftes ogsaa, hvad enten man betragter Kongen med sin Hird, eller Folkets Magt paa Tinget; Forleningen eller Landets Inddeling; Folkenes Forestillinger om Ejendomsretten eller deres Agtelse for Kvinden, o. s. fr. Det er to Straaler, udgaaede fra et og samme Lys, der bestandig snerne sig fra hinanden, uden nogenstunde ganske at tabe deres oprindelige Natur¹.

Der er kun bevaret saa, men desto mærkeligere, Mindes om Anglerne paa Fastlandet; det er kun Brudstykker, der have holdt sig i den kristelige Tidsalder. Et af disse Sagn, det om Rigets Oprindelse, udmærker sig ved sin Ynde:

¹) Begge de angelske Ansøreres Navne, Hengest og Hors, betyde som bekendt Hest; og Landskabet Kent fører en Hest i sit Vaaben. Det var nok værdt at vide, i hvilken Forbindelse det staar med den Dymarkssomhed der endnu den Dag i Dag vises Hesten som Sindsbillede i de angelske Bøndergaard. Afbildninger af Hesten forekomme ved flere Lejligheder, navnlig ere Donpladerne smykkede dermed. Og oppe paa Rygningen af Gaardens Tag krydse to Brædder sig udflaarne i Form af Hestehoveder, røde, grønne eller blåe efter hvad Ejerer synes bedst om. Bagved dem sidder Storken paa sin Rede. (En sydlesvigsk Bondegård af Dr. H. i Bladet Fædrelandet 27. Oktober 1853). — Om Angelsaxernes Sprog see Fortalen til Rask's Sproglære; jf. Lappenberg S. 83—84.

Stamsfaderen Sceaf eller Stef, hedder det, som drivende til Kysten af Den Stanzia eller Stanzia som et lille flumrende Barn paa en Baad uden Arer eller Mandskab, med et Kornneg under sit Hoved, blev modtaget af Indbyggerne som et Vidunder, omhyggelig opfoedt, og regjerede endelig i Byen Slesvig eller Hebeby i gammel Angel¹. En Sceafing eller Efterkommer af Stef var Scylb, vor Skold, det danske Riges Stifter. Og det angelsaxiske Digt Bjowulf besynger ikke blot ham og hans Efterkommere Scylbingerne, vore Skoldbunger, men tillige flere angelske eller danske Konger, som have Navn tilfælles med de af nordiske Kilder bekjendte, som Halfdan og hans Sønner, Grodgar (Roar) og Helge, der synes at antyde en Forening af Danmark og Angel under samme Konger, i det mindste paa nogen Tid, hvilket Saxe bekræfter. Overhovedet er der ved dette Digt, der ikke blot angiver flere nordiske Stammer, men omtaler Toget mod Friser og Franker, og nævner beslægtede Folk med deres Konger, aabnet en ny Kilde til Nordens Sagnhistorie.

Digtet Bjowulf er allerede bekjendt af Grundtvigs Oversættelse. Det indeholder flere Epifoder, til hvilke ogsaa den hører om Toget mod Finnsborg; der har været behandlet i et andet angelsaxisk Digt, hvoraf kun et Brudstykke er tilbage. Denne Epifode meddeles her som en Prøve af angelsaxisk Digtning; men kun som et Forsøg paa af de dunkle Kilder at sammenstille nogle Træk af en Skildring, der

¹) Genealog. regum Anglox. i Langeb. Script. T. 1. S. 9. eller Guill. Malmesb. de gestis regum Angl. libr. 1. i Ethelwulfs Levnet o. fl. Kilderne ere samlede i Kembles Udgave af Bjowulf. 2 D. (jf. Schaldemoses Udgave S. 165). Landets Navn strives meget forskjellig. Det jevnføres med andre Kilders Scatenauge og Bjowulfdigtets Scedenigge, et Land imellem to Have, og betegner ikke Skaane, men Jylland (Werlauff om Procopius i Vid. Selsk. hist. Str. 7 D. S. 57). Sceaf betyder et Reg, manipulus frumenti.

vedkommer Begivenheder fra den Tid, da Angler endnu boede i deres gamle Bopæle og gjøres identiske med de Danste.

Efter Sejeren over Ilddragen Grendel samles Kæmperne i Kong Frodgars Borg; den sejrende Bjotwulf lønnes med Hæder, Vaaben og Guld; og Skalden hævdede sin Røst i Hallen om fordums Bedrifter. Han sang hvorlunde Kong Halfdans Helt, Skjoldingen Hnæf, blev sældet i Friserslaget, men hævnnet af Hengest. Brudstykket, der synes at handle om Hnæfs Fald ved et kumst Dverfsald under et Besøg paa Finnsborg, lyder omtrent saaledes:

— Saa Hærens unge
Høvding talte:
Dagstjæret dvæler,
Hærdragen hviler,
og Hallens Hjørner
ej heller lue.
Dog færdes en Hær,
Fuglene¹ synge,
Graaham² gjalder,
Gunntræ³ klinger,
Skjold svarer Skjæfte;
i Styen vanker
Maanen vildsom.
Nu Mørket avler
Ubaad og Riddings-
Adfærd, som dette
Folk forræderst
fuldbyrde vil.

Vaagner op, vaagner,
Begende⁴ mine!
Hæver Hugvaaben
i Haand med Vælbe!
og følger mig frejdig
i Færens Stund!

Da opstod en Skare
guldsmykte Thegner,
og gjorde Sværdet;
til Døren ginge
de djærve Kjemper,
Sigfred og Aage
med Sværd i Haand,
og til den anden
Ordlaf og Gudlaf,
og selve Hengest
med Heltefæren.

1) Vilene. 2) Brynjen. Eller hvis Graaham er Faarehyllingen: Fuglene synge, Bryllen piber. 3) Kjemper, gl. d. vege (vog).

Endnu Garulf
Guther vatte,
fremdig han skulde
fremmerst ile,
Borgen at væрге.
De bare ej Guld;
men heftig og haard,
saa huged alle,
vilde dem vorde
Balens Morgen.

Højt nu æfted,
saa alle det hørte,
hin vilde Høvding:
hvo Døren værged?
Sigfred, løb Svaret,
af Secgers Stamme,
vide bekjendt
i Baabensskifte,
fristet i Fare
paa Folkevangen;
vover du selv
mit Sværd at prøve?
Da hørtes i Hallen
Hilde = Gnyet;
de hule Skjolde
i Haand de toge;
Benhjelme¹ bruste,
Borgtilhjen døned,
til Garulf segned
i Sværdelegen,
ypperst af alle

Jordbeboer.
Mange Gjøve
om Gudlaf's Søn
en Balborg danned.
Der vandred Ravnem,
sort, rødsoffet;
og Sværdlyn flunked,
som om Finnsborg
i Flammer lued.
Aldrig jeg hørte
i Hildes Lege
saa bolde færti
Sejrbaarne² kjæmpe,
som nu, da de Hnæf
i Ratten værged.
Fem Dage de fægted,
falbt end ingen
af Drottesølget,
som Døren vogted.
Da veg, bedæffet
med Bunder, Helten;
brudt var Brynjen,
brusten Hjelmen,
hugfalben Hæren —

Derimod hedder det i Bjo-
wulfsdigtet:

Der var Sang og Spil,
de tilfammen runged
i Halvdans Højsal
for Høvdingstæren.
Gammen = Beddet³ klang

¹) Hjernerstaller.

²) Stridsmand.

³) Harpen.

til Kvadets Toner,
 da Halgammen
 Hrodgars Skjalb
 bag Njodbænken vakte
 ved Mindet om Finn
 og hin fule Daad,
 da Halfdans Helt
 Hnæf, hin Skylding,
 falde skulde
 i Friservalen.

Men Hildeborg¹ kunde
 ej heller rose
 Totners² Trostfab;
 Børn og Brødre
 brat hun tabte,
 slagne med Spydsod
 i Skjoldelegen;
 og sorgfuld hun sad,
 siden hin Morgen,
 da under Skyen
 skue hun maatte
 de Frænder falde,
 som fremst hun elsked.

Faa Thegner havde
 nu Finn tilbage;
 ej mer han mægted
 at møde til Stævne³,
 og Stand at holde
 mod Hengest i Kamp.
 Forlig de bød ham,

en Borg de vilde
 med Hal og Højbænt
 Hengest indrømme;
 og Finn hin frækne,
 Folkvalds Søn,
 hver Dag skulde
 de Danske hædre,
 gavmild med Gaver
 af Guld hint fede.

Eynet blev Eten,
 og arvet Guld
 fra Horden⁴ hentet.
 Hærskylbingers bedste
 Høvding blev baallagt,
 og med ham til Skue
 paa Skyldingbaalet
 Særk blodstænket,
 Svin algyldent,
 Bildsvin jernhaardt⁵,
 og Hødlinger mange
 med aabne Wunder,
 i Valen faldne.
 Da Hildeborg bød
 paa Baalet hos Hnæf
 sin egen Søn
 som Baltavn⁶ at binde,
 og lagt paa Baalet
 hans Legem at brænde.
 Jamrende sad
 hun selv ved Ligets

¹) Finns Hustru. ²) Frisers. ³) Kampstævne. ⁴) Stakkammeret.

⁵) Hjelme med disse Hjelmmærker. ⁶) Stridsoffer.

Axel, hin arme
 angestbru Kvinde.
 Men op steg Helten,
 mod Himlen slagreb
 Ligbrandssjelen,
 og sufte om Højen;
 Jernhuer smælted,
 Saarene bruste,
 Blodet sprang ud
 af brustne Bunder.
 Alt tæred Luen,
 den legemsgribste,
 den graadigste Mand
 efter Valens Dytte.
 Dg begge Stammers
 Styrke var rystet.

Ud Kjemper ginge
 at kende Byer,
 de frændeløse,
 og Frisland at skue
 med Haller og Huse.
 Men Hengest stille
 dvæled hele
 den drjuge Vinter
 hos Finn paa Dorgen.
 Føre han kunde
 ringsmykket Snække
 snel paa Boven;
 men ej han vilde
 uklad i Sindet.
 Hult paa Havet

hyle Stormen;
 i Frostjættens Lærter
 ligger Boven.
 Men atter et Nar
 til Verden fødes,
 og Vinteren flygter
 for Vaarens Mand,
 der sender i Sal
 sin milde Luftning,
 og gjerne af Gaarde
 hin Gjæst forjager.
 Da huger ham Havn,
 ej Havet at pløje,
 men Kampens Lob
 at kaste paa Tavl;
 Totnesønnen
 ikke han glemte.
 Da Hunlasing¹
 Hildeglandsfen,
 det bedste blandt Sværd,
 om Varmen spændte,
 Totner kunde
 endnu det hufte.
 Dg Finn hin fejge
 selv føle skulde
 dets hvassse Egge
 i eget Hjem.
 Gudlaf og Dslaf
 gif ej heller
 hint Sorgens Log
 og Skændflen af Minde;
 dem svulmed Hævnen

¹) Hunlafs Søn, Hengest.

i Heltebringen.
 Farvet blev Hallen
 af Fjendeblood,
 af Kjømpetrefsen
 Kongen omringet.
 Slagen blev Fin,
 fangen hans Dronning.
 Skybinger skyndsomt
 til Skibe førte
 kosteligt Mon
 og Kongebytte,
 hvad de i Finnsheim

finde maatte;
 ædle Stene
 over Havet
 og Drottens Biv
 de til Daner førte.

Endt var Sangen,
 svanger paa Glæde,
 Gammen sig høved
 og Gjald paa Bænke,
 Bin høde Skjænte
 om i Guldfar¹.

13. Naar man mod Osten fra Bender og Efter
 gaar over til de vide Landstrækninger, der nu indfattes i
 Rusland, møder man i disse Steppelande, ved Søer og
 Floder, Stammer af Finner, Skyther og Sarmater. At der
 ogsaa til disse Kyfter skete Udvandringer fra Norden, er
 sandsynligt; men historiske Efterretninger forekomme først
 senere. Et Folk, kaldet Ros, og som det hedder Svenske
 (gentis Sveonum), forekommer i Historien ved Aaret 839²;

¹) Om Bjovulfsdigtet i Almindelighed og Skydingerne i Særdeleshed
 see Grundtvigs Fortale til hans danske Oversættelse, Cony-
 beare *Illust. of Anglosaxon poetry*, S. 35. 284. samt Kem-
 ble's Udgave. Om Toget mod Finnsborg Brudstykket hos
 Grundtvig S. XL. Conybeare S. 175 og hos Kemble, 1 D.
 S. 238. Episoden i Bjovulfsdigtet findes i Kembles Udgave
 Vers 2119 fgg. Disse Digte findes ogsaa med Oversættelse i
 Schaldemoses Udgave. Om Finn, Folkvalds eller Godulfs Søn
 see Conybeare S. 283. Kemble, Fortalen til 2 D. S. XXIV.
 jf. Hversu Noregr bygdist, Kap. 6. Samt om Slagterne overs-
 hovedet tillige: Den Rejsendes Sang hos Conybeare S. 13 og
 i Udgaverne.

²) *Annales Bertin.* hos Pertz 1, 431; jf. Zeuss, *Die Deutschen
 und die Nachbarstämme*, S. 547 fgg.

de siges ogsaa at være Daner eller Francker. Hvad enten man vil forstaa denne Efterretning saaledes, at Svenske omtrent ved denne Tid vandrede over og nedsatte sig i det senere saakaldte Garderige, eller man vil antage, at nordiske Stammer allerede boede der forud, saa viser det hen til en endnu tidligere Forbindelse imellem disse østlige Lande og Norden. De tre nordiske Brøders Stiftelse af Roygorod, de senere saa bekjendte Baresøers Ophold i Konstantinopel, og andre, men bestandig senere Efterretninger om Nordboernes Ophold, Magt og Vandringer i disse Egne, tjene ligeledes til at bekræfte, at deres Slægtninge i en meget fiern Tid der have haft Boliger. Men historisk lader det sig næppe begrunde. Da der saaledes i fremmede Kilder mangler sikke Efterretninger om en større Udvandring mod Osten, kunde disse Lande her kun berøres.

Ældste nordiske Efterretninger.

1. Nordens ældste Beboere.

14. Vore egne Efterretninger om Norden begynde med Afnernes eller Afnernes Indvandring. Hvad der ligger foran den er indhyllet i Mørke. Ikke desmindre have vi en naturlig Begjerlighed efter at udforske, om vi intet videre kunne vide om Norden før denne Tid. Foruden den Vej, vi hidtil have gaaet, staar os endnu kun den aaben, ved Reflexion at slutte fra det bekjendte til det ubekjendte. Enhver Betragtning af en forhistorisk Tid maa grunde sig paa Slutninger fra den historiske. Fra de forhaanden værende Ailder og Nordens i dem stildrebe Tilstand gaar man tilbage til det som var førend det som blev, og dertil benyttes alle de Midler, som Granskningen efterhaanden har tilegnet sig ved Betragtningen af Folkenes materielle Levninger, deres legemlige Udseende, og deres aandige Færd i Gudelæren, Sproget og Historien.

Ligesom man, for at undersøge Landets grabvise Fremvæert, graver sig ned i Moserne, og fra de der fundne over hinanden liggende Lag slutter sig til en Stenalder, en Jernalder og en Bøgalder, saaledes finder man, ved at ransage de gamle Høje og Grave, at Folkene paa lignende Vis have efterladt sig det ene Lag af Grave ovenpaa det andet; og af disse Graves Udseende og Indhold slutter man til de Folk, der have opført dem. Man faar derved en Række af Folkealder: en Stenalder, en Broncealder og en Jernalder. Gravene fra Stenalderen bestaa af Stendysser (Tynovne) og Jættestuer, der indeholde ubrændte Lig med Baaben,

Redstaber og Smykker af Sten og Rav. De findes i stor Mængde i de danske Landstaber, især i Staane, paa Vest-siden af Sælland, Fyn og det nordvestlige Jylland, samt paa hele Østkysten af Jylland. De findes omkring ved Kysterne, ikke midt inde i Landet. Det Folk, som har bygget dem, maa derfor være det ældste. Det maa have drevet Jagt og Fiskeri, men kan ikke have kjendt Brugen af noget Metal. De Grave, der henføres til Broncealderen, have ingen store Stenomfætninger og Stemkamre, men bestaa, foruden Dyrger af Smaaastene, af lutter Jord, og indeholde Levninger af brændte Lig, der ere nedsatte i Lerkruffer, med allehaande Sager af Metal, nemlig af Bronze, ikke af Jern. De fleste af disse Høje udgjøre Høje eller Begravelser for en Familie. De findes i overordenlig Mængde over hele Danmark, ikke blot ved Kysterne, men ogsaa inde i Landet. Denne Broncealder var altsaa en Brændalder; den viser hen til et Folk, der smedede ved Jld, og med Jld brændte sine Lig, der kjendte Agerdyrking, Bøveri og Skibsfart. Den tredje Art Grave, de der henføres til Jernalderen, have, saavel i deres ydre Form som i deres indre Bygning, megen Lighed med de næstforegaaende; og Forforskjellen bestaar kun i, at de indeholde ubrændte Lig og Sager af Jern. I Følge heraf finder man altsaa en fremstridende Udvikling af Kultur, en Tid, da man endnu ikke kjendte Metalleres Brug, en anden, da man bearbejdede Metallerne, først Bronze eller Ets, derefter Jern.

Som øverste Spørgsmaal ved denne Undersøgelse, siger Grimm, stiller sig det, hvorvidt den antagne Forforskjel finder sin Anvendelse paa bestemte Folk, om det er Erin af en og samme Stamme, eller Levningerne henhøre til flere. Om end den historiske Stenalder maa anvise eet Folk, saa synes det dog betænkligere, at hense Broncealderen og Jernalderen til ulige Folkestammer. Endnu hersker Tvivlen, og Historien har endnu ingen Oplysning vundet derved. Der

gives et andet, mere levende Bidnesbyrd om Folkene, og det er Sproget.

At Lovol endnu kunne finde Sted, er en naturlig Følge deraf, at alle Høje endnu ikke ere undersøgte. Der findes i enkelte Høje dels Stens og Broncesager, dels Stensager, Broncesager og Jernsværd; og det er næppe tilfulde oplyst, hvilket Leje de have haft i Højen. En skarp Adskillelse af de tre Aldere kan heller ikke finde Sted; thi noget i det mindste maa nødvendig være gaaet over fra den ene til den anden; ingen Alder er ganske forgaaet, men har levet fort i den følgende. Bronze kan næppe antages at have været hjemme i Danmark, saa at der deraf skulde have været en saadan Mængde, at det kan have dannet en hel Alder. Bronze (ær) og Jern vare samtidige, og forekomme ved Siden af hinanden i de ældste historiske Kilder. Sager af Bronze findes især i Danmark, af Jern derimod i Sverrig og Norge. Det er ikke tilstrækkeligt til at danne nogen skarp Grændse imellem begge Aldere; vel ikke i Danmark, men i det bjergrige Norden maa Jernet have været ælbgammelt. Gravhøjene i Danmark ere forskellige i Bygning fra de svenske og norske. Heller ikke deri ligger en tilstrækkelig Grund til at adskille Bronces og Jernalderen. At man i Danmark byggede mest af Jord, i Sverrig og Norge mest af Sten, er en naturlig Følge af disse Landes Bestaaffenhed. En væsenlig Omstændighed synes det at være, om Ligene ere ubrændte eller brændte, i hvilke Høje hver Art findes, og naar begge forekomme, i hvilket Leje. Men begge Begravelsesmaader findes, endog samtidig, hos samme Folk. Grimm anfører Rommerne som Exempel: Højlægning var den ældste Brug, derpaa fulgte Forbrænding, men begge fulgtes jævnstidig ad.

En Ting synes dog at være klar: at hine store Stenmindesmærker, dels over, dels under Jorden, der ere bekendte under Navn af Tættestuer og Synovne høre til et

Folk, der var det ældste i Danmark. Det er de samme, som i andre Lande ere bekendte under Navn af Hunebedden eller Hunebetten. De findes, af lignende Bessaffenhed som vore, i Nordtyskland og Holland, i England og det vestlige Frankerig, vestenfor en Linie fra Oberens Udløb til Rhonemundingen. Fra det nuværende Danmark strække de sig til Staane, Halland, Bleking over noget af Vester-götland og Bahuslen, men findes ikke i det nordlige Sverrig eller Norge. Dette Folk maa da være Danmarks ældste Fættfolk¹, Nordtysklands Huner. Det kommer endnu kun an paa, at gve det et historisk Navn.

Dette ældste Fættfolk kan være afløst af keltiske Stammer med Bronze og gotiske Stammer med Jern; men begge lade sig ikke nøjagtig adskille. Bronze viser hen imod Syden, til Folk, der have udbredt sig fra Middelhavet af; Jernet til gotiske Stammer fra Østen. Naar man antager, at det er dem, som byggede Grave i Bronce- og Jernalderen, saa falde disse sammen med de ældste historiske Efterretninger om Brændalderen, da man brændte Ligene og bevarede Asken i Kruffer, og Højalderen, da man lagde dem ubrændte i Høj. Brændalderen tillægges Dvin selv, og saavel han, som alle hans Dier bleve brændte²; men Yngve-Frej blev baaren i Høj, for at skjule hans Død, og ikke brændt³. Ikke desmindre bleve hans Efterfølgeres Lig brændte, Banlandes, Domars, o. s. v.⁴. I Danmark lod Dan Mikillate, der kaldes en Jotun, sig begrave i Høj;

¹) Jyn synes at være en Sammentrækning af eotna, jótna. Da Jyderne gik til England, kaldtes de hos Angelsaxerne Junacynn. Stedsnavnene Junewath, Jönewath, Jotenwath afserle i Bygøet Klosters Breve (Langeb. Script. 8, 230. 231).

²) Ynglingas. Kap. 8. 10. 11.

³) Est. Kap. 12. 13.

⁴) Est. Kap. 16. 19.

men Brændalderen holdt sig længe derefter i Sverrig og Norge¹. Heraf synes at fremgaa: at Højalderen var ældgammel og uden Tvivl den ældste Begravelsesmaaade; Yngve-Frej og Dan vise hen til en højere Alder end den historiske Dvins; Dvin indførte Brændalderen, men begge Albrete holdt sig tilbøds ved Siden af hinanden. Der forudsættes altsaa en Højalder, der vel blev afløst, men ikke aldeles udsløttet af en senere Brændalder; og en Blanding af to Stammer, en oprindelig og en indvandret, der vel ikke fortrængte den første, men meddelte den en højere Kultur. Den sidste er den historiske Dvins².

15. Naar Højene og deres Levninger ikke kunne angive os Folkenes Navne, komme vi til at opslaa Historiens ældste Aarbøger, og dertil føje de Oplysninger, som Granstningen i dem kan yde. Betragter man vor første Historie-skriver Suhms Mening, der formødeligt denne Mands utrættelige Granstning og udmærkede Arbejder har vundet et Slags Hæder, som det næppe paa hans Tid faldt nogen ind at modsigge, saa bestoede Nordens ældste Indbyggere af tvende Hovedstammer, Finner og Joter eller Goter. De første indvandrede langs med Ishavet, indtog i de ældste Tider de nordligste og nordøstligste Strækninger i Norden, hvor de omtales i den højeste Old, siden altid have boet og endnu bo. De sidste, Joter eller Goter, udbredte sig fra Landene ved Østersøen imod Sydost, og trængte derfra ind i Norden, hvor de ligeledes udgjorde Nordens første

¹) Fortalen til Hkr.

²) See især Borsaa, Danmarks Oldtid oplyst ved Oldsager og Gravhøje. Nilsson, Skandin. Nordens urinvånare. Og Sammes Afh. Om de olika bildningsperioder och bildningsformer, efter hvilka kvarlevor finnas i Skandinavien i Vitterh. hist. och Antiq. acad. handl. 18 B. Grimm, Gesch. der deutschen sprache, S. 3. Schiern, Origines et migrationes Cimbrorum, S. 14.

Beboere. Denne sin Mening grunder Suhm fornemmelig paa Sproget; fra umindelige Tider af er det samme Sprog, som det vi nu have, blevet talt i Norden, og den gotiske Stamme, til hvilken det hører, maa altsaa have været iblandt Nordens ældste Beboere. Herimod bemærker Rask, at det har sin fulde Rigtighed, naar Suhm og flere antage to forskellige Hovedfolk i det gamle Norden; men naar han kalder dem Joter og Goter, og forklarer dette som sammendrukket af Godjoter, guddommelige Joter, saa er det en Fesltagelse, der grunder sig paa Forverling af Ravnene Jotner og Joter. Med det første af disse (Jötunn, Flert. Jötnar) kaldes alle Stammer af finniske Herkomst; det andet (Jóti, Flert. Jótur) betyder Jyder, Beboerne af Jylland (Jólland), men hverken have Jyderne nogensinde udgjort noget Hovedfolk i Norden, heller ikke kunne de modsættes Goter, da de ligesaa aabenhjør ere af den gotiske Folkestamme, som nogen anden Gren af samme. Hvad der har forledet Suhm til at antage, at Joter vare Nordens ældste Beboere, som ved Asernes Indvandring fik Ravn af Godjoter eller Goter, er det i Edda forekommende Udtryk Godhjöd eller ved en skjedesløs Skrivemaade Godjöd, men dette Ord betyder det samme som Godheimar, Goternes Land. Suhms Hypothese maa derfor, i det mindste i den Form, i hvilken den nu engang er bleven støbt, ansees for usjagtig; og det bliver nødvendigt at optage denne Undersøgelse fra ny af.

Betragter man de ældste Hovedstammer, som Sprog og Historie lære os at kende i Europas nordlige Halvdel, saa kunne de henføres til følgende: I Vesten findes en, forhen meget udbredt, Stamme, Kelterne, der fra Italien strakte sig over Gallien til Britannien. En anden Stamme, som man har kaldt den thrakiske, strakte sig fra Landene ved det sorte Hav straa op til Norden, indfattende Thraker og Illyrier, Germaner og Nordboer; denne Stamme, til hvilken Goterne hørte, udgjorde en Del af den kaukasiske eller, som

Rast kalder den, den sarmatistiske, *Wt*; sprogbeslægtet med den var Slaverne, der udbredte sig fra Illyrien til Østersøen, med Germanerne mod Vesten, og mod Østen indtagende den største Del af det russiske Rige. I det nordligste Europa finder man endelig Levninger af en fra de nybnævnte væsenslig forskjellig Stamme, bekendte under Navnene Finner og Lapper, og henhørende til en over Mellem- og Nordasien vidt udbredt Folkeæt, den ishudiske, hos Rast den skythiske. Disse trende Folkestammer, der, naar man følger Rasts Talebrug, benævnes Kelter, Sarmater og Skyther, bestaa af mange Underafdelinger, men have hver for sig sit særegne Hovedsprog, og den ene Stammes er ikke opstaaet af den andens. Hvilket af disse Grundtungaemaal man betragter, efter at have gjort sig bekendt med et af de andre, saa kommer man ligesom ind i en anden Verden, hvor der, som Rast siger, tænkes paa en grundforskjellig Maaade. Sarmaterne tillægge Ordene tre Røn, Kelterne to, Finnerne ingen. Den sarmatistiske Stamme udtrykker Navneords Bøjning ved tillagte Endelser; Kelterne derimod lade Forandringerne foregaa i Ordene Begyndelse; og Finnerne have vel mangfoldige Bøjningsendelser, men de udtrykke ikke, som hos Sarmaterne, det subjektive og objektive Forhold, men derimod om Tingen er, bliver, kommer til eller gaar fra, altsaa lokale Forhold; o. s. fr.

Skjøndt disse Stammer, naar de vise sig i Historien, ere samtidige, maa de dog antages efterhaanden i en forhistorisk Tid at have nedfat sig i Europa. Ere de indvandrede fra Asien, saa er denne Indvandring ikke steet paa een Gang. De tvende, nu vidt fra hinanden adskilte Hovedstammer, den finiske og keltiske, der begge ere nedsinkne til et aldeles underordnet Forhold mod andre Folk, maa engang have hørt til de mest udbredte. Deres Sprog lyde nu fjernt fra hinanden, næsten ubekendte og udyrkede, men engang maa de have staaet i nær Børrelse. Skjøndt Finisk og Keltisk hen-

høre til væsentlig forskjellige Sprogstammer, saa findes der dog imellem begge en mærkelig Lighed, der allerede er iagttaget af Tacitus, naar han siger, at *Vestruerne*, en finst Stamme, i Levemaade lignede *Sveverne* (*Germanerne*) men deres Sprog nærmede sig mere det britiske (*Keltiske*). Af denne ved nyere Forskninger bekræftede Sproglighed slutter *Arndt*, at de tvende Hovedstammer, der talte begge disse Sprog, hvor langt de end nu bo fra hinanden, engang maa have grændset sammen og udgjort de første Beboere af Europa, som vi ere i Stand til at angive, den ene østlig, den anden vestlig. Og en saadan Berørelse af begge vil Raad finde Spor til i Italien, saa godt som i Europas Hjerte.

Ved de historiske Efterretningers Begyndelse omtales en Kamp imellem *Kimmerierne* og *Skytherne* i *Egnene* ved det sorte Hav. *Kimmerierne*, en røverst og omvankende Stamme, blev drevne tilbage af *Skytherne*, og vandrede tværs igjennem Europa til de nordlige Hæve. Her bleve de, efter de *Gamles Vidnesbyrd*, bekjendte under Navnet *Kimbrer*, og anfaldt under dette Navn det rommeste Rige. Levninger af dem bleve tilbage ved det nordlige Hav (*Cimbrica Thetis*), og navnlig paa den kimbriske Halvø (*Chersonesus Cimbrica*). En Del af dem vandrede over til *Britannien*, hvor de bleve bekjendte under Navnet *Kumrer* eller *Kymrer* (*Cymry*). Men endnu mægtigere vare *Gallerne*, hvis Navn synes at have været *Gael* eller *Gall*, hvoraf *Grækerne* dannede Navnet *Kelter*, og *Rommerne* *Celter*, (*Eselter*). Dette deres Navn gjenfindes i flere Egne af *Helvetien* og *Tyskland*, men fornemmelig i *Gallien* (hos *Nordboerne* *Balland*). I Historien ere de bekjendte ved store Toge igjennem Europas Midte dybt ned til *Syden*; og senere som Beboere af en stor Del af de britiske *Øer*, hvor de ved senere Indvandringers stedse trængtes længer imod *Vesten*. Fra *Irland* gif de over til *Skotland*, hvor de som

Kaledonier tilfaldt tabte sig i de kaledoniske (galiske eller keltiske) Bjerge. Hele den keltiske Art synes da at have delt sig i to Grene, Kymrer og Galler, af hvis Sprog der endnu findes Levninger i Gælisk i Vestskotland, Bælisk i Wales, Kymrisk i Sydengland, og Armorisk i nogle Strækninger af det vestlige Frankrig.

Den finste eller ishudiske Stamme finde vi ligeledes delt i to Grene: Finner og Lapper. Det Folk, som vi nu kalde Lapper, forekommer i de vigtigste nordiske Kilder under Navnet Finner. Det nuværende Navn Lapper, der betyder det yderste Folk eller Grændsefolket, er tillagt dem af Finlænderne. Nordmanden Ottar kalder dem i sin Rejseberetning, som Kong Alfred har bevaret, ligeledes Finner, og inddeler dem i Stridefinner, et Navn, der, som vi allerede have seet, ogsaa tillægges dem af sydlige Skribenter, og ligesom tyder hen paa Skiløben, altsaa paa deres Ophold imellem Fjeldene, og i Lerfinner, der boede langsmed den nordligste Kyst af Norge. Det forekom Ottar, at de havde samme Sprog, som Bjærnerne, der boede østenfor Lerfinnerne ved det hvide Hav. Selv kaldte de deres Land Same, Sabme. De leve nu nomadisk i isolerede Familier i de norste, svenske og russiske Lapmarker, men have forhen paa samme nomadiske Vis været adspredte over en betydelig Strækning af Norden. Man finder Levninger af dem i Nærheden af Nøraas, og mange Beviser paa deres forrige Ophold i Finland. Endog Saxe omtaler de to Lapmarker (utraque Lappia), hvormed han, efter Lehrbergs Bemærkning, mener Lappernes Bopæle paa begge Sider af den botniske Bugt. Ogsaa længer nede findes adskillige Spor af dem paa Grændselandene ved Kjølen imellem Sverrig og Norge; ja rimeligvis findes deres Navn i Landskabet Finweiden (Finnestoven) imellen Götland og Smaaland (Saxes Finnia og Jorandes' Finnwithæ). Navnet paa Bandsfaldet Troldhætte vil man ligeledes forklare af deres Sprog. Denne mindre, nu

næsten aldeles foragtede Stamme, maa altsaa forhen have været langt mere udbredt, og rimeligvis have strakt sig i det mindste langsmed Kjølen, vel endog til Drefund, og imod Østen over det nuværende Finland, men overalt kun i adspredte Hobe.

Det Folk, efter hvilket Finland bærer Navn, kalder sig ikke selv Finner, men Suomalainen, og deres Land Suomi eller Suomen-maa. Ordet Suomi, der er det samme, som Lappernes Same, betyder lav Jordbund, sibt Land eller Morads, er altsaa af samme Betydning som det oldnordiske fen, hvoraf man ugleder Finnar, og stemmer ligeledes overens med Navnet paa en, som det synes, blandet Stamme, Estuerne eller Esterne (af eist, lav). Disse og flere finste Folk kaldes af Russerne med et almindeligt Navn Tshuder. De boede fra Estland imod Nord til Bjarmeland, og, efter Thunmann, efter Sprogene at slutte, imod Syd i det mindste til Memel. Overhovedet findes denne Stamme udbredt i mange Ørene omkring ved Østersøen; thi Samer i Samland, Kurer i Kurland, Kareler i Karelen ved den finste Bugt, Ingrer i Ingermanland, o. fl., hørte alle dertil. De have derhos haft nære Slægtninger mod Syden og Vesten. Rast antog disse Tshuder for den samme Stamme, som Grækere og Rommere kjendte under Navn af Skyther, der vare delte i Masageter (finst Maa-Tzjudi) og Samogeter (Soma-Tzjudi), hvis Navn findes i Samojdden, en Del af Litthauen. Nære nægte det, fordi det kun grunder sig paa en Navnlighed. Men hvorledes det end dermed forholder sig, saa findes der en anden, med Finnerne nærbeslægtet Stamme, den sugriske, der, ligesom den, meget tidlig maa være trængt ind i Europa, og har udbredt sig der i flere, tilbels udgaaede Ørene. Ungarerne er det mest bekjendte Folk af denne Stamme og deres Sprog er beslægtet med Finnernes. I Nordtyssland findes et Folk, Huner, idelig i Kamp med deres Raboer. I Egnene af Kiew og

Dnieper nævner Ptolemæus Chuner, og en Del af Rusland hed Chuntvar (vore Sagaers Kænugarðr). I Norden findes en betydelig Stamme, kaldet Kvener, som Ottar omtaler: Han kalder nemlig en Del af Østersøen, omtrent den nuværende botniske Bugt, Kvenerhavet (Cvensæ), efter dem; han beskriver dem som et Folk, der boede imellem Fjeldene i et stort Land med mange Indsøer; som bare deres smaa og lette Skibe over Land ind i Søerne, og saaledes hørgebe paa de Norste, hvilke de endog anfaldt over Fjeldet (Kjølen). Deres Land Kvenland sætter han nordensfor det egenlige Sverrig; dog saaledes, at der laa en stor Ørken imellem begge; deres Sæde var altsaa i de nuværende svenske Nordlande. Og denne Ottars Beretning stemmer atter fuldkommen overens med hvad den historisk paalidelige Egils saga (Kap. 14) fortæller om Karelerne og de stridbare Kvener, og om Krigene imellem dem og Nordmændene paa Harald Haarfagers Tid.

Saa vel i Levemaade som i Legemsbygning ere begge de nu omtalte Stammer, Finner og Lapper, væsenlig forskjellige. Finnerne dreve tidlig Agerdyrkning, Lapperne derimod drog fra Sted til Sted, og nærrede sig af Kvægavl. De første ere fyldige, med lange gule Haar og lyse Øjne, de sidste derimod smaa og magre med sorte, korte Haar og mørke Øjne. Finnerne ere store og stridbare, Lapperne derimod lave, men haardsføre og særdeles smidige. Begge Stammer affondre sig endnu fra hinanden. Finlænderen optager det ilde, naar nogen kalder Finmarkens Beboere Finner; de skulle hedde Lapper, siger han. Lapperne derimod holde det dem tillagte Folknavn for et Skjældsord, og see gjerne, at man kalder dem Fjeldfolk, men allerhelst Finner; da smile de, som om man sagde dem et Smigreri. Samme Fjendskab have begge Stammer levet i i Fortiden; derom have de Sagn og Sange. Begge tale to forskellige, men nærbeslægtede

Sprog, have samme fælles Stifter Jumi eller Jumo, og dyrke, ligesom Bjærmerne, Guden Jumala.

Naar begge disse Stammer oprindelig havde hjemme i Asien, saa maa de i den yderste Old være indvandrede i Norden. Lapperne vare rimeligvis den, der først indvandrede, og i adspredte Flokke udbredte sig over de nordlige Lande, men siden af Finnerne dreves mod Nord og Vest. Finnerne kom da fra Sydost, nedsatte sig i Finland, og gik derfra over til de svenske Nordlande. De dreve da Lapperne foran sig op ad imod Nord, og ligesom splittede dem ad til begge Sider. Thi enkelte Levninger af dem bleve tilbage, f. Ex. i Bjergegnene i de svenske Dale (Darlakarlien) og hist og her i det indre Norge, medens de krigeriske Finner (Kvener) trængte ind i det midterste Norge, og dannede Grundstammen af detts Bjergbefolkning, hvorimod Lapperne holdt sig i det nordlige, i Helgeland, hvor de i Historien ere bekendte for deres Trolddom. Grændsen imellem disse to Stammer kan næppe bestemmes; i de ældre historiske Skrifter falde deres Navn sammen, de kaldes begge Finnar; ligesom Navnene paa deres Bopæle, Finland og Finnmörk, ere blandede. Derimod synes de endnu at give sig tilkjende i den Sammensætning af en dobbelt Race, en større og mindre, der i flere Egne er kjendelig ¹.

¹) Hverten Suhm, i Afh. om Finnerne, deres ældste Sæde og Herkomst, i Kbh. Selsk. Skr. ældste Saml. 10 D. og flere af hans historiske Skrifter, eller Schönning, i de nordiske Landes især Norges gamle Geografi, have antaget Finner og Lapper for de ældste Beboere af de nordiske Lande. Denne Mening have imidlertid mange andre, ikke mindre berømte Lærde, som Leibniz, Ihre, Lagerbring og mange flere, bestyrket ved mangfoldige Granskninger. Af ældre herom handlende Skrifter kunne især mærkes: Adlungs Mithridates, fortges. und bearbeitet v. Vater, 2 D. Arndt über den Ursprung u. die Verwandtschaft der europ. Sprachen, herausgegeben v. Klüber. Rasks Undersøgelse om det

16. Høve Kelter og Finner engang grændset sammen og bestodt Europas nordlige Halvdel (vi kende i det mindste ingen andre Folkestammer, om hvem det kan antages), saa maa de være blevne adskilte ved andre, senere indvandrede, Stammer, som vi finde indstøbte imellem dem ved Historiens Begyndelse, nemlig Germaner og Slaver, begge hørende til den store kaukasiske St., der udbredte sine Grene over Europas og Asiens mest kultiverede Lande. Thi beslægtede med dem ere Thraker og Frygier, Perser og Hinduer. Deres Sprog udgjør en næsten aldrig afbrudt sammenhængende Række fra Ganges' Brædder indtil Islands Fjeller. Hvo der vil overbevise sig derom, maa følge Raff paa hans Sprogvandring, maa af ham lære Overensstemmelsen imellem Græsk og Islandsk, og begge med Hinduisk; maa derpaa atter vende tilbage, og midt imellem de senere indkomne Slaver opsøge det lettiske Sprog, og høre om dets Lighed med det græske. Med Forundring vil han da betragte denne Række, hvis yderste Led ligge ved det indiske Hav og Ishavet, og med Beundring bestue den menneskelige

gamle nordiske ell. isl. Sprogs Oprindelse, samt andre større og mindre Afhandlinger, deriblandt om finne Stammer i Italien i Literaturbladet Nr. 3. S. 18 og Nr. 35. Thunmanns Untersuchungen über die alte Gesch. einiger nord. Völker; og i Schölers Allgem. Nord. Gesch. Abschnitt von den Stammvölkern des Europäischen Nordens. Fortalen til Northern antiquities, Oversættelse af Mallets Indledning til Danm. Hist. Lagerbrings Svea-Rikes historia I D. og Hallenbergs Anm. till Lagerbr. I Afd. S. 79—108. Geijers Svea-Rikes häfd. I D. S. 406. 416. Leems Beskrivelse over Finmarkens Lapper. Sidgrens Anteckningar om Församlingarne i Kemi-Lappmark. Flere anføres i min Haandbog i den gammelnord Geografi. Blandt nyere Skrifter bemærkes især: Turner, Hist. of the Anglo-saxons, 1—2 Bog; Grimms Geschichte der deutschen sprache, andet Dylag 1853; og Schierns Europas Folkestammer, I D. Almindelig Oversigt, S. 15.

Mand, der igjennem de forskjelligste Tungemaal veed at finde Vej, ligesom Solens Lys igjennem det dunkle Himmelrum til dets utallige Klober. Klarest fremgaar denne Sproglighed i den her angivne Række. Kelternes Sprog mod Vesten har vel en Del Overensstemmelse dermed, men den er fjern og afreven. De slaviske Stammer mod Østen, Brender og Slaver, høre vel til samme Sprogæt; men vi stille dem udenfor vort Formaal, da ingen af den i Oldtiden have nedsat sig indenfor Danmarks Grændser eller overhovedet i det egentlige Norden. Vi begynde da vor Vandring opad med Germaner og Goter. Tacitus gjør Germaner til Fælelsnavn. Men skøndt vi beholde det, maa vi dog bemærke, at det indeholder to mindre Stammer, en vestlig og en østlig. Den vestlige kalde vi Teutoner, siden de have en Teut og hans Søn Mand til Stamfædre; den østlige Guttoner eller Goter, hvis Stamfader er Gaut. Den første forekommer i Historien under Navnet Teutoner; de vare forenede med Kimbrer; og de keltiske og germaniske Elementer findes i disse Folk blandede. Ordet hjöd (vælst tud, gællist tuath) have de begge. Kelternes Stamfader var ogsaa en Teutas; Præsteherreedommet, Vrefrygten for hellige Kvinder o. desl. have de tilfælles. Man kan, om man vil, gjenfinde Navnet i Dietmarsken og Thy (hjöd); i det sydlige Norge var det ældste bekjendte Sæde Skirissalr i Thjølling, hjödaling, Sogn; her og ikke andensteds findes det ængste skiri og hjöd samlede. Sveverne, en renere germanisk Midtstamme, gjenfinde vi i Taciti Sveoner, Svear. Den gotiske Afdeling kunne vi kun følge til Gøtterne og Goterne i det sydlige Sverrig. Fra Syd mod Nord have vi følgende Folkerække: Sasser og Holtfeter, Angler og Friser, Joter, Daner, Gøter, Svear; nordensfor dem hersker en anden Æt: Kvener og Finner (Kapper). Navnlig i Danmark kjende vi ingen andre, end Angler, Joter og Daner. Tilfammen kaldes de, men kun i de senere Aalder, Goter, eftersom Landet hed Gotland, og

deltes i Nedgotland og Ögotland. Om disse Folks Indvandring og Rødsættelse vide vi intet; hvad derom kan yttres er lutter Gætning¹. Selv deres Navne ere dunkle. Ligesaa lidet som nogen veed, hvad Germaner betyde (antages med Arndt, at ger betyder Mand, saa er det vore Sagaers mennskir menn), ligesaa lidet kender nogen Oprindelsen til Jydernes Navn Jótar eller Danernes Danir. At Angler skulde være de samme som de Angler, der tilligemed Varnerne boede bybere nede ved Elben; at Joter skulde være de samme som Taciti Gudoser ved Østersøen (Gudoses = Jótar), er kun grundet paa en Navnelighed, der ligesaa godt kan være tilfældig, som en Følge af virkelige historiske Vandringer. Sprogene bevise kun, at der imellem Saxer, Angler og Joter paa den ene Side har været et nøjere Slægtskab, ligesom paa den anden imellem Daner og Gøter. Danernes Navn uledes hos de Gamle selv, efter deres Vis, af en Konge Dan; Ordet's Betydning, ublebt af forskellige Sprog, vakler imellem Betydningen af Land og Folk eller Skovland; det gjenfindes paa flere Steder i Sverrig, England og Frankerig². Kun en Slags Fortviøvelse over, ikke at kunne

¹) Rask formoder, at Gøterne fra Egnene ved Brichfelen gik til Søs til Gudem eller Gudhjem (Gotahelmar) paa Bornholm og til Den Gulland (Gotland); derfra over til Øster- og Vester-gøtland (Gautland), og endelig over til den nordlige Del af Jylland, som ved Kimbrernes Udvandring var bleven blottet for Indbyggere. Denne sin Formodning støtter han paa den Forskjel, der findes imellem Nørre- og Sønderjydernes Sprog, og det første Lighed med Dboernes. Det er Sammenstilling af historiske Kjendsgjerninger, for hvis Samtidighed der intet sikkert Bevis gives.

²) Danmark fortales af nogle som Panmørk, af at penja, udstrækte, og mørk, Skovland: sylva extensa, sylva plana (efter Finn Magnusen). Det kunde da være det samme, som Krønnikernes Navn paa Kong Dans oprindelige Rige: Viteslet, den vide Slette (Chronlc. Erci S. 150. Annal. Esrom. S. 223), men Viteslet er vel en falsk Læsemaade for Juteslet. Andre ulede Navnet

finde Danernes Oprindelse i selve Norden, kan bringe Granfningen til at opsoge dem i de fjerne Dacer, ligesom Goterne i Sydens Geter og Sakerne i de ftythifte Saker.

17. Naar den kaukafifte Vt ftyb fig ind imellem Kelter og Finner i Europas Midte, faa opftaar det Spørgsmaal, om de oprindelige Vtter ligeledes i Norden fely bleve fplittede ad og drevne mod Veften og Norden. Svaret bevrer paa, om der i vore Oldtidsminder findes Spor af diffe Folk indenfor Nordens Grændfer; om der i Sprog,

af Dina, det gamle Navn paa Eiderfloden, og tage Mart i Betydningen af Grændse, faa at Dannemarca ffulde betyde Grændselandet ved Eideren (Dußen). Begge diffe Forklaringer ere lidet fandfynlige. I feltifte Sprog betyder Tan Land, Folk (Adelungs Mithridates 2, 72); Danir, Dene, vilde da betyde oprindelige Indbyggere, Folk i Almindelighed, ligesom pjob. Denne Forklaring beftyrkes af Eddas Benævnefe paa Iotnerne: bergdanir, Sjergboer, ligesom bergsaxar; og Bjowulfedigtets Gar-Dene, fvarende til Geir-Danir, vilde da være lig Geir-menn, Germaner. Digtet Vellekla omftriver ogfaa Danmark med myrk foldynjar mørk, Jordens mørke Skovland. I Nibelungenlied betyder tan Skov, hvoraf Tenen, de Danfte, og Tenemarche, Skovftrækingen. En Skov imellem Aller og Elben hedder Tanloh, Tannenwald (Bedekinds Noten, 1—2 Afd. S. 76). I Uppland i Sverrig findes en Dannemart og et Dannemora (parochia Danmarcum nævnes i et Diplom fra 1291 i Diplom. Svec. 2 D. S. 103); i Veftergötland Sateriet Danmarke og Sognet Dannife; i Smaaland Sognet Dannas, Sateriet Dansbo og Byen Danffs. I England nævnes en Eng Dennemarke (pratum quod vocatum est Dennemarke, ad quod jacet fluvius, qui vocatur Ichen. Diplom af Kong Ethelred, givet til monasterium Hidense, omtr. 1006. Langebets Diplom. efter Dugdale, Monast. Angl. 1 D. S. 209). I Frankerig findes ligeledes et Danmark (apud Danamarchiam, i Dioceffet Carnot eller Chartrain. Langebets Diplom. efter d'Acheril Spicil. 3 D. S. 488). — Hvorledes Daci bliver til Dacini og dette til Dani, har Grimm fremfat i Gesch. der deutschen sprache, andet Dpl. S. 134.

Gudelære og Sæder ere blevne Indtryk tilbage hos de tilkomne Stammer, som dels forbreve, dels udrybbede dem, og dels blandede sig med dem. Maaſkee vi herpaa kunne gjenkjende dem, om ikke af Navn, ſaa af Daad. Denne Underſøgelse hører naturligviis til en af de meſt uſikre, fordi Kjendsgjerninger mangle. Sprogunderſøgelsen ſkal her trænge ind til den inderſte Marv, men den har ikke Den nof at knække, og nogle af dem ere marvløſe. Imidlertid er dog ſaa meget oplyſt, at det gamle nordiſke Sprog, Mosberer til de nuværende, uagtet dets ſtore Lighed med de germaniſke Tungemaal, indeholder Ord, og det juſt ſaadanne, ſom i ethvert Sprog høre til de førſte, hvis Slægtninger enten ikke forekomme eller i en ſaa nær Form findes i de germaniſke eller overhovedet i den gotiſke Stammes. Spørge vi Sproggranſterne, hvorfra diſſe ere tagne, ſaa viſe de os hen til de ſinſte og keltiſke Sprogarter, hvor de findes ſom oprindelige. Ordet Jern, iſl. järn, hedder ſaaledes keltiſk (irſk) jaran, men meſog. eisarn, angeliſ. isarn og iron. Møde vi i det norſke og ſvenſke Folkeſprog Ord, ſom ikke findes i det oldnordiſke, men ſom Lapper og Finner vedkjende ſig, ſaa formode vi, at Finner og Lapper i en ſtiernere Tid have boet dybere nede. Træffe vi i Danmark Ord, der ikke findes i de gotiſke Tungemaal, men ſom Kymriſten og de med den beſlægtede Sprog vedkjende ſig, ſaa formoder man, at Kelter engang maa have boet der, hvor vedlige Ord og Talemaader tilbeld endnu ere almindelige. Ordet Keiten, den venſtre Haand, der findes i Norſk, Jyſk, Fynſk, ſtaaniſk, Beſtergötiſk og Gullandiſk, men ikke i de egenlig ſvenſke Dialekter, er et keltiſk Ord¹. Stedsnavnene i Norden lade ſig i Almindelighed føre tilbage til og forklare af det Oldnordiſke, hvorved de ſaa en for alle klar og tydelig Betydning; men det er ikke Tilfældet med alle; netop blandt de

¹) Grimms Geſch. der deutſchen ſprache, S. 690.

allerældste ere flere af det oldnordiske Sprog uforklarlige, og nogle af dem bærer atter samme Præg som Finske, andre findes i keltiske Lande. Navnet Hven, Hvedn, har aldeles et finsk Udseende; Den Mæn, Mæn, har sine Navne baade ved Estland og ved Bretland. Nordiske Personnavne finde deres Forklaring i det nordiske Sprog; nogle angive endog Folknavnet, som Dan og Saxe; men andre, som Sam (Sámr), Finn (Finnr), vise hen til finske Folknavne. Naar disse Navne nu findes overførte til Island, saa forudsætte de jo ligesom en Blanding med finske Slægter, der maa være gaaet forud for Islands Opdagelse. Selv Gudnavne har man villet gjenfinde hos de oprindelige Stammer: Aukus Thors Navn i Finnernes Ukko, Lappernes Auke (Ader, Gubbe); Gler, Herfteren paa Læssø, i det kymriske Iyr (Havet); den finske og norske Loge (Lue) samstemmer med Idens kymriske Navn llwg. Og hertil knytter sig atter de ældste Festers og Maaneders Navne, som Julen (jólu, jól; kymrisk gwyl, en Fest, i Flertallet gwyliau); Thorremaaned (Thorre er et finsk Høvdingnavn), o. fl. desl. Imidlertid, det er jo noget som ingen vil nægte, drives der med Ord en ligesaa vidt udbredt Luffthandel, som med Varer; og den gamle nordiske Poesi oplyser os tilfulde om, hvor stor denne Ordhandel har været. Meget af det her anførte er derfor ogsaa blevet modsagt, men tilfulde modbevist er det dog end ikke. Gives det noget Medhold, saa stiller sig som den naturligste Antagelse, dels at der har fundet en Blanding Sted af finske og keltiske Slægter, dels at de finske have været de mest herskende mod Nord og Ost, de keltiske mod Syd og Vest. Og at keltiske Stammer navnlig maa have haft Sæde i Danmark, gives der næsten et uimodsigeligt Bevis paa i den særegne danske Maade at tælle paa efter Snes, hvilket Fenomen ikke findes noget andet Sted, hverken mod Nord eller Syd, men derimod hos Kelterne og de med dem beslægtede Folkeslag (s. Ex. i Frankf). Til

lades det endelig Granfteren i en aldeles forhistorisk Tid, at lade nogen Sandsynlighed gjælde, saa vil, efter Bedas Angivelse, at Slotlands Piktter kom fra Skythien, et Sammenstøb af Kelter og Finner kunne antages ensbetydende med det af Højskottlands Kaledonter og Lavskottlands Piktter. Saa vil Sprogforskjellen imellem Lavskotland og de tilgrændsende Dele af England kunne vidne om, at der, allerede før nordisk Historie begynder, maa have fundet en Overgang Sted og en levende Samfærsel imellem Jyllands Vestkyst og Lavskottlands Fjorde.

Vende vi os fra Ord og Navne til Folkenes Bølster, Folkesagnene, der vel for længe siden ere faldne af og vidne, men som dog vidne om hvad der engang har blomstret, saa møde vi i det fjeldløse Danmark som i det bjergrige Norge og omkring Sverrigs Søer og Dale de samme Sagn om tre Slags Væsener, den stærke Jætten (Jotul, Jotun), der slynger Klippestykker som Smaastene, og ikke viger uden for Tordenens dræbende Magt eller Kirkeklokkens Ringning; den vantrevne Dverg, der bor og bygger i Jordens Skjød, og smeder Baaben og Smykker for Menneſter og Guder; den lyse Alf, der svæver i Maanestinnen, og danser paa Duggens Berler. Vel vide vi, at disse Væsener oprindeligt ere mythiske Stabninger, men det er ingen ny Tanke, det var Middelalderens almindelige Anskuelse, at betragte dem historisk, at opfatte dem som virkelige Folk. For Snorre som for Saxe og flere af Sagaernes Forfattere var denne Anskuelse ligesom af sig selv given, og det de gav var deres Tids Mening. Da de antog Aserne, Guderne, for en indvandret Stamme, saa maatte de paa lignende Maade antage de fortidige og samtidige Mythevæsener, Jotner, Alfer, Baner, for virkelige Folkelag, de sidste udenfor Norden, de tvende første i Norden selv. De gamle Digte gave dem dertil Aaledning nok; thi Jætterne havde deres Konger og Thurfedrotner, ligesom Menneſtene, som Godmund, Geirrod,

Thrym; og det gamle Alvismaal giver Ord af disse Væseners Sprog, der ligne menneskelige Tungemaal, forskjellige fra Gudernes; det siger os hvad Himmel og Jord, Sol og Maane, ja Korn og Drik hed i deres Sprog. I disse ældgamle Ord, der endnu gjenfindes dels i de germaniske, dels i de nordiske Sprog, ligger et forskjelligt Udtryk, der antyder Stammernes ulige Kultur. Svartalfen eller Dvergen har intet Ord til at udtrykke Korn, men Lysalfen taler om det som en bølgende Mark; for ham var Jorden grødefuld, Maanen Aarangiver, til Bevis paa, at de efter den regnede Aarets Gang, Binden fusende Døn, Skoven fagergrenet, og Ratten Søvnens Gammen. Og de gamle Digte lade jo disse Væsener færdes som Mennesker; de samles, holde Gæstebud og slutte Forbund, eller de mødes til Strid og Kamp ved Landegrændsen. Var det nu engang givet, at dette skulde forstaaes paa menneskelig Vis, saa maatte man tænke sig Befolkningen fremstaaet ved en Blanding af de oprindelige og indvandrede Stammer. I Spidsen for de senere Slægter stod en Halvjette, en Halvriise, en Halvdan. Og det fandt sin Anvendelse paa de naturlige Lande. I Norge ligger et virkeligt Alfheim (Alfheimar) imellem Elvene Raumelv og Götelv; norden derfor et Jætunheim (Jötunheimar), Stærkoddens Fødeland. Begges Slægter blande sig med hinanden, og frembringe en ny Aftom. Og der, hvor Gudefolket færdes, opstaar et Mannheim (Mannheimr). Ved Svartelven i Darlekarlien kunde man tænke sig et Svartalfheim; og formodentlig findes lignende Svartheime i Norge. I det nordste Alfheim bo de lysfeste og skønneste Væsener paa Jorden. Gjenklang heraf findes i Sagnet om Møen Alföl i Nordjylland, og i Ravnet Alfund (det lille Belt). Man tænkte sig denne Slægt boende omkring Elvene i det sydlige Norge og paa nogle Der ved Østkysten af Jylland. I Jætunheim derimod bo store, fryg-

tellige Hæmper. Overalt finde vi dem, ogsaa i Danmark, som Modstandere af de senere Stammer og dem modfatte (i Bjowulfdigtet Eotnas, modfat Geatas). Men deres Land er omstifteligt, som Beboernes Boliger; det nordste Jötunheim rykker efterhaanden, som Landet opdyrkes, stedse længer imod Østen, til Finland, og derfra mod Nordost til det hvide Havs Kyster. Derfor staa de senere Fortællinger paa et andet Standpunkt, skjøndt de alle ere enige i, at den første Befolkning udgik fra en Jætteslægt eller fra en Alfeslamme. Det Fundne Norge lader Norges Befolkning udgaa fra Finland, fra Brødrene Nor og Gor, der foretage en Udvanbring, den ene tillands, den anden tilføs. I Danmark træffer Søfongen paa Vesjen sine Slægtninger hos Alfefongen Hler, der har sit Sæde paa Læssø. I et gammelt Sagn uledes alle nordiske Slægter fra Halvdan hin gamle og hans atten Sønner. Vi overtøye os saaledes om, at ligesom man i Gubelæren tænkte sig tre Aldere, Jætter, Dverge og Alfer, der gif forud for de skabende Guder, Aser og Vaner; saaledes iagttog man eller forestillede sig det samme paa Jorden. Og ligesom andensteds disse mythiske Væsners Navne gaa over til virkelige Folks, hedder det ogsaa i de nordiske Kilder, at Jætten hedder Finn. I det hele udgik vel denne Betragtning især fra Landenes naturlige Bestaaffenhed. Stammernes Væsen og Natur formedes efter Landets; Jætters og Alfers var ligesom af sig selv givet f. Ex. i Thelemarkens og Alfheim's naturlige Modfætning. Men Middelalderens Kundskab strakte sig ikke til at kunne skjelne imellem og nøjagtig angive de forskjellige Stammer.

Det faar da blive som Grimm siger: Forskningen maa staa aaben. Vi kunne kun bringe den saa vidt, at der kan iagttages tre Hovedaldere i Nordens ældste Historie: een aldeles forhistorisk, da Finner og Kelter i mangehaande

Blandinger indtog hele Norden; en anden, da Angler og Daner, Svear og Goter oprettede enkelte, til dels mægtige Stater, men hvad vi om dem vide er dog kun svage historiske Anelser, som vi hverken kunne give Tid eller Sted; en tredje, da Asalæren havde udbredt sit Herredømme over hele Norden; efter dens Fuldbærelse begynder alle nordiske Rigers Sagnhistorie. Først efter Kristendommens Indførelse skinner det klare historiske Lys.

2. Afernes Indvandring i Norden.

18. **Afien er Kulturens Bugge.** Til Indien kunne vi ogsaa igjennem Sprogene følge Sporene af den Kultur, der forplantede sig til det fjerne Norden; men Historien tier om Enkelthederne ved denne Vandring. Ifølge den maa vi fæste vort Blik paa Mellemasiens Højsbjerge, fra hvilke den ene Folkestamme efter den anden i Aarhundreder, ja Aartusenders Løb efterhaanden udbredte sig imod det nordlige Europa. Herfra har den Folkestamme, der dyrkede Aferne, bragt den Gudelære og Aandsudvikling, der efterhaanden udrev Nordens raa Horder fra et vildt omflakkende Liv, samlede dem i ordnede Stater, og saaledes i Tidernes Løb forberedte dem til Kristendommen. Fra hine Højsbjerge foretog den en Vandring til Landene omkring det sorte Hav, og fra disse atter tværs igjennem Europa indtil det egenlige Sverrig.

Naar Nordens historiske Kilder omtale denne Vandring, sætte de Gubernes Navn isteden for Folkets, gjøre Afer og Baner til virkelige Folk, og give os derved en Fremstilling, der tilhører Middelaalderens Anskuelse. Det væsentlige af den er følgende.

Afer eller Afer (áss, Flert. æsir), som en senere Saga (Hervararsaga), fordi den ikke veed bedre, ogsaa kalder Afstemænd eller Mænd fra Afien, boede i Asaland eller Asaheim, hvis Hovedstad hed Asgarrd og som laa i Afien østenfor den Flod, der skiller denne Verdensdel fra Europa eller Enea; hvilken Flod med sit rette Navn hedder Tanais

(Don) eller Tanakvisler (Donflobens Grene), og falder ud i det sorte Hav. I Hovedstaden Asgaard herskede Ddin med sine Brødre Bile og Be. Tolv Hovgoder (Tempelpræster), ogsaa kaldte Dier eller Drotner (Herrer), vare hans Raadgivere. Imellem de Elve, som falde i Tanais, eller i Banakvisler (Donez) boede Vaner i Banaland eller Banahelm¹.

Om Ddin fortælles, at han var stedsse sejerfuld. Naar han udsendte sine Mænd i Krig eller nogen anden vigtig Forretning, lagde han sin Haand paa deres Hoved og gav dem sin Velsignelse (bianak); og da troede de, at alt vilde lykkes dem. Ligesaa naar nogen af hans Mænd vare i Vaande, kaldte de paa hans Navn, og dem syntes de deraf fik Lise². Efter et andet Sagn udeblev Ddin, der idelig var paa Rejser, engang saa længe, at hans Brødre Bile og Be delte Herredømmet over Asgaard imellem sig, og toge begge hans Kone Frigg tilægte³.

Aferne fejdede med Vanerne; men da de tilsidst bleve tuede af Striden, sluttede de Fred, og gave hinanden Gæster. Vanerne gave Ddin Njord hin Rige eller Mægtige og hans Søn Frej, men fik derimod af Aferne Høner, der var stor af Vægt og meget deilig, og om hvem Aferne sagde, at han var god til Høvding, samt Mimer, der var saare viis. Vanerne gave da atter Aferne den klogeste, som de havde, nemlig Kvæser. Da nu Høner kom til Banaland, blev han strax sat til Høvding, og Mimer gav ham alle de gode Raad han behøvede; men naar der blev holdt Ting, og Mimer ikke var tilstede, og der kom en vanskelig Sag for, sagde Høner altid et og det samme: Raader nu I andre,

¹) Hkr. i Ynglingas. Kap. 1—2. Um Brisningamen i Snorraedda (Raffs Udg.) S. 354.

²) Ynglingas. Kap. 2.

³) Ynglingas. Kap. 3.

sagde han. Desaaarsag mente Banerne, at de vare blevne bedragne af Aferne ved Mandeskiftet, aßbug Mimers Hoved, og sendte Odin det. Men Odin indsmurte det med Safter af Urter, saa at det ikke kunde gaa i Forraabneße, kvad Galbre (Heresange) derover, og tryllede det saa, at det talte med ham, og sagde ham mange skjulte Ting. Banerne Njord og Frej indsatte han til Blotgoder (Offerpræster) og Njords Datter Freja forestod Dffringerne¹.

19. Da Snorre saaledes, saa troßkyldig og ligefrem, angiver Afernes og Banernes Sæde, hvilke vi ellers kjende som mythiske Bæfener, ved Donfloden, saa have de lærdede viift ham den billige Opmærksomhed, i disse Egne at opføge historiske Minder om dette hans Udsagn. De ere, ligesom man tager det til, mange eller saa; mange, som man kan tro, om man vil, saa, der give en klar Overbevißning. Strabos Aspurgianer boede paa Galvøen Krim, søndenfor Budinerne ved Udløbet af Mæotis; Abulfeda (1320) kalder dem el As. Ved den østlige Side af Tanais boede Aorfer. Med Beliggenheden af Aßgaard stemmer Byen Aßov, skjøndt denne By har en ganske anden Oprindelse. Alle disse Folk henhørte til den store Folkestamme, der i Historien er bekjendt under Navnet Alaner, et Folknavn, der, ligesom Afernes, skal betyde Bjerghøere. Mærkeligt ere imidlertid Dsfeterne, af Tartarerne kaldte Dß, Levninger af et ældgammelt Folk, der bebo den utilgængeligste, højesten Ryg af Kaukasus. I deres og i intet andet Sprog paa Kaukasus betyder Don Vand eller Flod. De kalde sig selv Ir eller Iron, det er Meder. Usandsynligt er det ikke hvad hert antydes, at en tidlig Vandring har fundet Sted fra Persien over Kaukasus til Egnene ved Don, og derfra videre; heller ikke at gottiske Folk tidlig have boet i disse Lande².

¹) Ynglingas. Kap. 4. Gylfaginning 23 i Snorraedda S. 27.

²) Om Aspurgianer og flere af disse Folk see Strabo, lib. 11, cap. 2. Gråters Udtog af Suhm, S. 11—15. Münters Vor-

Baneri² have ikke saa historisk et Udseende. Man forklarer Navnet som Joner (Græker) eller Vender (Slaver). Finnen kalder Russen Bändälkinen, en Bane. Freja kaldes just Vanadis, og andre vendiske Gubdomme, som Siva (Sif), Gærnebog (Surt), gjenfindes i Norden¹.

I Middelalderen kunde man imidlertid, efterat have modtaget Sydens Lærdom, ikke blive staaende ved hine Egne. Man bragte Nordboernes Oprindelse i Forbindelse med Troja og med Thrakien. Asgaard var selve Troja. Thrakien var Trudheim. Odin er Priamus, Odu-Thor Hector, Loke Ulysses, Gubernes Undergang den trojanste Krig o. s. fr. Denne Yndlingsmening er vidunderlig udført i Fortalen og Eftertalen til Snorres Edda². Fremdeles stilles Asæmænd og Tyrker sammen; det hedder, at Odin havde store Besiddelser i Tyrkland; og han kaldes Tyrkefonge. Disse Tyrker kaldes ogsaa Thraker³. Herved antydes en Forbindelse endnu længer imod Vesten, der, naar man ikke træver Paavisning af bestemte historiske Personer og deres Levetid, i sig selv er rimelig. Dierne kan man ogsaa finde her⁴. Og der findes Lighed i Sæder og Skikke: Thrakernes Vilddighed, deres Hengivenhed til Drik, deres Foragt for Livet, er aldeles som i Norden. Nogle Træk ere endog fuldkommen

odiniske Religion (eller Begyndelsen af hans Kirchengesch. Dänemarks), o. fl. Om Ofseterne især Lehrbergs Untersuchungen, S. 399—400.

- 1) See Bondes Försök at igenfinna den finska nationens härkomst, S. 91. 93.
- 2) See om denne Mening især Bedels-Simonsens Nationalhist. 1. D. Afsn. Jætte- og Aseperioden i vort Norden.
- 3) Hervarars. Kap. 1. Långfedgatal i Langeb. Script. t. 1. A Tracia byggði fyrst Tilras; frá hönum er komin þjóð sú er Tyrkir heita. Werlauff Symb. ad geogr. medii ævi S. 12. Fragm. historico-geogr. i Langeb. Script. t. 2. S. 36.
- 4) Grimms Gesch. der deutschen spr. S. 157.

end. Ved deres Driftegilder, fortæller Athenæus, traadte en af dem med en Segel i Haanden op paa en rund Sten, og lagde sin Hals i en nedhængende Slynge; en anden væltede Stenen bort, og hin maatte nu skynde sig med Seglen at skjære Strikken over; lykkedes det ikke, saa saae de andre med Latter paa, at han blev kvalt¹. Det er livagtig den samme Skildring, som Fortællingen om Stærtsodder og Kong Vikars Dødsmaade². Og hvorfor skulde ikke en anden Alexander fra disse Egne kunne være dragen imod Norden, som hin imod Osten. Sprogslægtskabet imellem det græske og de nordiske Sprog bliver da klarere, naar de begge ere udgaaede fra en oldthrafsk Kilde³.

20. Aferne forlode deres gamle Sæde, og vandrede mod Norden. Paa den Tid Odin herskede over Aferne, sejdede de rommerske Høvdinge (Fortalen til Snorres Edda nævner Pompejus) vide om i Østerlandene, og undertvang alle Folkeslag. Men da Odin var forubvidende, saa vidste han, at han selv og hans Aftom skulde komme til at bo i Verdens nordre Halvdel. Han satte derfor sine Brødre Ve og Bile over Asgaard, men selv drog han bort med alle Dierne og en stor Mængde andre Folk, først mod Vesten til Saxderige, og derpaa sønderpaa til Saxland. I Saxland dvælede han længe og indtog Landet vide om. Der indsatte han tre af sine Sønner til at regjere Landet: Veggdegg over Øster-Saxland; Veldegg, som vi Nordboer kalde Balder, over det Land, der nu hedder Vest-Falen; og Sige eller Sigge over det, som nu kaldes Frakland (Frankland, Franken), hvorfra Vølungerne stamme. Selv drog han derpaa mod Nord til Havet, og kom til det Land, som de

¹) Bachsmuth, Europäische Sittengesch. 1 D. S. 62.

²) Gautrekss. Kap. 7.

³) See Rasks Undersøgelse om det gamle nord. eller isl. Sprogs Oprindelse: Forskningens Resultat.

kalbte Redgotaland og som nu hedder Jotland (Syl-land). Det bemægtigede han sig saa vidt som han vilde, og satte sin Skjold til Herster derover. Selv tog han sin Bollig paa en D; det Sted kaldes nu Odinsø i Fyn. Derpaa sendte han Gessun, som var af Aseæt, nord over Sundet for at opsoge ny Lande. Hun kom til Gylfe (Gylve), der regjerede over de Lande, der nu kaldes Sotthjod (det egentlige Sverrig); og hun vidste saaledes at indtage ham, at han forærede hende et Plovland i sit Rige. Saa drog hun til Jotunheim, avlede der fire Søner med en Jotun, forvandlede dem til Orne, spændte dem for Ploven, og pløjede saa Landet ud i Havet vestpaa imod Odinsø. Det Land fik Navnet Sælland (Sølund), og der blev hun boende, og ægtede Skjold. Der hvor Landet før var, er nu Vand eller Sø, og kaldes Løgren (Søen, Mælaren); i Løgren i Sverrig ligge ogsaa Fjordene saaledes som Næsfene i Sælland. Herom sang allerede Brage den Gamle¹.

Da Odin spurgte, at der øster hos Gylfe vare gode Landstrækninger, saa drog han selv did. De sluttede Fred og Forbund med hinanden; thi Gylfe mærkede nok, at han ikke kunde gjøre Aserne Modstand. Odin og Gylfe havde meget at gjøre med hinanden, og forsøgte hinandens Kræfter i allehaande Trolddom og Kogleri, men Aserne gik altid af med Sejeren. Odin fæstede Bopæl ved Søen (Mælaren) paa det Sted, som nu kaldes gammel Sigtun (fornu Sigtúnir), og som kaldtes saa efter hans Navn; der lod han et stort Hov (Tempel) opføre, og et Blotsted (Offersted) indrette efter Asernes Skik. Han forbeholdt sig selv alle Landstrækninger saa vidt omkring, som han udstrakte Navnet Sigtun; og gav ligeledes Hovgoderne Bopæle: Njord boede i Noa-

¹) Ynglingas. Kap. 5. Fortalen til Snorraedda S. 11. 13—14. Gylfaginning 1.

tun, Frej i Upsala, Heimdal paa Himmelbjerger, Thor paa Thrudvang, Valder paa Vreidablif. Sin Søn Yngve havde han med sig; fra ham nedstammer Ynglingeslægten. Dette Svithjod eller Sverrig kaldtes Mandheim (Mannheimar, Menneffenes Land), men det store Svithjod kaldtes Godheim (Godheimar), og om det sidste fortæltes mange Tildragelser og mange Under¹.

Om dette Gubernes Land, det store eller kolde Svithjod (Svithien), havdes dog kun ubestemte Forestillinger. Den nordlige Del deraf, siger Snorre, var ubeboet formeddelt Frost og Kulde, men forøvrigt var det delt i mange Landstaber og Herreder med mange Slags underlige Folkeslag og mange Tungemaal; der bo Riser (Tartarer) og Dverge (Kalmuffer) og Blaamænd (Mongoler), og der findes frygtelig store Dyr og Drager². Om Odins Dphold i Garderige findes ogsaa kun et dunkelt Sagn: Han gav en af sine Sønner, Sigrlami, det Rige, som nu kaldes Garderige. Sigrlami blev gift med Heide, Kong Gylfes Datter, og de havde en Søn, Svafrlami, der arvede sin Faders Rige, da denne var bleven dræbt af Jætten Thjasse³. Derimod troede de svenske Konger af Ynglingeslægten, at Godheim eller Gubernes Land var der at søge; Svegder, der vilde opsøge Godheim, døde der ved et Sted kaldet Sten, der laa i Estland⁴; og selve Odin troedes ved sin Død at være dragen dtd.

Njord giftede sig med Skade, en Jættevinde, der af Skjalbene kaldes Skjernes Gubinde (Andredis), men hun vilde ikke blive hos ham, og ægtede siden Odin. De havde mange Sønner; en af dem hed Seming. Da Odin havde

¹) Ynglingas. Kap. 5. Fortalen til Snorraedda, S. 15—16.

²) Ynglingas. Kap. 1.

³) Hervarars. Kap. 2.

⁴) Ynglingas. Kap. 15 ff. med Kap. 36.

anlagt Sigtun, drog han nordpaa til det Hav, som man troede omgav alle Lande, og satte der sin Søn over det Rige, der nu hedder Norge (Norvegr, Nors Vej, Thronshjem og Helgeland). Denne hans Søn hed Seming, og fra ham udelede dette Norges Konger og Jarler og andre mægtige Mænd deres Æt, saaledes som det hedder i Helgeländeren Evind Skaldespilders Digt Haalengjatal ¹.

Hvad der videre fortælles om Odins uforsærdede Tapperhed, hans Beltalenhed, Dejlighed og Visdom, forstaas af sig selv som en Afbildning af den Lære og den Kultur, som han med sine Præster tænkte at have indført. Han var, hedder det, saa dejlig og anseelig under Dine, at naar han sad hos sine Venner, glædtes alle derved; men var han i Striden, da tyktes han grim og forsærdelig for sine Fjender, thi han kunde stifte Afsyn og Skikkelse som han vilde. Han virkede, at hans Fjender i Striden bleve blinde, døve eller fulde af Stræk, og at deres Vaaben ikke bede mere end Risvifte. Gik hans Folk i Strid, saa gik de frem i Kampen foruden Brynse, galne som Hunde eller Ulve, bede i deres Skjolde, vare stærke som Bjørne eller Tyre, sloge ned for Fode, og hverken Ild eller Vaaben kunde bide paa dem. Det kaldtes Berserksgang (Kjæmpegang). Fremdeles talte Odin saa snildeligen, at alle mente, at hvad han sagde var alene Sandhed. Dejlige talte han alting paa Bers; derfor kaldtes han og hans Hovgoder Sangsmede (Digtere), thi den Kunst begyndte med dem i de nordiske Lande. Ifke ringere Indtryk gjorde han ved sin Trolddom. Han kunde forvende sin Skikkelse og paatage sig en anden; da laa Kroppen ligesom sovende eller død, medens han som en Fugl eller et Dyr, Fisk eller Drm, foer omkring i andre Lande i sit eget eller andres Ærende. Efterretninger, endog om Dybets Hemmeligheder og det for al Verden skjulte, er-

¹) Ynglingas. Kap. 9. Fortalen til Snorraedda, S. 15.

holdt han ogsaa af Mimers Hoved eller af Dødningerne, naar han enten vakte dem op af Graven, eller satte sig hen under de Hængte; derfor kaldtes han Gjengangernes Drot (drauga drottinn), og de Hængtes Drot (hánga drottinn). Han havde fremdeles to Ravnne, Huginn og Muninn (Forstand og Hufommelse), som han lærte at tale; de søj vide om i Landene, og bragte ham Tidender hjem; deraf kaldtes han Ravnegud. Han havde et Skib, kaldet Skibbladner, paa hvilket han sejlede over store Have, altid med Medbør, men det kunde ogsaa lægges sammen som en Dug. Sine Kunster, thi han kunde ydermere med Ord slukke Ilden, stille Havet og dreje Vindene, lærte han fra sig ved Runer (rúnar, Render, Streger, Bogstaver) eller ved Galdre (galdrar, Heresange), hvorfor Aferne ogsaa kaldtes Galdresmeede (Heremestere). Ved Trolddommen Seidr (seidr, Rogen) kunde han faa at vide Menneskernes Skæbne forud, paaføre dem Svaghed, Ulykke, Døden, ja tage Vid og Styrke fra een og give dem til en anden. Ham nærmest kom Blotgoderne (Offerpræsterne) i al Videnskab og Trolddom, thi de lærte af ham. Dog have ogsaa mange andre, tilføjer Snorre, lært en Del deraf, og fra den Tid af har Trolddomskunst udbredt sig¹⁾.

Aferne vare altsaa Nordens ældre Indbyggere overlegne i Krigsførelse og i andre Kundskaber. De kendte Bogstavskriften, og indførte den her i Norden. De indførte vel ikke Skibsfart, der allerede var bekendt, men lærte uden Tvivl, dels ved Sejl, dels ved Sejlads efter Stjernerne at styre Skibet og at naa hvilket Sted man vilde. Men især ved Baabenbrug og Krigsførelse maa de have fremkaldt store Forandringer; thi naar Konger i den senere Tid stillede deres Hær paa en ny Maade, saa tilskrives det en

¹⁾ Ynglingas. Kap. 6—7, og om Ravnene Gylfaginning 33 i Snorraedda S. 42.

Kænbarelse af Odin, og fremstilles som noget, der var alle andre ubekendt. Harald Hildetand lærte af ham at tilfylke sin Hær¹; og naar han, efter Sare², kommer Hading til Hjælp, saa fremtager han en liden uanseelig Bue, der, saasnart den blev spændt, voxte og blev stor; paa den lægger han ti Pile, skyder dem paa een Gang af, og faarer med hver Pil en Fjende. Hvad der derimod ligefrem var en Følge af Nordens naturlige Bestaafenhed, som Skiløb o. desl., var Aserne fra Syden ubekendt og uvant, hvilket blandt andet sees af Njords Uenighed med Stabe, Stiernes Gudinde.

Statsforfatning og Gudeherredømme vare i Oldtiden uadskillelige. Odins Alter er Regjeringens Sæde; Odins Præst og hans Medpræster ere Regenter. Tilsammen danne de et Aristokrati, der befaler og handler i Gudernes Navn. Den guddommelige Billie er Lov. Saadanne Love, de samme som forhen vare gjældende hos Aserne, tillægges derfor ogsaa Odin i Norden. Han befalede, at de Døde skulde brændes og deres Ejendomme lægges med dem paa Baalet; thi saa meget Guds, som enhver havde med sig der, skulde følge ham til Valhal (Himlen), hvor han ogsaa skulde erholde det, han havde nedgravet i Jorden. Hvad der var erhvervet var ikke blot en Ejendom for dette Liv; det fulgte med efter Døden. Aften af de brændte Lig skulde kastes i Søen eller nedgraves. Efter fornemme Mænd skulde man opkaste store Høje til deres Jhusommelse, og for dem, der havde udmærket sig ved nogen særdeles Manddomsgjerning, skulde man oprejse Bautastene (bautasteinar, Mindestene, Mærkestene, af hauri, et fremragende Mærke), hvilken Stik i lang Tid blev overholdt. De første Skatter eller Afgifter bleve anvendte til Altrenes Bedligholdelse. Over hele Sverrig betalte man Odin en Statpenning for hver

¹) Sögubrot af fornkon. Kap. 8.

²) Lib. 1, S. 17.

Ræse eller Hoved (Kopflat) til Templet; derfor skulde Odin, der altsaa her ligefrem overtog en Konges Pligter, værges Landet imod dets Fjender og ofre til et godt Aar¹.

Saaledes blandes overalt i Fremstillingen det guddommelige og det menneskelige. Odin, selv Gud, fremstilles at ofre til Guderne. Det samme gjensfinde vi i hans og hans Medfølgeres Død.

Odin døde Sotdød i Sverrig. Men da han skulde dø, lod han sig mærke med Pileodd (geirsoddr) eller lod sig med en Pil bibringe ni Saar i Hovedet, satte i en Kreds. Han tilegnede sig derpaa alle, som faldt i Strid, og sagde, at han nu vilde fare til Godheim (Gudernes Hjem), og der tage vel imod sine Venner. Nu mente de Svenske, at han var dragen til gammel Asgaard, og vilde leve der evindeligt. Da begyndte man paa ny at tro paa ham og at paa-talbe ham. Ofte aabenbarede han sig siden, især naar stor Strid forestod; og somme gav han da Sejer, og somme bød han til sig; begge Aar holdtes for et Gode. Odins Lig blev brændt².

Da overtog Njord i Noatun Regjeringen over de Svenske, og vedligeholdte Dffringerne. Ogsaa han døde Sotdød, og lod sig mærke til Odin. I hans Tid døde ogsaa de fleste andre Dier (Guder), som alle bleve brændte og saa dyrkede³. Saaledes troedes da alle tappre Mænd, som faldt i Strid eller blodigt lode sig indvie til ham, at høre Odin til, der var Krigens Gud, endskøndt han ikke havde behøvet Baabenmagt for at vinde Herredømme. Næsten alle følgende Kongeslægter udledte deres Herkomst fra ham, og ingen hæderligere kunde tænkes i Nord.

¹) Ynglingas. Kap. 8.

²) Ynglingas. Kap. 10 og om Odins Dødsmaade tillige Ved. Klausens Overs.

³) Ynglingas. Kap. 11.

Det er den gamle Fortælling om Aseleærens Indførelse i Norden. Fra dens tvende Hovedsæder, i Fyn i Danmark og i Upland i Sverrig, udbredte den sig over alle nordiske Lande. Njord herkede i Upsal over de Svenske, Seming i Thronhjsem over de Norske, Skjold over Goterne i Redgotland eller Jylland og i Sælland, Balder eller Veldegg over Anglerne i Slesvig.

21. For at tydeliggjøre hvad der her, fornemmelig efter Snorre, er fremstillet om Odin og Aseleærens Vandring, maa følgende Bemærkninger tilføjes. Snorre taler i Begyndelsen af Ynglingasaga ikke som Fortolker af gamle Skjaldekvad, men støtter sig dels paa andres, især sydlige Skribenters, dels paa egne Forestillinger. Naar han antager Odin og Aser, hvilke vi kjende som Guder, for Mennesker, saa maa det have foresvævet ham, at Gudene var synlig fremstillet i Præsten, og Odins Vandring betyder da ikke andet end en Vandring af Odinsdyrkere. Denne Forening af Gudene, Gudebilledet, og Præsten, der handlede i begges Navn, er aldeles i Middelalderens Smag. I Dalegubbrands Historie fremstilles Thors Billede, ikke blot som en levende Stabning, for hvilken man hver Dag sætter Spøse, men som et Væsen, der frivillig gaar ud af sin Helligdom eller bliver inde, forsærder sine Fjender ved sit Blik, og raader over alting¹. Odins Vandring fra det sorte Hav til Sverrig kan da gjerne forstaaes som en historisk Begivenhed, nemlig som Udbredelsen af hans Dyrkelse ved hans Sønner, som de kaldes, eller ved Ypperstepræster, der efterhaanden bragte hans Lære fra Folk til Folk, og efterhaanden æredes og dyrkedes, som han. Ved Gudernes Boliger menes der da ikke andet, end de Stæder, hvor deres Alter og Helligdom stode. Men paa nogen kronologisk Ordning indlader Sagnet sig ikke; det er altid een og samme Odin,

¹) Hkr. Olafss. helg a, Kap. 118—19.

der vandrer; een Menneſtealder er nok. Hvad de Lande angaar, hvorhen Vandringen gaar, da er det klart nok, at Snorre dvæler ved de Lande, hvor han vidſte der fra Arilsstid havde været Sæder for Aſernes Dyrkelse. Han nævner dem, ſom han tænkte ſig dem efter deres Ælde, men den overordenlige Afſtand imellem dem ænſer han ikke. Hvad han ikke vidſte og ikke kunde vide noget om, derpaa indlader han ſig ikke heller. Fra Landene ved Donfloden gik Vandringen naturligtviſ nærmefſt til Garberige; men Snorre fandt der intet Land eller ſæregent Aſefæde, ſom han kunde udhæve. Man kan her gjenfinde Alanernes og Aſernes Navn, dels i Korolanerne, dels i Folket Aſti, der ved Kriſti Fødsel boede i Landſkabet Reſan i Lille-Ruſland, og i Aſæt, der i det første og andet Aarhundrede endnu boede paa ſamme Sted. Man kan med flere Lærde lade Aſelæren vandre nordpaa igjennem Ruſland langſmed de ſtore Floder, og tage ſit Sæde i Landſtrækningen ved Dâna, og længer mod Veſten i det gamle Liſland, Eſtland og Litthauen. Letternes Fyrſte Videwut forklarer Raſt ved Vibernes Odin, og Eddas Verland antager han for Landſkabet Wirland i Eſtland. Af det Litthauifke Sprog tør man med ſtorre Sikkerhed ſlutte, at der i diſſe Egne maa have været en ælbgammel aſiatifk Koloni; og imellem Litthauerneſ Gude-lære og Sæder og vore hedeniſke Forfædres findes der ligeledes betydelig Lighed; de have, ſom diſſe, Troen paa Sjælevandringen, Læren om de tre Hovedguder, om Gudernes Undergang, Julefeſten, Tolvmandsretten, og deſl.¹

¹) See Vedel-Simonsens Nationalhiſt. 1 D. S. 113—15. v. Bohlen über die Verwandſchaft zwiſchen der Litthaniſchen und Sanſkritſprache i Hiſt. und liter. Abhandlungen der königl. deutſchen Geſellſch. zu Königsberg. 1 Samml. Königsb. 1830. Parrot, Entwiſkl. der Sprache, Abſtamm., Geſch., Mythologie und bürgerl. Verhältniſſe der Finen, Lätten, Eſten, 2 D.

Trængte Aælæren saa vidt frem, saa kunde den her været standset af de mægtige finske Folkeslag, da den først senere viser sig i nordøstligere Egne. Men hvor sandsynligt end alt dette kan være, mangler der dog al Efterretning om Anlægget af et nyt Aagaard eller et andet Sæde for Aælæren i Nærheden af Duna, hvis man ikke dertil vil henseøre Sares Byzanz (Byzantium), hvormed han mener Aagaard. Steeder som Odenpå eller Ottenpå i Estland, hvori Odins Ravn synes at ligge, have aldeles ingen Sammenhæng dermed. Følge vi Vandringen videre, saa er det besynderligt, at Snorre fra Garderige springer over alle Ostgermanerne, og lige med eet fører os til Sjarland og Frakland. Men her vidste han, at Aferne havde hjemme; disse Lande kendte han af Vølungekvadene. Fra dem maatte han ligefrem antage at Aælæren kom til Norden. I Sangene møde vi ogsaa mythiske Forestillinger fra netop disse Egne; og i deres Sprog findes mange Ord, som gjenfindes i de germaniske Sprogarter. Da der ingen Tvivl er om, at Odin færdehes her, ved Rhinen og i Sjarland, bliver det af mindre Bigtighed, om det Aseburg, der ifølge Tacitus blev anlagt af Ulysses og kaldt saa efter hans Ravn (Utis), gjenfindes ved Rhinen eller ej. At det er Aseburg i Grevskabet Mors ved den venstre Rhinbred er kun en løs Formodning. Aseburg synes at hentyde til den første Mand Ase, ligesom Teutoburg til Teut. Herfra er atter et stort Spring til Fyn, hvor der ved Odense var et ældgammelt Sæde for Asebyrkelsen. Ikke blot hedder selve Hovedstaden Odinsø (Odinsey), men Rnyttinga nævner tillige Odinsvi (Odinsve, Odins Offersted), og Eggen er fuld af lignende Minder. I den forhenværende Næsbyhoveds Sø laa en større og mindre Thorslund og strax østen derfor en lille Biholm¹.

¹) See Bedels-Simonsons Borgruiner 1 S. 12 med tilhørende Kort. Samme Forf. vil, Nationalhist. 1 D. S. 169, som allerede

Til den modsatte Side ligger Landsbyen Dellinge (Deldringe, Balbers Enge) med Bækken Bibæk og flere Oldtidsminder. Hentmod Nafum (Asaheimar) fremdeles Landsbyen Fraude (forhen Fraavithæ, Frøs eller Fros, det er Frejs, Stove) ligeledes med en hellig Kilde; og i Gudmeherred (Godheimaherød) med Byerne Gudme og Gubbjerg og i flere lignende Levninger paa Hindsøholm (Hegnedsøholm) kan der ligeledes findes Bekræftelse paa hvad de førstnævnte Steder saa bestemt angive. At et saa gammelt Gudeføde maatte vække Snorres Opmærksomhed, er saare naturligt; hvad der er ældgammelt fristes man til at ansee som det ældste. Særlig var den Gang ubeboet; det vidste Snorre af Brage den Gamles Vers; derfor indførte han det. Men han forbigaar tillige Gøtland, ligesom han forbigik Goterne i Nordtyskland. Det kan forklares af hans Striftis Djæm. De norske Konger, hvis Historie han vilde skrive, uledte nemlig, ifølge gamle Sange, deres *Ud* fra Unglingerne i Sverrig; og her, i det egentlige Sverrig, fandtes de ældste Minder om Afsælærens Indførelse, Gammel Sigtun og Gammel Upsal. Det første blev anlagt af Odin selv, og bar Navn efter ham; hans Navn kan da have været Sige eller Sigge, der henviser til den ældste Frankerstamme, Sigambrene¹.

foran er berørt, i Fyn tillige finde Minder om Hærbjergene. Ved Søsbjerg findes en Sø, sædvanlig kaldet blot Søen, og strax ved den en anden, kaldet Witsø; fra denne gaar der med Sonden en lang, smal, saare dyb, kjendelig gravet Dal; en Bænk paa venstre Side kaldes Dræbjerget, en anden paa højre Ertebjerget, hvilke Navne han mener kunne sigte, det første til Hærbjergs Dræ, det andet til Hærbjerg selv.

¹) See om dem Gregorii Turonensis Opera, ed. Ruinart, Afsnittet Annales Franciei. Grimms Gesch. der deutshen spr. 2 Udg. S. 363 fgg. Odin havde, som vi allerede vide, en Son Sige eller Sigge, Stamfader til Franklands Konger og Volsungættens (Snorraedda S. 14). Sigo eller Siggo forekommer

Slutningen af Navnet er tyff med tyff Bøjning (Flertallet tünir, isl. tün af Intetkøn, tyff der Jaun, die Jäune, eng. town). Folket var germaniske Svever. Landet var inddeelt paa germanisk Vis i Hundreder (hos Tacitus centumpagi) ligesom hos Angelsaxerne i England og hos Langbarberne, modsat Goternes Inddeling i Herreder. Det var det første Mannheim, som Snorre kendte noget til, og denne Benævnelser gjenslyder endnu i Landskabernes Navne (Westmannaland, Sødermannaland, Angermannaland). Naar endelig Snorre og hans Samtidige vidste, at Throndhjem var Norges Hovedland, at Thors Dyrtelse i Gudbrandsdalen og i Throndelagen var ældgammel, men dog blev forbunden med Odins og Frejs, saa maatte de ogsaa her, og deri fandt de Medhold i gamle Digte, ved Throndhjemsfjorden tænke sig en Forbindelse af de gamle Jotunslægter og Gudernes. Sæming eller Sæming (Samingen) der, lige saa lidet som Odin, Thjasse og Stade er nogen historisk Personlighed, var en Søn af Odin og Thjassers Datter Stade, der som Andredis tydelig nok minder om de fløbende Finner. Hvor Thjasse og hans Aftom modsættes Guderne, udtrykkes der overalt et Sammenstød af to Gtter; vi have allerede efter en anden Kilde (Hervararsaga) seet det samme i Garderige¹. Der

som Eggenavn hos Gregor: Siggo referendarius; men dog ogsaa som Præstenavn i Semland (Parrot über die Litven, Lätten und Esten, 2 D. S. 342). Artigt er det, at dette Sigtun ogsaa findes i Syden. Efter Protokolfik nemlig omtrent 527 de overblevne Eruler en Landstrætning i Dacien ved Staden Siggedon, *αμφι πολιν Σιγγηδονα* (Nilsson i Vitterh. hist. och antiq. acad. handl. 18 D. S. 283 fgg.)

¹) Jf. Strofen af Kormaks Sigurdardrápa i Hkr. Saga Hákonar góða, Kap. 16. Hele denne Forestillingsmaade var almindelig. En anden Saga, Hálfðanar Eysteinnssonar, lader Thrond blive gift med Nauma, for at antyde Throndhjems og Nummedalens Forbindelse o. s. fr.

antypes altsaa ogsaa her en Forbindelse imellem Aeslægter, personificerede i Odin, og Jotunslægter, personificerede i Skabe, fra hvis Forening i Seming den senere Befolkning udgik. Men hvorledes denne Forbindelse gik for sig, vidste man ikke. Vi støde ved Throndhjemsfjord som ved Melaren paa den samme Synderlighed. I det egentlige Sverrig træder Aeselæren frem uden at gennemstrøbe Sverrigs sydligere Lande; i Norge springer den op ved Throndhjemsfjorden, uden at der tales et Ord om, hvorledes den er kommen dth igjennem de uvejbare Dykker. De store Bander tiltrak den. Fra Ynglingerne i det egentlige Sverrig vidste Snorre derimod at forfølge denne Kulturs Gang til Bigen og Vestfold. Oprindelsen kendte han af det ældgamle Digt Ynglingetal, og historisk kunde han forfølge den videre. Ynglingeslægten ophørte med Ingjald Ildraade; hans Søn Olaf Trætægje rybbede Værmeland; derfra drog Etten længer imod Vesten til Solør, og endelig til Romerige og Vestfold¹.

Naar vi saaledes stille selve de Gamles Forestillinger for os, kan der om dem ingen Tvivl være: Om den gotiske Stammes Udbredelse yttre de sig kun i Almindelighed, men de antage en Vandring imod Vesten fra Rhinen over Fyn til det egentlige Sverrig; og de antage Norge, hvis ældste jøttniske Befolkning de ulede fra Finland, kultiveret fra Sverrig af, nemlig først Throndhjem i en nordvestlig Retning, senere Bigen i en sydvestlig. Odins Dyrtelse blev mest fremhævet i Danmarks Midte; Frejs eller Yngve-Frejs i det egentlige Sverrig; Thors herkede allerede hos Grundstammen af Norges Befolkning.

Sare har ingen klar Bevidsthed om en Indvandring, men Grundtanken i Befolkningens Udvikling har dog ogsaa han. Først bestod den nemlig af Jætter (gigantes), saa

¹) Ynglingas. Kap. 44. 45 fgg.

kom der en Slægt med Spaadoms gave (qui artem possedere Pythonicam), som idelig førte Krig med Jætterne. Ved en Blanding af begge opstod den tredje Art¹. Til den anden Slægt hørte Odin, den eensjædede Gamle (grandævus altero orbus oculo), der blev dyrket som Gud over hele Europa, men havde sit Hovedsæde i Upsal, og hvis Billede blev sendt til Byzanz. Imedens han gik i Landflygtighed bemægtigede en Mitodin sig hans guddommelige Hæder, men maatte flygte og døde i Fyn (Pheonia)². Det er kun lutter mythiske Forestillinger, som Saxe har blandet med nogle historiske om en Odin i Upsal, i Asgaard og i Fyn; ligesom hans første Sange ere lutter mythiske Sange med en historisk Dvertjole. Daner og Angler udleder han fra to Brødre, Dan og Angul. Dan gifte sig med Grytha, en theutonisk Kvinde³. Saxe viser altsaa ogsaa mod Syden. Fortællingen om Sællands Oprindelse fra Sverrig kender han ikke; tværtimod kæmper Skold med Alemannernes Høvding om den skønne Avilba, og ægter hende⁴.

Endelig haves der et gammelt Sagu, hvis Indhold vi ogsaa i andre Henseender have Brug for i det følgende, hvilket fra een Stamfader, Halvdan den Gamle (den gamle Halvjætte), udleder de nordiske Slægter fra Holmgaard over Norge ned til Nordtyskland: Kong Halvdan den Gamle holdt et stort Blot ved Midvinter, og blotede til, at han maatte leve i tre hundrede Aar. Men han fik til Svar, at han selv ikke vilde leve mere end en lang Mennefsalder, hvortil der i tre hundrede Aar ikke skulde være nogen uhæderlig Mand eller Kvinde i hans Slægt. Han hørte vide i Østerlandene, hvor han søgte Kong Sigtrygg

¹) Saxo, S. 9.

²) Saxo, S. 12. 12—13.

³) Saxo, S. 5.

⁴) Saxo, S. 6.

i Enefamp. Derpaa giftede han sig med Alvig (Aluweig) hin Spage, en Datter af Kong Emund den Mægtige i Holmgaard. De havde atten Sønner, af hvilke de ni vare fødte paa een Gang (de vare Rillinger), nemlig Thengil, Kæfer, Gram, Gylfe, Hilmer, Jøfur, Ligge, Skule, Harre (latter Kongenavne). De indlagde sig saa stor Hæder i Hærned, at deres Navne holdtes for Hædersnavne, Kongers eller Jarlers. De ni andre Sønner vare: Hilder, fra hvem Hildinger stamme, og til den Æt hørte Hafdan Svartes Morfader Harald hin Granrøde; Kæfer, fra hvem Rislunger stamme, og til den Æt hørte Gjufe; Aude eller Dde, fra hvem Dblinger stamme, og til den Æt hørte Kjar; Yngve, fra hvem stamme Ynglinger; Dag, fra hvem stamme Døglinger; Brage, fra hvem Bragninger stamme, som er Hafdan den Mildes Æt; Budle, fra hvis Budlingeæt Aile og Brynhilde nedstamme; Lofde, en stor Hærkonge, fra hvis Lofdungeæt Gylime stammer, der var Sigurd Fofnersbanes Morfader; Sigar, fra hvem Sillinger nedstamme, det er Bølfungernes Svoger Siggeirs Æt, og den Sigars Æt, som hængte Hagbard. Fra Ddin stammer derimod Bølfung, Konge i Frakland, Stamfader til Bølfungeslægten. Denne anses stundum for den samme som Ylfingeætten, hvortil Kong Hjørvard hørte og Erik den Bøstalende (Eirekr inn målspeki)¹. Det er Slægter opstaaede i Norden senere end Afernes Indvandring, da Jætte- og Aseætten vare blandede; og Udbredelsen skeer nu i modsat Retning fra Nord mod Syd.

22. Hine gamle Fortællinger om Ddins Vandring fra Landene ved det sorte Hav til det egenlige Sverrig ere kun et Forsøg paa at bringe den nordiske Kulturs Oprindelse i Forbindelse med Sydens. Det var ikke den Gang muligt at følge den længer imod Østen, til dens Højdes-

¹) Snorraedda. S. 190. Ynglingas. Kap. 41.

punkter i Aften, Himalaja og Kaukasus. Lanten blev staaende ved Begyndelsen af den Historie, man kjendte, ved Landene ved Don, ved Troja, ved Thrakien. Herfra laa et stort aabent Rum, hvor man ikke var istand til at følge Kulturen, thi der vare ingen saa friske Minder i Norden om de østgotiske Folk, som de der siden tindrede i Syden. De vestlige Lande ved Rhinen vare derimod ved uforgjængelige Minder knyttede til Nordens Historie. Og i Norden selv havde Aelæren visse Hovedsæder, hvorfra den kunde tænkes at være udgaaet over alle Lande. De ældste af disse, Götlandene i Sverrig og Den Gotland, havde ingen Historie, derfor omtales de næppe. Gudesaederne her maa opses i Sagnet¹. Kun der hvor Minderne vare levende, kun der er Historien talende. Aelærens Udbredelse er overalt knyttet til senere Begivenheder; hvor Mindet om dem mangler, der mangler Begyndelsen med. Vare norske Kongeaetter udgaaede fra Götlandene, saaledes som fra Ynglingeslægten, saa vilde gamle Kvad, og efter dem Snorre, have opbevaret Minder om Götlandenes ældste Kultur. Nu hersker her Dø og Lavshed. Hvis de angelsaxiske Nigers Stiftelse i England ikke var bleven Eftertiden saa vigtig, hvis Frankernes Herredømme ved Rhinen ikke var gaaet over til Frankerig, hvis den nordiske Vildingsfærd ikke havde udbredt sig over alle disse Vestens Kystlande, saa vilde vi heller ikke her have hørt noget om Odin og hans Søner. Det er altsaa noget tilfældigt, om Historien tier eller taler. Meget stort er dødt for Mindet, fordi det manglede sin hellige Skjalb.

¹) Man søger dem i Situna eller Sätuna (Sigtune) med Ingatorp (Ingvatorp) og Odinsånger; ved Gudhem, der havde et gammelt Hov med hundrede Guder, med Balderstorp og Friggeråter; netop i den Egn, hvor Götlands Apostel, den hellige Sigfrid, begyndte sin Virksomhed for Kristendommen.

Kunne vi saaledes overtøye os om, paa hvilken Raade hine gamle Beretninger ere opstaaede, kunne vi klart indsee, at de just formedelst denne Oprindelse ere ufuldstændige og kun grundede paa senere Anstuelser, saa vil det ikke undre os, at den nyere Forskning har forsøgt at bane sig andre Veje, og ad dem at trænge ind til den rene og ægte historiske Sandhed. Der gives især to saadanne Hypotheser, saa faa vi vel kalde dem, endstjøndt de udgive sig selv for mere. Efter deres Indhold kalde vi den ene den norrøne, den anden den sønliske.

I den norrøne¹ er Tankegangen følgende: Det er almindelig antaget, at Sproget i Norge kom med Aserne til Norden; dets Navn er Norrøna, norst Maal, dog kaldes det ogsaa dansk Tunge. I sin reneste Form har det hjemme i Norge og paa Island, men i visse Afændringer har det tillige udbredt sig over Danmark. Det hører til den iranske Germaniske eller gotiske Klasse, hvortil ogsaa de tyske Sprog høre. De yderste Led i denne Klasse ere: det norrøne Sprog eller det oldnorske, og det gotiske eller urogotiske, hvilke støde sammen i Afændringer i de mellemiggende Lande. Man har altsaa een Sprogklasse, den germaniske, der deler sig i to Hovedstammer: den norrøne og den tyske. Af disse har nu den tyske Gren eller Stamme udbredt sig fra Østen imod Vesten; men den norrøne derimod har udbredt sig fra Norden imod Syden. Følgelig kan den norrøne ikke være kommen fra Tyskland, men den maa have gaaet sin særegne Vej fra Østen af paa Østersøens Nordside, og først efterat den havde befæstet sig i den norst-svenske eller skandinaviske Halvøs nordligere Dele, maa den have udbredt sig videre imod Syden, hvor den i sit yderste Led, den dansk-tyske Sprogart, møder den tyske. Det

¹) Keyser om Nordmandenes Herkomst og Folkeslagstøb, i Samlinger til det norst Folks Sprog og Hist. 6 Bind.

var nu Sproget. Men den samme Mobsætning, som der findes imellem Sprogene (nordlig og syblig) findes ogsaa imellem Folkene. I de nordste Sagaer benævnes Nordens Folk Nordmænd (Norrøner, Norvegmænd), Daner og Sviar. Stiger man høiere op, saa støder man kun paa den almindelige Benævnelse: Folk, Mand. Og hele denne Folkestamme modsættes en anden, den sydlige (Svbrøner); ligesom der imellem Landene er samme bestemte Mobsætning (Nordvegir og Svvegir). De franske og tytte Krønninger have bevaret samme Talebrng; de omtale Northmanner, under hvilke de indbefatte Daner; det var Fællesnavnet.

Naar man nu nøjere betragter de enkelte Folk, saa omfattede den norrøne Stamme to: de egentlige Nordmænd (Norrøner, de Norste) og Sviar (Sveoner, de Svenske). Men seer man hen til disse Folks indre Forholde, saa er der ligesaa Uden Sandsynlighed for, at Svearne skulde være komne fra Norge (det er da heller aldrig faldet nogen ind), som omvendt, at Norge skulde være befolket fra det egentlige Sverrig (befolket, det er heller ikke faldet nogen ind; Harald Haarfagers Skjalde mente rigtig nok, at Norge fik Afselæren derfra, men ikke selve Befolkningen). Den norrøne Folkestammes Abspjættelse i hine tvende Hovedgrene kan altsaa ikke være foregaaet efter dens Indvandring paa den skandinaviske Halv, men enten under samme, medens Vandringen endnu stod paa, eller strax før. Og naar man betænker Norges store Udstrækning og den Omstændighed, at hele Stammen fik Navn derefter (kaldtes Nordmænd), saa er det rimeligt, at den norste Gren var den stærkeste. I Sverrig derimod er den norrøne Stammes rette gamle Egnemærker: Götalven, Søen Væneren, Skovene Liveden og Kolmorden, samt den fra Østersøen indskjærende Fjord Braaviken, eller Grændsen for Sverrigs gamle Inddeling i Nordenstov og Søndenstov (paa den ene Side Nordmænd, paa den anden Søndermænd).

Der findes flere gamle Hentydninger til, at Danerne udgik fra Svearne. Toterne (Sydterne) hørte til Søndermænd, Sudrøner. Goterne ligesaa. Danmark hed i ældre Tider Gotland, og Navnet Danmark opkom først efterat Odin og hans Ledfagere der havde taget Bolig og erholdt Herredømmet, det vil sige, efterat den Folkestamme, der havde medbragt Afsdyrkelsen og ifølge gamle Sagn tillige Sproget Norrøna, var indvandret i disse Lande (fra Norge af), og der var bleven den herskende. De ældre Beboere af det sydlige Sverrig, Götlandene, vare ligeledes tyffe Goter, som enten bleve undertvungne eller fortrængte af den nordenfra (fra Norge) komne norrøne Stamme. Man finder endog tydelige Spor til en saadan Indtrængen. Thi kaldes ikke de Herreder af Västergötland, der ligge nærmest i Syd for Östaelven, Udlandene, til Døvis paa, at de bleve senere befolkede, og de nærmeste Herreder i Nord for samme Elv eller den sydlige Del af Baahuslen, kaldes de ikke Indlandene, fordi de vare først befolkede. Man trængte naturligvis indenfra udad. Og overalt, hvor Goternavnet forekommer, vidner det om en ældre tyff Befolkning, som har maattet vige mod Syden og Vesten for den fra Norden fremtrængende Stamme.

Naar saalunde hele Danmark og det sydlige Sverrig oprindelig var tyff, saa kan den norrøne Folkestamme da ikke være kommen igjennem disse Lande til det egenlige Sverrig og til Norge. Indvandringen bid kan kun være skeet nordenom den botniske Bugt eller over den. Efter al Rimelighed ere Svearne komne over den sydligste Del af denne Bugt (Alandshavet), men Nordmændene, Norges Indbyggere, maa være gaaede nordenom Bugten over Rjølen. Vandringen gik altsaa igjennem det nuværende russiske Rige. Her finder man ogsaa i Historien tydelig dens Spor. Thi de Russer (*oi Pws*), som i det niende og tiende Aarhundrede angreb Konstantinopel, hørte til denne

Stamme. Deres Navne have sin Rod i det oldnorske Sprog. Russerne vare ikke, som man ellers hidtil har antaget, Svenske; det var ogsaa Nordmænd. Fornandes kalder dem Korolaner. Nordmænd og Korolaner ere to Sidegrene af samme Stamme. Den Stamme, som omfatter dem begge, er Herodots Budiner eller Dvinsdyrkere i de midterste Volgaegne. Omtrent 400 Aar f. K., ikke senere, indtraf den store Folkebevægelse, som førte Germaner, Slaver (Sarmater) og Tshuder (Skyther) til deres nuværende Bopæle. Høist rimelig har Darius' bekjendte Tog bidraget meget til at splitte den germaniske Folkeslægt i sine tvende Hovedstammer, Tyske og Nordmænd. Men langt voldsommere Bevægelser fandt Sted ved den Alaniske Folkestammes Fremtrængen fra Osten. Da delte uden Tvivl Budinerne sig, idet nogle (Nordmændenes Stamsædre) drog imod Norden; andre (Korolanerne) forenede sig med Sarmaterne. Den norrøne Stamme, indelent som den var imellem Tshuder mod Westen og Alaner mod Osten, maatte søge sin Vej imellem Dvinafloden og de store russiske Indsøer, og efterhaanden komme til Egnene imellem det hvide Hav og den botniske Bugt. Med Tshuder stødte den sammen i Finland, og foretrak da, for ikke at inblade sig i Kamp med disse stærke og krigeriske Folkeslag, uhindret at gaa frem i en nordligere Retning imellem de svage Finlapper. Her maa nu en eller anden Begivenhed have givet Anledning til, at et Fylke eller en mindre Afdeling, nemlig Svearnes, affondrede sig fra Hovedstammen. Maaskee havde de prøvet paa at nedfætte sig paa den østlige Side af den botniske Bugt, men saa bleve de affaarne af nogle Tshuder, der kom imellem, og da de trængte paa, bleve de nødt til at gaa over Alandskøbenhavn til Uppland i Sverrig. Men Hovedstammen gik i mindre Hære og Fylker nordenom den botniske Bugt og over Kjolen til Nordlandene og Kyfllandet Gaalogeland eller Helgeland. Gaalogeland (som man ellers har uledt

af Ravnets Gaaløge, ligesom Thronhjem af Thron) betyder det hellige Land (af hælgr for heilag), og ligesom Uppland i Sverrig kaldtes det ogsaa Mandheim (nemlig i Verset i Ynglingas. Kap. 9, som Snorre ikke rigtig har forstaaet, thi han taler om Mandheim i Sverrig); herfra udsprang Radejarlenes Æt (der dog dyrkede finste Guddomme), og her skal Odins Søn Seming have hersket. Over Thronhjem udbredte derpaa Nornestammen sig imod Syd, dels tilføs langsmed Kysten, dels tillands over Dovrefjeld. En Afdeling, Alferne, fulgte den store Elv igjennem Østerdalene ned til deres Boliger i Vigen (Alfheimar), og udbredte sig derfra over Ranrige til Götälven, hvor de stødte sammen med den tykke (Göternes) Stamme. — Alt det maa have været saa, man kan jo tænke sig det; og saaledes blev Nornestammen ren og ubeskaaren, saa at der ikke var tykt Blod slabt i dens Aarer.

Imellem 100 og 300 e. Kr. (Tingen sidder fastere, naar man slaar et kronologisk Søm i den) udbredte den norrøne Stamme sig tillige over de danske Øer. Ordet Dan (angelsk den, degn, dane, oldnorsk þegn, det modsatte af þræll, lat. Thanus) betegner en Høvding, en Magnat, som dog er en højere Overherre underkastet. Denne Bestyrelse passer just her. Thi da Nordmændene besatte det senere saakaldte Danmark, synes det meget rimeligt, at en stor Del af de ældre gotisk-tyiske Beboere forbleve der, men som Nordmændenes Undergivne, maaskee endog i et Slags Livgenfælskab. For disse ældre Beboere bleve altsaa de hos dem bosatte Nordmænd til virkelige Thaner eller Herremænd; og det Ravn, der oprindeligt blev givet dem af de Undergivne, blev siden antaget af dem selv, og gik over paa den hele Gren af den norrøne Stamme, der trængte længst frem imod Syd og mest blandedes med Tyskerne. Og af Folknavnet Daner udsprang Landets Ravn Danmark, det er Danernes Skovland.

Den sønikke Hypothese ¹ gaar en anden Vej; efter den var det en sønikke Koloni, der bragte Kulturen til Norden. Her er Tankegangen følgende: Eddalæren har gradvis udviklet sig ved Folkevandringer. Til dens ældste Bestanddele hører Thors og Lokes Dyrtelse, som har sit oprindelige Hjem hos Finnerne (Kapperne). Dette Folk, der udgjør Grundlaget for den senere Trællestamme, blev efterhaanden fortrængt fra Scandinaviens Lavlande imod Nord. Forskjellig fra dem var den fri Herres eller Herrestamme, som kaldes Jotner. Det var Goter, en vidt udbredt Stamme paa begge Sider af Østersøen. De tvende mærkeligste Afdelinger af dem vare: Daner, det er Herrer (her ere vi da vore egne Herrer, før vare vi Nordmændenes Trælle) og Svear (Sveithjóð eller Sveitdanir), det er Herrer over Svett eller Landet ². Til dem kom der en Afskoloni tilføjet, eller rettere, der kom, maastee omtrent samtidig, flere Kolonier til forskjellige Egne. Antydning finder man det allerede i det angelsaksiske Sagn om Skaf, Fader til Sceld (Skjold), og Stamfader til Geat (Gaut) og Boden (Dödn). Men undersøger man nu, hvilket Folk i den gamle Verden der kan have været istand til at anlægge slige Handelskolonier, og betragter man Handelsvejene igjennem Europa, saa bliver der kun Balget imellem to Muligheder: Aferne

¹) Franke om Folkevandringernes Indflydelse paa det gamle Scandinaviens, navnlig Danmarks, Religion og Mythologi, i Histor. Tidsskr. 2 Bind.

²) Svett betyder dog ikke et helt Land. Ordet hedder Svithjóð. Da det forklæres saa forskjellig, vil jeg bemærke, at den første Stavelse med sin lange Selvlyd antyder, at det er bortfaldet en Medlyd. Munch har allerede bemærket det. Og da Snorraedda siger, at Svithjóð kommer af Odins Navn Svithr, saa kan Ordets Oprindelse ikke være dunkel; det er Svithjóð, af svithr, svinnr, og betyder altsaa det snilde, det vakre, det opvalte Folk. Og at det stemmer overens med Virkeligheden, vil da ingen nægte.

maa enten være indvandrede fra Højasten, ad den østlige Vej tillands, eller de maa være komne fra Fønicien og sønitiske Kolonier, ad den vestlige Vej tilføs. Det sidste maa man antage, fordi Nordens mythiske Navne, næsten uden Undtagelse, med stor Lethed kunne forklares af det sønitiske Sprog, eller, eftersom man kun kjender det af faa Levninger, af de med samme nærbeslægtede semitiske Dialekter, navnlig den arabiske. Saaledes betyder, oplyste af arabiske Ordbrøder (hvorede Ordene rigtignok faa en ganske anden Betydning, end naar de uledes af de nordiske): As den Stærke, den Højbaarne, Præsten, Føreren; Odin en Ven, Guds Tjener; Valhal Glædens eller Hvilens Rige; Gladheim det evige Telt; Vingolf Vinkjælderen; Breidablik det prægtige Silketelt; Ymer Bjergtoppenes Dunster; Thrudgelmer den vidt brusende Strøm; Bergelmer den paa Kysten af de overstrømmende Bænde ensomt Boende, o. s. fr. — Denne Hypothese har saaledes sin egenlige Spids i en Sprogundersøgelse, der ikke kan blive ufrugtbar, siden der er Rødder nok til at tage af, som man kan forplante.

Medens de ældre Forfattere lade den Odinske Kultur vandre fra Syd imod Nord tværs igjennem Europa, i de Lande, hvor der fandtes senere Rinder deraf, giver altsaa de ny Forskninger den ganske andre Retninger. Den ene fører den igjennem hartad ubekjendte Egne og over vide Ørkener i en stor Bue imod Østen igjennem vilde Folkeslag op til det gamle Lappesæde Helgeland, og lader den derfra, fra det højeste Punkt i Nord, udbrede sig imod Syden; den anden fører den i en ligesaa stor Bue imod Vesten over Havet udenfor alle beboede Lande til forskjellige Egne i Norden. At fremstille disse Hypotheser er det samme som at gjendrive dem. Derstaar nu kun tilbage, at en ligesaa rigt begavet Forfatter oplyser, hvorledes denne Kultur som Kolerastuer i Sværme er draget igjennem Luften, og snart paa det ene Sted, snart paa det andet, ved Elve og Søer,

er flaaet ned og har sat sig fast hist og her. Da vil det blive begribeligt, hvad de Gamle ikke kunde oplyse, hvorfor alle Forbindelsesleddene mangle. Det vil ikke blive en Undersøgelse, men en Opsøgelse af Ddins vilde Jagt. Saa har Lærdommen udtømt sit Forraad.

23. Suhm antager tre Ddiner, og bestemmer den sidste Levetid. Han blev født 105 f. Kr., tom 70 f. Kr. til Norden, var da 35 Aar gammel; Vandringen fra det sorte Hav til Sverrig endtes i femten Aar, o. s. v. Hvad man skal tænke derom, er nu klart. Ddin og hans Afer vare Guder. Tilbage til Guden Ddin føres alle Staters Oprindelse; alle Statsstiftere ere hans Sønner. Hans Ankomst til et Sted vil kun sige, at der blev lagt Grundvold til en ny Stat. Ethvert Folk, der havde noget Minde om sin Begyndelse, satte ham og en Konge, der var hans Søn, i Begyndelsen af Kongerækken. Derfor er han til paa saa mange Steder, mod Vesten ved Rhinen, mod Osten i Garderige, nu ved Odense i Fyn, nu ved Sigtun i Sverrig. Snorre lader sin Ddin komme til Sverrig fra Sarland, og hans nærmeste Efterkommere lader han søge efter ham ovre i Estland. Han er allevegne. Han har snart tre Sønner, snart syv; han kan have saa mange det skal være. Ligesaa forskjellig er hans Levetid; thi Minderne vare ikke lige levende. Man gif saa langt tilbage som man kunde, og hvor man ikke vidste mere, satte man Ddin. De ældste Kongerækker (Langfedgatal), skjøndt de alle begynde med den samme Ddin, have en saare forskjellig Længde. Den svenske Kongerække, saaledes som Ynglingesaga fremstiller den, lader sig føre tilbage omtrent til Kristi Fødsel, men dens Upaalidelighed er godtgjort af flere Lærde; nogle Konger leve meget kort, andre have en unaturlig lang Levetid (210 Aar). I de angelsaxiske Tavler, naar man regner hvert Led til tredive Aar, falder Ddin ind noget over 200 e. Kr. Saaledes faaar man i nogle Rækker fast

et Par hundrede Aar efter Kristi Fødsel; i andre træder man med et Par Skridt fra Ddin over i Noe Ark. De nyere Lærdes Formodninger have saaledes det frieste Spille- rum. De sætte den Ddinske Indvandring paa Konstantin den Stores Tid; eller de ansee den for enstydig med Heru- lernes Tog til Norden, o. s. fr. Ved den sidste Mening rykkes den ned til omtrent 500 Aar e. Kr. Unglingerne i Sverrig maa da see til at de kunne rummes i 200 Aar; og hvorfor ikke? Sagnet er tidløst. Denne Mark er gjen- nempløjet nok, men den bærer ingen fuldmodne Frugter.

Der findes en bestemt Angivelse, som man skulde tro maatte høre al Usikkerhed ved den gamle Tidsregning. De Gamle sige, at den saakaldte Frodefred under Kong Frode den Fredegode indfaldt ved Kristi Fødsel. Da Frode nu kun er saa Led fra Ddin, saa er dennes Levetid derved af- gjort. Men Ansættelsen af denne Frodefred paa Kristi Fødselstid er altfor tydelig udsprungen fra Troen paa den Fred, der ved den herskede over al Verden. Sagnet om en Gulbalder blev blandet med kristelige Forestillinger; man lod den mythiske Forestilling gaa over i Historien, og fandt efter Kristendommens Indførelse en saare bekvem Tidspunkt, da den maatte have herstet ¹.

24. Med Aserne antages tillige det nordiske Sprog at

¹) See om den ældste Tidsregning P. E. Müllers og Geijers Undersøgelser; ff. Bedels-Jarlsberg S. 138-140, og F. Magnusens Eddalære 2 D. S. 104. De angelsaksiske Stamtaavler i Chron. Anglo'sax. ved Harene 449, 547, 552, 864; ff. Conybeares Illustrations of the anglosax. poetry, S. 282; Kembles Beowulf, Fortalen til 2 D. o. fl. De is- landse i Fortalen til Snorraedda S. 12; Hversu Noregr bygg- dist, Kap. 6; og i flere Sagaer. Blandt Nyere: Kienig, Vier und zwanzig Bücher der Gesch. Livlands, 1, 19. 209. Nilsson om de olika bildningsperioder, i Vitterh. hist. och antiq. academiens handl. 18 B. S. 283. 298.

være indvandret. Det kaldes især i den ældre Tid den danske Tunge (dönsk tunga), senere tillige Norrøna (Norroena, norst Maal). Det udbredte sig over alle de nordiske Lande (Nordrlönd), Danmark, Norge, Sverrig, og var det samme som Islænderne talte og skreve; derimod var det forskjelligt fra Englændernes oprindelige Sprog. Norske Skjalde besang i denne danske Tunge de norske Konger fra Harald Haarfager til Olaf den Hellige. Islænderen Olaf Thordarson Hvitaalfald kalder denne danske Tunge sit Modersmaal. Benævnelsen dansk Tunge anvendes bevisligen saaledes, ogsaa i Norge, om det fælles Tungemaal indtil 1350. Nogle af de Eldre (som Fortalen til Snorres Edda, Rymbegla) bemærke, at denne samme Tunge tillige gik over Sarland og nogle Dele af England. Alle ere enige i, at det var Aserne, der bragte den til Sarland og Norden, og at det var et og samme Sprog. Historieforfattere (Kristnisaga og Snorre) bemærke imidlertid, at der senere, ved Kristendommens Indførelse og derefter, var Forskiel mellem dette Tungemaal's Grene, den tyske og norst-islandske, Søndermændenes og Nordmændenes, saa at de, der talte dem, ikke kunde forstaa hinanden¹. Den oprindelige Sproglighed imellem Sarlands og Nordens Sprog, der ogsaa var de Gamle bekendt, antyder ligeledes en Indvandring fra det nordlige Tyssland over Danmark. Frankisk dannede, saavidt man kan slutte af dets ældste Levninger, et Mellemled imellem Saksisk paa den ene Side, og de højtyske Sprogarter paa den anden, men sluttede sig siden til disse, saa at der udvikledes en dobbelt tyss Sprogætte: en nedertyss i

¹) See Vidalins Afh. De lingvæ septentrionalis appellatione: dönsk tunga i Kvartudgaven af Gunnlögs saga; Steenbuch om Benævnelserne af Norges Land, Folk og Sprog, i Saml. til det norske Folks Sprog og Hist. 2 D.; samt Bevisstederne i mine Bemærkninger om Modersmaalet (Universitetsprogram 1852), S. 12.

Frankisk, Oboasisk, Frisk, Angelsakisk, der dog kun er bekendt af dens Udvikling i England; en overtyst i Frankisk, Allemannisk og Svabisk, Bajerisk, o. s. fr., samt, efter Rask, Nisogotisk. Det sidste, det Nisogotiske, danner imidlertid ogsaa et Mellemled. Det slutter sig nemlig i flere Henseender (som i Fralsyden, Grimms Lautverschiebung) til den nedertyste Side ¹. Da der kun af dette Sprog findes saa betydelige Levninger, at en udsørlig Sammenligning med det nordiske kan anstilles, saa bliver Goternes historiske Oprindelse et vigtigt Spørgsmaal. Antager man, at de ere udgaaede fra Norden, fra Götlandene, saa ligger Sandsynligheden af Sprogligheden for Dagen, og det er en gammel Tro ²; vil man derimod, med Rask og Grimm, ansee Jornandes' Fortælling om Goternes Udvandring fra Norden for en Fæsttagelse, oprunden af urigtige geografiske Forestillinger, kom Goterne ikke fra Norden, men fra Osten, saa kan det Sprog, hvori Ulfilas oversatte den hellige Skrift, ikke nogenstinde have været talt i Norden. Lighederne ere da at forklare som naturlige Udviklinger af samme Hovedtungemaal paa forskjellige Steder og til forskjellige Tider. I Lyfland haves da to modsatte Udviklinger, der med Grimm kunne benævnes: den Frankisk-Sasisk paa den ene Side, den Svabisk-Gotisk paa den anden. I Norden selv bliver denne Sprogbetragtning endnu vanskeligere, da Mindesmærkerne fra Hebenold selv, paa de ufuldkomne Runeindskrifter nær, ere forsvundne eller aldrig i Skrift have

¹) Grimms Deutsche grammatik og Gesch. der deutschen spr., samt Fortalen til Rasks Friske Sproglære.

²) Sin gamle Fortælling om Udvandringen fra Gulland til Grækeland, hvor Goterne fik Land at bo i af Grækelongen, slutter just med den Bemærkning, at de endnu havde bevaret noget af Gullands Sprog: So bygpus þair þar firir, ok enn byggia, ok enn hafa þair sumt af varu mall. Gotlandslagen, Schlyters Udg. S. 95.

været til. Der maa udbrages Slutninger fra de tilværende Mindemærker og Dialekter tilbage i Tiden, men det er en Vej, som faa kunne vandre. Indtil videre fremstilles derfor kun som en Formodning, at der allerede i Oldtiden i Nordtungen har været tre herskende Sproggenre: en Frisisk-Besterjysk, en Dansk-Svensk og en Norsk-Islandsk. Ligesom Frankisk, længst imod Vesten, danner Mellemleddet i Tyskland, saaledes danner Frisisk i Norden, ligeledes længst imod Vesten, Overgangen imellem Sydungen og Nordtungen. De tvende andre, den dansk-svenske og norsk-islandske Gren, bestode derimod i Fællesskab de afgjørende Kjendemerker, hvorved deres Fællesnavn, den danske Tunge, ligvagtig adskiller sig og altid maa have adskilt sig fra den tyske Sydunge. Den Enhed, som de danne, har imidlertid ved en gradvis Udvikling i de forskellige Lande erholdt en naturlig Spaltning, der er umiskjendelig i begge Underafdelinger, og ligeledes atter i deres Underafdelinger. Men Udviklingen af deslige sproglige Enkeltheder ligger udenfor denne vor historiske Betragtning.

S a g n h i s t o r i e.

Ridend swefað
hæled in hōdman,
nis þær hearpan swég,
gomen in geardum,
swylce dær iú wæron.

Beowulf.

Den tjætte Kjempe
sover i Mørket,
og forstummet er Sangen
med Harpeslaget,
Gammen i Gaarde,
der fordum lød.

1. Kongesagn.

Forste Afdeling. Danske Konger fra Etjold til Rolf Krake.

25. Danmarks ældste Historie bestaar af Sagn. Fra Sællands Optrædelse ved Gefjon indtil Harald Hildetands Død ved Odin hersker Mythen; og over Regner Lodbrog og hans Sønner har den romantiske Udsmykning kastet sit straalende Lys. Det vilde uden Tvivl vise lidet Skjønsonhed i disse, snart usammenhængende, snart poetisk udfyldte Sagn at søge sand Historie. Grundlaget kan for en Del i det mindste have været historisk, men enhver Oldtidshistorie bliver i selve sin Fødsel til Poesi; og vi kjende nu ikke engang de oprindelige Digte, men kun deres Overgang til senere Folkesagn. Herved maa Sammenhængen imellem de ældste Sange ofte være bleven forstyrret, mange enkelte Træk forvanskede, vel ogsaa et og andet smagløst lagt til ved Opløsningen i Prosa. Deraf følger, at de ogsaa nu kunne taale en friere Behandling. Vor Bestræbelse ved at gjengive disse Sagn skal heller ingenlunde gaa ud paa at aflæde den gamle Fortælling sin oprindelige poetiske Dragt, om end derved kunde opnaas, at den fik mere Udseende af en sandfærdig Historie; tværtimod, vi holde det for Pligt tro at bevare alt hvad skjønt og poetisk der findes i Sagnet, og bortskjære kun efter bedste Skjønnende de smagløse Udværter og Vandgrene, som i en senere Tid skjøde frem paa Oldtidens simple, men liflig straalende og herlig duftende Rundskabens Træ.

Disse Sagn tilhøre ikke et enkelt nordiskt Folkeslag, men dem alle, og i Almindelighed hele den gottiske Stamme, og saa den paa hin Side Østersøen. Men af de forskjellige Folk have nogle mere tilegnet sig et, andre et andet; og de have gjerne formet Sagnet, der oprindeligt var det samme, hver paa sin ejendommelige Maade. Naar vi da ansee for vort hvad vore Forfædre i Aarhundreder have holdt for deres Ejendom, saa nægte vi ikke dermed, at de kan have faaet noget deraf fra Fremmede, og at det ikke altid skylder indenlandste Begivenheder sin Tilværelse; men have de end modtaget adskilligt paa anden Haand, saa have de ikke desmindre gjort det til sit ved at give det Tid og Sted midt iblandt sig, og ved at isøre det den Dragt, i hvilken danske Dine sandt Behag at skue det, og i hvilken det nu i henved tusende Aar har været seet og hørt ved Fyrsternes Drifkegilder, i Fruerstuen og ved Bondens simple Arne. For den lærdere Granskning har det tillige et særegent Behag, at undersøge, hvor Sagnet opstod, hos hvilke Folk det findes, og hvorledes det rimeligvis har udbredt sig. Saaledes har Sagnhistorien da en dobbelt Interesse: en poetisk, i det den med Aandens Frihed fører Kjæmpens Tap- perhed og Edelmød, Kvindens Ynde og Blufærd, begges Haab og Længsler forbi vor Sjæl i en Række af Billeder, der ere opstillede i Oldtidens sjerne Baggrund og skinne igjennem dens anelsesfulde Slør; en historisk, i det den giver den rolige Betragtning Anledning til at løfte dette Slør, betragte Billedet fra alle Sider, rense det fra sit Støv og at studere dets enkelte Træk.

Ved denne Undersøgelse maa vi allerede her bemærke, at der ingen aspælet Grændse gives imellem de mythiske Sagn og de historiske. I Rilderne smælte de undertiden sammen. Derfor kunne vi være udsatte for, endog i Kongerækken maastee at optage et eller andet mythisk Væsen, der har antaget en historisk Personlighed. Og naar Sagnene

overhovedet ere blandede, saa maa vi vente, at ogsaa Kongerættens Bestanddele bestaar af flere Elementer. Efter alt hvad der ved sluttig Forskning kan oplyses, forholder det sig virkelig saa. De Konger, der udgives for danske, have ikke blot været Konger i Lejre i Sælland, men ogsaa Konger i Jylland og i Angel, ja nogle vel endog i Norge, og andre ere flyttede over til os fra det store gotiske Rige paa hin Side Østersøen. Her maa altsaa strax anvendes en Udsondring; det er nødvendigt at udstyde af Kongerækten hvad der ingenlunde kan vedkomme den, at holde fast ved det, som i sig selv danner en nogenlunde oprigtig Række, og at henseøre Resten til de blandede Sagn.

Et Middel dertil kunde maaskee findes ved Sammenligning af de danske Kongerækker med de andre nordiske, og imellem sig selv indbyrdes. Men ingen Overensstemmelse imellem dem vil, uden den vilkaarligste Behandling, lade sig tilvejebringe. Ikke at tale om de til en senere Tid hørende Fremstillinger, som vide at føre det danske Riges Gæde lige op til Syndfloden, finde vi hos de Gamle selv tvende Hovedrækker af danske Konger i Hedenold: Islænderne angive os een, Saxe en anden. Hvilken af disse man end sammenligner med den svenske, som Snorre har opbevaret, saa stemme de ikke overens. Islændernes anfører endog, ikke een, men flere Konger, som den udtrykkelig udgiver for samtidige i Danmark og Sverrig, men de mellemliggende Led svare ikke til hverandre. Den danske Række bliver næsten overalt for kort, den svenske for lang. For at forene dem, maa man hisset lade de samme Led gentage sig, en Fremgangsmaade, som Suhm forsøgte med Lidet Held, eller her bortskjære de overflødige, hvilket altid bliver en Art Vilkaarlighed. Men sammenligner man dernæst den danske Række, der var for kort, med de angelsaxiske Kongerækker fra Ddin, saa bliver den atter i Forhold til dem for lang. Enten have da Angelsaxernes Konger

glemte nogle af deres Stamsfædre, eller vi have optaget fremmede Herskere i vor Række. Kronologien beror aabenbar paa Sagnet's Fattigdom eller Rigdom. Bore Historieforfattere have ikke gjort sig megen Betænkning over at skjære bort eller føje til, for at tilvejebringe Enhed; men man kan dog ikke behandle Konger som Bodekviste ¹.

¹) Man søgte i Almindelighed at føre de nordiske Kongeslægter tilbage til Ddin. Kun Gøtterne i Sverrig føre deres Kongeslagt tilbage til Gautr, der som bekendt ogsaa er et af Ddins Navne. Fra hans Søn Gautrekr, Gøtelongen, stammer Iver Vidfadme i sjette Led (Hkr. t. 1. S. 47. 53). Gautr maa da være langt senere end Ddin, skjøndt han rimeligvis var en endnu ældre Stamsfader for de gøttiske Slægter. I Sverrig selv, Danmark, Angel og Sarland stamme Kongerne fra Ddin. Men ved at sammenligne Ledene imellem de Konger i Sverrig og Danmark, der udgives for samtidige, finder man, at Ledene lige indtil Randver, efter hvem Dverrensstammelse indtræder, ere flere i den svenske end i den danske, nemlig 12 mod 9; 14 mod 12; 15 mod 12; over 20 mod 15. See denne Sammenligning anstillet i Hallenbergs Anm. till Lagerbr. 1 Hfd. S. 24—25. Ved at betragte hele Rækken finder man fra Njord til Haldan Svarte, begge medregnede, efter Snorre, 28 Led; den danske Kongerække efter Islænderne har derimod indtil Gorm den Gamle, denne medregnet, kun 22 Led. Forskjellen bliver da henved 200 Aar. Man kunde forklare dette deraf, at flere svenske Konger have regjeret meget kort; men om denne Udvej end staar aaben ved de første i Rækken, saa tilluktes den siden, da een af dem, An, har en Levetid af 210 Aar, og Adilses Regjeringstid svarer til fire danske Kongers. Geijer, Svea rikets häfd. S. 505. Ved de angelsaxiske Stamtavler finder man, at Hengst og Hors Aar 449 stamme fra Ddin i femte Led; Ina Aar 547 i tiende Led; Ella Aar 560 i tolvte Led; og Ethelwulf Aar 854 i tre og tyvende Led. See disse i Chron. Anglosax. ved de anførte Aar. Ogsaa her er Uoverensstemmelse, men Angelsaxernes længste Stamtavle lader sig dog nogenslunde forene med den af Islænderne antagne danske, naar kun dennes Paalidelighed af indvortes Grunde lod sig godtgjøre.

Rækten endnu større bliver Forvirringen, naar man sammenligner de danske Kongerækter indbyrdes. Rækten helt igjennem finder man forskellige Navne, forskjellig Orden, forskellige Tildragelser, forskjellig Længde. Saxe har endog over 60 Led. Begge holde Rolf Krake, det over hele Norden berømte Kongenavn, for en dansk Konge, begge kjende under hans Regjering omtrent samme Hovedbegivenheder; men hos Saxe staar han i Begyndelsen af Rækten foran Bermund, Uffe og den Dan, der rimeligvis gav Danmark Navn, hos Islænderne derimod en rum Tid efter disse. Hos begge er en Stræben efter en rimelig Tidsregning kjendelig, men denne Stræben synes at vise, at Kilderne, af hvilke de øste, ikke angave en saadan med nogen Nøjagtighed. Hvis de den Gang havde Ret til at anvende Kritik, hvilket ikke havde været nødvendigt, naar Kilderne vare fuldkommen paalidelige; saa maa vi endnu have samme Ret til at forkaste hvad der paa ingen Maade kan forenes, og til at tvivle om dem begge, hvortil netop deres Uoverensstemmelse giver os tilstrækkelig Grund ¹.

¹) De vigtigste danske Kongerækter i Hedenold ere: Långfedgatal i Langeb. Script. t. 1. S. 5, og de som findes i Saxes og Svend Nagensens Danmarks Hist., med hvilke kan sammenlignes Rækkerne i Snorres Heimskringla. Hertil kommer endnu: De tvende saakaldte Runerækter i Langeb. Script. t. 1, S. 27. 31. Kongelisterne ff. S. 14—21 og 64. Erik af Pommerns Krønike, ff. S. 148—170. Annales Esromenses, ff. S. 223. Th. Gheysmeri Comp. hist. dan. ff. t. 2, S. 286. Rolf Kraktes Stamtafle i Pontani Hist. dan. lib. 1, S. 39. o. fl. Man finder disse tilligemed de angelsaksiske Stamtafler og overhovedet hele det genealogisk-kronologiske Apparat i Suhms Tabeller til hans Krit. Hist., hvilket dog er blevet upaalideligt derved, at Suhm, istedenfor at gjengive selve de Gamles Kongelister som de ere, paa flere Steder har tilladt sig vilkaarlige Forandringer. Rönigsefeldts Genealogiske Tabeller følge for denne Tid Suhm.

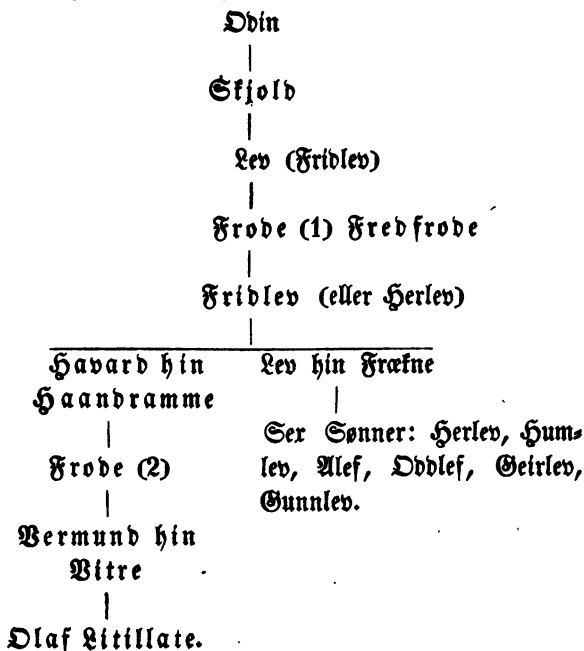
Under saa modsigende Fremstillinger er det vanskeligt at vælge. Vi kunne ikke følge den af Sare antagne Kongerække, fordi det af denne selv lader sig oplyse, af hvilke forskjellige Dele den er sammensat, og hvilke utilstrækkelige Grunde der bevægede ham til at sammensætte disse Dele paa den af ham antagne Maade. Han antyder Stiftelsen af det danske Rige ved en Kong Dan, men dennes Omgivelser tabe sig tilbøielig i Mythen. Paa Skjold lader han følge en Kongerække, der viser hen til Norge, der ogsaa havde en Skjold og Skjoldunger. Naar han derpaa begynder med Frode den Første, giengiver han Indholdet af Rolf Krakes Saga. Da dette Sagn var ude, begynder han aldeles forfra med Mytherne om Odin, Hoder og Balder; og knytter dertil Konger i Angel. Naar de første skulle tages historisk, vise de hen til Balder i Vestfalen eller Sarland, og dermed kunne Angels Konger let forbinde sig. Saa begynder han atter en ny Række med Dan, der svarer til Islændernes Dan den Stolte, Rigets Stifter. I det han saaledes bestandig bevæger sig i Kredse, der løbe tilbage i sig selv, uden fremstribende Forbindelse, er den Anvisning han giver umulig at følge. Vi lægge derfor Islændernes til Grund som den eneste, der har nogen Sandsynlighed for sig.

Men ogsaa i denne ere dog flere Elementer blandede. Den begynder med Konger i Lejre i Sælland og Stiftelsen af et Rige under Skjold endnu paa Odins Tid; men da den ikke har ret været i Stand til at forfølge Begivenhederne i dette Rige, fører ogsaa den os over til et andet Kongesæde i Jellinge i Jylland; herfra fortæller den Begivenheder, der angaa Angel og Sarland. Derpaa fremkommer en ny Herster, Dan, som forener de danske Landstaber og giver Riget sit Navn; og nu opstaar først det egentlige danske Rige. Det er ikke usandsynligt, at dette virkelig har været Gangen i Danmarks ældste Historie, men den Traad, efter hvilken den sammenhængende Fortælling

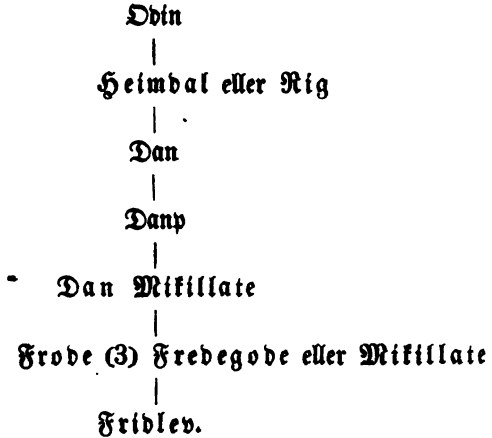
om disse Smaarigers Konger og deres Forhold til hverandre skulde ordnes, er brusten, og hvad der galdt den enkelte Del blev som det eneste man kjendte anvendt paa det hele. Ogsaa i det følgende brister Traaden mere end een Gang, hvilket saa meget mere maa ventes, som vi ikke besidde Islændernes Efterretninger uden i Brudstykker. Imidlertid lader Kongerækten sig, et Par tvivlsomme Steder undtagne, saa nogenlunde i Sammenhæng forfølge fra Dan Mikillate af; og i Mangel af bedre Ledetraad følge vi da denne; thi uden nogen saadan vilde alt opløse sig i aldeles løse og usammenhængende Sagn.

For at lette Overigten meddele vi de vigtigste af disse Kongerækker:

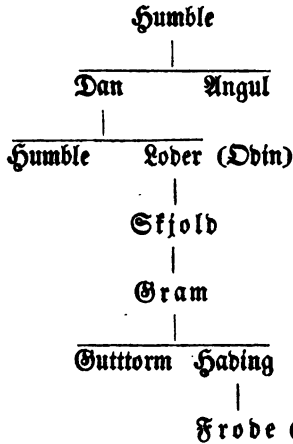
Den Række, der begynder med Skjold, taber sig i Konger i Angel og Jellinge, saaledes:

Derimod begynder en anden Række med Heimdal:

Hos Saxe, hvor mythiske Led ere indstøbte, er denne første Række:

Saxe kender ogsaa Vermund, men for at komme til ham begynder han efter Rolf Krake en anden mythisk Række: Hoder (samtidig med Dvin, Valder og Frø)

|
 Korik (samtidig med Fenge og Amled),

og efter Rorik følger en ny Række:

Biglet (Bithleg)

Bermund

Uffe

Dan den Stolte (2).

Efter Dan følger atter:

Hugleth (Huglet)

Frode (2) den Fræne

Dan (3)

Fridley den Snare (celer)

Frode (3)

Paa saa forskjellig Vis har man tænkt sig Kongerækken fra Skold til Frode. Den næste fra Frode til Rolf Krake er hos Islænderne udsørligst; nemlig:

Frode (3) Fredegode

Halbdan Fridley

Alle den Fræne Frode (4) den Fræne

Ingild Halbdan

Stærfoddersfostre

Signy Røe Helge

Rolf Krake

Hos Saxe derimod:

Frode (1 Fredfrode)

Halbdan Røe Stæte

Halvdan
|

Roe Helge

|
Rolf Krake

Dg hermed stemmer Rolf Krakes Saga, kun at den gjør Halvdan til Frodes Broder:

Halvdan Frode (den Frækne)
|

Signy. Roe. Helge

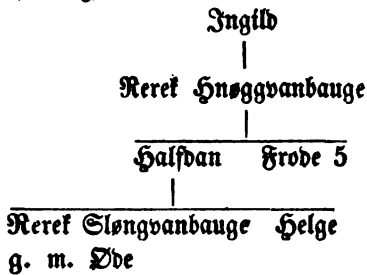
| |
Agnar Rolf Krake.

Med Rolf Krake afbrydes Slægtfølgen, saa der maa nu begyndes en ny Række fra Rolf Krake til Harald Hildetand. Den udgaar fra Ingild, men Stamtablerne ere kun Forsøg paa at komme fra Ingild til den ny Stamfader Balbar:

Ingild
|

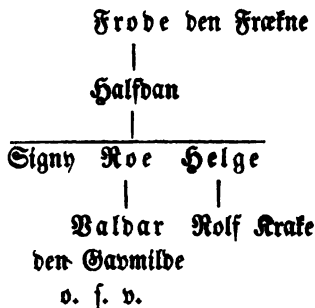
Kerel Snøggvanbauge Agnar Halvdan
| |
| Roe
| |
Frode 5 Balbar den Gavnildbe
| |
| (Harald den Gamle)
| |
Halvdan Halvdan den Snilde
| |
| Ivar Vidfadme
Kerel Sløngvanbauge Helge
g. m. Dde
Datter Dde den Rige
Harald Hildetand

Eller Halsban gjøres til Frodes Broder:

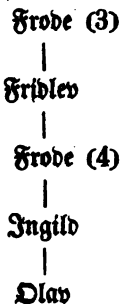

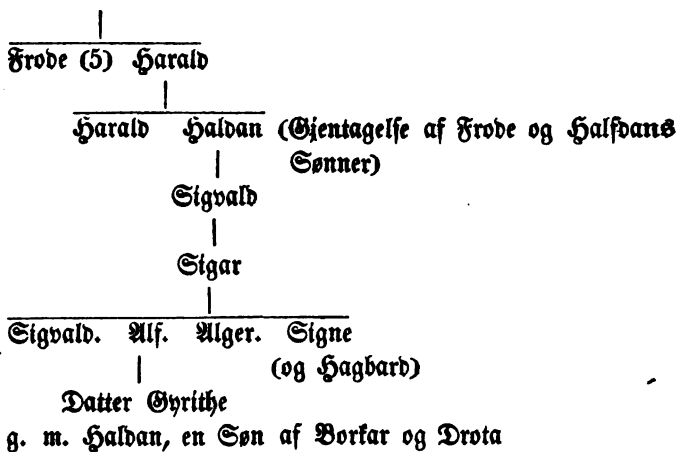
Harald Hildetand.

Eller Rækken udgaar fra Frode igjennem htn anden Roe til Balbar:

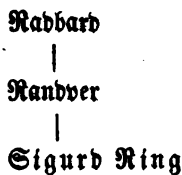
Endnu mindre formaar Saxe at følge Rækken, og han indskyder atter mytiske Bestanddele:

Harald Hilbetand.

Med Harald Hilbetand er den anden Slægtsfølge ude, og der begynder atter en ny, der paa to Maader knyttes til den forrige: enten antages Ivar Vidfadmes Datter Dbe med Kerek Slongvanbauge at have haft en Søn Rabbard, Broder til Harald Hilbetand, eller hun blev efter Kereks Død anden Gang gift med Rabbard. I begge Tilfælde er Følgen:

|
 Regner Lodbrog.

Sare har derimod efter Harald Hilbetand indstødt en Del Konger, som han ellers ikke har vidst at anbringe, deriblandt endog Jarmerik og Snio (Sne). Han fører os tilbage til Langbarbernes Udvandring, og kommer først igjennem flere

Led fra Snio: Bjørn, Gorm, Gotrif (Godfred), Olaf, Hemming, til Sigvard Ring og dennes Søn Regner.

Da det maatte dog kan mere en eller anden at betragte denne vor ældste Kongerække i sine inderste Folde, skal jeg for deres Skyld endnu bemærke: Der, hvor dens svage Sider ere, vil Opstillingen let vise. En Dan skulde staa i Spidsen. Derfor er der flere af dem. Fra Dan til Frode er den første Slægtfølge; men der er ogsaa flere Froder. Fra Frode til Rolf Krake, det er den anden Slægtfølge; men her kommer det an paa, fra hvilken Frode man skal gaa ud. Fra Rolf Krake til Harald Hildetand, det er den tredje Slægtfølge; men det er umuligt at faa den knyttet til den forrige. Fra Harald Hildetand til Regner Lodbrog, det er den sidste Slægtfølge; men Forbindelsen er ligesaa løs. Paa alle de Steder, hvor saaledes en Række slutter, og en anden skal begynde, afviige Beretningerne; de søgte hver paa sin Maade at finde Tilknætningspunkter. Efter Langfædgatal er Fridlev ikke en Søn af Frode den Fredsomme, men andre gjøre ham dertil, for at forbinde Rækkerne. Frode den Frækne havde en Søn Halsdan, men efter andre var det Sønnen af hans Broder Halsdan, som Frode forfulgte; og derved traadte Rolf Krake ind i Rækken. Baade Saxe og Svend Aagesen klage over Hul og Mørke i Historien efter Ingild; Islænderne have følt det samme; Arngrim siger det udtrykkelig. Brødrene Roe og Helge have Lighed med de følgende Hered og Helge; en Halsdan er Fader til dem begge. Og intet kan være mere afvigende end Beretningerne om Harald Hildetands Forsædre o. s. fr. Men der gives en anden Følge, der er vigtigere end den genealogiske; det er Udviklingens Gang. Riget skulde stiftes; og til at forherlige dets Oprindelse anvendtes de bedste Sagn der kunde have. Paa enhver Fødsel følger den liflige Barndom, det er Folkets Gulbalder, og allerede i den begynder Tættensuren at gribe ind, eller som vi paa kriste-

lig Vis udtrykke det, Arvesynden at virke. Denne Alber lever endnu i Fantasten, og alle dens Billeber røre sig i den. Men naar Freden er brudt, naar Virkeligheden er indtraadt, naar Kongemagten staar i sin rene menneffelige Fylde, saa kan ogsaa den begejstre, og et yndigere Billed gives der ikke end den folkelige Kolsfs, Kongen der ikke erobrer Lande, men Hjerter. Kun een Gang kunde dette Billede komme tilsyne; Fantasten har udtømt sig deri. Svag-
hed og Fred fremkalder Erobringens Helt. Hele Norden kommer i Bevægelse, og ligesaa storartede Billede bevæge sig om Krig og Erobring og hvad de have i deres Følge, Tapperhed og List. Naar endelig Nordens Folk have udførdt, saa udvibes Kampen; Vikingen fødes, og Regner er denne Tidsalvers livagtige Billede, Manden for Kamp og Kjærlighed. Nu har Livet udvidet sig, og skjønt Luren klinger bestandig igjennem hele den foregaaende Skildring, saa høres den nu videre og videre, til de fjerne Kyster. Vikingen dør, som det sømmer sig ham, og Kristendommen kan komme. Med dette for Dje ville vi nu ikke længer dvæle ved Sagnenes ydre Sammenhæng, uden i Forbigaaende, men vende vor Hu og Tanke til Sagnene selv og lade os gjenstrænge af deres Betydning.

29. Skjold (Skjöldr, Scyld). Dbin satte sin Søn Skjold til Konge i Nedgotland, som nu kaldes Jylland. Fra Dbins i Fyn sendte han derpaa Gesson over Sundet, for at opsoge ny Lande. Hun kom til Kong Gylfe i Sverrig, der gav hende af sit Rige et Blodsland eller saa meget som hun i en Dag kunde pløje om. Da drog Gesson til Jötunheim, og avlede med en Jötun fire Sønner, som hun forvandlede til Orne, og med dem pløjede hun Landet ud i Havet vesterpaa imod Dbins. Det Land blev kaldet Sælland (eller Sölund); og der, hvor der før var Land er nu Søen Lögren (Mælarn); i Lögren ligge ogsaa Fjordene saaledes som Næssene i Sælland. Herom kvad Brage hin

Gamle: hvorlunde Gefjon drog fra den guldrige Gylfe Danmarks Forøgelse med de dampende Orne. Fire Hoveder havde de og otte Pandemaaner (Dine), da de ginge for Bønsens møgde Balbrudd. Saaledes erfoer Odin, at det var godt Landvalg at vinde hos Gylfe, og drog selv derover.

Skjold ægtede Gefjon, og de boede i Lesre (at Hleidru) ¹. Men Navnet Danmark bar dette Rige endnu ikke; thi Skjold herskede, sigte de Gamle, over de Lande, som nu hedde Danmark, men da kaldtes Gotland ². Efter Skjold kaldtes hans Efterkommere Skjoldunger, og Havet ved Danmark Skjoldungehav ³. Han var, som hans Navn antyder, et Skjold for Danmark ⁴.

Saa skulde da Sælland have sin Oprindelse fra Sverrig. Det er et gammelt Sagn, der lader sig vende og tyde paa flere Maader. Der gives i det egentlige Sverrig ogsaa et Sælland (Sjælland) langsmed Havet og en Vens (Viney). Saa blev Sagnet indenfor Sverrigs egne Grændser. Men det er ikke Skjaldens Mening. I Følge den blev Sælland draget ud af Mælaren; og Snorre bemærker udtrykkelig, at Fjordene i Løgren ligge saaledes som Næssene i Sælland. Der findes imidlertid ingen Lighed imellem Dannelsen af Mælaren og Sælland, saa at man, naturligvis uden Forbring paa fuldkommen Nøjagtighed, kunde forestille sig Lan-

¹) Ynglingas. Kap. 5.

²) Skáldskaparmál 43. i Snorraeðda S. 146.

³) Snorraeðda, Fortalen S. 14. Skáldskaparmál, 43, (S. 146) og 64 (S. 193). Rymbegla, P. 3. K. 1.

⁴) Sven. Agg. Hist. Dan. cap. 1. (Langebek, Script. rer. Dan. T. 1, S. 44). I vore Krøniker kaldes Skjolds Rige Vitheslet, Videsslet; og dertil henregnes Sælland, Møn, Laaland og Falster. Chron. Erics hos Langebek, t. 1, S. 150. Den rette Væsse maade hos Beda er ikke Vitæ, men Jutæ (Gram in Meursium S. 7—9).

det passe i Sæen. Derimod er Overensstemmelsen imellem Udseendet af Den Sælland og Sæen Bænern paafaldende; deres Udstrækninger i Længde og Brede ere næsten ligestore; til Ifsefiorden svarer en Landtunge nord paa Bænern, til den Odde, hvor Bordingborg ligger, en Fjord i Bænern; og Omridset af begge, naar man betragter dem paa samme Skort, ligner saaledes ved første Ojekast hinanden. Maaftæe en saadan geografisk Bemærkning gav Anledning til eller bestyrkede Sagnet. Dets Mening giver Hallenberg ved den simple Opkløring, at Gylse først gav Gæfion et Stykke Land ved Mælaren, og siden ombyttede det med Sælland. Noget mere lægges der deri, naar man antager, at Gæfion fra Fyn forenede sig med Jøtner fra Jøtunheim paa Grændsen af Norge og Sverrig, og ved deres Hjælp rev Sælland løs fra Gylses Herredømme. Men i alle Tilfælde ligger der paa Bunden af Sagnet, at Sølunden med sine dejlige Skove er oprunden fra det bjergrige Sverrig; at dettes Søer endnu bære Minde om det aarle Slægtstam, og at en uforgjængelig Længsel maa drage Skovlandets Beboere over til Brødrene ved Mælarns Bover. For at forstå Udtrykket: vester mod Odinsø, maa man erindre, at de Gamles Nord svarer omtrent til vort Nordost; Sydvest kaldes da mod Westen, og Sælland ligger saa omtrent i Retning af Bænern og Mælarn. Det er det naturlige Forbindelsesdrag imellem Landene. Pløningen har Hensyn til den hos de Gamle sædvanlige Retsmaade, ved hvilken Land erhvervedes, ved at gaa, ride eller pløje om vedkommende Landstrækning; og den hele Fortælling oversat fra det gamle symboliske Sprog i vort, udtrykker da, at Gæfion erhvervede Landet ved Hjælp af Jøtner ¹.

¹) See Hallenbergs Anm. till Lagerbr. 1 Afd. S. 7. En anden Forklaring findes i Vedel: Simonsens Nationalhist. I D. 2 S. S. 165. Anm.; og hos Rast i hans Anm. til Ottars Rejse,

Sare veed vel, at de danske Konger efter Skjold kaldtes Skjoldunger, men han gjør ham alligevel ikke til Rigets Stifter. Thi han erkjender ikke, at Skjolds Fader Loder (Lothus) er den samme som Odin, skjøndt han paa flere Steder skildrer dem ens. Han begynder da med Brødrene Dan og Angul, Sønner af Humble, af hvilke den første var det danske Riges Stifter; Folkets Navn maatte den første Konge bære, naar man ikke med Visshed kjendte nogen anden. Angul gav ligeledes sit Navn til det Rige, han herskede over. Dan var gift med Grythe, en Kvinde af theutonisk Slægt, og havde med hende to Sønner, Humble og Lothar. Her maa Sare have øst af fremmede Ailder; thi Humbles Navn sigter vel til Dmlungernes berømte Slægt, fra hvilken da Daner og Angler antoges at nedstamme ¹. I Grunden vil det kun sige, at de vare af gotisk Herkomst. I øvrigt ophøjer ogsaa Sare Skjold. I sin Ungdom blev han navnkundig ved paa Jagten, da han intet Rastespjyd havde, at overvælde og binde en Bjørn i sit Bælte, indtil Jægerne kom til og dræbte den; samt ved at overvinde mange berømte Kjemper, navnlig Attal og Skate. Femten Aar gammel var han saa voksen og stærk,

Anm. m. Begge ere for kunstige til at være sande. Naar hvert Ord i en gammel Fabel skal have Betydning, saa faar Fabelen selv tilsidst ingen. See ogsaa F. Magnusen Lex. myth. under Gekion, hvor der anføres Sideslykter til Fortællingen om Sallands Oprindelse. Et saadant er ogsaa det grønlandste Sagn om den magtige Kvinde, der bugserede Den Disko fra Baals Revier flere hundrede Mil imod Norden (Graahs Dypdagelsestrejse til Østlysten af Grønland, S. 78).

¹) Hos Jornandes var Pumul en Søn af Goternes Stamsfader Gaut; og Amala Stamsfader for Amalernes eller Dmlungernes Slægt. Dans Giftermaal med Grytha, summæ inter Theutones dignitatis matrona, minder om Odins (Lothars) Giftermaal med Jattekvinden Gridr. Theutoner er Nætterne, de aarle Baarne.

som en fuldvoren Mand, og gav saa mange Prøver paa sin Ypperlighed, at de følgende danske Konger just derfor kaldes Skjoldbunger. Hans Mod og Tapperhed overgik alles. I Lovkamp nedlagde han Skate, Herster over Alemannerne, der beslede ligesom han til Møen Avilde, og gjorde derpaa hans Folk, Teutonerne, statskyldigt. Denne Kamp tyder hen paa, at han regjerede over Nedgotland i Nærheden af Sarland. Men hans Kjærlighed til Fædrelandet var ikke mindre, end hans Tapperhed i Krigen. Han affastede de gamle ubillige Love, og gav nyttige og velgjørende Isteden, og lagde især Bind paa alt, hvad der kunde fremme Fædrelandets Velfærd. Ved Lov forbød han at frigive Trælle, da en Frigiven havde staaet ham selv efter Livet. De Fattiges Gjæld lod han betale af sit eget Skatkammer; de Elendige lod han pleje, de Syge helbrede; og overalt saae han ikke paa sit, men paa Fædrelandets Bedste. Sine Hirdmænd gav han ikke blot Sold, men ogsaa en Del af Byttet; thi han plejede at sige, at Byttet hørte Krigerne til, *Uren Anføreren (pecuniam ad milites, gloriam ad ducem redundare debere)* ¹.

I det angelsaxiske Bjovulfsdigt er Skjold en Søn af hin Skef, der som Barn kom sejlende i en Baad fra Havet til Kysten med et Reg under sit Hoved; ja det synes som Skøvningen Skjold var selv dette velsignede Barn. Og da Tiden var kommen, at han atter skulde drage bort, førte Undersaatterne hans Lig til Stranden, lagde det ved Masten af det med Rigdomme opfyldte Skib, og lode ham saaledes med det gyldne Banner over sit Hoved drive ud paa de skummende Bølger ². Da Skef betyder et Reg, ligesom Skjold et Skjold, saa udtrykke Sagnene Symboler for Landets Opdyrkning i Fredens Dage og dets Forsvar i

¹) Saxo, lib. 1. C. 5—6.

²) Beowulf 50—100.

Krig. Det er at ligne med Skjold, der bliver gift med den pløjende Gesson. Det ene er et mildt og venligt Billede: det slumrende Barn; det andet et vildt og stort: Kvinden, der pløjer med Jætter.

Saaledes udgaar, efter alle Sagn ¹, det danske Riges første Stiftelse fra Jylland og de nærmeste Lande imod Syden ².

27. Skjolds Søn hed Lev (Leifr), formedelst den under ham herskende Fred kaldet Fridlev (Fridleifr). Om ham tier Sagnet, der ikke ynder No. Efter ham fulgte hans Søn Frode (Fródi), kaldet Fredfrode (Fridfródi), ³ under hvem Freden hørte op.

Kong Frode havde sit Sæde i Lejre, paa Lejrestol. Der besøgte den svenske Konge Fjølner ham, en Søn af Yngve-Frej, og endte sine Dage i et Njødkar. Thi Frode havde et mange Alen højt Njødkar, der stod i en Understemme, saa at man ovenfra kunde hælde Driften dert. Efter et stort Gilde blev Fjølner fulgt til sit Herberge, men da han om Ratten gik ud paa Svalen, tog han fejl af Dørrene, og faldt i Karret ⁴.

Kong Frode modtog Kongebønnen tilligemed Freden efter sin Fader paa den Tid, da Kæiser Augustus satte Fred over al Verden; da blev Kristus født. Men da Frode var

¹) Thi sjælden hentydes der til Slaane, f. Ex. deri, at Skjold kaldes Skánúngagöð. Fms. 5 D. S. 239.

²) At Skjoldnæs og Skjoldnæsholm skulde have Navn af Kong Skjold (Pontanus lib, 1, S. 13) og en Slot imellem Roeskilde og Ringsted ved nuværende Svenstrup, samt Humlebæk af Kong Humle (Meursius lib. 1, S. 9) er efter Grams Bemærkning tom Gissning. Det sidste Navn henseer Gram til Planten Humle.

³) Snorraedda, Fortalen, S. 14. Rymbegla P. 3. Kap. 1.

⁴) Ynglingas. Kap. 14.

den mægtigste Konge i Norden, blev Freden tilstrevet ham, saa vidt som den danske Tunge taltes, og Nordens Indvaanere (Nordmenn) kaldte den Frodes Fred (Fróðafriðr). Da vare der gode Aaringer i Danmark; Marker og Enge bare Frugter af sig selv, og paa flere Steder opgroves kosteligt Malm. Ingen tilføiede en anden nogen Skade, selv om han traf sin Faders eller Broders Banemand, løs eller bunden; ikke heller fandtes der nogen Lys eller Ransmand, saa at der i lang Tid laa en Gulbring paa Jellingehede (Jalángsheiði), uden at nogen rørte den. Men engang besøgte Frode Kong Fjølner i Sverrig (Svíþjóð), og der købte han to Trælkvinder, Fenja og Menja; de vare store og stærke. Paa samme Tid fandtes to Møllestene, saa store, at ingen var stærk nok til at drage dem; og disse Kværne havde den Natur, at der maltes paa dem alt hvad den sagde for som malede. Denne Kværn hed Grotte (Gróttu)); og den, som gav Frode Kværnen, hed Hængeskjæft (Hengikjaptr), et Navn, der tyder hen paa, at det var en Jætte. Kong Frode lod Trælkvinderne bringe til Kværnen, og befalede dem at male Guld, Fred og Lykke for Frode; men han undte dem ikke et Øjeblik Hvile eller længer Søvn om Natten, end som Gjøgen tier. Da sang de hin i Oldtiden berømte Grottesang (Gróttasaugr), som det hedder hos Skjalden:

Nu ere komne
til Kongens Huse
fremvise Kvinder,
Fenja og Menja;
mægtige Møer
monne hos Frode
Fridlevssønnen
færdes i Trældom.

Der til Luren ¹
 ledtes de hen,
 nødtes at dreje
 Drev paa Kværnen;
 hverken ² han undte
 Hvile og Lise,
 førend han Terners
 Toner hørte.

Lyde de lode
 larmende Kværn,
 svunge med Loven ³
 lette Stene.
 Ej dem undtes
 Djebligs Slummer;
 mer at male
 Møer han bød.

De sunge og svunge
 surrende Stene,
 saa Frodes Folk
 fast ind slumred.
 Kvad da Mensja,
 da Melet randt
 mælkelydt
 i mægtige Strømme.

„Rig male vi Frode,
 vi male ham sæl!
 Gods i Fylde
 paa Glædens Kværn!

¹) Kværnen.

²) ingen af dem.

³) Haanden.

Han sidde paa Gulb!
 Han sove paa Dun!
 Baagne med Fryd!
 Vel er da malet.

Her skal ingen
 hin anden skade!
 Paa Dndt ej gruble
 og volde Bane!
 Heller ej hugge
 med hvassse Sværd,
 selv om Broders Bane
 han bunden finder!”

Men halv i Slummer
 han end dem egged:
 „Livet er kort
 for Lyffens Fylde!
 Sover ej, Møer,
 mer end Gjøg tier!
 eller den Stund
 jeg Stev¹ kan nynne!”

Men medens de svunge
 surrende Stene,
 saa Frodes Folk
 fast indslumred,
 atter kvad Menja,
 da Melet randt
 (male hun kunde)
 i mægtige Strømme:

„Fuldklog, Frode!
 fandtes du ikke;

¹) Eg. en halv Vise eller Strofe.

Mænd til Men
 Du Mær købte.
 Paa Gulb du saae
 og paa hørste ¹ Lemmer,
 men efter Gitten
 du ikke spurgte.

Haardsør og heftig
 er Hrungners Slægt,
 harnes vi kunne,
 og Hævn vi elske.
 Thiasfes Aftom
 er vore Frænder;
 Bjergrisers Brødres
 Børn vi ere.

Aldrig var Grotte
 fra graa Fjeld kommen,
 aldrig hin haarde
 Hald ² af Jorden,
 og Bjergrisers Mø
 maled ej her,
 vidste Gitten
 Et Ord om hende.

I Vintre ni
 nebensfor Jorden
 som Søstre vi legte
 sammen, og vorte;
 som Mær vi stode
 ved Stovværker,
 og flytted flugs
 Fjelde affted.

¹) stætte.

²) Sten.

Vi vælted Stene
 til Jættegaarde,
 saa Jordens Indre
 af Angest bæved;
 og saa vi slynged
 tusende Klippers
 svære Malme,
 at Mænd dem grebe.

Siden vandred
 vi til Sverrig;
 ginge der frem
 I Folkestæren;
 vi Brød gav Bjørne,
 og brøde Skjolde,
 gik igjennem
 graasæret Hær.

Vi Hyrster fældte,
 og forded ¹ andre,
 store Brynjer
 med skarpe Sværd,
 saa Blod af Bunder
 væved Klingen.
 Fri og franke
 Vi færvedes da.

Nu er vi komne
 til Kongens Huse;
 miskundløse
 maa vi trælle.
 Dr ² under Fod,
 oventil Kuld;

¹) hjalp.

²) skarpt Grus.

fugtigt og fjendtiligt
er Frodes Hjem.

Haanden skal hvile,
og Halven staa;
malet jeg haver
for min Del nok.
Men her kan Hænder
ej Hvile finde,
før fuldt op malet
det Frode tyffes.

Helte skal have
de haarde Tryner ¹!
Balblods Baaben!
Baagn op, o Frode!
Baagn op, o Frode,
vilt du høre
vore varslende
Dødtidskvæder!"

Saa sunge og svunge
de surrende Stene,
men Frodes Folk
fast end slumred.
Kvad da Menja,
da Melet randt,
brunt og svart
i svære Dyrger:

„Ild feer jeg brænde
østenfor Borgen;

¹) trumme Baaben.

Blden ¹ vifter,
 Barsel for Drab.
 Hurtig en Hær
 hid skal komme,
 brænde Borgen
 og Budlungs ² Sale.

Da skal du lade
 Lejrestolen,
 røde Ringe
 og Reginkværnen ³.
 Lag paa Stafet
 skarpere, Søster!
 Vi have intet
 med Balblod at stifte.

Før mol min Faders
 fyrige Mø,
 thi Folk saae hun fejge
 falme i Døden;
 og store Splinter
 sprang af Kværnen
 i Ornessforden ⁴.
 End mer vi male!

End mer vi male!
 Og Yrsas Søn
 Halvdaners Rid ⁵
 Skal hævne paa Frode!

¹) Bønnen. ²) Kongens. ³) den stærke Kværn.

⁴) eller: jernomvundne. Der forekommer imidlertid ogsaa i Bjovulfsdigtet et Earnanæs.

⁵) den Halvdanerne eller Jætterne tilføjede Skændsel. Den sædvanlige Læsemaade giver ingen tilfredsstillende Mening; men ogsaa

Han, som for hende
 skal hedde Søn
 og Broder vorde.
 Vi begge veed det."

Saa mole de Møer
 med Magt og Vælde;
 unge de vare
 med Jættekræfter.
 Skjalv da Skafet,
 ned fald Kværnen;
 tunges Halv
 itu var sprungen.

Dg atter Bjergrifers
 Brud saa kvad:
 Vi mol, o Frode,
 mer end vi loved;
 nu det med Møers
 Maling er ude."

Saaledes malede de, som Sangen lyder, en Hær frem
 imod Frode. Endnu den samme Nat kom Søkongen My-
 sning, overfaldt Frode, dræbte ham, og førte meget Bytte bort
 med sig. Da ophørte Frodes Fred. Mysning tog Grotte
 med sig, samt Fenja og Mensja, og befalede dem at male
 Salt. Ved Midnatstide spurgte de, om han endnu ikke
 havde Søl nok, men han bød dem at blive ved. Da ma-
 lede de kun en kort Stund; saa sank Skibet. Der hvor

den her antagne er tvivlsom. Naar vor Frode er den samme som den,
 med hvem Nolf Krates Saga begynder, kunde man læse Haldans
 Niddet eller det af Frode paa sin Broder Haldan svede Mord
 (vig Hålsdanar); men Hævneren er end da ikke Nolf selv, men
 hans Fader Helge.

Søen strømmer ind i Djet paa den sunkne Kværn, er der et Havsvælg. Da blev Havet salt.

Fra den Tid kaldtes Guldet hos Skaldene Frodes Mel (Fróða mjöl), og Menjas Maling (Menju neit). Og Saxe har heller ikke været uvidende derom; thi han siger, at Kong Frode, for at undgaa Forgiftelse, lod male Guld, og strøede det paa sin Mad¹. I øvrigt viser Sagnet sig ved sin Slutning af en mythisk Oprindelse; der skulde vises Grunden til Mælstrømme og at Vandet i Havet er salt. Det fremkomne Havsvælg skal være den store, ved Nordboernes Sejladser farlige, Mælstrøm ved Betlandsfjord nordenfor Skotland.

Frode betyder den Kyndige, den Vise; og efter ham kaldtes alle vise Mænd saa. Sagnet om Frodefreden eller en Guldalder, der hører op med Kulturens Begyndelse, er ældgammelt; den omtales ogsaa i de gamle Sange (Helgakv. Hundingsb. 2, Str. 13). Den blev først senere forbunden med Freden ved Kristi Fødsel², og findes oprindelig i Norden og hos de med Norden beslagtede Folk; navnlig møder man Sagnet om de henlagte Smykker, som ingen røvede, i England og hos Normannerne i Frankrig, hvorhen det kan være kommet fra Norden³. I Norden selv har det vandret fra Sted til Sted; efter de senere Krønninger bleve Guldarmbaand og Ringe henlagte ved Eideren, Skanør, Bordingborg, og i Norge paa Frodes Klippe (petra Fro-

¹) Saxo, lib. 2, S. 27.

²) Det sees især af Rymbegla. P. 3, Kap. 1, §. 2, der omtaler den i Forbindelse med Jordskjælv og Tegn i Sol og Maane.

³) Et lignende Sagn om Kong Alfred den Store findes hos Mathæus Vestmonaster. ad ann. 892 (see Gram in Meursium S. 48); og om Gange-Rolf hos Guill. Gemet. lib. 2, cap. 20 (see Estrups Rejse i Normandi, S. 40—41).

thonis) og andre Steder i Vigen¹; alle maatte jo have Del i den almindelige Fred. Dgsaa i Sverrig hersebe Freden, men her tilskrives den Frel, der i de svenske Krøn- niker blandes med Frode².

Det vil overhovedet ikke undre nogen, at der om denne Konge, der næsten taber sig i Mythen, herfter blandede Fore- stillinger. I Slutningen af Grottesangen henvises der aaben- bar til den senere Frode, som vi atter møde, naar vi nærme os Rolf Krake. Og selv længer mod Syden, i Nederlandene, har Sagnet med Begjerlighed grebet dette Kongenavn, og smykket det med allehaande fremmede Fjedre. Norden tilhørende er Grottesangen og Grottesagnet, skøndt Fenja og Menja ere bekjendte endog i de sydlige Dele af Lyssland³.

Banffeligt er det derfor at afgjøre, hvormeget der af fremmede Sagn gjentlinger i Sares Fortælling, at Kong Frode den Første erhvævede sin Rigdom ved at dræbe en frygtelig Drage, som rugede over en stor Stat⁴. Ligeledes maa der have været et andet Sagn om Frodes voldsomme Død; thi Sare laber sin Frode den Treble, den samme, paa hvis Tid Kristus blev født, blive dræbt af en Troldkvinde, der forførte sin Søn til at bortstjæle det henlagte Guld- smykke, og som, for at undgaa Straf, derpaa omffabte sig til en Havko (bos maritima), sine Sønner til Søkalve, og saa stangede de i Samling Frode ihjel⁵. Og i Østergøt- land gaar der endnu Sagn af, hvorlunde Frode blev dræbt af en Ko, der sled sig løs fra Bjerget Frodeshammer, hvor-

¹) Petr. Olai Chron. hos Langeb. T. 1, S. 85. 89. Chron. Erics ff. S. 153. Saxo, lib. 5, S. 92.

²) See Geijer, Svea rikets häfd. S. 478.

³) Herom kan jeg henvise til min Nord. Mythol.

⁴) Saxo, lib. 1, S. 20.

⁵) Saxo, lib. 5, S. 96.

til den var bunden af en Jætte, og med sin Fod opspærkede Søen Sornen ¹.

28. Efter Fredfrode kjende de islandfse Stamtaavler to Konger: Frodes Søn Hjarlev (Sværdlev eller den kriggerfste Lev), og hans Søn Havard hin Haandramme (den Stærke), hvis Bedrifter ere ubekjendte. Efter Havard fulgte hans Søn, der atter hed Frode ². Sagnet drejer sig nu fra Lejre i Sælland over til Jellinge i Jylland, der allerede i Fredfrodets Historie næsten traadte frem som Kongesæde; thi i Jylland, som i sit Hovedrige ³, var det, at Frode, efter Saxe, henlagde Guldsmykket, og efter Islænderne navnlig paa Jellingehede. De senere Krøniker gjøre ligeledes Jylland til Frode den Fæmilde (Gavmilde) Hovedsæde, og lade ham fælde Dragen i Bendelskøfel ⁴.

29. Vermund og Uffe (Ubbe). Kong Vermund levede længe i Fred og Ro hjemme i sit Rige, og førte hverken Krig eller Fesde. Først i sin Alderdom fik han en Søn, der blev kaldt Uffe. I Legemsstærkelse overgik denne rigtignok alle sine Jævnaldrende, men var tillige saa sløv og dorst, at han syntes usikkert til alt. Han lo aldrig, og skemtede aldrig; og denne hans Sløvhed varede indtil hans tredivte Aar. Den bekymrede Fader fik ham gift med en Datter af Frovin, Høvding i Slesvig, for at hans Svigerfader, en berømmelig Mand, og hans ligesaa brave Sønner, Kete og Wige, kunde blive en Støtte for Riget.

Paa den Tid regjerede der i Sverrig en Konge ved Navn Adils eller Atisl, en mægtig og stridbar Herre, der

¹) Det fortælles efter Brofman og Dalin i Suhms Arit. Hist. 3 D. S. 75.

²) Långfedgatal i Langeb. Script. T. 1, S. 5; og Hversu Nor-egr byggdist, Kap. 5.

³) In Jutia, tanquam in capite regni sui. Saxo, lib. 5, S. 95.

⁴) Chron. Erics i Langeb. Script. T. 1, S. 151; jf. Suhm I. 7, S. 152—153.

foruroligede sine Raaboer, og ofte, isørt herlige Baaben, ganske alene gik ud paa Eventyr, om nogen vovede at stille sig imod ham. Han gjorde Indfald i Danmark, og oversaldt Froyin ved Slesvig. Striden var heftig; begge Ansørere stillede sig imod hinanden, og Abils var saa heldig at fælde Froyin, en Lykke, af hvilken han siden aldrig glemte at gjøre sig til. Froyins Sønner, Kete og Wige, bleve af Kong Bermund indsatte til Høvdinger i Faderens Sted. Men da Kong Abils erfarede det, samlede han næsten hele Sverrigs Magt, for ligesom paa een Gang at tilintetgjøre Danmark; og Kete, der ikke følte sig stærk nok, sendte en Høvedsmand over Fortropperne, ved Ravn Folke, med Budskab derom til Kong Bermund, der just den Gang opholdt sig paa Borgen Jellinge (villa Jalunga).

Folke traf Bermund siddende til Bords med sin Hird, men afflog Maaltidet, som Kongen bød ham, thi han vilde ikke sinke sig; derimod bad han om en Gang at drikke. Kongen lod ham række et Guldbæger, og bad ham med det samme at beholde det; thi det var dog bedre, sagde han, paa Rejsen at drikke af et Bæger, end af Haanden. Rørt over denne Kongens Gavnildhed, lovede Folke, heller at drikke Bægeret fuldt af sit eget Blod, end at vende Hjenden Ryggen. De drog mod Abils; slagen maatte denne fly og blev forfulgt til sine Skibe, skøndt han var den første i Strid, den sidste paa Flugt. Men mødig af Kampen og vansmægtende sank Folke om paa Kamppladsen, og da han intet havde at læste sig paa, tog han sin Hjælm, lod sit Blod flyde deri, og dermed vederkvægede han sig. Nu traf det sig saa, at Kong Bermund kom til, og saae det, og han prisste Kampens Ordholdenhed. Ja, sagde Folke, hvad man hjæveligen lover, skal man ærligen holde (*speciosa vota ad debitum finem perducenda*).

Efter Sejeren yttrede Kete sin Forundring over, at Abils var undgaaet Døden, da han dog havde været den

første i Striden, den sidste paa Flugten, og de Danske tørste efter hans Blod. Bermund svarede: at derover maatte han ikke undre sig, thi der var stedse fire Slags Krigere i en Hær. De første, som stode i Spidsen, og som vare de eneste, med hvilke Abils havde haft at gjøre, vare gamle erfarne Krigere, som kun sægte med dem, der forsvarede sig, men skammede sig ved at forfølge de Flygtende. Det andet Slags, som vare stolte af deres Lands og Legems Fortrin, kendte ikke til Skaansel, gjorde ingen Forskjel paa hvad sømmeligt og usømmeligt var, men sloge løs paa Fjendernes Ryg, som paa deres Bryst; det var unge uforsøgte Krigere, som vilde vise deres Manddom og indlægge sig Ære. Til Lykke for Abils havde han ikke truffet paa nogen af dem. Det tredje Slags bestod af Folk af høj Byrd, Rigdom og Anseelse, som ikke torde vove sig frem af Frygt og ikke drage sig tilbage for Skams Skyld; saadanne gjøre Hæren fuldtallig, og straffe Fjenden med deres Skygge mer end ved deres Vaaben. Og det fjerde Slags var endelig dem, der holdt sig bagerst i Hæren, og vare de sidste til Kamp, de første til Flugt. Det var da ikke saa underligt, at Abils af de to sidste Slags ikke havde noget at befrygte. — Ved deslige vise Taler erhvævede Bermund sig Tilnavnet den Kloge (prudens; hinn vitri).

Frovinns Sønner kunde ikke glemme deres Faders Drab. For svage til aabenbar Fjende begave de sig alene til Sverrig, og skjulte sig i en Skov, hvor Abils ofte kom for at holde Vaabenøvelse. Da han her traf paa dem, udgave de sig for Slesvigere, der havde været nødte til at fly fra deres Fædreland; og iblandt andre Nyheder spurgte Abils dem efter Frovin og hans Børn, og gjorde sig ikke lidet til af at være hans Banemand. Derved bleve de endnu mere bestyrkede i deres Forsæt, og beredte sig til Kampen. Næste Gang da de traf Kongen, gavede de sig tilkjende, og sagde, at nu vare de komne for at hævne deres Fader. Abils

tilbød dem Død; den vilde de ikke modtage. Han havde Medbynt med deres Ungdom, og vilde fægte med dem begge paa een Gang; dertil vare de for ærefjære. Saa begyndte da Evkampen imellem ham og Kete; Big stod og saae til. Da nu Abils var stor, stærk og særdeles vaabendygtig, fægtede han kun for at forsvare sig, men Ketes Hug bleve stedse tungere ved Tanken paa hans Fader. Abils gjorde endelig Alvor deraf; Kete veg, og sank i Knæ, og hans Liv var i Abilses Haand. Da overvandt Broderkærligheden Grens Lov; Big sprang til, og sælste Kong Abils. Kong Bermund roste deres Daad, ved hvilken Landet var blevet befriet fra en farlig Fjende; men hos Udlændinger maatte de Danste høre ilde for denne Færd, og det blev et gjængs Ord: Konning Abilses Bane, de brøde al ærlig Kæmpe-Bane.

I sin Alderdom blev Bermund blind. Da sendte Kongen af Sarland ham Bud, at han skulde affaa ham sit Rige, hvilket han nu, gammel og blind som han var, ikke længer kunde styre; men hvis han ikke vilde, og han havde en Søn, der kunde kæmpe med Sarekongens, da skulde Kampens Udfald afgjøre Rigets Skjæbne. Med Smerte tænkte Bermund paa sin udlige Søn, og tilbød selv at ville gaa i Kampen; men Sendebudene dreve Spot med hans Alderdom og hans Blindhed. Alle hans Mænd stode tavse, fortvivlende om Fædrelandets Frelse, omkring den af Kummer nedbøjede Fyrste, hvis Fjender ikke engang kunde oppebie hans snarlige Død. Da traadte Uffe frem, som om han nu paa een Gang havde faaet Mæle, og bad om Lov til at tale. Men Bermunds Smerte blev større. Er det ikke nok, sagde han, at Fremmede spotte mig? skulde ogsaa mine egne beskjemme mig? Uffe vendte sig imidlertid til Sendebudene. Forgjæves, sagde han, attraar eders Herre et Rige, der har sin egen Konge, og tappre Mænd til sit Forsvar. Kongen har en Søn, og Riget en Arving;

og ikke blot eders Konges Søn, men hvilken anden I vil tillige af de tappreste blandt eders Folk vil han møde i Kamp. Sendebudene lo, og holdt hans Ord for idel Forsængelighed. Imidlertid antog de Vilkaaret, Udfaldet kunde jo ikke være tvivlsomt; og Tiden og Stedet til Kampen bleve bestemte. Men over Uffe forbausesdes alle, og de vidste ikke, hvad de mest skulde forundre sig over, hans Ord eller hans Driftighed.

Da Sendebudene vare tagne bort, roste Bermund den, der havde givet dem saa kraftigt et Svar, og sagde, at heller vilde han overgive ham sit Rige, end overlade det til saa fræk en Fjende. At det var hans egen Søn, vilde han ikke tro, førend Uffe kom hen til ham, og han ved at føle med sine Hænder paa hans store Lemmer havde overtydet sig om, at han virkelig var tilstede. Men hvorfor, min Søn! udbrod han da, vilde du udæste Lo? For at tvætte den Stampet af det danske Navn, svarede Uffe, at Lo vare om at fælde Abils.

Ku skulde alt beredes til Kampen, men da man vilde udruste Uffe, fandtes der ingen Brynje, der var stor og stærk nok; paa dem alle sprang Nagler og Ringe over hans brede Bryst. Selv gamle Bermunds brast, og han beføl endelig, da der ingen anden Udvej var, at man skulde lade den staa aaben ved den Side, som kunde bestjernes af Skjolbet. Ogsaa Sværdene brast første Gang de bleve svungne af Uffe. Sit gamle Sværd, kaldet Skrep, havde Bermund ladet nedgrave, da han mistvibte om, at det nogentid vilde komme hans Søn tilgode. Ku blev det draget frem af Jorden; men viselig raadte Bermund til, at Uffe ikke skulde bruge det før Tid var; brast dette, bedre var der ikke at finde.

Efter Løfte mødte Uffe uden nogen Ledfager paa den aftalte Kampplads, en D i Eideren. Ligesaa mødte Kongen af Sarlands Søn tilligemed en berømt Kjempe. Paa

hver sin Side af Floden stode Hærene, den danske og den sakske; men Bermund satte sig paa en Bro, der gik over Floden, færdig til at styrte sig i Vandet, hvis hans Søn blev overvunden. Uffe udæskede først de to fjendtlige Kæmper med Ord, for at faa dem til, een ad Gangen at nærme sig hans Sværdhug; han kjendte ikke endnu sit Sværds Styrke, og frygtede for at det ikke paa samme Tid kunde udholde Kampen mod To. Men hans Fader, som hørte, at han kun gik forsvarsviis frem, tvivlede om hans Mod, om hans Udholdenhed, og rykkede stedse længer ud paa Broen, for at styrte sig ned, og ikke overleve sit Lands Skjændsel. Da kom den sakske Medkæmpe Uffe nærmest; han hug, og fløvede sin Fjende. Nu kjendte den Gamle Lyden af Strep, flyttede sig tilbage, og ønskede atter at leve. Anden Gang hug Uffe, og var Sejerherre. De Danske angreb og overvandt Sæerne, der isteden for at vinde Danmark, maatte betale Bermund Skat; og tryk kunde nu Gubben overgive Sønnen sit Rige.

Denne Uffe, hvis Bedrifter som Konge ere ubekjendte, kaldes ogsaa af mange Olaf, med Tilnavn den Sagtmodige (Olavus mansvetus, hos Islænderne Olafur litilláti) ¹.

Kampen skal have staaet paa Runungskamp, senere kaldet Kampen, ved Rendsborg ².

Fortællingen tilhører Angel, som vi her see udvidet til Sellinge, eller udgjørende et vesterjysk Rige, der senere blev forenet med det østerjyske under Kong Dan. Den Abils det omtaler har rimeligviis hersket over nogle nærboende Svever. Sammenhængen i Fortællingen vinder derved i Klarhed ³.

¹) Saxo, lib. 4, S. 59—65. Svenonis Agg. Hist. Dan. cap. 1—2.

²) Langed. Script. t. 1, S. 152.

³) Baade Torfæus (Torfwæna eller Notæ in Seriem reg. Dan.

30. Derfom Skold var den første Herfter over Danmark, faa have i det mindste hans Efterkommere ikke kunnet bevare dette Herredømme; og der fremstaar derfor en ny Stifter, efter hvem Danmark bar Navn, og hans Søn er atter en fredegod Frode.

Dan Mikillate, den Storladne, den Stolte (ela-

S. 34) og Gram (Notæ in Meursium i Meursii Opera, t. 9, lib. 1, S. 35—36) have bemærket Ligheden imellem Fortællingen hos Sære og hos Matthæus Paris. i Vitæ duorum Offarum, om Barmund og hans Søn Offa, der til sit tredivte Aar var stum og sløv. Torfæus tilføjer, at Matthæus vel er yngre end Sære, men han har hentet sin Fortælling af en ældre Kilde eller Tradition, eller baade han og Sære af en gammel Sang. Gram antager ligefrem, at Sagnet med Kristendommen er kommet fra England (Anglia) til Danmark og Norge, og saaledes egentlig skulde udslettes af vor Historie. Men Sagnet er ikke kommet fra England til os, men baade til Danmark og til England fra de gamle Angler i Landskabet Angel. Hos dem findes de i Sagnet handlende Personer. I Chron. Anglosax. ved Aar 552 og 597 have nemlig følgende Stamtafle: Voden, Bældæg, Brand, Fridgar, Frewin, Wye (d. e. Wige), Gewis, Esla, Elesa, Cerdic; og ved Aar 626 følgende: Voden, Vithlæg, Værmund, Offa, Angelpæof o. s. v. Cerdic, der nedstammede fra Frovins Søn Wige, landede i Britannien tilligemed Synchronic Aar 495. Dette er fortræffelig oplyst af P. E. Müller, om Sære S. 45—50. Jf. Kemble i Udgaven af Beowulf, Fortællingen til anden Del, S. XXXI, og Bidsiddigtet Str. 70—88. Imedens Bermund regjerede i Angel anføres ogsaa som Konger i Lejre sex Brødre (Arngrimi Supplem.) men om hvilke intet er bekendt uden deres Navne. Begivenhedernes Sammenhæng i Fortællingen om Frovin kræver ogsaa, at det Sverrig, eller efter andre Gotland, som Adils herskede over, maa være et Nedgotland i Nærheden af Slesvig eller Angel. Digtenes Angles og Svæfas høre sammen; og det sidste kunde let oversføres til Svear i Sverrig (Sares Svetia). I Haderslev Amt, Laps Sogn, findes en Høj, hvori efter Sagnet en Kong Atisles skal være begravet. Navnet i det mindste er bevaret i disse Egne.

ius, superbus) menes at være den Dan, der stammede ned fra Asa-Heimdal, hvem under Navnet Rig Stændernes Oprindelse tillægges. Fra Rig stammede nemlig Danp, og dennes Søn var Dan Mikillate, som Danmark er kaldt efter. Dette minder da om Stiftelsen af en ny Stat. Snorre siger derfor ogsaa, at han var den første, der paa det danske Tungemaal kaldtes Konge (konr ungr eller konungr), hvilket hans Slægtninger siden ansaae for det ædleste Navn ¹.

Paa den anden Side stammede Dan ogsaa fra Jætterverdenen eller var selv en Jætte. De senere Krønner kaldte ham saaledes (giganteus) ². Hans Begravelse viser ogsaa hen dertil. Han lod nemlig bygge en Høj for sig, og beføl, at man efter hans Død skulde bringe ham did i al hans kongelige Prydelse og i fuld Rustning, og med ham skulde tillige begraves hans Hest med alt dens Ride-tøj og en stor Del andet Gods. Denne Skik fulgte siden mange af hans Værlinge, og dermed begyndte Højalderen (haugaöld) i Danmark. Men hos de Norske og Svenske vedvarede endnu i lang Tid Brændalderen (brunaöld), i hvilken man brændte de Døde, og oprejste dem Bautaastene (Mærke- eller Kjendingsstene, Mindestene) ³.

Om det danske Riges Stiftelse eller Samling ved Dan kjende vi tværtintet efter de ældste Kilder. Kun de senere Krønner fortælle om hans Krige med Sæerne, hvorledes han blev hylbet paa Danelyng udenfor Viborg, hvor han selv under Hylbningen stod paa en høj Sten og de øvrige Høvdinger omkring ham ligeledes paa Stene. Nogle tillægge ham ogsaa det første Anlæg af Lejre. Mod Sæernes Indfald skal Jyderne paa hans Tid have anlagt

¹) Fortalen til Rigsmål. Rigsmål, Str. 40. 43. 45. Svenonis Agg. Hist. cap. 2. Ynglingas. Kap. 20.

²) Chron. Erics i Langeb. Script. t. 1, S. 150.

³) Hkr. i Fortalen.

Rovirke, der saaledes vilde være det ældste Dannevirke; men da selv dette Værk ikke kunde sikke dem, kaldte de Dan til Hjælp, og hylbede ham efter at Fjenden var undertvungen. Da han saaledes havde samlet alle til Danmark hørende Lande, sammentalldte han sine ypperste Raadgivere, og sagde: Mit Land behager mig; hvad skulle vi kalde det? Landets Ypperste svarede: Kongen leve evindeligt! Du er selv en Dan; lad derfor dit Rige hedde Danmark, et Navn, der ædru i Evighed skal udslættes ¹.

31. Efter Kong Dan skyder Fortællingen ud i to forskjellige Stammer, der udgaa fra samme Rod. Sagnhistorien er en bustagtig Bært eller rettere en uigjennemtrængelig Skov, hvor den ene Spire af sig selv skyder op ved Siden af den anden, indtil de vorne og stærke slynge sig sammen. Ingen har vandret med Dren igjennem de tætte Lunde; og Vejen banes kun ved at bøje Grenene til Side, for hist og her at see ind i den paa den frodige Bært i den snævre Lykning.

Dans Søn, Frode den Fredsommelige (Fródi friðsami) eller den Stolte (mikilláti) var Konge i Lejre, medens Kong An regjerede i Sverrig. Frode efterlod sig to Sønner, Halsdan og Fridlev, begge Krigere, men den ældre Broder Halsdan overgik i alting den yngre.

Halsdan drog med en Hær til Sverrig, fordrev den svenske Konge An, opkastede sig til Herre i Upsal, og regjerede der i fem og tyve Aar.

Efter Halsdans Død vendte An tilbage; men efter andre fem og tyve Aar gjorde Kong Fridlevs Søn, Ale den Frækne, et Tog til Sverrig, fordrev Kong An paa ny, og opkastede sig ligeledes til Herre over Upsal i fem og

¹) Chron. Erics i Langeb. Script. I. 1, S. 150. Petri Olai Chron. ff. S. 75. 77. 84. Thomæ Gheysmeri Compend. hist. Dan. ff. I. 2, S. 289. Annal. Esrom. ff. I. 1, S. 224.

tyve Aar, indtil han blev dræbt af Kjempen Stærkodd den Gamle, og An vendte paa ny tilbage.

Kong Ans Søn Egil maatte i lang Tid føre Krig med en Træl Tunne, der vakte et Oprør imod ham, og maatte endelig flygte til Danmark til Ales Broder og Fridlevs Søn, Kong Frode den Frækne. For at faa Hjælp af ham, lovede han, at de Svenske skulde betale de Danste en Skat. Frode gav ham sin Hær og sine Kjemper, med hvilke Egil drog til Sverrig, overvandt Tunne, og vandt sit Rige tilbage. Hvert Aar sendte han Frode kostelige Foræringer, men Skat betalte han ikke til de Danste.

Efter tre Aars Forløb døde Kong Egil, og hans Søn Ottar kom til Regjeringen i Sverrig. Han holdt ikke Benskab med Frode, som derfor krævede den Skat, Kong Egil havde lovet ham; Ottar vilde ingen yde. Frode sejsede derfor paa Sverrig; men imedens han næste Sommer hærgeede i Østerleden, benyttede Ottar sig af Lejligheden til at bekriige Danmark. Han erfoer, at der i Sælland var samlet en stor Krigsmagt, og sejsede derfor over til Limfjorden, og hærgeede paa Vendel (Bendshyssel). To Jarler, Bøtt og Faste, havde Frode sat til Landværn for Danmark i sin Fraværelse; de sejsede strax over til Limfjorden, og sloge Ottar med Vendelboernes Hjælp. Hans Lig lagde de Danste paa en Høj for vilde Dyr og Ravne; lode derpaa gjøre en Krage af Træ, sendte den over til Sverrig, og lode sige, at mere var deres Konge ikke værd. Deras kaldtes han Ottar Vendelkrage (Vendilkråka).

Kong Ottars Søn var Abils, den svenske Konge, som ægtede Yrsa, og var samtidig med den danske Konge Rolf Krafte¹.

Hos Snorre er dette Gangen i Danmarks Historie

¹) Ynglingas. Kap. 29—32. Jf. om Kong An Geijer, Svea rikes h. S. 501—503.

fra Frode Fredegod til Rolf Krake. Kong An regjerede i 190 og levede i 210 Aar; her er da Tid nok til at dvæle ved andre Sagn, hvormed det lange Tidrum kan udfyldes. Sare meddeler af dem mange. Vi meddele derfor et Dnrids af hans Fortælling om Kong Frode indtil Rolf Krafes nærmeste Forsædre, hvor begge Kilder atter løbe sammen.

32. Friblevs Søn Frode var kun syv Aar gammel, da hans Fader døde. Fra Buggen af var han saa elsket af de Danste, at han blev opdragen med overdreven Mildehed. Til hans Formyndere bleve indsatte tolv Mænd, iblandt hvilke atter to Brødre, Bestmar og Koll, bleve valgte til hans Opfostrere. Kolls Hustru Gotvar var saa mundvits en Kvinde, at ingen kunde maale sig med hende i Ordsløgt. Bestmar havde tolv Sønner, af hvilke tre vare Trillinger, som alle bare Navnet Grep. Koll havde tre Sønner. Alle vare de store og stærke, unge og overmodige. Stolende paa Herregunst og sine Fædres Anseelse tillode de sig alt; Usædelighed tog Overhaand ved Hirden; de bortførte og voldtogte Koner og Piger. Selv Kongens Søster, Gunvar, der formedelt sin Skønhed kaldtes hin Bæne (speciosa), maatte formedelt den ældste Grepes Efterførelser forlade sin Broders Hus, og med sine Møer slutte sig inde i sit Tomfrubur, hvor tredive Hirdmænd bevogtede hende.

Nu kom Hirdmændene i Forlegenhed, da de maatte undvære al kvindelig Hjælp, og de opmuntrede Kong Frode til at gifte sig. Han undskyldte sig med sin Ungdom. Da havde Gotvar Lejlighed til at vise sin Beltalenhed: hun forestillede ham, at Brudesejngen var for de Unge, for de Gamle Graven; deres Haab ere slutte, men for Ungdommen ligger et Liv fuldt af Forventning. De foresloge ham at bejle til en Datter af Kongen i Hunland; men Frode fandt det betænkeligt at hente en Brud saa langt borte. Til sidst gav han dog efter for deres Forestillinger, men for

langte, at Gotvar selv skulde drage med hans Sendebud, og lovede hende til Løn derfor en kostbar Guldkjæde, der var sammensat af flere ophøjede udgravede Led med en Konges Billede imellem hvert. Vestmar og Koll med deres Sønner og Gotvar begave sig paa Rejsen, og bleve gjæstfri modtagne af Hunnernes Konge; thi i trende Dage bleve de, som da var Stik, beværtede, førend de fik Lov til at fremsætte deres Klænde. Den tredie Dag kom Kongemøen selv, og forhøjede Gæstebudets Behag ved sin Dyd og høviske Tale. Da begyndte Vestmar, ligesom for Spøg, som Drickelaget tillod, at rose Frode og at tyde hen paa sit Klænde; men Kongemøen yttrede, at Kong Frode anstod hende kun Lidet, da han endnu ingen Manddomsbedrift havde øvet. Saa havde man ikke andet at stole paa, end Gotvars Klogskab; og den svigtede ikke. Hun gav Kongemøen en Elfskovsdrif, roste Frode, hans Færdighed i Svømning og i Kamp, i hvilken han kunde bruge den venstre Haand ligesaa godt som den højre; og hun opvakte saaledes ved begge Tryllemidler, den bedøvende Drif og de opvækkende Ord, en brændende Kjærlighed hos Møen til Frode. Bispe i deres Sag gik nu Vestmar og Koll til Kongen, og æskede ham til Tvekamp, hvis han nægtede sit Samtykke; han henviste dem til sin allerede elfskovslyge Datter, der vel ikke kunde glæde sig ved de hidtil af Frode øvede Bedrifter, men derimod dvælede ved Tanken om dem, han endnu kunde øve. Kjærlighed finder altid en Udvej. Forlovelsen gik for sig. Den hunniske Konge fulgte selv sin Datter til Kong Frode, og vendte tilbage med store Foræringer.

I tre Aar levede Kong Frode med Hamunde, saa hed Dronningen, i Fred og Ro, men tillige i Dorstthed og Stjændsel. Al Slags Undertrykkelse og Grusomhed blev øvet af de overmodige Hirdmænd, endog i den umyndige Konges Nærværelse. De pinede og plagede Folk, snart

ved at hænge dem op og slynge dem frem og tilbage, snart ved at lægge Bulteskind for Døren til Hallen, og naar nogen traadte derpaa, trak de med Snore Fødderne fra dem. Nogle klædte de nøgne af, og pistede dem; andre hængte de op ved Kroge som i en Galge. Atter andre affviede de Haaret paa, eller mishandlede dem paa en endnu mere ublu Maade. Fremmede forhaanede de ved at kaste aspillede Knokler paa dem, eller de tvang dem til at drikke sig forðærvet. Ingen torde gifte sig, uden først ved Gaver at tilkjøbe sig deres Tilladelse; de tilegnede sig de første Domsavnelser af alle Møer, og Ægteskabet selv var ikke mere helligt. Da Kongens Søster Gunvar havde mange Bejler, overtalte Grep Frode til at lade ham vælge imellem dem; derpaa indbød han dem alle til et Gjæstebud, dræbte dem, og lod deres Hoveder opstille udenfor Gunvars Bøllig, for at affkræfte andre. Alt dette gif for sig imod Frodes Villie, ja uden hans Vidende, thi ingen kunde faa Afgang til ham uden Grep's Tilladelse, ja, man havde endog faaet den Skik indført, at ingen maatte nærme sig Kongen uden at give ham en Gave. Saa vidt gif endelig Grep's Uforstammenhed, at han hemmelig holdt til med Dronningen, og det vidste alle uden Kongen, og talte højt derom. Almuen sukkede og tav; men Sorgen vorte, jo mere den sneg sig om i Løndom.

I Norge var der en Konge, ved Navn Gøder. Da han erfarede Tilstanden i Danmark, holdt han et Ting, paa hvilket han forestillede sine Mænd, at nu var Lejligheden gunstig til at erobre Danmark. Men en af hans Mænd, Erik, kaldet den Beltalende, fra Kennesø, rejste sig, og fraraadte Toget. Vi vide, sagde han, at den, som attraar fremmed Gods, mister sit eget; den, som ikke nøjes med noget, faar undertiden intet; og det skal være en stærk Fugl, der skal rive Byttet af en andens Klør. Den Uenighed, du nu stoler paa, vil forsvinde, naar de

Danſke erfare, at en Fjende er nær; Svinene lade af at bides, naar Ulven kommer. Ethvert Land agter den indføbte Fyrſte højere, end en fremmed. Frode vil ikke oppbele din Ankomſt, men komme dig imøde; med modvøndte Kløer kjæmpe Orne. Du veed, at ſlet begyndt er ſnart fortrubt. Men vil du ſtride, er det dit Forſæt, ſaa lad forſt dine Krigere forſøge din Lykke. Bedre, at Trællen omkommer, end Herren. Gjør du, ſom Smeden: han tager paa Jernet med Tang og ikke med ſine Fingre. Da Eriſ hidtil var holdt for en enſoldig Mand, ſaa gjorde denne hans Tale ſaa meget større Virkning; og Kong Gøder forundrede ſig ſaa meget derover, at han gav ham Tilnavnet den Veltalende (diſertus). Eriſ forlangte en Gave i Navnefæſte, og Kongen gav ham et Skib, kaldet Strøter. Eriſ og hans Halvbroder Koller vare Sønner af en Kjempe, ved Navn Regner. Kollers Moder og Eriſs Stbmoder hed Krage.

Med Kollers Minde foretog derpaa en Viking, ved Navn Raſn, et Tog imod Danmark. Kong Frodes Landeværnsmand hed Odde, og han var en nær Slægtning af Kongen. Han var ſaa troldkynbig, i det mindſte havde han Ord for det, at han kunde fare paa Havet uden Skib, og vække Storm og Torden imod ſine Fjender. Ogſaa nu vidſte han med ſin Trolddom ſaaledes at forblinde de Norſkes Øjne, at hans Mandſkabs dragne Sværd forekom dem ſom gloende Ild. Raſn ſalbt, og kun ſex Skibe kom tilbage til Norge, med den Erfaring, at de Danſke ikke vare lette at overvælde; men tillige med Efterretning om Frodes foragtellige Regjering og det danſke Folks Miſfornejſe.

Da gjorde Koller, der havde Lyſt til at ſee ſig om i fremmede Lande, det Løfte at gjæſte Kong Frode. Hans Broder Eriſ fraraadte det, men da han ikke vilde ſtaa fra ſit Forſæt, lovede han at følge med ham. Kong Gøder tillod dem at vælge ſig Mandſkab; deres Fader forſynede dem med alt hvad de behøvede til Rejſen, førte dem ud til

sine Kvæghjorde, for at de kunde vælge, og viste dem sine nedgravede Statte, hvoraf de toge saa meget de vilde. Imidlertid morede deres Rejsesæller sig med at løbe, skyde til Maals og at brydes; andre havde drukket, og sov. Da Koller nu af sin Fader blev sendt hjem, blev han vaer, at der stod en stærk Røg op af Hytten. Hans Moder var ene hjemme; han tigebe igjennem en Sprække, og saae hende i Færd med at tillave en Spise. Tre Hugorme, af hvis Mund der dryppede Gift ned i Maden, hang over Kjedlen; de to af dem vare ganske sorte, den tredie hvidspettet. Koller saae nok, at hun drev Seid, men tav stille dermed, for ikke at vanære sin Moder. Endelig kom ogsaa Regner og Erik hjem; og da de saae Røgen, gik de ind, og satte sig tilbords. Krage bar Maden frem for sin Søn og sin Stibson, som skulde spise sammen. Den ene Side af Retten var hvid, men mindre kraftig, den anden begjort med gule Prifter. Hun satte den saaledes for sine Sønner, at det bedste vendte mod Koller, der ikke tænkte paa noget; men Erik lagde Mærke til Forskellen, og sagde: Saaledes trænger Skibet i Storm; og i det samme drejede han Fadet omkring, saa at det bedste blev ham til Del. Heraf blev han saa klog, at han kunde forstaa Fuglenes og andre Dyrs Sprog, og saa veltalende, at han altid vidste at belægge sine Ord med træffende Tankesprog og Mundheld. Da nu Krage kom ind, saae hun, at Fadet var vendt om, og at Erik havde faaet det bedste af Maden og af den Lykke hun havde lavet for sin Søn; hun blev meget nedslagen derover, og bad Erik altid at staa sin Broder bi, hvis Moder nu havde gjort ham saa lykkelig, thi han havde ikke blot faaet en ypperlig Beltalenhed, men tillige den Gave, aldrig at kunne overvindes i Strid. Hun søjede dog til, at Koller havde jo ogsaa faaet sin Del af Lykken, og at han altid vilde være Mand for at satte et klogt Ansflag. Og endelig mindede hun Brødrene om, at naar de

stødtes i den yderste Fare, skulde de kun kalde paa hendes Navn.

Brødrene sejlede nu til Danmark med et Skib; ndervejs stødte to andre til dem, og med disse fortsatte de Rejsen. I Nærheden af Land fik de Nye paa syv Skibe, som tilhørte Landværnsmanden Odde. Da satte Erik to af sine Mænd, som talte Dansk, i Land, lod dem aflæde sig, og sendte dem saaledes til Odde under det Foregivende, at saaledes vare de medhandlede af Erik. De vandt Oddes Fortrolighed; han aabenbarede dem, hvorledes han havde fyldt sine Skibe med Stene til at kaste paa Fjenden, og at han næste Morgen vilde overfalde dem, naar de sov. Men om Natten snege de to Mænd sig bort og bragte Erik denne Efterretning. Han havde for faa Skibe til at udholde Kampen, og maatte stride med List. Han satte sig i en Baad, roede sagte hen til de Danskes Skibe, gjennemborede dem nær ved Vandgangen, og roede i al Stilhed tilbage, for at oppebte det belejlige Øjeblik til Anfald. Efterhaanden gif Søen ind i Odde's Skibe; Stenene, hvormed de vare ladte, gjorde det endnu værre; Vandet naaede allerede op til Rorbænkene, og Dækket laa lige med Havet. Odde beføl sine Folk at øse; men i det samme kom Erik over dem. Mange druknede; andre bleve fangne eller dræbte; blandt de sidste var Odde selv. Ikke en eneste undkom, som kunde bringe Kong Frode Efterretning om Reberlaget.

Erik drog tilbage, og lagde ind under Læsø; men da han ikke kunde faa Levnetsmidler der, sendte han de to Skibe tilbage til Norge med Byttet; selv sejlede han med det tredte til Sælland, for at gjæste Kongen. Hans Folk gif i Land, og da de ikke anderledes kunde faa Føde, øvede de Strandhug, slagtede Kvæget, og bragte Kjødet ombord. Men da Sællænderne forfulgte dem med deres Skibe, lod Erik Kjødet med Strikker sænke ned i Vandet, og gav dem Lov til at ransage saa meget de vilde; men hans Skib, sagde

han, var for snævert og lidet til at rumme deslige Ting. Sællænderne søgte, men fandt intet, og droge bort.

Erik lagde ind i en Havn i Nærheden af Frodes Borg; men i det han traadte i Land, snublede han og faldt. Paa Fald følger Dødsning, sagde han. Nu kom Grep ned til Stranden, og indlød sig i en Ordkrig med Erik. Hvo est du? sagde han; hveden kommer du? og hvort villt du? Hvo er din Fader og din Slægt? Dulige Mænd forblive i deres Hjem og tjene deres Herre. Min Fader, svarede Erik, hedder Regner; min Æt er ædel; min Jdræt er tapper Daad, Beltaalighed og Kundskab om Fremmedes Sæder. Intet er skadeligere end Selvfjærlighed, intet modbydeligere end Daaren, der ikke kan holde Maade, intet giftigere end Løgnen; den er et Uvejr paa Landet, der fordærver Riger og Lande, som Stormen Skibene paa Havet. Grep svarede: Du est fuld af Kiv og Trætte, som Hænen af Skarn paa sin Rødding; det er forgæves, at trættes mod falske og forsængelige Ord. Deri har Du Ret, sagde Erik; forsængelige Ord fange sin egen Mand; Uven er nær, naar du seer hans Dren. Ingen fæster Lid til troløs Mand, hvis Forræderi er folkebekjendt. Disse dine Ukvædensord skal du fortryde, du lede og blinde Ugle, raabte Grep; de skulle koste dig dit Liv, og Ravne og vilde Dyr skulle slibe din Krop. Ræb Mand, svarede Erik, spaar altid Dødt; vanartig Villie kan ikke skjules; den, som er sin Herre utro, var aldrig Venner tryg; hvo der opføder en Ulv i sit Hus, han føder og fostrer sin egen Fjende. Aldrig, skreg Grep, var jeg utro imod min Herre; jeg har ikke bolet med Dronningen, som du bebrejder mig, men jeg vandt Rigdom og Gæve ved Huldstab mod min Herre og Konge ¹.

¹) Fortællingen hos Saxe har allerede viist og vil ydermere vise, at han har haft en ældgammel Saga for sig. Dens Ejendommelighed

Greyp, der saaledeß var kommen til at røbe sig selv, red forbittret hjem, og fortalte, at den Fremmede havde

kommer især tilsyne ved den store Mængde, langt over hundrede, ægte gammeldanske Ordspøg, der imidlertid tillige have været gjængse hele Norden over. Naar de oversættes paa Oldnordisk, komme Rimslavene deri tilsyne. Som Exempler paa, hvor rams nordiske de ere, meddeles følgende (see Stephanii Notæ in Saxo-nem, S. 113 fgg. og P. E. Müll er om Sæe S. 57—58 Anm.):

Extremis se aquilæ scalpunt;

öndverðir skulu ernir klóask. (Hkr. 2 D. S. 305).

Ille sibi in lapsu faustum ominatur eventum;

fall er fararheill (Sverriss. Kap. 163).

Augurem esse sapientis animum;

spá er spaks geta.

Decipitur servum quisquis sibi poscit amicum;

illt er at eiga þræl fyrir einka vin.

Nudum habere tergum fraternitatis inopem;

berr er hvörr á bakinu, nema broður egi.

Nec diu manum ictu exhilarari solere;

á skamma stund verðr hönd höggvi fegin.

Inter asperos casus officiose adsciscendi sunt

boni;

í þörf skal vinar neyta (Sverriss. Kap. 162).

Laboranti optima est mali mora;

frest er á illu best.

Pauci tacentis egestatem æstimant;

fair hyggja at þegjanda þörf.

Arduum contra fortem fune contendere;

illt er við ramman reip at draga.

Utile rebus integris incolumi redire curru;

gott er heilum vagni heim at aka. (Eigla, Kap. 38).

Fascem labilem esse, qui vinculo non fir-

metur;

lauss er bandlauss baggi.

Manum capitis periculo objici;

skyllt er hendi af höfði bera.

A macro et tenui petendus est cibus;

af mögru skal mat hafa. o. s. v.

overvundet ham i Ordkamp, men nu vilde han væbne alle Hirdmændene, og byde Ornene til Gjæst paa hans Lig. Men Frode modsatte sig en ulige Kamp af mange mod faa, og tillod kun, at han, hvis han kunde, maatte skade Erik ved Trolddom. Da gik Grep med en Del Troldmænd ned til Stranden, ofrede en Hest, oprejste en Ridstang, og satte paa den Hestehovedet, efter at have opspilet Mundten med Binde. Da Erik kom dragende med sine Folk, fik han Nye paa Trolddommen, og paalagde sine Mænd Tavshed, at de ikke ved noget nforstigt Ord skulde give Trolddommen Magt. Der var en Aa imellem dem. Troldmændene havde stillet Stagen med Hestehovedet tæt ved den, for at Erik skulde affræffes fra at gaa over den. Men han gik uforfærdet frem paa Broen, og sagde: Uvættens ramme ham, som bærer den, og gid vi have Lykke med os! Strax faldt Hovedet ned af Stagen paa ham, som bar det, og dræbte ham.

Erik drog videre. Undervejs faldt det ham ind, at enhver der vilde stædes for Kongen, maatte medbringe en Gave. Han tog da et Stykke Is, og skjulte det under sine Klæder. Da de nu kom til Kongeborgen, gik han selv først ind, og bad sin Broder Røller følge tæt bag efter. Men Hirdmændene havde med deres sædvanlige Raadhed lagt en vaad og slibrig Hud i Døren, som de med Snore trak til sig i det Erik traadte paa den. Han vakkede, men Røller greb ham i sin Favn. Da sagde Erik: Var er broderløs Bag. Det var noget over Midvinter; der var derfor antændt en stor Ild i Kongens Hal. Paa den ene Side af Ilden sad Kongen, paa den anden hans Kjemper. Da Erik kom og satte sig hos dem, gavede de sig til at huse og brøle. Kongen bad dem være stille og at tee sig som Menneffer, og ikke som vilde Dyr. Det er Hundevane, sagde Erik; tuber een, saa tube de alle; Lader og Sæd røbe Folks Mæ. Røller skulde modtage Foræringen til Kongen. Da han nu krævede Eriks Gave, rakte denne sin Isklump

frem over Ilden, saa at alle faae den glimre, men lod den med Billie falde deri. Derpaa bebrejdede han Koll, at den ved hans Ubehændighed var falden i Ilden, og spurgte, hvad Straf den skulde have, der forvanskede Kongens Gave. Loven krævede hans Død. Da de nu alle havde anseet Ifen for et mageløst dejligt Stykke Sølv, maatte Koll dø.

Nu begyndte følgende Samtale imellem Kong Frode og Eriq:

Frode. Fortæl os, du der gjør dig saa meget til af din Ordfløgt og Beltalenhed, hvorfra est du kommen, og hvorlunde kom du hid?

Eriq. Jeg gif fra Rennesø, og satte mig ved en Sten.

Frode. Hvor drog du saa hen?

Eriq. Fra Stenen gif jeg paa en Bjælke, og satte mig atter ved en Sten.

Frode. Og hvor drog du saa hen? og hvor laa du om Natten?

Eriq. Fra Klippe kom jeg til Stensbjerg, og laa atter ved en Sten.

Frode. Det var mange Klipper og Stene.

Eriq. Der er flere Sandstorn.

Frode. Hvad tog du dig for der? eller hvor drog du videre hen?

Eriq. Da jeg fra Stenen sejlede om paa Havet, traf jeg et Marsvin.

Frode. Nu kommer du med noget Nyt, skjøndt begge Dele findes i Havet; men hvor kom du saa hen?

Eriq. Fra Marsvin til Marsvin.

Frode. Det er jo lutter Marsvin.

Eriq. Der er fler i Bølgerne.

Frode. Nu, jeg gab dog vidst, hvor du saa kom hen, da du tog bort fra Marsvinene.

Eriq. Strax efter kom jeg til en Trækub.

Frode. Og saa?

Erik. Fra Knud til Stub.

Frode. Der maa have været Træer nok, siden du kalder alle dine Bedesteder saa.

Erik. Der er fler i Skoven.

Frode. Nu, det fatter jeg, og hvad saa videre?

Erik. Derfra trængte jeg ind til de store Ege, der laa fælbede i Skoven; og da jeg hvilte mig der, sliffede Ulven Valens Baaben, thi den var mæt af dens Lig. Der sloges Ddden af Kongens Spyd, Fridlevs Slægtning.

Det forstod Kongen ikke, og maatte tilstaa, at Erik havde forvildet ham med sin mørke Tale. Men Erik forlangte en Belønning, fordi han i dunkle Ord havde sagt Sandheden, at han havde fældet Ddde. Om dennes Fald var der kommet et dunkelt Rygte for Kongens Dren, men ingen vidste, hvem Dphavsmanden var, og nogle vilde kun have seet tre Skibe sejle nordest.

Efter Dronningens Dpmuntring drog Kongen et Armsbaand af, og gav Erik det, fordi han havde sejret i Ordskampen. Men da huskede Kongen tillige paa, hvorledes Grep havde tilstaaet, at Erik ogsaa havde besejret ham i Ordskamp, og spurgte Erik om Sammenhængen dermed. Erik svarede, at han havde bestyldt Grep for utilladelig Dmgang med Dronningen, og Grep havde forstummet. Da saae Kongen paa Dronningen; Skamrødme overdrog hendes Kinder, og hun tilstod sin Brøde. Kongen overlod hende selv at bestemme sin Straf. I det samme sprang Grep frem, og vilde have giennemstunget ham med sit Spyd, hvis ikke Koller havde forekommet ham og fældet ham med sit Sværd. Da sagde Erik: Bedst er Broder i Farens Stund. Og Koller: I Nød er hulb Ven god. Men Frode sagde: Det vil dog gaa eder som man siger, at Staffet Stund glæder sig Haand ved Hug; hvortil Erik svarede: Dadeløs er retfærdig Daad; thi hvad Grep øvede var Bold, mine Handlinger Nødværge.

Men nu begyndte alle Grep's Brødre at tee sig som galne Bersærker, og vilde enten øjeblikkelig hævne sig paa Erik og hele hans Følge, eller han skulde love med ti andre Kæmper at møde dem i Tvekamp. Hertil svarede Erik: Syge have Lægen behov; Hvad der skjær i Dinene duer ikke for et svagt Syn; Med sløv Kniv maa man skjære i Ledet; og Frist er i al Nød bedst. Jeg fordrer tre Dages Frist og en Drejud af Kongen. Kongen fandt det billigt, at den fik Huden, som faldt paa den.

Det sømmede sig ikke, at den Fremmede skulde forlade Herberget, og ligesom blev viist Døren; Kongen lod derfor, da Tvekampen var bestemt, Vestmars Sønnen gaa bort, og foretog Dronningens Sag. Hun bad om Raade; og da Erik forestillede, hvilket strøbeligt Kar en Kvinde er, tilgav Kongen hende.

Da det nu led ud paa Aften, sagde Erik, at hos Kong Gøder i Norge fik fremmede Kæmper ikke blot Mad, men der beskaffedes dem hver sit Sted og Sæde. Frodes Kæmper maatte derfor give Plads for Erik og hans Følge. Maden blev baaren frem af Trællene; og da Erik nok kunde vide, at Kongen ikke vilde lade nogen Levning byde om, saa bed han næppe paa et Stykke, før han strax igjen kastede det tilbage i Fadet, og sagde, det var lutter Brokker og Levninger. Derved bleve Retterne noget udrøje; Trællene maatte bestandig bringe andre frem; og dette Maaltid kom til at koste ligesaa meget, som om det havde været et stort Gjæstebud. Frode bebrejdede ham hans Bragen, at han kaldte de bedste Retter Levninger, og spurgte, om det saa var Skik i Norge? Nej, svarede Erik, der gaar alting ordenlig og skikkelig til. Saa agter du, sagde Frode, hverken dine Fædres Skik eller god Levemaade; men kun Ridning og Barg¹ foragter Dibtids Larv. Erik. Den Bise maa lære

¹) Rønningsmand.

af den Visere; Lærdom voxer ved Undervisning, og Kundskab forhøjes ved Lærdom. Frode. Hvad Lærdom mener du da, jeg skal drage af din Opsørsel? Erik. Faa og tro Tjenere ere en Konge bedre, end mange og utro. Frode. Og vil du være mig mere hengiven end andre? Erik. Tungt er at bidse usødt Fole, og ondt er at baase usødt Kvæg; end har du ej prøvet alle. Men i Norge plejer man ogsaa at faa Drikke til sin Mad, og det forhøjer Maaltidet. Frode. Aldrig kjendte jeg nogen faa uforstammet til at kræve Mad og Drikke, som du. Erik. Faa kjende Tiendes Larv.

Kongen lod da sin Søster Gunvar gaa frem med et stort Drikkehorn. Da hun hørte Erik det, greb han tillige med Hornet hendes højre Haand, og sagde: Giv du mig, Konge, hvad jeg her holder? Men Kongen, i den Tanke at det kun var Hornet, sagde Ja. Da drog Erik Kongemøen hen til sig, saa Kongen maatte irettesætte ham, og sagde: Daare kjendes paa sin Daad; i Danmark lader man Mø ukrænket. Nu drog Erik sit Sværd, og lod som om han vilde afhugge hendes Haand; og Kongen, der erfoer sin Fjelsdagelse, vilde ikke bryde sit Ord, og lovede ham sin Søster.

Erik gik til sit Skib, for at berede sig til Kampen med Bestmars Søner. Af Huden, som Kongen havde givet ham, gjorde han sig Sko, som han oversmurt med Tjære og Sand. Da Kamppladsen skulde bestemmes, forlangte han, at den skulde være paa Isen, thi paa Land, foregav han, var han ikke saa øvet i at stride. Men da Kampen her gik for sig, kunde Bestmars Søner ikke staa fast, som Erik med sine Sko, og han fældte dem alle, thi Kongen havde befalet, at hvo der engang faldt, maatte ingen komme til Hjælp.

Gotvar, der tog sig sine Søners Død meget nær, foreslog derpaa Erik en Mundkamp, og satte en stor Hals-

hæde imod hans Liv; men han stod ikke tilbage for hende, og hun maatte ud med Kjæden.

Saa udæffede Faderen Bestmar ham til at prøve Mandestyrke; og Erik, der ikke vilde synes stærkere i Munden end i Haanden, undslog sig ikke. En saadan Styrkesprøve bestod deri: Man snoede sammenslettede Vidier sammen i en Kreds; hver Stridende skulde saa tage ved sin Side, og hvo, der rykkede Rebet fra den anden, havde vundet. Denne Gang galdt det, efter Bestmars Forslag, Liv imod Liv. Men ogsaa heri vandt Erik, og Kongen sagde: Svært er det at drage Reb med den Stærke. Helst, søjede Erik til, for den, der har Puffel paa Ryggen og Knude paa Halsen; og i det samme satte han sin Fod paa Bestmar, knækkede hans Hals og brød hans Rygrad.

Da vilde Frode have dræbt Erik med sin Dolk; men hans Brud Gunvar mærkede sin Broders Hensigt, og raabte: Barfom Mand varer sig. Erik forstod Advarslen, sprang op, og sagde: Fals slaar sin egen Herre paa Hals. Da Kongen i det samme kastede sin Dolk efter ham, bukkede Erik sig, saa at Baabenet gik over ham, og blev sidende i Bæggen. Og med sin sædvanlige Koldfindighed sagde Erik: Gaver skal man give gode Venner i Haand, og ikke med vreb. Du kaste dem til dem. Havde du givet mig Skeden med Dolken, o Konge, saa var det en Gave god. Kongen bluedes, løste Skeden fra sit Bælte, og gav ham den tillige med Dolken.

Men Gunvar, som frygtede for sin Broders Sindelag, vakte den næste Nat Erik, og raabte ham at fly. Han bragte hende ombord, fordærvede Kongens Skibe ved at tage Planker ud deraf og indsætte løse Istedes; og gik derpaa under Sejl. Om Morgenen satte Kongen efter ham, men da hans Skib begyndte at synke, maatte han springe overbord, og formedelst sin tunge Rustning vilde han være druknet, hvis ikke Erik og Røller havde sprunget i Søen.

og frelst hans Liv. Frode, der saaledes var bleven en Fange i sit eget Rige, fortvivlede, og angrede sine forrige Handlinger. Jeg beder eder, sagde han, ved det Lys, som jeg uwillig stuer, giver mig Døden! Hvad er Livet, naar Guren er tabt? Dersom I vare i min Bold, som jeg er i eders, vilde I hos mig hverken finde Mildhed eller Raade. Saa fælde da mig, som vilde lade eder fælde! Men Erik bød ham fatte Mod. Modgang, sagde han, forhøjer Lykken. Hvi harmes du over os og over dig selv? At harme sig over andre, er Daarskab, over sig selv er Kaseri; thi bitert Sind ødelægger kun sin Gjernand. Naar du stiller dig dine Fædres Mønster for Dje, har du megen Opmuntring til at leve og til at fremme deres Værk. Hvis du fortryder at have givet mig din Søster, saa tag hende tilbage, og giv hende til en anden, som du under hende bedre. Din Gure er i ingen Fare; ingen har overvundet dig uden din egen Uforsigtighed; vi have frelst dig af Fare, ikke besekret dig; du raader for vort Liv som paa din egen Borg; vilde du der fælde Dom over os, saa gør det her med samme Magt og Myndighed; vi ere færdige til at adlyde dig.

Kongens Sind formildedes, og han blev Eriks Ven. Da de vare komne tilbage til Borgen, lod han sine Mænd samle, trolovede sin Søster med Erik, og gjorde ham til Høvding. Men Gotvar lod han stene ihjel. Dronning Hanunde vilde han sende tilbage til hendes Forældre; men paa Eriks Forbøn blev hun givet til hans Broder Roller, saa at begge Brødrene paa en og samme Dag holdt Bryllup.

Kong Frode besluttede nu at bejle til Gøders Datter Alfhibe, og lod Erik og Roller med deres Hustruer drage i dette Grendet til Norge. Rygtet om Eriks Lykke var gaaet forud for ham; men Kong Gøder havde ingen Lid til ham, vilde selv ægte Kong Frodes Søster, men derimod give Erik sin Datter Alfhibe. For at prøve sin Hustrus

Trosskab, forestillede Erik hende, at Gøder var Konge, at det var usømmeligt for hende som en Kongedatter at have saa ringe en Mand som han var, o. desl. Men Gunvar beklagede sig over hans Ustadighed, og brast i Graad. Glad omfavneede Erik hende, og forsikkrede hende, at kun Døden skulde adskille dem. Forstillelse var imidlertid nødvendig; og han maatte lade som han samtykkede i Kongens Dasse.

Saa forlangte da Gunvar af Gøder, at Eriks Bryllup maatte staa først, og det havde Gøder ikke noget imod; og han gav ham i Medgift med sin Datter Landstrækningen Kierfylke (Litharylke). Erik holdt Bryllup med Alfshilde. Med Gunvar havde han gjort den Aftale, at hun paa Bryllupsdagen skulde være i et Sideværelse hos Kong Gøder, for at det ikke skulde lade som hun viste nogen Kolbstindighed mod Kongen eller nogen Opmærksomhed mod Erik; men han vilde dog have hende hos sig som sin Brud. Han havde derfor ladet nogle Bræder løsne imellem begge Værelser, hvilket ingen kunde mærke, da Bæggene paa begge Sider vare behængte med Tjeldinger eller Tæpper. Under Maaltidet forestillede Erik sin Brud, hvor meget hæderligere det vilde være for hende at ægte Kong Frode end en af hans Rænd; og da Krage, hans Moder, tillige havde givet hende en Elskovsdrik, saa fandt han her villige Øren. For hende torde han da ikke frygte, hverken at hun vilde have ham eller røbe hans Paafund. Da Gøder havde endt sit Maaltid, gif han ind i det andet Værelse til Erik, for at opmuntre Gjesterne til Lystighed; men Gunvar skyndte sig igjennem Bæggen ind i samme Sal, hvor Gøder fandt hende siddende ved Eriks Side. Han kunde ikke noksom forundre sig over, hvorledes hun var kommen der; men hun svarede, at han tog fejl, hun var ikke Gunvar, men en Søster til hende, og det sagde rigtignok Folk, at de lignede hin anden som to Draaber Vand. For at være vis i sin Sag, gif Kon-

gen tilbage, og fandt hende her paa sin forrige Plads. Han kan ikke tro sine egne Dine, gaar atter tilbage og finder hende der; i hvilket Bærelse han kommer, overalt den samme Gunvar ¹.

Om Aftenen førtes Erik og Alfilde til Brudeskamret; men Erik lod hende sove alene, og sov som ellers hos sin Gunvar. Kong Gøder kunde endnu ikke faa Blændværket ud af sit Hoved; hans Mistanke lod ham ingen Ro. Endelig faldt han paa Bæggen; han lod den undersøge, men den var igjen sat i Stand. Saa befalede han to Mænd at lifte sig ind i Eriks Soveskammer, og hvis de fandt ham hos Gunvar, at dræbe ham paa Stebet. Erik vaagne ved deres Komme, men han var vaabenløs. Døden svævede over hans Hoved. Da raabte han paa Krage; strax faldt hans Skjold ned, og bedækkede ham. Saaledes fik han Tid til at gribe sit Sværd, og hug Fødderne af den ene Morder; Gunvar fældte den anden med et Spyd. Imidlertid brøde Koller og Brødrenes ny Stivfader Drakke, der efter Eriks Foranstaltning havde lejret sig i Nærheden, ind paa Borgen; og det lykkedes Erik at komme ombord paa sine Skibe tilligemed Alfilde, som han bragte med til Danmark, hvor Kong Frode ægtebe hende ².

¹) Det er da en gammel Udgave af en ny Komedie.

²) Fortællingen om Erik den Veltalende eller, som han ogsaa kaldes i Chron. Erics, hos Langeb. S. 153, Erik Orthiloghe (Ordr-Loge), maa have udgjort en egen Saga, som Saxe har indført i sin Historie. Islænderne kjende ogsaa en Eiríkr hinn málsþaki, som var af Alfingætt, og nedstammede fra Halfdan den Gamle. See Skáldskaparmál i Snorra-Edda, S. 192. Hans Stamtafle findes i Hversu Noregr byggðist, Kap. 2. I Følge den hørte han til den norske Skifingætt eller Skjoldungeætt, og staar i sjette Led fra Harald Haarfager, altsaa langt sildigere end Frode Fredegod. Men de behøvrige Data mangle til Sammenligning af disse Erikkers Bedrifter. At et norsk Sagn af Lighed med Saxes

Fra nu af førte Frode, især understøttet af Grikks Lapperhed og Snildhed, mange Krige med Vender, Huner, med Kong Gøder i Norge, der vilde hævne sin Datters Bortførelse, ja selv med Finner og Bjarmer i det yderste Norden, og med Britter og Irer mod Vesten. Hans Rige omfattede Rusland mod Østen, og grændsede mod Vesten til Rhinfloden. Efter sin Hjemkomst fra et af disse Toge hilstes Frode af Grik den Beltalende med Tilnavnet Fredesgod (florentissimæ pacis auctor). Og endelig levede han, efter at have udbredt det danske Navns Berømmelse over hele Norden, i tredive Aar i Fred, og forebyggede ved vise Love alt Ran og Tyveri. Til Bevis paa den almindelige Sikkerhed henlagde han paa alfar Vej i Jylland et Gulds armbaand, som ingen rørte.

Da Frode var død, frygtede Rigets Store, at Rygtet om hans Død skulde bringe de undertvungne Lande til Forsalb. De førte derfor hans med stærke Urter bevarede Lig i tre Aar omkring, som om han endnu var levende. Endelig begrove de det ved Bærebros i Sælland; thi her havde Frode ønsket at dø og at hvile, efterdi det var den ypperste Provinds i hans Rige ².

33. Kong Frodes Død blev endelig bekendt, hans

har været til, viser Dverensstemmelsen imellem Grikks Samtale med Kong Frode og Fridthjofs med Kong Ring i Ringerige (Fridthjofss. Kap. 11), hvorom Torkæana S. 3—4. Stedet, hvorfra han var, som hos Saxe kaldes Rensø og i Gautrekss. Kap. 6 Rennisey, er nuværende Henness i Rogaland nordensfor Jæderen.

²) Saxo, lib. 5. Til det danske Sagn om Hemmeligholdelsen af Frodes Død svarer det svenske om Yngve-Frej, hvis Lig Drotterne holdt skjult i en Høj i tre Aar, uden at Almuen erfarede hans Død (Ynglingas. Kap. 12).

Om Frodes Høj og Bærebros see Wormii Mon. Dan. lib. 2, cap. 1. Molbech's Ungdomsvandring, 1 D. S. 384.

Søn Friblev var fraværende og, som man troede, død. Da skal de Danske have lovet Riget til den, som forfattede den bedste Gravsang over den elskede Konge. Og saaledes vandt Skalben Hjarne Danmarks Rige ved følgende Bise:

De Danske førte sig tre Aar om Land,
Kong Frode den Fredegode;
saa gjerne havde seet baade Kvinde og Mand
han længer for Riget maatte raade.
Her ligger begravet den Kjæmpe stærk,
Bed Bærebro sees disse Stene;
under aaben Himmel paa vildene Mark,
der hvile den Herres Bene ¹.

Men Friblev kom tilbage, og Hjarne maatte flygte til Jylland. Her samlede han en Hær, men blev atter slagen, og maatte ganske alene tage Flugten. Om denne hans Flugt vidner den D, der endnu bærer hans Navn (Hjarns). Han tog nu sin Tilflugt til List. Han begav sig til Kong Friblevs Hird, udgav sig for en Saltfyder, satte sig nederst, men badede sig aldrig, for ikke at røbes ved Arene af sine Saar. Men Friblev fattede Mistanke, befalede at han skulde bade sig, gjenkendte ham, og nedlagde ham i Tvekamp. Han blev begravet i den Høj, der fik Navn efter ham (Hjarnehøj) ².

¹) Saxo, lib. 6, S. 96—97.

²) Saxo, lib. 6, S. 99. Hjarnehøj findes paa Den Hjarns i Horsens Fjord. Navnet Hjarne seer ud som en Sammentrækning af det islandske Hjarandi. Hos Islænderne hedder Hedin's Fader saaledes (Skáldskaparmál 50 i Snorra-Edda S. 163); og hos Sæne ere ligeledes Hedin og Hjarne samtidige, thi han indsfletter Fortællingen om Hedin og Høgne i Kong Frodes Historie. Et Landskab Hjarandasysla udgjorde den nordligste Del af Jylland. Det mærkeligste ved Manden er imidlertid hans Digterkald. Blandt de Sange eller Melodier, der anføres i Herrauds ok Bósa saga Kap. 12 hedder en Hiarrandahljóð; og i tykke Digte forekommer

34. Om Fridlevs Bedrifter i Norge veed Saxe adskilligt at fortælle. Kalbet til Hjælp af Kong Halfdan i Sverrig, overvandt han tolv norske Brødre, der havde opført sig et Vikingebol paa en Ø i det sydlige Norge (Baldisholm i Vingulmark), og indgik Fostbroderlag med den ældste af dem, ved Navn Bjørn ¹. Efterat have fældet Hjarne, friede Fridlev til Frogerde, en Datter af Kong Asmund i Norge. Først stikkede han sine Sendebud derop, for at fri, iblandt hvilke der var en Mand ved Navn Frøke, der druknede paa Vejen, og Havet, som forhen bar det høide Skum, blev nu rødt af Blod paa det Sted, hvor han var sunken. Dette Sted kaldtes efter ham Frøkesund (maaskee i Møre). Asmund afflog deres Begjering, endskjøndt Frogerde yndede Fridlev, hvis tappre Daad hun kjendte af Rygtet. Anden Gang sendte Fridlev Bud; men nu lod Asmund hans Sendebud dræbe. Da drog Fridlev tilligemed Halfdan og Bjørn til Norge, og Asmund mødte dem i Frøkesund. Da hændte det sig, at Fridlev, da han om Natten sejlede ud af Havnen for at spejde, hørte et usædvanligt Bulder i Luften, og da han opmærksom lyttede til, hørte han tre Svaner synge:

Hedin drikker Mjød og Vin,
 sejler her med Bælde;
 Kongesønnen favr og sin
 maa ved Aaren trælle.

I det samme faldt der et Bælte ned af Luften, paa hvilket Utdyningen af Sangen stod. En Jætte ved Navn Hedin havde iført sig menneskelig Skikkelse, og bortført en Søn af

Horand som et Sangernavn, tildels i Forbindelse med Frode; s. Ex. Horant von Tenelant i Begyndelsen af Digtet Rudrun (herv. ausgeg. von B. von Ploennies, Leipz. 1853, S. 4 fgg).

¹) Saxo, S. 97—98. Saxe nævner ikke Baldisholm, men Bed el antager det i sin Doversættelse S. 112.

Kongen af Thelemarken, medens han gif og legede; og nu lod han ham ro for sig, i det han sejlede over til den modsatte Kyst. Fridlev fandt her Lejlighed til ved en ny Bedrift at forsøge Frogerdes Kjærlighed. Han angreb Jætten, befriede Kongesønnen, og bemægtigede sig alle Jættens Rigdomme, der laa i en Hule. Næste Dag stod Slaget med Asmund, i hvilket ogsaa Bjørns Hund stred, som han havde faaet af Kjæmpen Offote. Asmund faldt. Blandt hans Mænd var en Bueskytte, ved Navn An¹; Bjørn gif ham imøde i Kampen, men førend han endnu kunde faa sin Bue spændt, affjød hin en Pil, der gif igjennem Bjørns Bues streng, derpaa en anden, der traf de midterste Knokler paa hans Fingre, og endelig en tredje, der traf Pilen, som var lagt paa hans Bue. Med Forsæt havde han villet vise sin Kunstfærdighed, førend den egentlige Kamp begyndte. Begge bleve saarede, men kjæmpede siden endnu en Gang sammen ved Addarnæs. Efter Asmunds Fald drog Fridlev atter til Norge, for at vinde Frogerde. Paa Vejen fik han Bindfille, og nød Gjæstmildhed hos en Mand ved Navn Grubbe, med hvis Datter han avlede sin Søn Ale. Da han senere hen fik Frogerde, der blev Moder til hans Søn Frode, og sejlede tilbage med hende, traf han paa en D ved Kysten. en Drage, rugende paa en Skat, som han bemægtigede sig, efter at have gjennemboret Uhyret med sit Sværd².

¹) Ligheden imellem denne Sares Bueskytte An og den norske i An-saga bogsveigis, der ogsaa stred med en Bjørn, har P. E. Müller allerede bemærket (Om Sare, S. 76).

²) Mange andre Sagn om Fridlev have været i Omløb. Hvad Sare fortæller om en ældre Fridlev og hans Sejer over en Hvirvil, Tyrste paa Dland (Saxo, lib. 4, S. 66—67) hører baade efter Suhm og Müller til denne. Denne Fortælling er isvrigt kun mærkelig formedelst de i den nævnte Steder: Hvirvils Havn ved Holstenborg i Sælland; Hvirvils, Bugges og Janes Høje paa Hvirvilsøede i Thy; og de, som der menes, efter Kjæmpen Gunholm

35. Fridlev havde to Sønner: Alle den Frækne¹ og Frode den Gavnildbe, ogsaa kaldet den Frækne. Hvad vi vide om den første maa samles af flere blandede Sagn.

Det var Skik i Oldtiden at spørge Kornerne² om sine Børns Skjæbne. Fridlev begav sig i denne Hensigt efter sin Søn Alles Fødsel til Gudernes Boliger, og fandt de tre Gubinder³ sidende paa Stole i Templet. Den første lovede hans Søn Dejlighed og Yndest hos Menneffene, den anden Gavnildbede; men fortrydelig derover tillagde den tredje ham Karrighed, en Last, der siden skjæmmede alle hans andre Dyder⁴.

Kun femten Aar gammel udmærkede Alle sig fremfor alle ved Sinds og Legems Gaver; især havde han et saa skarpt Blik, at hans Fjender ræddedes derfor, og end ikke den modigste kunde uden Bæven see ham ind i det lynende Øje. I Edestov fældte han en Hærse fra Thelemarken, der her tilligemed sin Søn Grim drev Stimandsværk. Derpaa overvandt han Brødrene Skate og Hjalle, der bortførte og voldtogte Mær. Da han nemlig hørte, at de vilde bortføre en Kongemø fra Bærmeland, begav han sig i Bondebragt til hendes Faders Hird, satte sig nederst, og spurgte om Aarsagen til den almindelige Bedrøvelse der herskede ved Hirden. Da han havde erfaret Grunden, og at den, der overvandt hine Kjemper, skulde have Møen til Belønning, fik han saa meget større Lyft til at bestaa Kampen. Men Kongemøen havde for Skik, med et Lys at nærme sig sin Faders Gjæster, og at betragte deres Afsyn, af hvis Træt

opkaldte Gunnegaard og Gunnas (Saxo's Danm. Hist. 1. D. S. 204—206).

¹) hos Saxe Olavus og Olo vegetus.

²) Parca kalder Saxe dem.

³) hos Saxe nymphæ, Gubinderne selv eller deres Præstinder.

⁴) Saxo, lib. 6, S. 102.

hun nøje kunde slutte sig til deres Herkomst og Lænkemaade. Da hun nu kom til Ale og saae hans skarpe Djekest, blev hun næsten afmægtig. Tre Gange betragtede hun ham, og tre Gange segnebe hun. Endelig gav hun tilkjende, at han var af Kongehyd, værdig Kampen og hendes Kjærlighed. Da bade alle ham at tage sin sibe Hat af, og at lade dem see hans Afsyn; og da han nu blottede sit Ansigt, forundrede alle sig over hans Dejlighed og gule skinnende Lokker; men sine Dine luffede han til, for at ingen skulde forstrækkes. I det samme kom Skate og Hjalle ind med ti af deres Svende, støjende og hujende, og æffede Kongen til Kamp. Ale paatog sig Kampen med dem alle tolv, kun med det Willkaar, at ingen maatte anfalte ham bagfra, men skulde gaa ham modig under Dine. Og han fældte dem alle med sit Sværd Løgde paa en D i Søen i Nærheden af en Gaard, der bærer begge Kjæmpers forenede Navne¹. (Det mener man da maa være Hjallestata, et Sæteri i Millesvit Sogn, det ældste Gaardsnavn i Barmeland).

Da Ale kom hjem, erfarede han, at en Konge, ved Navn Thore, med sine Kjæmper vilde anfalte hans Fædreland. Han begav sig da klædt som en ussel Olding til Kong Thores Hof, kun ledsaget af en eneste Kriger i Kvindedragt. Udenfor Borgen skulte han sit og sin Ledsfagers Sværd i deres hule Stofke. Da han kom ind, udgav han sig for en Staadberkonge, der var jaget bort fra sin Tjeneste. Da dreve Thores Hirdmænd deres Spot med ham, faldt paa Knæ for ham, og rakte ham Haanden, som for at hylde ham. Men han bød dem holde for Alvor hvad de lovebe paa Skromt; tog derpaa sit Sværd frem, og vilde anfalte Kongen. Da holdt nogle af dem det for en Skam at bryde Tro og Love, som de havde givet ham, skjøndt den kun var givet for Spøg; men andre derimod vilde forsvare

¹) Saxo, lib. 7, S. 139—142.

Thore. Saaledes kom det til Strid imellem dem indbyrdes; og Thore blev endelig fældet ligesaa meget ved sine egne, som ved sine Fjenders Vaaben. Men iblandt hans Kjemper var der een, ved Navn Loder (det er et af Odins Navne), der dødelig saaret spaaede Alle, at han, ligesom Thore, skulde omkomme ved sine egne Forræderi ¹.

Denne Spaadom gik i Opfyldelse. Men den fører os ind i Stærkoddere Levnet, som derhos er nøje sammenflettet med de følgende Lejrefongers Historie.

36. Ethvert Folk, i hvilket nogen Ejendommelighed er kommen tilsyne, har i sin Ungdom sin Heros. I Skildringen af denne gjentjender man Folkets Karakter. Ligesom Erik den Veltalende var Mønstræt i Kløgt og findrige Indfald, saaledes er Stærkoddere den uopnaaelige Tapperhed og Styrke. Som Helt og Digter er han alt hvad Nordboen kunde være. Selv hans Laster skildre den mørke Side af Folkets Tænkemaade; men saare betydningsfuldt tilskrives de Odin og Thor. Kun Riddingsdaaden mod Alle strider saa ganske mod Nordboens ærlige Trofast mod sin Herre, at ingen Anger kan udplette den. Ved Stærkoddere Levnet ligger Sammenligningen nær med Herakles og Sinson; i

¹) Saxo, lib. 7. S. 142. Mærkelig er den Sammenhæng, der findes imellem de hos Saxe paa forskjellige Steder og om forskjellige Personer med Navnene Olavus og Olo forekommende Sagn. Omstændighederne i det ene synes saa ganske at vise hen til Begivenheder i det andet, at de maa anses for eet Sagn, hvis Dele ere revne fra hinanden. Nornernes Spaadom om Olavi Dødslyst stemmer saa ganske med Fortællingen om Olo ved Hoffet i Barmeland; Spaadommen om Olonis Død ved Forræderi af hans egne ligeledes med Olavs Død for Stærkoddere Haand. Stærkoddere er ogsaa hos Saxe samtidig med dem begge. Disse Sagn ere ogsaa førte sammen af Suhm, Danm. Hist. 1 D. S. 109—112. See ogsaa Schønning's Norges Hist. 1 D. S. 384—390.

ham er Nordboen skildret, i disse Sydboen og Østerlænderen. Stærkodders rene Sæder staa i en stærk Modsatning til Østerlænderens Sandselighed; saavel Stærkoddet, som Herakles, begaa uhyre Forbrudelser, begge maa affone dem, men denne soner dem ved Trældom, hin ved Kamp; begges Død er en Forsoning, men Stærkodders er kun Opløsningen af den allerede forsyndne legemlige Kraft, Herakleses derimod Overgangen til en evig Ungdom. Hin er den legemlige Styrkes Almagt og Afmagt, denne Fantasiens Ufor-gjængelighed.

Stærkoddet tilhører ikke blot Danmark, men hele Norden. Norge, Sverrig og Danmark ere Stuepladse for hans Bedrifter, men især have Norge og Danmark som de sagnrigeste Lande efterladt os Minder om hans Skjæbne. Hans Liv er mythisk; det begynder fra Jætteslægten, og udstrækker sig i et Tidsrum af tre Aarhundreder. Han er med overalt, hvor nogen Stordaad sees, ved de norske, svenske og danske Kongehirder, endog hos Vølvingerne og i Braavallaslaget. Det Vidunderlige i hans Liv er saaledes opstaaet derved, at alle Landes Sagn ere blandede; hvert vilde have ham, og hvert paa sin Maade. Det norske og danske Sagn ere imidlertid de fuldstændigste og behandlede med Forskjærlighed.

Stærkodders Hjem var Jotunheim, nærmest Thelemarken og omliggende Egne ¹. Her boede ved Alufosf el-

¹) Stærkodders Hjem var Jotunheim. Det er ogsaa Meningen af Sares Udtryk (lib. 6, S. 103) at han var fra Landet østenfor Sverrig, hvor siden Ester boede. Sare har haft samme Efterretning som Islænderne; men han henlagde dette Jotunheim efter Middelalderens senere Forestillinger langt over mod Osten; han har derved modsagt sig selv, og ikke bemærket, at han i Stærkodders Svanesang (lib. 8, S. 152) lader Stærkoddet kalde Theleboerne sine Landsmænd. At der menes Thelemarken og nærliggende Strækninger i Norge sees aabenbar af Alfheim's Nærhed.

ler Alfoss en hundvliis Jotun, kaldet Starfad eller Stærkoder Aludreng eller Kjømpen ved Alufoss; han havde otte Arme, og søgte paa een Gang med fire Sværd. Paa samme Tid regjerede der en Konge, ved Navn Alf, over Alfheim, hvis Datter Alfhilde var den skønneste Mø blandt Nordens skønneste Folk Aljerne. En Nat, da hun sad i Hovet og rødnede Sturdeguderne med Dofferblodet, bortførte Stærkoder hende; men Kong Alf kaldte paa Thor, som dræbte Stærkoder, og bragte Alfhilde tilbage til sin Fader. Hun var frugtommelig, og fødte en Søn, Storværk, der lignede begge de Slægter, hvorfra han var udsprungen: han var smuk af Afshyn, men svartthaaret, og større og stærkere end noget Menneske. Han drev Viking, blev Landværnsmand hos Kong Harald paa Agde, boede der paa Den Thruma, og foer dersfra vide om paa Hærtoge. Storværk bortførte Unne, en Datter af Jarlen Freke i Helgeland, og avlede med hende Sønnen Stærkoder, kaldet den Gamle, der saaledes ogsaa var udsprungen af to Stammer. Han var født med sex Arme, men Thor udrykkede de fire ¹.

Frekes Søner overfaldt Storværk, og indebrændte ham og Unne, men omkom paa Tilbagevejen i en Storm udenfor Forbjerg Stat. Stærkoder, der kun var et Barn, blev da opfostret hos Kong Harald paa Agde. Men Kong Harald blev overfalden af Kong Herthjof fra Hordeland, der bortførte hans unge Søn Viger (Vifer); og da blev tillige Stærkoder, den Gang tre Aar gammel, ført bort som Bytte af en Mand, der tjente i Kong Herthjofs Hær. Han hed Grane og blev kaldet Roshaarsgrane, og boede

De nævnte Steder kunne ogsaa her søges: Alufoss kan være Alfoss, og det øverste Foss at Eidi, hvor Stærkoder overvandt Hergrim (Hervarars. Kap. 1), Eidsfossen.

¹) Hervarars. Kap. 1. Gautrekss. Kap. 3. Saxo, lib. 6. C. 102—103.

paa Den Fenhring ved Hordeland paa Gaarden Aft. He blev Stærkoddet opfostreret i ni Aar¹.

Viger blev af Kong Herthjof sat til at varetage Baven paa Fenhring. En Morgen gif han ud til Gaarden Aft, og traf her Stærkoddet, stor og stærkbygget, med svær Lemmer, med Haar paa Hagen, men forfrusset og halv slumrende liggende ved Ilden. Han var den Gang tolv Aar gammel. Saa vorte den legemlige Styrke, med den Indre slumrede, som hos Bjørnen, der samler Styrke. Viger kjendte ham, vakte ham, fik ham til at staa op og gav ham Klæder og Baaben. Derpaa gif de ombord paa et Skib, og samlede Kjemper til sig. Kun tretten Tallet anfaldt de Herthjofs Borg, der blev forsvaret af halvstærksindstypede Mand; og Viger underlagde sig Jæderen, samt Hordeland og Hardanger.

Hver Sommer drog nu Viger med Stærkoddet og sine øvrige Kjemper i Viking. Vigen og Gotland, havde de overvandt Røvenernes Konge, Thelemarken og de nordlige Øplande vare især Skueplads for deres Bedrifter. De sidst nævnte Lande bleve undervungne. Blandt alle Kjemper var Stærkoddet den mest ansete og den som Kongen skede mest.

Da hændte det sig, at Viger engang sejlede fra Aften til Hordeland, og blev længe liggende i en Havn for Nordvind. Der sældtes Espaa til Bør, og den faldt saa, og Dvin krævede en Mand til Blot. Der kastedes Lod, og Lodden traf Viger selv. Alle forstummede, og der blev sluttet næste Dag at holde Raad. Men om Natten imod Midnat vakte Rosshaarsgrane sin Fostersøn Stærkoddet, og befalede ham at følge sig. Paa en Baad roede de ud til en Ø, hvor de gif op i Skoven, og i denne fandt

¹) Gautrekss. Kap. 4. Sögubrot af fornkonungum, Kap. Fornaldars. 1 D. S. 381. Nornagestss. Kap. 7. st. S.

en aaben Plads. Der var en stor Mængde Menneffer samlede, og sattes Ting. Elleve Mænd sad der paa Stole; den tolvte Plads var ledig. De gik frem paa Tinget; Rosshaarsgrane satte sig paa den tolvte ledige Stol, og alle de andre hilste ham som Odin. Han besøel, at Dommerne skulde forkynde Stærkødders Etjæbne. Da tog Thor til Orde: Stærkødders Moder foretrak en Jotun for Asathor, aldrig saa han derfor Søn eller Datter, men være den sidste af sin Slægt! Ligesom til Erstatning derfor tillagde Odin ham, at han skulde leve tre Mennefsaldrer. Men i hver Mandسالder øve et Nidingsværk, tilføjede Thor. Odin skjænkede ham de bedste Vaaben og Klæder. Men hverken eje han Land eller Band, tilføjede Thor. Da skal han dog stedse have Overflødighed af Gods, sagde Odin. Men aldrig tro at have nok, tilføjede Thor. Sejer og Enille skal følge ham i hver Kamp, sagde Odin. Men ingen, tilføjede Thor, skal han forlade uden Skrammer og Saar. Skaldskab giver jeg ham, sagde Odin, saa at han skal digte med samme Lethed som han taler. Og intet huske deraf, sagde Thor. Den højeste Ære og Anseelse skal han nyde hos de ypperste Høvdinge, sagde Odin. Men være hadet af menig Mand, tillagde Thor. De øvrige Dommere stadfæstede alt dette, og Tinget opløste sig.

Da Rosshaarsgrane vendte tilbage med Stærkødder, befalede han ham, at han til Gjengæld for hans Gaver skulde sende ham Kong Vigor. Da Stærkødder havde lovet det, gav han ham et Spyd i Haanden, og sagde, at det vilde kun have Udseende af en Kvist. Og om Morgenens, da Hæren holdt Raadslagning om hint af Odin krævede Offer, da stod der en Fyrr i Nærheden, med en svag Gren, som bøiede sig ned mod en Træstub. Madsvendene slagtede just en Kalb, og Stærkødder tog Tarmene, steg op paa Stubben, og kastede dem over Grenen. Nu har jeg bygget

dig en Galge, Konge! sagde han; stig op, at jeg kan lægge Snøren om din Hals. Men Viger udbød: Røppe stader mig dette, men Skjæbnen maa raade for alt. Han steg op paa Stubben; Stærkoddet lagde Vaandet om hans Hals, og i det han steg ned af Stubben, stak han hin Kvist i hans Legeme, og sagde: Nu giver jeg dig til Dvin. I det samme slap han Grenen; men Kvisten blev til et Spyd og stød igjennem Kongen; Stubben faldt bort under hans Fødder, Larmene bleve til stærke Vidier, og Grenen svang sig i Vestret med Kongen; saa døde han. Steedet kaldes nu Vigersholm. Saaledes øvede Stærkoddet sin første Måbingsdaad. Skam og Anger fortærede ham. Han forlod sit Fædreland og gik til Kamp i fjærne Lande, og aldrig skal han mere have seet Norge ¹.

37. Efter langvarige Toge i Bjarmeland og Garde-
rige træffe vi atter Stærkoddet hos Frejs Sønner eller In-
gingerne i Sverrig. Her forenede han sig senere med Es-
kongerne Hake og Haggard, og overfaldt den svenske
Konge Hugleik i Upsal med hans Kjemper Svibdag og
Geigad. Slaget stod paa Fyrismarker. Men Hugleik
havde allehaande Spillemænd og Givere ved sin Hird. Kjed
af de letfærdige Danse og Bjeldeklengen ved Dspringerne,
som nu var kommen i Brug i Upsal, forlod Stærkoddet
Sverrig, og begav sig paa ny i Kamp. Især nævnes hans
Strid med Bundernes Fyrste Vane, med Vifin paa Anassfeld
i Garde-
rige, med Tanna ved Åsgaard (Byzanz), og med
Basse, som de Tyffe kalde Vilje. Det er altsaa Folkensavne,
som Sagnet har udtrykt i disse Navne paa Kjemper. Da
han for en Del foretog disse Toge i Forbindelse med Dan-
ske, blandt hvilke der især nævnes en Kjempe Bemun, saa
maa det ogsaa have været i dette Tidrum af hans Liv,

¹) Gautrekss. Kap. 5. 7. Saxo, lib. 6. S. 103—104.

at han opholdt sig hos Ale den Frækne, hvis Underst han i høj Grad besad ¹.

Ale havde bemægtiget sig Sverrig. Hans Broder Frode var misundelig over hans Magt eller bar Frygt for, at han skulde anfalte Danmark. Han lod sig i det mindste af sine tolv Hovgoder overtale til at lade ham dræbe. Starkobder, der ved Rygtet om Kong Frodes Gæmildhed tilligemed andre Kjemper havde begivet sig til Danmark, lod sig ved en Belønning af hundrede og tyve Pund Guld

¹) Ynglingas. Kap. 25. Saxo, lib. 6, S. 104—105. Det følger af sig selv, at Sagnet her bevæger sig med største Frihed; det har ligesom hele Verden for sig. Det som Sære fortæller om Starkobders Tog til Irland mod Kong Hugletus er det samme som Enorres Beretning om Kong Hugleik i Sverrig, efter P. E. Müller (om Sære S. 81. 86; jf. Geijer, Svear. hafd. S. 497—498). Den svenske Hugletus, for hvilket der da maa læses Hugleucus, har Sære ogsaa, lib. 4, S. 66. Starkadars. har dannet Navnet Hugladr efter Sære. Ved Navnet Hugleikr (dannet af hugr og leika, jf. sv. hugnadh, Forlystelse) udtrykkes netop hans Hengivenhed til alt hvad der kunde forlyste Sindet.

I Sares Tanna ligger maaskee Folknavnet Tahmi, en Stamme af Letterne (Lettisch-Litterär. Magaz. 3. St. S. 24—25). Wilzer eller Witzer er en stor Folkstamme østfor Oldsæerne; see Ottars Rejse med Rasts Anm. Den danske Kjempe Bemun lader Sære være Staldbroder til Kjempen Frakke (Franken); i Snorra-*edda* S. 195 kaldes de Beimar, som fulgte Kong Beiguni; og Fabelen om Jatten Buamund, *fabula de Buamundo*, gjenslyder længt nede i Syden; see Schiern om Normannerne i Sicilien, i *Annal. for nord. Oldt.* 1844—45, S. 247. Estrar efter nævnes Kjempen Ham eller Hama, d. e. Folket Chamier eller Chamer, hvis Land østfor Floden Isel i Middelalderen kaldtes Hamaland, hvoraf der gaves dels en frankisk, dels en sarisk Landskræftning; see v. Ledebur, *Das Land und Volk der Bructerer*, §. 2, S. 60 fgg. Starkadars. siger derimod: madr het Ham, hann bjög á bæ þeim i Saxlandi er Hamstaðir heto, það er kallað Hamborg.

forlede til Nidingsdaaden mod sin forrige Herre. Han drog over til Everrig, og Kong Ale viste ham sin Gunst og Kjærlighed som før. Engang gif Ale træt og ubevæbnet i Bad; Stærkoder fulgte med ham, for at benytte den gunstige Lejlighed. Han nærmede sig, men forfærdet ved Ales skarpe Djetkast veg han tilbage. Kongen ventede ikke noget Forræderi, men da han kjendte Virkningen af sit Blik, holdt han Hænderne for sine Dine, og bad ham komme nærmere. Og dette Djeblik benyttede Stærkoder til at gjennebore ham; Ale vilde rejse sig, men Stærkoder gav ham endnu et Hug over Halsen. Kongen forstod, at det kom fra hans Broder, men som djærv Helt gif han leende til Ddin ¹.

Men næppe var Daaden øvet, førend Stærkoder forfulgtes af frygtelige Nag. Naar Ales Navn blev nævnet, brast han i Graad. Forgjæves søgte han i Kamp, som forrige Gang, at dæmpe Samvittighedens Røst; og kun for en Tid fandt han Lise ved at opfostre Kong Frodes Søn Ingild ².

¹) Saxo, lib. 8, S. 147—148. Ynglingas. Kap. 29. Da Ales Drab fortælles af Sare i en anden Sammenhang om Olo, saa er det uvist, hvor det skal indskydes. Sare har indflettet det i Harald Hildetands Historie, men P. E. Müller (Om Sare S. 110—111) anser det for rettest, ganste at affondre det fra den. Stærkoderens Drab paa Armod i Badet, hvilket anføres som hans sidste Nidingsværk (Nornagestss. Kap. 8 efter nogle Codices, Egils ok Asmundar S. Kap. 17) er rimeligvis samme Begivenhed (Müller, S. 83, Anm.). Saa mangler det tredie Nidingsværk, med mindre man vil ansee den Svig, han øvede i sin Død imod Hather, for dette sidste Nidingsværk.

²) Om Stærkoder i Almindelighed see P. E. Müller, Sagabibl. 2 D. S. 584—587, og om Sare S. 77—85. En islandsk, men nyere, Bearbejdelse af hans Historie er en haandskreven Saga af Starkadi enum gamla, der tilhører det Kongel. Nordiske Oldskriftselskab. Stærkoderens Dphold hos Bølsungerne omtales i Nornagestssaga. Hans Deltagelse i Braavallaslaget forekommer

Kong Frode i Danmark havde imidlertid ført Krig med Kongerne i Saxland, Everting og Hanef, overvundet dem, og paalagt dem Skat. Medens Stærkoddur var ude paa Vikingstoge, gjorde Saxerne Opstand; men da han kom hjem, overvandt han i Tvefamp deres Kjempe Hama, og nu maatte de aarlig, som Tegn paa deres Undertvingelse, give i Skat en Penge for hvert Ledemod paa deres Legeme, som var Aen lang. Harmfulde over denne Ydmygelse gjorde de paa ny Opstand; men Kong Frode gif over Elben, og slog Hanef ved Byen Hansfre, der fik Ravn efter den Overvundne. Nu greb Everting til Forræderi; han indbød Kong Frode, for lumskelig at indebrænde ham, til et Gjæstebud, der skal være holdt i Thorsager i Jylland;

iden. Men naar han opfostrede Ingild, og tillige deltog i dette Slag, maa han have levet overordentlig længe. En Maade at forklare sig denne hans lange Levetid, er at antage flere Stærkoddere. Det urimelige deri er vist af Müller om Saxe S. 91—93. Men antager man kun een, saa maa Begivenhederne imellem Ingild og Harald Hildetand have indtaget en langt kortere Tid, end der sædvanlig antages. Ogsaa det har Müller oplyst, sst. S. 90. En anden Udvej er at antage, at Stærkoddur senere er digtet ind i Braavallaslaget, hvor han dog spiller en underordnet Rolle (sst. S. 93—95). Men sjøndt man ikke kan antage, at Digtet om Braavallaslaget er forfattet af Stærkoddur, uagtet det tillægges ham, ligesaa lidet som Krakumål af Regner Lodbrog, saa har det dog aabenbar været den gamle Digters Mening at han deltog i Slaget, og det samme vidner Stærkoddurs Svanesang (Müller S. 94, Saxo, lib. 8. S. 152).

En Beretning i Landnåma P. 3, Kap. 12 viser, naar man tænkte sig Stærkoddurs Levetid: Bjørn i Gotland var gift med Hlif, en Datter af Rolf, Ingilds Søn, Kong Frodes Søn. Stærkoddur den Gamle var begge disses Skald. Hlif døde, og Bjørn ægtede en Søster til Drott Krake; deres Søn Thrand nedfattede sig paa Island. Naar tredive Aar regnes paa et Slægtled, saa indfalder Stærkoddurs Levetid omtrent paa samme Tid som Braavallaslaget (730).

Frode blev her dræbt af Svertingerne, efter at han først havde sælbet sin Fjende. Denne Konge skal have haft sit Sæde dels i Lejre, dels i Ringsted ¹.

38. Efter Frode fulgte Ingild Stärkodders, fostre, ogsaa kaldet Vendemod formedelst sin Ustabilitet, en Følge af hans Kvindagtighed og Feighed. Istedet for at hævne sin Fader, levede han i Venstreb med Svertings Sønner, giftede sig med deres Søster, og antog Sarernes forfinede Sæder. Første Gang saae man ved Hirten i Lejre Kofte, Spillemand og pyntede Dvartere, paa Bordet allehaande lækre Retter, som Koer, Høns, Østers og Raager; man drak Vin og Mjød af Kander, og spiste af Fade og malede Brikker. Ingild selv lagde sig efter Kvindegjering, og hengav sig til Drik. Stärkodder, der stedse var maadeholden, blev kjed af det ørkesløse Liv, og drog til Sverrig. Desmere tiltog Ingilds vellystige Levnet og Svertings Sønners Overmod. Kongens Søster Helga, der var overladt til sig selv, stænkede endog sin Kjærlighed til en Mand af ringe Fødsel, der vidste at vinde hende ved prægtige Foræringer.

Da hørte Stärkodder om den Banære, i hvilken hans gamle Herre Kong Frodes Datter havde styrtet sig, og nu kunde han ikke længer modstaa; han vilde lønne Faderens Belgjerninger paa Datteren. Han vendte tilbage til Sælland, begav sig til hin uværdige Elsker Guldsmeden Fenge's Bolig, og med en sid Hat paa Hovedet satte han sig indenfor Døren, for at betragte hans Udsærd. Fenge kom, letfærdig i Gang og Miner, men dristig og stolt som en af Rigets første Mænd; han bar en kostbar Dragt, med Bræmmer af Sobel, borderedede Sko, besatte med glimrende Stene, og en Raabe, der straaledede af Guld; hans lofede Haar var op-

¹) Saxo, lib. 6, S. 102—106. Laxdælas. Kap. 1. Arngrimi Supplem.

fat og indflettet med Sølv og Guldbaand. Da han fik Dje paa Stærkoder, viste han ham ud som en Ligger, men Helten blev hverken hidsig eller lod sig vise bort. Da lagde Fenge sig, uden at ænse hans Nærværelse, ublu i Kongemøens Skød, og berørte hendes Barm med sine utugtige Hænder. Men nu fik Helga Dje paa Stærkoder, gjenkjendte ham, skødte Boleren fra sig, og raabte, at nu maatte han tænke paa Baaben og Bærg. Stærkoder drog sit Sværd, men Fenge flyede, og Helten, som fandt det uærdigt at dræbe en Afskufst og Træl, aahug i Døren hans halve Bag. Derpaa vendte han sig med Harm til Kongemøen, slog hende i Ansigtet med sine knyttede Næver, saa at Blodet flød efter, og, saasom han, ifølge Odins Gave, kunde tale i Vers saa færdig som i løs Stil, saa bebrejdede han hende i en Sang hendes skammelige Kjærlighed.

Du ligner, sang han, en vild Fole, der ved utæmmelig Lyft beskæmmer sin Ynde; du burde sælges som Trælkvinde, og slæbe dig ihjel ved Møllehjulet. Men jeg griber din Haand, jeg seer dig i Djet; dette Afsyn kan ikke bebrage; du er end Mø, og Møen kan blive Brud. Haardere er Verdens Dom, som aldrig staaer. Du, der nedstammer fra en lang Række af kongelige Fædre, kunde glemme din Byrd og det ædle Blod, der rinder i dine Arer! Du, til hvem Kongesønner skulle bejle, kunde lade dine rene Læber berøre af en Mund, der er sort af Sod og smudsig af Afke! Du kunde lade dine bløde Kinder klappe af Hænder, der ere hærvede af Hammer og Tang! Herlig er Smeden, og hæderlig hans Dont, naar han forvandler Jern og Staal til Pile og Sværd; men falsk og led er hans Daad, naar han giver Kobberet Skin af Guld, smalter Guld til forførende Smykker, og som en Træl skjæler af den ædle Malm, du betroede ham. Helga stod imidlertid tavst og fuld af Blufsel, men fra denne Dag af blev hun sine Fædre værdig.

Stærkødder vendte tilbage til Sverrig. Under hans Gravværelse kom der en norsk Kongesøn, ved Navn Helge, ned til Danmark, for at fri til Kongemøen. Med guldborderede Sejl, forgyldte Mæster og Love af rød Silke stævnedes hans Skibe til Landet. Kong Ingild lovede ham sin Søster. Men paa samme Tid var der i Sælland ni Brødre, af hvilke den ældste Angantyr (Angater) ogsaa bejlede til Helga. De udfordrede Helge til Kamp. Hans Brud raadte ham at søge Hjælp hos Stærkødder. Med et lille Følge drog derfor Helge over til Sverrig, og sendte i Forvejen et Bud til Stærkødder, for at indbyde ham til Frodes Datters Bryllup. Stærkødder vilde have revset Budet, da han hørte om en Indbydelse til et muntert Gilde, men Frodes Navn formildede ham. Helge kom selv, og fik hans Løfte om Bistand i Kampen.

Stærkødder dvælede i nogle Dage, og rejste derpaa efter de andre, som allerede vare tagne bort; og paa een Dag tilbagelagde han den samme Vej, som de andre paa tolv, saa at de alle kom paa samme Tid til Kong Ingilds Hird. Da nu hine Brødre saae Stærkødder, gavede de sig til at hujе og skrige, og gjøede ad ham som blidste Hunde; men Stærkødder udæstede dem alle til Kamp, saa mange der vilde komme. Paa Bryllupsaftenen førte han de unge Folk til Brudekamret, stak sit Sværd som Staaede for Døren, og holdt selv Vagt udenfor Ratten igjennem.

I Morgenstunden skulde Kampen staa. Helge erindrede sig nok den forestaaende Kamp, og stod meget aarle op; men da han saae, det endnu var mørkt, lagde han sig atter, og glemte Kampen i sin Bruds Arme. Paa den bestemte Tid aabnede Stærkødder Døren, men da han fandt Helge sovende ved sin Hustrus Barm, vilde han ikke forstyrre deres Lykke, og gik alene hen paa Kamppladsen paa Kølving. Da ingen af Brødrene vare der, satte han sig paa Brinken af en Høj lige mod Bejret, og afdrog sine

Klæder, som om det havde været den mildeste Vaar; sin Purpurkaabe, som Helge nys havde foræret ham, hang han paa en Tornebusk. Brødrene kom, og satte sig under en Basse ligeoverfor, i Ly for den strygende Vind, ja de antændte et Baal for at varme sig. Derpaa sendte de en Mand op paa Højen, for at see efter deres Modstandere; han saae Stærkoder siddende ved Bassen, i Sue til Studrene. Ved deres Møde spurgte Brødrene ham, om han vilde stride med een ad Gangen eller med dem alle paa een Gang. Naar jeg anfaldes af en Flok bidste Hunde, svarede Stærkoder, saa slaar jeg islæg iblandt dem. Kampen begyndte; uden at blive saaret, sældte han de sex, med nogen Møje de tre sidste; dog nedlagde han dem alle. Men da havde han selv sytten Saar, og hans Indvolde hang ham ud af Livet. En forsmædelig Tørst plagede ham; paa Knæene krøb han hen til en Ka, men han fandt den blodig af Angantyr's Lig, og vilde derfor ikke drikke deraf. Nødigt hvilede han sig op til en Sten, som laa der i Nærheden, og flere Aarhundreder efter kunde man endnu see Indtrykket af hans Legeme i Stenen. Medens han sad her, kom der en Mand hørende forbi, og tilbød ham sin Hjælp; Stærkoder spurgte efter hans Bestilling, men da han hørte, det var en Sagsfører, vilde han ikke modtage hans Hjælp, men badlede hans Næringsvej, at han levede af den Armes Nød, og bebrejdede ham, at han især glædede sig, naar det gik andre ilde. Der kom en anden Mand, men han havde giftet sig med en Trælkvinde; og Stærkoder holdt det ligeledes for en Skam, at lade sig hjælpe af ham. Derefter kom en Trælkvinde, som malede i en Mølle; hende spurgte Stærkoder, om hun havde et Barn, og da hun sagde Ja, bød han hende gaa hjem og give det Di. Endelig kom en Bondesøn, der selv var Bonde; hans Næringsvej og Levemaade roste Stærkoder, bad ham hjælpe sig, og gav ham til Løn sin Purpurkaabe. Bonden stoppede

hans Larme ind, bandt Maven sammen med stærke Bånder, og bragte Stærkoder paa sin Vogn til Kongsgaarden.

Men Helge havde forsømt Kampen, og var imidlertid i stor Angst for, at Stærkoder skulde ansee ham for en Røding. Ved at følge Helgas Raad bevarede han sin Velgjørers Benktab. Thi da Stærkoder rasende, uden at agte sine Saar, stormede hen til deres Bolig, anfaldt Helge ham med draget Sværd, og gav ham et Hug i Hovedet; men i det samme sprang Helga til, og afsødede det næste med et Skjold. Helge kløvede Skjoldet midt over. Saaledes blev Stærkoder overbevist om Helges Mod, og tilgav ham.

Stærkoder opholdt sig atter nogen Stund i Sverrig; men Rygtet om Ingilds Sløvhed og hans fortrolige Omgang med Svertings Søner kaldte ham tredje Gang tilbage til Danmark. Med en Sæk Kul paa Ryggen gik han til Kongehallen. Spurgte nogen ham paa Vejen hvad han bar, svarede han: Kul til at udbrænde Kong Ingilds Sløvhed. Han gik ind i Hallen, og satte sig paa det øverste Sted, hans sædvanlige Plads. Men da Dronningen kom ind, og ikke kjendte ham i hans ringe Dragt, viste hun ham bort, at han ikke skulde tilsmudske de prægtige Hynder. Stærkoder gik hen og satte sig nederst ved Indgangen, men var saa harmfuld, at det rungede i Tømmer væggen, i det han satte sig ned, og Huset skak. Kong Ingild kom hjem fra Jagten. Han betragtede forundret denne Gæst, der sad og stirrede frem for sig, og ikke engang vilde rejse sig ved hans Ankomst. Men paa de haarde Hænder, de mange Skrammer paa Brystet og det skarpe Djæst kjendte han sin Fosterfader, irettesatte Dronningen, der havde ladet ham vederfares en saadan Foragt, og bad hende formilde den fornærmede Kriger. Al hendes Forskyldelse og Benlighed vare spildte. Da Ingild om Aftenen holdt Maaltid med Svertings Søner, nød Stærkoder kun røget og harst Mad, og foragtede de mange kogte og stegte

Retter og den kryddrede Suppe. Dronningen gjorde hvad hun kunde for at formilde ham. Forgjæves. Hun tog et kosteligt Baand af sit eget Hoved, og lagde det i hans Skjød; men sliq en Gave, sagde Stærkoder, viste mere Forsagt end Hæder, og kastede hende det i Ansigtet; hvor kunde ogsaa Kvindeprydelse tage sig ud imod et Ansigt, der var smykket med Ar og hæderlige Strammer. Og nu vorte Stærkoders Brede, thi han tænkte paa Kong Frodes Død. Da lod Dronningen en Fløjtespiller træde frem, for om muligt paa denne Maade at virke paa hans Sind; men Stærkoder kastede ham et Dreben i Hovedet, saa at hans oppustede Kinder bleve slappe. Nu vovede Kong Ingild at tilbyde ham noget af den lækkre Ret, af hvilken han just selv spiste; men da steg Stærkoders Brede til det højeste. Han rejste sig op, og bebrejdede sin Fostersøn den haanlige Maade, paa hvilken han var bleven modtagen ved hans Hird, hans stammelige Lernet, hans unaturlige Dmgang med sin Faders Mordere, hans Giftermaal med en ublu Kvinde og de derved indførte tykke Sæder. I hans Begejstring bleve alle hans Bebrejdelser til Sang, og herved vaffes endelig den sidste Gnist af Vrede i Kong Ingilds Barm. Han sprang op fra Bordet, og anfaldt Evertings Søner. Ved deres Drab sønderrev han paa een Gang alle de Baand, der bandt ham til Fejghed og Laster. Men i en ny Sang formanede Stærkoder ham til at forskyde Dronningen, for at forebygge Tilbagefald, udtrykte sin Glæde over at Frode var hævnnet, tilbagefaldte i Erindringen sin tidlige Ungdom, da han første Gang drog i Leding, og sammenlignede den Tids haardføre Sæder med de nuværende, da nogle finde Lyft i lækkre Retter og prægtige Klæder, andre gaa til Linge, hvor Trætter sødes og fattig Mand's Pung bliver tom, og atter andre svække deres Manddomskraft ved Bellyst. Og saa ender han med, at Døden er fælles for alle, og at

han, hvis hele Liv var Kamp, venter sig Døden i Slagets
Bulder ¹.

Med Hæte jeg foer
paa det knagende Roer
overstag i de stummende Bover.
I de krydsfende Skjær
Døden krydsfød jeg nær,
men med eet sprang jeg driftig derover.

Hvorhen du end gaar,
imod Øst eller naar
du mod Nordstjernen Vejen dig faarer;
overalt vil du see,
at Fejghed er til Spe
for de Vise, saavel som for Daarer.

Farvel da, Ingild, nu din Æt gjengtvæt
og atter værdig Livet
paa Kongestolen; mig forjager Freden,
hvor ingen Fare er jeg vandrer heben.

Mig driver Uro, mig saae ingen smile,
kort Søvn og stakket Hvile,
og rastløs Daad. Hvad der fik Liv skal dødes ²,
men først i Kampens Luer gennemglødes ³.

¹) Saxo, lib. 6, S. 106—120.

²) Sors ultima vivum quemque rapit.

³) Det blev nys bemærket, at kronologisk Rimelighed næppe er at til-
vejebringe uden ved at forforste Rummet imellem Ingild og Hø-
rald Hildetand. Det udfyldes ogsaa forskjelligt: Sare tager Æm-
net af fire Elstovsange til Hjælp, og det første historiske, der igjen
kommer frem hos ham er Braavallaflaget (Müller om Sax, S. 106);
Islanderne derimod indsatte Roes, Felges og Noll
Krales Historie, som Sare allerede har taget forud, samt Nereks

Her maa vi dvæle, og vende først efter rum Tid tilbage til Nordens Heros. Et andet ligesaa berømt Navn vækker vor Opmærksomhed. Hvad Starkodder var blandt Heltene, det var Rolf Krake blandt Konger.

39. Halsdan og Frode vare Brødre. Hver havde sit Rige. Halsdan var mild i Sind og elsket, Frode gav mild, men voldsom. Han bar Avind til sin Broder, at han skulde eje Danmarks Rige alene, overfaldt ham, tog ham fangen og dræbte ham, og gjorde sig til Herre over hans Borg og Lande. Halsdan havde tre Børn: en Datter Signe, der var gift med Sævil Jarl (i Fyn), og to Sønner, Roar og Helge, der endnu vare Børn, og opfostrede af Halsdanskens Ben Regin. Regin saae sig nødt til at hylde Frode, men for at unddrage sine Foster sønner fra hans Forsølgelse, bragte han dem til en *D* (ved Skaane) til Bonden Wisfil (eller Wirfil), hvor de skjultes under Hundensnavnene Høp og Hø. Men Galdremænd røbede deres Opholdssted for Frode, der lod Den gjennemføge. For at undgaa Ophdagelsen, dræbte Wisfil et Par Trællebørn, lod deres Lemmer kaste om i Sneen og lod gjøre Ulvespor i den, som om Kongesønnerne vare dræbte af vilde Dyr. Frode selv kommer, men ogsaa nu frelser han sine Fosterbørn. Naar jeg kalder paa Høp og Hø, mine Hunde, sagde han til dem, saa tager eder det til Advarsel, flyr til Jordhytten og skjuler eder der! Kongens Skib kom sejlende, Bonden gaar ned til Stranden, og greben af Kongens Mænd bliver han nødt til at føre

og Helges. En Mægling lod sig vel heri foretage ved at lade Kong Ingild udgaa af den egenlige danske Kongerække, og sætte ham som Konge i Skaane blandt Harald Hildetands Forfædre. Stedet Hølyng, hvor Starkodder kjæmpede med Angantyr, og som efter Sammenhængen maa tænkes i Sælland, er ogsaa i Navnet ligt det Hølyng, hvor Starkodder blev begravet, men det er i Skaane. Alt tyktes at vise, at hvad vi have for os er blandede Sagn.

dem om paa Den. Da foregiver han, at Ulven er kommen imellem hans Kvæg, og raaber paa sine Hunde Hov og Ho. Børnene høre det, og skjule sig i Jordhytten, hvor intet spejdende Dje kan finde dem. Frode maa vende tilbage med usorrettet Sag; men Bisfil tør ikke længer beholde Kongesønnerne hos sig, og sender dem til Sævil Jarl. Da var Roar tolv Aar gammel; Helge ti, men den sidste var dog den største og modigste.

Hos Sævil levede de i tre Aar under Ravnene Ham og Kane, isørte usle Koster og med Hætter, der næsten ganske skjulte deres Ansigt; hverken hvem de vare eller deres høje Alt var nogen bekendt. Da bød Frode Sævil Jarl til Gilde, thi han formodede, at han holdt sine Svogre skjulte hos sig. Jarlen og hans Hustru Signe drog afsted med et talrigt Følge; Drengene vil med, men det forbyder Jarlen. Da faar Ham (Helge) sig en utæmmet Fole, sætter sig med Ansigtet mod Halen, og anstiller sig tosfet, for at ingen skulde kjende ham og vise ham tilbage; og saalunde travet han efter dem. Hans Broder Kane (Roar) faar sig da ogsaa en Hest, men satte sig ret paa den. Da nu Sævil Jarl saae tilbage, fik han Dje paa Drengene, og seer, hvorledes Hestene, som de ikke kunne styre, løbe frem og tilbage med dem; og i det samme falder Hætten af Kane. Deres Søster Signe faar ogsaa Dje paa dem, kjender dem strax, og brister i Graad. Hvi græder du? sagde Jarlen. Hun svarede:

Skjoldungstammen
er stævnet svart,
svage Kviste
kun paa den spire;
Brødre mine
paa baren Ryg,
Sævils Svende
i Sæbler ride.

Men Sævil red tilbage til dem og advarede dem, og beføl dem at blive tilbage. Saa løb de til Fods bagefter, og snege sig alligevel ind med i Kongens Hal; og forgjæves advarede atter deres Søster dem, som gjenkjendte dem i Mængden, at deres Liv var i Fare.

I Kongens Hal sad en Bølge eller Spaakvinde paa sit Tryllehjal; Frode havde ladet hende komme, for at undersøffe deres Opholdssted; og hun var allerede i Færd med at opdage Kongen, at de vare derinde, da Signe lod en Gulbring falde i hendes Skjød, og hun afbrød sin Spaadom. Frode truede hende, men hun gispede og gæbede, som om Trolddommen var bleven forvildet for hende, og sagde hun de Ord:

Lindrende Djne har
Ham og Kane,
Æblinger ere de
underdjarve.

Signe sank sammen i Sædet af Rædsel, saa at Sævil maatte sætte Mod i hende; men Drengene, der saaledes vare røbede, løb ud, og da Regin i det samme sluffede Lysene i Hallen, og mange af Hirdmændene heller ikke vilde dem ilde, kom de lykkelig til Skoven, hvor stærkt de end bleve efterfattede.

Kong Frode satte sig atter til at drikke med sine Mænd; og Regin skjænkede i for dem, indtil de alle bleve drukne, og faldt i Søvn. Da Kongesønnerne havde fiddet en Stund i Skoven, kom der en Mand ridende; det var deres Fosters-fader Regin. De toge glade imod ham, men han svarede ikke paa deres Hilsen, og vendte sin Hest tilbage imod Hallen. Derover undrede de sig, og talte om, hvad det skulde betyde? Anden Gang kom Regin ridende, sætter et vredt Afsyn op imod dem, og vender atter tilbage mod Hallen. Saaledes lofter den varslende Hund den, han vil have til at følge sig. Nu forstaar jeg hvad han mener, sagde Helge;

han har svoret Frode Trofsab, ja har endog lovet at advare ham mod Fare; derfor tør han ikke aabenbare egge os til at anfælde Kongen. De begave sig da paa Bejen. Nærved Hallen stod en Lund; og da de kom til den, sagde Regin, som om han talte med sig selv: Havde jeg meget Udtaaende med Kong Frode, saa vilde jeg sætte Ild paa denne Lund. Mer sagde han ikke. Ogsaa det forstod Helge; de hug Grene af, og lagde dem ved Borgens Udgang. Og da der var bragt Ved nok tilveje, kom Sævil Jarl ud med alle sine Folk, befalede dem at tænde Ilden, lod sine Mænd gjøre den endnu større, og lod kun en eneste Abning være fri for hans Benner.

Kong Frode havde to Smede, ypperlige som Bølund; de hed begge to Bar. Da Kongen nu vaagnede op, og fortalte sine Mænd, hvorledes han havde drømt, at der var nogen, der kaldte paa ham, og bød ham til Hel, hørte han i det samme den advarende Regin kvæde udenfor:

Regin er her
 og Halvdans Kjemper,
 snarhyndte Fjender,
 sig det til Frode!
 Bar slog Nagler
 og Bar slog Rod¹,
 men vi blev var,
 de Barnagler slog.

Kongens Mænd, som vare inde, gave sig til at le, og mente, det kunde være det samme, enten Regin var derude eller ikke, og om Kongens Smede smedede, hvad enten de gjorde Nagler eller hvad ellers; men Frode indsaae, at der heri laa en Advarsel, og gik henimod Døren, og i det samme saae han tillige, at Hallen allerede stod i lys Lue. Han spurgte, hvo der raadte for Ilden, og fik til Svar: Helge

¹) Sømhoveder.

og hans Broder Roar, deres Faders Høvnere. Forgjæves tilbød han dem Forlig eller Fred. Da søgte han at undsky igjennem en underjordisk Gang, og saaledes at frelse sig til Skoven; men Regin mødte ham der, og drev ham tilbage, saa at han atter maatte ty tilbage til Hallen, hvor han blev kvælt af Røgen. Ogsaa Helges og Roars Moder, Sigrid, der ikke vilde gaa ud, blev indebrændt; men Land og Løssøre delte Brødrene imellem sig. Ulige vare de af Sind, Roar var mild og fredelig, men Helge en stor Krieger ¹.

40. Roar eller Roe, thi hans Navn forekommer under begge Former, var, som sagt, mild og sagtmodig, og hengiven til fredelige Syssler. Ham tillægger man Anlægget af Roeskilde eller Roes-Rilde ². Senere Kronniker tilføje, at der paa et Sted, kaldet Høtkøbjerg, laa en anseelig

¹) Saxo, lib. 7, S. 120—121. Hrólfs saga kraka, Kap. 1—5. Arngrimi Supplem. See ogsaa Müllers Sagabibl. 2. D. S. 493—498.

²) Saxo, lib. 2, S. 27. Series runica altera. Anlægget af Roeskilde tilskrives en Kong Roe. Byens islandske Navn Hróiskelda angiver en anden Form af Kongens Navn end det i Rolf Krates Saga forekommende Hróar. Denne Hróar kan atter jevnføres med Bjovulfedigtets Konge Hrodgar, der ligeledes er en Søn af Halfdan, og har en Broder Helge. Han byggede en Kongsgaard, og rejste i den en pragtig Drifkehal eller Njodsal. Saa kunde samme Digts Higelac sammenlignes med Ynglingasagas Hugleikr; maastee endog Hrodgars Fjende Uhyret Grendel med den Gervendel eller Geirvendill, der efter Saxe (lib. 3, S. 48) var Konge over en Del af Jylland. See ydermere den udførlige Betragtning i Kembles Beowulf, Fortalen til 2 D. S. XXXVIII fgg. Kongerækken S. XLVII, o. fl. St. Men imedens man saaledes op søger Sagnetes maastee tilfældige Ligheder, maa det heller ikke lades ude af Minde, at Navnet Roe eller Roar findes ved flere danske Kjøbstæder netop i Navnene paa Hovedkilder i disse Kjøbstæders Nærhed.

Kjøbstad, Høks eller Høgekjøbing, men da Kjøbmændene maatte lade Varerne føre derhen paa Bogne, lod Kong Roe Kjøbstaden flytte til Iseffjorden, og opbygge ved de derværende herlige Kilder ¹. Dette Høgekjøbing menes at være nuværende Højby (Høges eller Høveby, Højenes By) i Rorup (Rorup) Sogn omtrent en Mil fra Stranden.

Kong Roe skal have gjort et Tog til England, hvor han ægtede Agn, en Datter af Kong Nordre i Northumberland. Derpaa drog han tilbage til Danmark, og overlod sin Broder Helge dette Rige. Ved Broderskiftet fik han blandt andet en Ring, der blev anseet for en stor Kostbarhed. Efter Søviis Død beklagede Signe sig ofte for sin Søn Hrof, at hun hverken havde faaet denne Ring eller nogen Del af Riget. Hrof drog derfor til Helge og krævede enten Ringen eller en Trediedel af Danmark; men Helge afflog det. Ringen havde Roe faaet, og han vilde vel næppe afftaa den. Saa drog Hrof til Roe, der tog gjæstfri imod ham. Og da Hrof en Tid lang havde været hos Roe, uden at finde Lejlighed til at udføre sit Vrende, sejlede de engang langsmed Kysten. Da bad Hrof om Ringen for deres Slægtstabs Skyld. Roe afflog det. Da bad Hrof om, at han i det mindste maatte see den, om den ogsaa virkelig var saa kostbar, som Ordet gik. Men da Roe rakte ham den, og han nøje havde betragtet den, kastede han den i Havet med de Ord: Det er det dyrebareste Klenodie, jeg har seet; derfor skal ingen af os eje den. Du er en ond Mand, sagde Roe; og han lod ham gribe, og hans ene Fod afhugge, og sendte ham saaledes hjem. Men næppe var Hrofs Saar lægt, førend han sejlede til Northumberland, overfaldt Roe ved et Gjæstebud, og bemægtigede sig hans Lande. Han begjærede endog hans

¹) Annal. Esrom. i Langeb. Script. T. 1, S. 224. Chron. Eriol regis, ff. S. 151. o. ff.

Enke Agn til Egte. Agn, der frygtede for, at hendes Fader ikke skulde være stærk nok til at gjøre Modstand, overtalede denne til at sige Ja, men bad om Frist, indtil hun havde født det Barn, hvormed hun gif frugt-sommelig. Den erholdte Frist benyttede hun til at sende Bud til Danmark, for at bede Helge om Hjælp. Han kom, og fangede Grof. Du er en ond Høvding, sagde han til ham; men jeg vil ikke lade dig dræbe; det er større Skam for dig at leve elendig, end at dø. Han lod hans Arme og Ben bryde, og sendte ham saaledes hjem.

Agn fødte en Søn, Agnar, der blev stor og stærk, og en berømt Viking. Han lod sig vise det Sted, hvor Ringen var bleven kastet i Havet, dykkede to Gange under, uden at finde den, men bragte den tredje Gang lykkelig for Dagens Lys¹.

41. Helge var ærgjerrig og herskesyg, og tilbragte sit Liv under Baaben og Krige.

Den skønne, men frigerste og hovmodige, Dlaf var den Tid Dronning i Sarland. Hendes Færd var som en Hærkonges; thi hun bar Skjold og Brynje, gif gjordet med Sværd og med Hjelm paa Hovedet. Loffet af hendes Rygte kom Helge did med en stor Flaade; thi hun ansaaes for det bedste Kvindelvalg i de nordiske Lande, skjøndt hun ingen Mand vilde ese. At vinde hende var et værdigt Maal for Helges Ærgjerrighed. Han sendte Bud til hende, og bød sig selv til Gæst; og da Dronningen ikke havde Tid til at samle en Hær, tog hun venlig imod ham, gjorde et stort Gæstebud for ham, og lod ham tage Sæde ved Siden af sig i Højsædet. De drak saaledes sammen om Aftenen; men ophidset af Driften frier Helge til hende, og endnu samme Aften vil han holde Bryllup med hende. Gildesmændene ere mange, og Festligheden stor nok til at høj-

¹) Hrólfss. kraka, Kap. 6 10—12.

tideligholde det. Dronningen svarede, at ham vilde hun foretrække for enhver anden Mand, men hun begjærer Udsættelse, indtil flere af hendes Slægt og Venner vare samlede. De vedbleve at drikke ud paa Ratten; hun fortryller ham med sin Mildhed og Venlighed, og forøger Virkningen af Drikken med bedøvende Urter. Endelig bringes han til Sengs, og falder strax i Søvn; nu rager hun Haaret af hans Hoved, smører Hovedet ind med Tjære, og befaler sine Mænd at stikke ham i en Skindsæk og bære ham ombord. Hans Folk bildte hun ind, at deres Herre allerede havde begivet sig til sine Skibe, for at benytte den gunstige Vind. Halvdrufne begjave de sig til Skibene, og finde omsider deres Konge i Sækken. Men paa samme Tid høre de Lurene lyde paa Landet; Dronningen havde samlet sin Hær om Ratten, og for denne Sinde maatte Hævnen opsættes.

Denne Forsmædelse var for stor, og Helge glemte den ikke. Gemmelig sejlede han atter til Sarland, og lagde sit Skib ind i en Lønvaag. Han havde to Kister med sig fulde af Guld og Sølv, som han lod nedgrave i Stoven; iført en ringe Dragt gik han selv i Land, og traf en af hendes Trælle, hvem han viste Stedet hvor Skatten var nedgravet, som han tilfældigvis havde truffet; og han forærede Trællen et Smykke og en Ring, for at han skulde aabenbare Dronningen Stedet, og bevæge hende til at begjave sig alene derhen. Han havde ikke taget fejl af hendes Gjerrighed. Om Ratten kom hun med Trællen, men blev greben af Helge og hans Folk. Hendes Venlighed forleder ham ikke mere. Han lader hende bringe ombord paa sit Skib, beholder hende flere Nætter hos sig, og avler med hende en Datter, som hun af Had kaldte efter sin Tæve Urfa.

Imedens Helge krige i Østerleden, vorte Urfa op; men Døds, der havde Faderen i Datteren, jog hende fra sig, og satte hende i hendes tolvte Aar til at vogte Hjorden.

Den mægtige svenske Konge Abils landede paa et af sine Løge paa Kysten, øvede Strandhug, og førte Yrsa bort med sig. Indtaget af hendes store Skønhed ægtede han hende. Hun havde allerede levet nogle Aar som Dronning i Sverrig, da Helge bekrigede Abils, forjog ham fra Riget, førte Yrsa bort med sig, og uvidende om deres Slægtskab ægtede hende. Deres Søn var Oldtidens berømteste Konge, Rolf Krake.

Dronning Dløf spurgte, at Helge og Yrsa levede sammen og elskede hinanden med inderlig Kjerlighed. Da Rolf var tre Aar gammel, drog hun til Danmark, og med den vellykkede Hævns Glæde forkyndte hun Yrsa, at hendes Mand var hendes Fader, og hun selv, Dronning Dløf, hendes Moder. Yrsa forkynder Helge det. Lyselevende staar deres rædsomme Skjæbne for dem.

Yrsa drog til Saxland med sin Moder; Kong Abils i Sverrig bejlede atter til hende, og som hans Dronning levede hun i Sverrig til sin Død. Men Helges Kummer var uendelig; han indsluttede sig ganske alene i et affides Udhus, og overgav sig til Fortvivlelsen. Siden søgte han at dæmpe sin evige Længsel efter den Elskede ved Krigstog; ustadig sværmede han om paa Søen fra Folk til Folk; og alle overvandt han, uden at kunne overvinde sig selv¹.

Et Julekveld var Helge gaaet i Land, og laa ene i en Hytte. Det stormede udenfor. Da hørte han noget give sig ynkelig ved Døren, og tænkte ved sig selv, at det var uføngeligt, at lade selv den usleste Skabning staa udenfor, hvor han var i Stand til at hjælpe. Da han luffede Døren op, kom et staffels pjaltet Bæsen ind, som takkede ham

¹) Hrólf. kraka, Kap. 7. 8. 9. 13. 14. Ynglingas. Kap. 32—33. Saxo, lib. 2, S. 28. Flere Sagn have været i Dmløb. Om nærværende Fremstilling see P. E. Müller om Saxe S. 26—28, og Sagabibl. 2 D. S. 501—502.

for sin Godhed. Svøb dig ind i Galmen, Kvinde! og i Bjørnefindet, at du ej skal fryse, sagde Kongen; men Stabningen bad om at maatte dele hans Leje. Hendes Liv besroede derpaa. Skjøndt han sølte en indvortes Gysen, tillob han hende at lægge sig i sine Klæder ved Sengestokken, og vendte sig derpaa fra hende. Urolig kastede han kort efter sine Dine over Skulderen, og saae en yndig Kvinde klædt i Silke. Hurtig vendte han sig om til hende med Venlighed. Og da hun yttrede, at hun vilde gaa, vakte hun derved endnu mer hans Begjer; han vilde først holde Bryllup med hende, sagde han, thi hun havde nu ganstke indtaget hans Sind. Hun samtykkede, og de sov sammen om Natten. Om Morgenens sagde Alfsvinden: Du har nu haft din Villie; lad om et Aar søge efter vort Barn ved dit Skibsnøst! Og hun forlod ham.

Kong Helge var nu i nogen Tid muntreere end før, men glemte snart det foresaldne i Krigens Tummel. Endelig tre Aar' efter kom der ved Midnat tre Mænd ridende til den samme Hytte, hvor Kongen sov. De havde et Pigebarn med sig, og satte det ved Hytten, og Kvinden, som holdt Barnet, sagde, det hed Skuld, og var Kong Helges og hendes Datter. Skuld vorte til, og yttrede snart sit grusomme Sind. Men Helge søgte paa ny at glemme sin Sorg paa Krigstoge.

Helge tilfattede endelig Livet paa et af sine Loge. Rolf Krake var da otte Aar gammel. Orsa kunde han ikke glemme, ikke undvære Synet af hende. Han besluttede at bortføre hende. Han drog til Upsal. Abils modtog ham med forstilt Venlighed, og gjorde et Gjæstebud for ham, men tænkte paa at overfalde ham med Svig. Helge tog til Gjæstebudet med hundrede Mand. Orsa modtog ham med Ærbødighed, og søgte at forsone Kongerne med hinanden; men Helge blev saa glad ved hende, at han ikke havde Tanke for noget andet, og stedse søgte at være hende

nær og at tale med hende. Ved Afreisen gav Adils ham kostelige Gaver, Guld og Kostbarheder, men han agtede at tage dem igjen. Han havde tolv Berserker, der tjente ham til Landværn. Da Helge vilde vende tilbage til sine Skibe, blev han overfalden af Berserkerne og næsten en hel Krigshær, der havde lagt sig i Baghold. Han faldt der med hele sit Følge. Men Dronning Orsa blev aldrig glad mere ¹.

42. Efter sin Faders Død blev den unge Rolf om trent Aar 600 tagen til Konge i Lejre. Han holdes for den berømteste af de hedenske Konger; især prisste Oldtiden hans Ydmygghed, hans Tapperhed og hans Gæmildhed, alle tre kongelige Dyder; og hans Død er et uforgjængeligt Minde.

Kong Rolf var endnu kun ung og smækker af Bært, da en liden og fattig Svend, ved Ravn Bøgg eller Wigge, kom ind i hans Hal, og betragtede ham med Opmærksomhed. Hvad mener du, min Svend! sagde Kongen, siden du saa nøje tager mig i Ojesyn? Hjemme, svarede Bøgg, hørte jeg sige, at Kong Rolf i Lejre var den største Mand

¹) Hrólfss-kraka, Kap. 15—17. Ynglingas. Kap. 33.

Efter Sare var Stulds Moder en Pige Thora fra den lille D Thors eller Thurs ved Svendborg; efter de senere Krøniker (Annal. Esrom. hos Langed. T. 1. S. 225. o. fl.) en Datter af Rolf Karl paa Laaland; men baade hun og hendes Fader bleve begravne paa Thors. Men Stulds overnaturlige Herkomst er fornøden til at forklare hendes Forhold mod Kong Rolf.

Om Helges Død siger Snorre blot, at han døde paa et Hærtog, men ikke at det var imod Adils. Den her fulgte Fremstilling er taget af Rolf Krakas Saga. Den indeholder paa een Gang en mere poetisk Opfatning og Grunden til Rolfs Forhold til Kong Adils.

See ogsaa om Helge Sagnet om Helge Hundingsbane og Sagnene om Danmarks Herredømme.

i Norden, men nu seer jeg en liden Krake sidde i Høfsædet, og ham kalde de deres Konge. Du har nu givet mig Navn, min Svend! sagde Kongen, at jeg skal hebde Rolf Krake, og med Navnet plejer at følge en Gave til Navnefæste. Men jeg seer ikke, at du har noget at give, som det kunde somme sig for mig at tage imod; det er da billigt, at den giver, som har. I det samme tog han en Gulbring af sin Haand, og gav ham. Tusind Tak, min Konge! sagde Bøgg. Men Kongen udbrod: Lidet kan fornøje Bøgg (litlu verðr Vöggr feginn). Bøgg staf Ringen paa sin højre Arm, men skjulte den venstre paa Ryggen. Da nogen endelig blev opmærksom derpaa, og spurgte ham, hvad det skulde betyde, svarede han: O, den venstre Arm stammer sig ved sin Fattigdom, at den er ikke saa smykket som den højre. Rolf hørte det, og gav ham endnu en Ring, ligesaa kostbar som den første. Men da satte Bøgg sin ene Fod paa Bænken, som den gjør, der aflægger Løfte, og sagde: Saa lover jeg saa sandt, at jeg skal hævne din Død, hvis jeg lever. Fra den Tid af tog Kong Rolf ham i sin Tjeneste, skjøndt ingen troede paa, at saa unger en Svend kunde holde saa stort et Løfte.

Tilnavnet Krake betyder, som Saxe bemærker, en smal Træbul med halvt stærkede Grene ¹.

¹) Snorraedda i Skáldskaparmál 43, S. 150—151. Saxo, lib. 2, S. 31. Hrólfs. kraka, Kap. 42. Arngrimi Supplem. Begivenheden med Bøgg forefaldt efter Rolf Krakas Saga i Sverrig, efter Edda og Saxe derimod i Lejre (Sagabibl. 2 D. S. 512). I ovenstaaende Fortælling ere de karakteristiske Træk samlede fra alle tre Kilder.

Efter Saxes Udtryk er Krake en Træbul, som man kan sige op ad paa de stærkede Grene, saa at derved sigtes til Rolfs smalktre Legeme, der endnu ikke var udvoret. I Rolf Krakas Saga derimod gives Bøggs Ord saaledes, at der især maa tænkes paa Kongens Afsyn: punnleitr er þessi mæðr ok nokr kraki i

Kong Rolfs berømmelige Rygte kaldte snart anseelige Kjæmper til hans Hird. Blandt dem vare de svenske Brødre, Svibdager og Veigader og Hvitsfert, der først havde fristet sig i Manddoms Gjerning ved Kong Abils' Hird; og en norsk Kjæmpe Bødvar fra Dypdalene. Og fremmed Dyrstighed og Daad kaldte selv den sællandske Bondedreng frem til Stordaad.

Saa fortælles blandt andet, at da Bødvar var paa Vejen til Lejre, kom han ind til en fattig Bonde, hvis Hustru beklagede sig over de Drillerier deres Søn, den unge Høtt, maatte lide af Rolfs Kjæmper. En Dag var han gaaet til Kongeborgen, for at slemte sig, men da havde Kongens Kjæmper sat ham i en Dyrge Ben, og morede sig med at kaste de afpillede Knokler paa ham. Hun bad derfor Bødvar, naar han nu kom til Hirden, at lønne den Gjæstfrihed, de havde vliift ham, med at staae deres Søn. Bødvar drog til Lejre, satte sin Hest i Stalden, og gik ind i Hallen, hvor han satte sig yderst. Snart mærkede han, at noget tumlede sig henne i et af Hjørnerne, og saae en sort smudsig Haand komme frem af en stor Bendyrge. Han gik hen, og spurgte, hvo det var og hvad han tog sig for; men Høtt svarede: Jeg hedder Høtt, og gjør mig en Skjoldborg. Glendig er du i din Skjoldborg, sagde Bødvar, og trak ham frem. Da gav Drengen sig ynkelig, at nu var hans Skjoldborg forstyrret, som skulde beskytte ham mod alle

andltinü. I Uppsala-Edda hedder det derimod: konungr var ungr, grannleitr á vöxt (Snorra-Edda, Hafniæ 1852, 2 D. S. 360). Andre oversatte Ordet kraki ved truncus eller pusio eller cornix; see Gram in Meursium S. 27—28, Arngrimi Supplem., hvor det forklares ved cornix, Müllers Sagabibl. 2 D. S. 512. I det norske Almuesprog betyder Krage en tør Træstamme med krumme og knudrede, afvistede Grene, eller ogsaa blot såadanne Grene (Keilhau, Rejse i Ost- og Vest-Finmarken). Betydningen har saaledes holdt sig i Danmark og Norge.

Kjæmpernes Bentast; men Bødvar lovede, at nu skulde han ingen mere behøve. Han førte ham ud, vaskede ham ren, gik derpaa tilbage til sin forrige Plads, og satte Høtt ved Siden af sig. Det blev Aften, og efterhaanden fyldtes Hallen. Kolf's Kjæmper saae paa Høtt, der nu var kommen til at sidde paa Bænk; men denne skaly over hele sit Legeme. Han vilde vende tilbage til sin Bendynge, men Bødvar holdt fast paa ham. Under Maaltidet begyndte Kjæmperne deres gamle Uffit. Først kastede de sinaa Ben og Knokler paa Høtt og Bødvar; men endelig saae Høtt, hvorledes en stor Knokkel blev drevet hen imod ham, og skreg højt. Bødvar greb den i sin hule Haand, og kastede den saa eftertryffeligt tilbage paa den Kjæmpe, der havde udsendt den, at han fik sin Bane deraf. Nu kom der stor Brede og Stræk over Hirdmændene. Rygtet om det skete kom for Kolf, der, efter at have hørt Sammenhængen, begav sig til Hallen, badlede sine Hirdmænds Uvæsen, som han saa tit havde irettesat dem for, og gav Bødvar den Dræbtes Blads. Bødvar bad, at Høtt maatte blive hans Sidemand; og Kolf tillod det, da han ikke vilde spare sin Rab paa ham, skjøndt han troede hans Tjeneste kun vilde bringe liden Gæder. Men ved Juletid dræbte Bødvar en Bjørn, og lod Høtt drikke af Dyrets Blod og spise af dets Hjerte. Og nu forsvandt hans Frygtsomhed, og han rædedes end ikke for Bødvar selv. Kong Kolf, som bemærkede denne Forandring, sagde, at han derfor ikke mere skulde hedde Høtt men Hjalte.

Iblandt sine Kjæmper havde Kolf især tolv Berserker, der overgik alle i Manddom. De havde for Skik, naar de havde været paa Tog og kom hjem, at gaa først hen for Kongen, og derpaa for hver Mand i Kongens Hal, og at spørge om han turde ligne sig med dem i Tapperhed? men ingen vovede da at ligne sig med dem. Lidet nærmede sig, da de kunde ventes. Da Bødvar hørte dette fortælle, sagde

han, at det maatte være ringe Mænd Rolf havde, naar alle skulde føre saa fejge Ord i Munden for hans Berserker. Disse kom endelig et Julekveld. Kong Rolf sad ved Bordet, Hallens Døre sprunget op, og indtraadte de tolv Berserker, graa af Jern, men skinnende som om man saa paa en Isflage. De gik langsmed Hallen, først hen for Kongen, og hilste ham, derpaa fra Mand til Mand, og endelig til de tvende ny Kjemper; og Formanden spurgte Bødvar, om han tør maale sig med ham i Tapperhed. Bødvar svarer med at rejse sig, gribe ham i sit fulde Harnisk under Armen, og saaledes kaster han ham hovedfulds til Jorden, hvor han blev liggende med brudte Ben. Hjalte havde imidlertid den samme Leg for med en anden. Rolf rejste sig i Højsædet, bød Stilhed, og forligede dem saaledes, at Berserkerne maatte erkjende Bødvar og Hjalte for deres Overmænd, men al indbyrdes Strid skulde under Livsstraf ophøre; thi, sagde Kongen, ville I indlægge eder Gæ, saa vinder den ved at bekjempe mine Fjender. Bødvar fik nu Plads ved højre Side af Kongen, og næst ham Hjalte. Kong Rolf gav ogsaa Hjalte Tilnavnet den Hugprude (den Højmodige) formedelsk den Dannelseshed, han nu viste i sin Omgang med Hirdmændene, der før havde haft ham til Spot; Bødvar, der ved sin overordenlige Styrke kuede Berserkerens Overmod, fik Tilnavnet Bjarke (den Egstærke). Paa Kongens venstre Haand sad Brødrene Svipdager, Hvittfert og Veigader; dernæst de tolv Berserker, og endelig langs paa begge Sider af Hallen Kongens øvrige Mænd¹. Foruden dem, som tjente i Kongens Gaard, og gik for Borde, vorte tilfødt de egenlige Hirdmænds Tal til 800, der daglig spiste med Kongen; og hver Dag skal der ved hans Hird være blevet forteret 60 Drer og 200 Faar.

¹) Hrólfss. kraka, Kap. 33—37. 49. Saxo, lib. 2, S. 30—31. jf. Müllers Sagabibl 2 D. S. 508—509.

Kong Ingilbs Søn Agnar, en berømt Viking, friede til Rolfs Søster Ruta. Ingen turde gaa i Kamp med ham, uden Bjarke. Som den fornemste fik Agnar det første Hug, og fløvede med sit Sværd Bjarkes Hjelm, men det gled ned ad Hjelmaabningerne, og sprang itu. Da satte Bjarke sin Fod imod en Træstub, løftede sit Sværd Løve, og gjennemborede sin Fjende; men Agnar gik leende i Døden. Bjarke fik Rolfs Søster Ruta til Hægte ¹. Is-lænderne nævne derimod to Døttre af Rolf, Skur og Driva, og sige, at Bjarke fik den sidstnævnte til Hægte ².

En Konge som Rolf maa have ført mange Krige; det er sandsynligt, at han krigede med Danmarks nærmeste Naboer mod Syden, med Angler og Særer. Der tales ogsaa om den Sejer han vandt over Rerek, en Søn af den gjerrige Bøse, Konge i Angel ³; og om hans Krige med Sæerne ⁴. Men udførlig udbreder Sagnet sig kun over hans Forhold til Kong Adils i Sverrig.

Adils havde Krig med Kong Ale i Norge; de stæv-
 nede hinanden til Slag paa Søen Bæner. Kong Adils sendte Bud til sin Maag Kong Rolf, bad ham om Hjælp, og lovede at give hans hele Hær Sold, medens den var paa denne Færd; nemlig hver af Berserkerne tre Hund Guld, hver af de andre Krigere tre Mark Sølv, og Kongen selv tre svenske Kostbarheder, hvilke han vilde vælge. Rolf kunde ikke selv drage afsted, formedelst den Ufred han havde med Sæerne, men sendte Kong Adils sine tolv Berserker. Blandt dem vare: Bødvar Bjarke, Hjalte hin Hugsprude, Hvitserk hin Hvate, Bøtt, Bidsete, og Brødrene

¹) Saxo, lib. 2, S. 30—31; jf. Müllers Sagabibl. 2. D. S. 503.

²) Hrólfss. kraka, Kap. 22. 37.

³) Saxo, lib. 2, S. 34.

⁴) Snorraedda, S. 152; jf. Müller om Sæer, S. 28.

Svæpbager og Deigaber. I Slaget, som blev holdt paa den tilfrusne Bænersø, faldt Kong Ale og en stor Del af hans Hær. Kong Adils tog den faldne Konges Hjelmschildeskin og hans Hest Ravn. Da krævede Rolfs Berserker deres Sold, og til deres Herre de tre Kostbarheder: Hjelmen Hildegalt, Brynjen Finnslev, som ingen Vaaben kunde bide paa, og Guldringen Sveagris, som havde tilhørt Adilses Forfædre. Men den gjerrige Adils afflog dem Kostbarhederne, og betalte dem heller ikke Solden¹.

Rolf drog selv til Sverrig, hvad enten det nu skete, fordi Adils ikke havde holdt sit Løfte, eller efter Bjarkes Opmuntring, for at kræve sin Fædrearsv hos Kong Adils, eller efter Ursas Indbydelse. Med Rolf fulgte hans tolv Berserker og hundrede Mand. Paa Vejen, fortælles der, kom de til en Bonde, der kaldte sig Kane, i hvis Hytte de tog ind for at overnatte. Han tog vel nok imod dem, og lovede, at der ikke skulde mangle dem noget, thi han havde før seet mange Mænd hos sig; og alt hvad de end spurgte ham om, saa vidste han Bæst paa alt, saa de forundrede sig over hans Visdom. Men han satte deres Udholdenhed paa stærke Prøver. Thi om Natten, da de havde lagt sig til at sove, vaagnede de ved, at de frøs saa stærkt, at Lænderne klappede dem i Munden. De sprang alle op, og trak Klæder og hvad de ellers kunde faa over sig, undtagen Rolfs Berserker, der kun beholdt de Klæder de havde paa; men alle frøs de. Om Morgenen spurgte Bonden dem, hvorledes de havde sovet, og Bjark, der ikke vilde lade sig gaa paa, svarede: Godt. Men Bonden vendte sig til Kongen, og sagde: Jeg veed, at dine Hirdmænd have fundet det noget svalt i deres Sovestue; men hvorledes ville de kunne udholde de Farer, Kong Adils vil forsøge dem med, naar de krympe sig ved en Smule Kulde; jeg raader

¹) Snorraedda, S. 151—152. Ynglingas. Kap. 33.

dig derfor at sende Halvdelen af dine Mænd hjem ; det er ikke Mængden, som gjør Udslaget. Kongen fulgte hans Raad, og drog videre. Men næste Aften kom de til en anden Bondegaard: og det forekom dem, at det var den samme Bonde, der tog imod dem der. Her vaagnede de om Natten med en saa uldelig Tørst, at de næppe kunde røre Tungen i Munden ; de stod op, og gik hen til en Kande Vin, som stod der, og læstede deres Tørst. Om Morgenen dablede Bonden deres ringe Udholdenhed, at de behøvede at staa op om Natten for at drikke, som det var Børn. Der opstod et stærkt Uvejr, og de bleve der Dagen over ; men om Aftenen, da der blev gjort Ild for dem, fandt de det saa uldelig heft, at de alle sprang bort fra Ilden, undtagen Rolf og hans Berserker. Efter Bondens Raad sendte da Rolf sine øvrige Mænd hjem, og tog kun sine tolv Berserker med sig, hvis Udholdenhed var prøvet og havde bestaaet.

Rolf og hans tolv Kjemper kom til Upsal, men uden Lejde. Hans Moder Orsa tog med Glæde imod ham, og fulgte ham hen til et Herberge, ikke til Kongens Hal. Der vare gjorte store Ild for dem, og Drik blev fremsat. Da kom nogle af Adilses Mænd ind, kastede endnu mere Brænde paa Ilden, og gjorde den saa stor, at Klæderne begyndte at brænde paa Rolf og hans Følge, der blev ganste omringet af den. Vi vilde kun erfare, sagde Adilses Mænd, om det er sandt hvad der siges, at Rolf og hans Berserker hverken sky Ild eller Jern. Da sprang Rolf op, og alle de andre, og han raabte:

Dge vi Ilden
i Adils Huse,

og i det samme kastede han sit Skjold paa Ilden, og sprang over den paa det brændende Skjold, og sagde:

Ej den skyer Ild,
som over den springer.

Saa gjorde ogsaa den ene efter den anden af hans Mænd; og da de vare komne over, grebe de dem, der havde forsøgt Ilden, og kastede dem i den.

Nu kom Orsa ind, og gav Rolf et Dyrhorn fuldt af Guld, blandt andet var Ringen Sveagris deri; men hun advarede dem tillige om, at Adils vilde overfalde dem, og bad dem ride bort. De sprang paa deres Heste, og rede ned paa Fyrismarkerne; men da saae de, at Kong Adils med hele sin fuldtvæbnede Hær red efter dem. Da tog Rolf noget af Guldet oven i Hornet, og saae det overalt omkring paa Bejen; men de Svenske, som saae det, sprang af deres Heste, og hver tog hvad han kunde faa. Kong Adils befalede dem at ride til, og red selv stærkt; hans Hest Slungner var en fortræffelig Rønder. Da Rolf nu mærkede, at Kong Adils var kommen ham nær, tog han Ringen Sveagris, kastede den hen til ham, og bad ham ikke forsmaa Gaven. Men Ringen faldt paa Jorden, Kong Adils red hen til den, tog den op med sin Spydsod, og lod den løbe op ad Skafet. I det samme drejede Rolf sig om, og saae at Adils bukkede sig. Da raabte han: Svinbøjet har jeg nu den mægtigste Svensker (svinbeygt hefi ek nu þann er ríkastr er með Svium). Saa skiltes de. Guld kaldes deraf hos Skjaldene Krakes eller Fyrismarkerne Sæd (sáð kraka eða Fyrisvalla).

Rolf red hjemad med sine Mænd; og da Ratten faldt paa, kom de til en Gaard, hvor Bonden Rane atter tog imod dem. Han viste dem al Gjæstfrihed, og sagde, at Udfaldet af deres Rejse var ikke meget forskjelligt fra hvad han havde spaaet. Han tilbød Kongen nogle Vaaben, Skjold, Sværd og Brynse; men Kongen fandt noget uhyggeligt ved dem, og vilde ikke modtage dem. Bondens Bryn mørknedes; han vilde ikke tage dem tilbage. Nu maatte de ride videre; og de gjorde det, endog uden at byde ham Farvel. Men de vare ikke komne ret langt bort, førend

Bjarke gjorde den Bemærkning, at de uden Tvivl havde handlet som Daarer, og berøvet sig selv Sejeren; hin Bonde var enøjet, og det var visseelig Odin hin Gamle. Hurtig vendte han nu om tilligemed Svipdager; men baade Gaard og Gubbe vare forsvundne. Det hjælper ikke at lede efter ham, sagde Rolf, da de kom tilbage; Skjæbnen raader for hver Mand's Liv, og ikke hin onde Mand¹. Her stue vi

¹) Hrólfss. kraka, Kap. 38—46. Snorraedda i Skáldskaparmál 43, S. 152—153. Ynglingas. Kap. 33. Saxo, lib. 2, S. 29—30. Jf. Müller om Sare, S. 29—30 og Sagabibl. 2 D. S. 509—513.

I nærværende Fremstilling er det mytiske Træk beholdt om Dypheldet hos Odin eller Bonden Kane, der rimeligvis i selve Oldtiden blev antaget for Aarsagen til Rolfs voldsomme Død, og begrundes ved Verset hos Sare S. 37, hvor Bjarke truer Odin (jf. Müller om Sare S. 31).

De fleste øvrige Træk i Rolf Krakes Saga er derimod for smagløse og saa aabenbar senere Tilbøjninger, til her at optages; saasom om Kong Adilses Galt, og endnu flattere Tilfætninger. Selve Tonen i Sagaens Fortælling vidner om dens senere Oprindelse.

Hos Sare forekomme Hovedtrækkene, men næsten i alt noget fordrejede. Her sidde Rolf og hans Kjemper i Adilses egen Hal; Rolf satte sig hos Yrsa, og Adils sagde: det er ikke passende, at Broder og Søster sidde sammen; men Rolf svarede: det er sømmeligt, at Sønnen omfavner sin Moder. Gæsterne spurgte Rolf, hvad han holdt for den største Tapperhed? Han svarede: Taalmodighed. Og da de spurgte Adils, hvilken Dyd han især vilde lægge Vind paa? sagde han: Gæmtilthed. Hverpaa følger da Fortællingen om Rolf, hvorledes han satte sig ved Ilden, holdt sit Skjold for sig imod Heden, og derved aflagde Prøve paa sin Taalmodighed; men en af Dronningens Viser, der saae hvor haardt han trangtes af Ilden, løb af Wiedynk til, trak Hanen ud af et Vandkar, og saaledes slukkede den. Langt fljønnere, friere og udtryksfuldere er dog Islændernes Fortælling om Rolf, der kaster sit Skjold paa Ilden, og springer over den.

Fýrisvellir ved Fýrisá er nuværende Fyrisvald, en Slette ved

Brøsten i Rolfs høimodige Sind; han og hans Kjemper troede paa sig selv og deres egen Styrke. Hen over deres Død gif den hævnende Magt.

Der henrandt en lang Tid. Rolf levede i Fred og Ro; alle hans Skattefonger viste ham Lydighed, og ingen Fare truede Danmarks Grændser. Men i hans egen Slægt laa Spiren til dens Undergang.

I hver en Skabning, Jordens Skjød ernærer,
er der et Dødningsuhr, der stadig banker;
i Spiren ligger det, at den fortærer
sig selv, og avler mørke, tunge Tanker.

Dg Sindet bygger sig sin egen Bolig,
et Hjem af Muld, som det kun eftertragter;
da virke de usynligen, men trolig,
de ubønhørlige, de evige Magter.

Rolfs Søster Skuld, fra Fødselen af hans Fjende, var bleven gift med Hjarvard (eller Hjartvar), Konge paa Nland¹. Hende var det et bestandigt Nag, at hendes Mand skulde være hendes Broders Undermand og yde ham Skat. Hun vedblev at egge ham til Træfsald, til at gjøre sig uafhængig, til at overfalde Rolf, til at fælde ham. Fra den ringere Tanke steg hun til den højere, naar først den foregaaende var bleven fortrolig. Dg Rolfs Kjemper, der ikke længer behøvede at frige, gave sig hen til allehaande Lege og Kvindefjærlighed; og gjorde saaledes Udsførelsen ikke blot tænkelig, men tiltalende. Først maatte da Hjar-

Gammel-Upsal med nogle hundrede Grabhøje (Lunelds Sver. Geogr. 1 D. S. 116). Til Guldet's Benævnelse såd Fyrisvalla alluderer ogsaa Sare i Sangen lib. 2, S. 35 med de Ord: qui Sirtvallinos (læs Firivallinos) auro conseverat agros.

Som Kjemper ved Rolf den Gamles Hof nævner Hyndluljød Str. 24 Brodd og Hørve, der ikke forekomme i de senere Kilder

¹) Arngrimi Supplem.

vard bede Kongen, at de i tre Aar maatte sidde inde med Skatten, og saa yde den paa een Gang. Rolf tillod det. Men Mellemtiden benyttede Skuld til at samle en Hær af Krigere og af Udaadsmænd, til at øve Seid, og at gjøre alle de Forberedelser, hvorved det paatænkte Overfald kunde lykkes. Kongen og hans Kjemper, der ingen Fare ane, overgibe sig imidlertid til Fredens Glæder.

Med Juletider komme Hjarvard og Skuld under det Foregivende at ville betale Skatten. De føre en Hær med sig. Men Kongen, der har ladet gjøre store Forberedelser til Julen, tænker kun paa at vise sit Gødsind og sin Gæstmilddhed mod sine Fremmede. Derfor fatter han heller ingen Mistanke, end ikke da, da hans Eroger og Søster rejse deres store og lange Telte udenfor Borgen, og skjøndt deres hele Færd mere har Udseende af et fjendtiligt Hærtog end af fredelig Komme, og de havde ført mange Bogue med sig fulde af Hærflæder og Vaaben.

Den mørke Nat dækker Lejre, og i Nattens Mørke lurer Forræderiet. Hjalte hin Hugprude gif hen til sin Frille; han mærkede nok, at det ikke saae fredeligt ud under Hjarwards og Skulds Telte, men han gjorde sig ingen videre Betænkning derover, og begav sig rolig til Sengs. Efter nogen Tid vaagner han op, og seer ud, og finder Borgen omringet af fyllkede Skarer, Bannere opsatte, og det bliver ham klart, at der er Ufred forhaanden. Strax søger han hen til Hallen, for at vække Rolf og hans Kjemper. Det er i Dagbrækningen, og han kalder dem til Vaaben med hine igjennem alle Aarhundreder gjentagne. Ord:

Dagen er oprunden,
fuse Hanens Fjedre;
Tid det er for Helte¹
Hærdaad at øve.

¹) hos Sare proceres.

Vaagner op, o vaagner,
 Venne-Hoveber!
 Alle I ypperste
 Edlingens ¹ Følge!

Haar hin Haardsføre!
 Haandsnare Rolf!
 Gode Kjemper,
 som aldrig fly!
 Jeg vækker eder ej til Vin
 eller Bivs Tale,
 men til hin haarde
 Hilde-Legen.

Dg nu sprang op hin haardsføre Haar og Rolf den haandsnare Skytte, Svipdager og Belgader og Hvitsert hin Hvate, Hafflang, Haardresfil og Hake hin Frækne, Bøtt hin Stærke og Starolf; den ellefte var Hjalte hin Hugprude, der saaledes vækkede sine Staldbrodre. Men sidst vaagnede Bødvar var Bjarke, og sprang op fra Lejet, hvor hans Hustru Ruta hvilede ved hans Side; og han raabte til sin Skosvend:

Rap dig, min Gut!
 Gnist pust i Lue!
 Klam Haand i Kamp
 ej kryster Sværdet.

I midlertid vedblev Hjalte at opmuntre Kjemperne, der samlede sig:

Gavmild Konning
 gav sine Mænd
 Fenjas Arbejd,
 Fofners Leje,

¹) Kong Rolf. Adils navnes ikke hos Saxe; heller ikke havde disse Berserker alle været hos ham; jeg læser derfor: adils of sinnar.

Glaferø Glandsløv,
 Granes Byrde,
 Drypners Dug
 og Dun for Drmen ¹.

Gjæv Fyrste gav
 og Gjæster finge
 Sifs Haarlokker,
 Haandens Is,
 Mardølls Taarer,
 Tvungen Oddebod,
 Ides Glandsord
 og Dgers Lue ².

Hæderlig smykkede
 Heltene ginge,
 Odlingen ³ yded
 Arv efter Thjasse ⁴.
 Mere end Mjoden,
 modige Hjærter,
 kampsjærv Konge
 Kjemperne gav.

Derfor skal ingen
 angstes i Strid;
 Bryst imod Bryst
 brydes Drne ⁵.
 Derfor skal alle
 Odlingen følge,

¹) Lutter Omstrivninger paa Guldet.

²) Ligeledes lutter Omstrivninger paa Guldet.

³) Kongen. ⁴) Guld.

⁵) Undverdir klóask ernir. *Certamina prima fronte gerunt aquilæ.*

bluse i Kamp
og blegne for Kongen.

Ogsaa Kong Rolf var sprungen op. Uforsædet havde han samlet sine Krigere om sig i Kongehallen. Den bedste Drif lader han fremtage, og sidende i sit Højsæde minder han sidste Gang sine Kæmper om, at det for ingen Attraa er værd at leve, uden for den at mindes af Efterlægten. Derpaa gaar han, bevæbnet med sit Sværd Skofnung, for at kræve Skatten af Hjarvard og Skuld. Paa begge Sider af ham i lange Rækker hans Berserker og Hirdmænd, den fjeldneste Skare, der nogenstinde saaes i Danekongens Hal. Kun Bjarke er ingensteds at finde. Og imedens Rolf selv gaar frem tæt bag sit Mærke, og hans Kæmper omringe ham, og Hirdmændene danne en utallig Skare, alle sægtende for Konge og Arne, vedbliver Hjalte:

Brynjen brister,
brydes Sværde,
Staalet slider
slebne Hjelme;
glad, som til Gilde,
ganger Kongen,
høder og hugger
med Hænder begge.

Skofnung skærer
skagende Panser,
glitrer og gjalder,
Gøter skælve.
Thi hugprud Konge
kløver sin Fjende,
men viser Benner
Bej til Hæder.

Ful og forræderst
 færdes Hjarvard,
 sniger som Snog
 i Slagets Bugter.
 Skuld hin onde
 mod egen Broder
 sin Mand har hidset
 med Haadingsord.

Hæv dit hvide
 Hoved, Ruta!
 See, hvor de vege
 Baaben støves!
 Slagne ligge
 Lejres Helte,
 og Fjende-Flokte
 fylde Borgen.

Men under Kampen saae Hjarvard og hans Mænd, at der gik en stor Bjørn fremmest foran Rolfs Kjemper, og altid nærmest det Sted, hvor Kongen stred. Han dræbte flere Fjender med sine Kløer, end fem andre Kjemper havde kunnet med Baaben. Hverken Hug eller Studvaaben bide paa ham, men han omstyrter baade Mænd og Heste i Hjarwards Hær, og knuser alt hvad der kommer ham nær under sine Tænder. Det var Bjarkes Fylgie, der stred medens hans Legeme syntes at slumre.

Hjalte, der endnu stedse savnede denne sin kjæreste og djarveste Staldbroder, gik tredie Gang til hans Hus, men fandt ham her siddende ørkesløs som en Dødning, og udbød:

Sover du nu?
 Svigter din Konge?
 Bølvise Bjark!
 Borgen er tagen.

Kom! lad os Lokes
 Lænker bryde,
 og Bjørnene brade
 i bragende Luer!

Hvo er som Kongen
 paa Kampens Dag?
 Hvo er som Rolf,
 der Heret fældte?
 Ej mer end Aste
 han agter Guld;
 kun Gren han elsker
 og Eftermælet.

Frodes Frænde
 paa Fyrisvald
 Spanger strøde
 for Svenske Drotten.
 Nu han trænges
 af Tryllebaaben.
 Dvæler end du,
 daadfulde Bjarke!

Dvæler du end
 som en Dødning, Bjarke!
 naar Darrene ¹ dryppe
 af Daneblodet?
 Vil du vækkes
 af Bindens Broder? ²
 Rolf, din Konge,
 i min Røst dig kalder.

Men Bødvar stod op, stønnede før han ret kom til
 sig selv, og svarede:

¹) Spyd.

²) Ilden.

Aldrig før
 jeg fejs har styet
 Jld og Jern
 i Baabenbrag;
 Jld kun sjelden
 end jeg fristed,
 Jerngang tit
 i aarle Slag.

Fro min Raag
 jeg fulgte. Agnar
 Høding ¹ paa
 mit Hoved brød;
 Midjen Snyrter ²
 skar ham over;
 Helten lo
 i lette Død.

Hel utidig
 vakte du mig;
 mægtig fogler
 Mørkets Gan ³;
 her med mer
 end Mænd vi stride;
 men Urdes Ord
 ej ændres kan ⁴.

Derpaa gaar Bedvar i Kampen, men Bjørnen var for-
 svunden; og stedse mere begynder Slaget at tynges for
 Rolfs Mænd. I sit sorte Telt sidder Dronning Stuld paa
 sit Sejdhjal, og galdrer. Den klare Dag omstiftes til mørk

¹) ²) Sværdeavne. ³) Trolddom.

⁴) Urdar ordi kveðr engi mædr, Stjarnens Beslutning kan ingen omstifte.

Nat. Forgjæves stribe Rolfs Kjemper, thi stedsse flere og flere strømme Fjenderne frem, og hvor mange der end fældes, saa kjendes ingen Formindskning paa Hjarvards Hær.

Da raabte Bøddvar:

Lader Brynjer
løse falde!
Kaster skjøre
Skjold paa Ryg!
Lad kun Bunders
Balslang ¹ gjalde!
Mod, ej Brynse,
Bryst gjør tryg.

Haard er Skuldes
Hær; de Dødes
valne Lig faa
Liv paa ny;
og den milde
Morgenrødes
Straaler dækker
Dunkle Sty.

Drug og døf ²
er Draugers ³ Skare,
stummel følger
Skuldes Hær;
Nattens onde
Aander fare
tavse frem
med Tryllespær.

Den er brodne,
Brynje fløvet,

¹) Sværdet.

²) mørk.

³) Dødnings.

haardest Høs ¹
 i Hælter flakt;
 Saar faar jeg,
 i Kampen prøvet,
 tre for eet
 ved Trolddoms Magt.

Hvor er Gøters
 grumme Fører?
 Jeg ham afhug
 Haand og Fod;
 men med eet
 sig atter rører
 Fod og Haand,
 og han opstod.

See, o Rolf!
 din dyrebare
 Helteslot gif
 hen til Hel;
 kun højbaaren
 Høvdingstare
 Genter hun, ej
 Ty og Træl ²

Hvor est du,
 o hør mig, Hjalte!
 hvor est du,
 som vakte mig?
 Du, som forhen
 seig mig kaldte!

¹) Hjernefal.

²) Non funera plebis Pluto rapit (&c.), hos Saxe.

Svar! Jeg nødig
nider dig ¹.

Hjalte svarede igjennem Kampens Bulder, omgivet af Lig
som af en Bognborg:

Her staar Hjalte,
høj i Kampen;
højere hvælver
sig Valens Lig.
Vi skal i Aften
Dvin gjæste;
aldrig mit Dje
saae Under større.

Da blev Bjarke som rasende; fortvivlende om Kampen
udæffede han selve Kampens Aand, der nægtebe dem Sejer;
og i det han som en Hval skjød sig igjennem Fjendens
tætteste Klynger, raabte han, spejdende med lynende Øjne
til alle Sider:

Mange Mægtige
mødtes i Kampen;
men Dvins Afsyn
jeg ikke stuer;
skjøndt ful og falsk
han farer i Dampen
af Blodvalens Bølger
og Borgens Luer.

Kryfte ham, kvæle
den utro Løgner
vil jeg som Bildkatten
Bæggens Bebygger ².

¹) kalder dig Niding. Em ek eigi vanr at hallmæla mönnum,
siger Sagarn. ²) Musen.

Viser mig Vættin,
 o Venner! Diner
 du ham ej, Hustru!
 blandt Helhjems Stygger?

Ruta svarede:

Kom med dit Dje
 nærmere hid!
 See gjennem Hanken
 her paa min Arm,
 hvis du vil stue
 mer end i Tanken
 eensøjet Gubbes
 stridsvante Karm.

Da sagde Bjarke:

Ikke jeg seer ham,
 mit Syn har han sløvet,
 hverken hans Karm
 eller snehvide Hest;
 dog usfortøvet
 burde han vise
 Bejen enhver,
 der skal vorde hans Gæst.

Men formildende udbrød Hjalte:

Vil du i Live
 Lykken stue,
 vil du i Døden
 Dærvøhed vinde,
 see op til Himlen,
 til ham som bærer
 Sejer og Held
 i højen Arm.

Kjæmperne samlede sig nu omkring Rolf eller om det
 Sted, hvor han formodedes at være, thi der herskede Uvis-

hed om hans Skæbne. Da udbrød der Luer paa flere Steeder, thi Hjarvard havde tændt Ild rundt om paa Sorgen; og Skuld, der hidtil i Frastand havde styret Trylleskampen, gik selv ind i Striden. De mest udvalgte af hendes Stridsmænd bannede en Kreds om Kong Rolf og hans Kjemper, der omgivne af Røg og Mørke atter bleve fjernede fra Kongen i den hidstige Kamp. Paa een Gang hævdede sig et Raab:

Midgaard usikker
i sit Fæste rokker
som fierløs Rolv.
Slagen ligger
paa Jordens Lokker
hin stolte Rolf.

Alle hans Kjemper havde nu ingen anden Tanke, end at hævne ham og at dø med ham. De bandede sig en Vej igjennem Fjendernes tætteste Fylking. Med bøjet Hoved stirrede Bjarke paa Kongens Lig, og sagde til Hjalte:

Broder! imedens
Livet forundes,
eet lad os attraa:
med Hæder at dø!
Naar vi har stredet,
her ved vor Konges
Lig lad os hvile,
du ved hans Fødder,
jeg ved hans Hoved,
Det har vi lovet.

Da skal de see,
naar Valen de spejde,
at vi ej svigted
Løftet vi gav.

Slide vort Kjøb
 maa Ravne og Orne,
 naar kun vi falde
 tro mod vor Herre,
 tro mod vor Drot.
 Hviles da godt ¹.

Dg saalunde endtes det gamle Bjarkemaal eller Hústarla-hvat, der endnu kunde mindes i Saxes Dage ².

Alle Rolf's Mænd vare faldne, tro indtil Døden. Bøgg var alene i Live. Glad foranstaltede Hjarvard et stort Gæstebud, for at fejre sin Sejer. Med Beundring talede han om Kjempernes Trofskab mod Rolf, og beklagede, at ikke en eneste var tilbage, som han kunde tage i sin Tjeneste. Da hørte han, at Bøgg endnu levede, lod ham kalde, og lovede ham Guld og Ære. Bøgg samtykkede i at blive hans Mand. Men da Hjarvard rakte ham Sværdodden, for at han paa den skulde sværge ham Trofskab, raabte Bøgg, i det han greb Hsaltet, at saalunde plejede Rolf at række Sværd til sine Mænd; og i det samme gjennebornede han Hjarvard, hævnede saa sin Konge, og opfyldte sit tidlige Løfte. Jublende gif han derpaa i Døden, og styrkede sig i Spydene, da Hjarwards Mænd bare Vaaben paa ham. Paa samme Dag fik og mistede Hjarvard Riget. Ved Stuld dvæler ikke Mindet ³.

¹) Hrólfss. kraka, Kap. 23. 47—52 og Brot Bjarkamála enna fornu. Fóstbræðras. Kap. 48. Saxo, lib. 2, S. 31—38.

²) Hans Ord ere: Hanc maxime exhortationum seriem idcirco metrica ratione compegerim, quod earundem sententiarum intellectus Danici cujusdam carminis compendio digestus a compluribus antiquitatis peritis memoriter usurpatur.

³) Saxo, lib. 2, S. 38. Hentydning til Bøggs Daad findes ogsaa i Hrólfss. kraka, der lader Rolf blive hævnet af de for Resten fabelagtige Kjemper Elgfrøde og Thorer Hundfod, med det Til-

Over Kong Rolf blev opkøbt en Høj, og hans Sværd Skofnung lagt hos ham; ligeledes over hans Hjemper¹. I det tiende Aarhundrede opbrød Islænderen Midfjord- Stegge Rolfs Grav, tog Kongens Sværd Skofnung og Hjaltes Dre, men Bjarkes Sværd Løve kunde han ikke faa, da han ikke mægtede at bese Ligets Haandled². Stegge laante Sværdet til Skjalben Kormak, men denne blev det ikke til Held, da han ej iagttog, at Sol ej maatte skinne paa Hjaltes, og Sværdet aldrig drages uden i Kamp³. Stegges Søn Eid arvede Sværdet, og skænkede det i sin Alderdom til Thorkel Gjolfson, at denne dermed skulde hævne hans Søns Død. Thorkel led Skibbrud med en Ladning Tommer paa Bredefjorden, men Sværdet var stiftet i en Tommerstok, og blev drevet i Land med den⁴. Thorkels

læg: ok segja menn, at Vöggr hefði þar verit flokksforingi fyrir. At Sares Fortælling er langt mere agte, som den er ulige fljonnere, behøver intet Bevis.

Om Begivenhederne ved Rolfs Død see i øvrigt Müller om Sare S. 30—36 og Sagabibl. 2 D. S. 513—518. At jeg har forbigaet nogle raa, næsten modbydelige, Træk, skjøndt de forekomme baade hos Sare og i Sagaen, vil endver takke mig for. Just det, at de i deres Sammenhang ere betydningsløse, viser at de ere uagte Tilfætninger. Bjarkemaalet har jeg forsøgt at give Hovedindholdet af efter begge Kilder. Det Tidspunkt, da Rolf falder, er hos Sare langt tidligere, efter Sagaen derimod i Slutningen af Striden. At Hjarvard satte Ild paa Bergen, bekræftes af Skjoldungerisferne. Det var en gammel Tro, at man ved at see igjennem den Aabning, som dannes ved at sætte Armen i Siden, kunde see Aander. Om Skuld sige de senere Krønniker (som Petri Olai Chron. hos Langebek, T. 1, S. 81. Annal. Esrom. S. 226), at hun byggede Skuldelefe, Skuldelev, i Hornsherred; men det har nok ikke stort at sige.

- 1) Hrólfss. kraka, Kap. 52 i Slutningen.
- 2) Landn. P. 3, K. 1. Þorbjars. hreðu, Kap. 3.
- 3) Kormakss. Kap. 9—10.
- 4) Laxdælas. Kap. 57.

Søn Geller tog det med paa sin Kommerrefse; han døde paa Tilbagevejen i Danmark, og blev begravet i Roeskilde; det var i det ellefte Aarhundrede ¹. Rimeligvis blev det da nedlagt i hans Grav, og kom saaledes tilbage til den Egn, hvorfra det var røvet.

Rolf var smuk og velbannet, høj og smal, stærk og hurtig, trofast og venlig imod sine tro Mænd, saa heri ikke fandtes hans Lige; mild og naadig mod den Fattige som mod den Høje, men haard og streng mod sine Venner og Ildesindede; han agtede Guld for Støv, og maalte ikke sin Magt efter Rigdom, men efter hæderligt Rygte; han gav uden at lade sig bede to Gange, og lønede især sine Mænd med Guldarvinge og de herligste Vaaben; saa berømt endelig, at hans Navn ikke skal forgaa, saalænge Verden staar ². Dette herlige Eftermæle følger hans Navn fra Aarhundrede til Aarhundrede. Saaledes blev hans Minde druffet et Par Menneftaalder efter hans Død, da den skønne Hildegunn, en Datter af Kong Granmar i Södermanland, greb Sølvkalken, og tiltrak Hjarvard Ylfing og Følge, der vare til Gæst hos hendes Fader, med de Ord: Hil eder alle Ylfinger ved Rolf Krates Minde ³. Før Slaget ved Stiklestad istemte Thormod Kolbrune-Stald Bjarkemalet, og Olaf den Helliges Mænd priste det, og kaldte det en herlig Opmuntring for Huskarle (Húskarlahvöt) ⁴. Og Olaf den Hellige selv yttrede, at han af alle Aldtids-Konger helst ønskede at ligne Rolf Krake i Udfærd og Høvdingskab, hans Kristendom naturligvis uførtænket ⁵.

¹) Est. Kap. 76. 78.

²) Sare paa flere Steder i Bjarkemalet, og Hrólfss. kraka, Kap. 22.

³) Ynglingas. Kap. 41.

⁴) Olafss. helga i Fornmannas., 5 D. Kap. 194.

⁵) Est. S. 172.

I senere Sagn gjentages Rolfs Navn stedsse med Berømmelse ¹. Myere Digtere gjorde sig ubøvelige ved at besyngte ham.

Kong Rolf havde sit Kongesæde i Lejre; baade Saxe og Rolf Krakes Saga tillægge ham endog dets Anlæg. Da Byen imidlertid omtales langt tidligere, menes der vel, at han opførte Kongsgaarden Lejregaard ².

Til Bestemmelsen af Rolf Krakes Levetid gives der kun een nogenlunde paalidelig Beslædning, nemlig Snorres Angivelse, at han overlevede Kong Adils i Sverrig, og faldt i Lejre, da Adilses Søn regjerede i Sverrig ³. Ved at regne Slægtledene tilbage fra Rognvald den Høje eller fra Harald Haarfager, vil man da finde, at Rolfs Levetid falder i Slutningen af det sjette og Begyndelsen af det syvende Aarhundrede ⁴.

¹) Þáttir Tóka Tókasonar, sst. S. 299 fgg. Gautrekss. Kap. 9—10. Sörlas. sterka, Kap. 18. See isvrigt om Rolfs Sværd og Vinde Torfæ i Hist. Hrolfr Krakii, S. 175—179. Mül lers Sagab. 2 D. S. 520—521. Kormakss. i Fortalen S. VI—VIII.

²) Saxo, lib. 2. S. 31. Hrólfss. kraka, Kap. 23. Dette ældste danske Kongesæde Hleiðr eller Leðr (Lethra hos Saxe lib. 2, S. 31, jf. lib. 14, S. 314. Evend Hagesen hos Langeb. S. 45) er Lejre ved Lethraborg i Sælland, endnu mærkelig ved sine Oldtidslevninger. Grottesfangen (Snorraedda, S. 149) kalder Kongesædet Hleiðrarstóll; derefter maa Kongsgaarden hedde Hleiðrargarðr isteden for den Form, der forekommer, Hleiðargarðr.

³) Ynglingas. Kap. 34.

⁴) Om Rolfs Levetid see Mül lers Sagab. 2 D. S. 521—522. Müller fortæller Suhms Antagelse, at Rolf faldt 552, som grundet paa usikre Forudsætninger; men finder, ved at antage 25 Aar paa hvert Ætled, hvilket, vistnok i Almindelighed er det højeste der bør antages, og ved at regne tilbage fra Rognvald den Høje, født 833, til Kong Adils i Sverrig, at denne var født 558; og Rolf var igjen en Del yngre end Adils. Imellem Rognvald den Høje, født 833 (ham fraregnet) og den svenske Konge Eisten (ham medregnet) paa hvis Tid Rolf faldt, ligge 10 Læd, som, 25 Aar regnede paa

hvert, giver 583. Imellem Harald Haarfager, født 853, og Kong Adils er der ligeledes 10 Led, som giver 603, begge som Kong Eistsens Fødselsaar. Derefter maa altsaa Rolfs Død være indtruffen adskillige Aar efter 600.

Disse Bestemmelser have kun for saa vidt nogen Interesse, som man ved Hjælp af dem i det mindste kan finde sig nogenlunde tilrette i Sagnhistoriens Aarhundreder. Men heller ikke mere. Ræderne afvige fra hinanden. Hos Saxe staa Rolf strax i Begyndelsen efter Frode den Første, paa hvem følger Halfdan, Roe og Helge, og Rolf Krake. Og disse rykkes sammen i Grottesangen. Ellers træder Rolf hos Islanderne først frem efter Frode den Fjerde, paa hvem der nemlig ligeledes følger en Halfdan, Roe og Helge, og Rolf Krake. Saxe fandt en Kong Adils samtidig med Vermund i Angel; Islanderne en Kong Adils, der regjerede i Sverrig. Deraf sees, at det uvisse ved Rolfs Historie ligger deri, hvilken Frode der skal staa i Epidsen for den. Imidlertid har det noget for sig, at følge de overensstemmende Efterretninger hos Snorre, i Rolf Krakets Saga og de ældste Slagtrekistre, saa meget mere som det, efter P. E. Müllers Bemærkning, er tydeligt, at ogsaa Saxe længer hen har indskudt Begyndelsen til Sagnet om Rolf, men hvilket han naturligvis strax igjen forlader, da han allerede længe før har fortalt Rolfs Historie. I Begyndelsen af syvende Bog kommer nemlig hos Saxe atter en Frode, der dræber sin Broder Harald (Halfdan), og forfølger hans to Sønner, Harald og Halfdan (Roe og Helge). Omstændighederne ere de samme, kun Navnene ere forskellige; Festerfaderens Navn, Reginn og Regno, er dog det samme. See ogsaa Torfæi Hist. Hrolfi Krakii S. 19—20. Og om Sammenhængen imellem Rolf og Bjovulfsdigtet Grundtrig om Bjovulfsdrapa, i Barfods Brage og Idun, 4 B. 2 H. S. 494 fgg. Om Rolf Krakets historiske Personlighed kan der ingen Tvivl være, men ligesaa vist er det, at Sagnet har grebet den som et af sine frugtbareste Gemner, derfor gjentaget hvad der kun var eet i Tiden, og tillige indflettet deri endog mytiske Elementer.

Med hine gamle Kilder kan endnu jevnføres: Rii mur af Hroolfe Konwngi Kraka. Grappsey 1777, især med Hensyn til Bjartemaalet.

**Anden Afdeling. Danske Konger fra Rolf Krakes til
Regner Lodbrogs Død.**

43. Rolf Krake efterlod sig ingen Sønner; de mange Smaakonger, som hidtil havde bøjet sig under hans Magt, gjorde sig rimeligvis uafhængige. Selve Havet var opfyldt med Vikingesnekker, som under Søkongers Ansørsel hærge de Kysterne af Norge, Sverrig og Østerlandene ¹. Skuld, som efter sin Mand's Fald skal have bemægtiget sig Lejre, blev ligeledes fældet, som der fortælles, af Kong Hake i Skaane, Broder til hin berømte Hagbard, der elskede Kong Sigers Datter Signe ². I Landets forskjellige Landskaber nævnes flere Konger, hvis Bedrifter for største Delen ere ubekendte; i Fyn Svend, kaldet hin Sejersføle, i Sælland Reider, i Jylland Sølve Jotekoning.

Over Hordeland i Norge, fortælles der, regjerede en Konge, ved Navn Hjørlev den Kvindeskjære. Han havde ægtet Asa den Lyse, en Jarls Datter fra Balbers, derefter Hilde den Smækkre, en Datter af Jarlen Høgne den Rige paa Njards ved Numedals Munding. Med hende og hendes Broder Sølve foretog han en Bjarmelandsfærd. Ikke nøjet med sine tvende Hustruer friede Hjørlev endnu tredie Gang. I Kongehelle traf han nemlig den sællandske Konge Reider og dennes Søn Here. Kongerne havde opslaaet

¹) Ynglingas. Kap. 34.

²) Chron. Erici, S. 151, ff. Petri Olai Chron. S. 82. Annal. Esrom. S. 226.

deres Telte ved Siden af hinanden; Here indgik Venfkab med Kong Hjørlev, og bad sin Fader byde ham hjem med sig. Reider anede vel, at en Ulykke vilde følge deraf, men gav dog efter for sin Søns Ønske. De sejlede til Danmark, og Hjørlev forelskede sig i Reiders Datter Ringie; han bejlede, Here skyndede til, og Giftermaalet gik for sig. Som Medgift fik han et fuldtibemandet og ladet Skib, paa hvilket han vendte hjem.

Men i Jyllands Hav maatte han ligge for Bindstille, og da han ved Solens Dpgang vilde sejle videre, saae han mod Nord ligesom et Fjeld hæve sig foran Skibet; det havde Mennekestikkelse, og advarede ham med de varslende Ord: En Høj for Ringie, et Spyd for Here, Strikker for Hjørlev og Galge for Reider! Skibet vilde ikke gaa af Stedet, og man greb til Narerne. Men Ringie blev syg, og døde Dagen efter. Man stød da Liget i en Kiste overbord; det drev heftig sydefter, og kom i Land ved Reiders Skibsnøst. Here fandt det, kjendte sin Søster, og man troede at Hjørlev havde dræbt hende. Flere Varfler koglede for Hjørlev. Han udsendte en Budstikke, for at samle en Hær, men blev om Natten forinden overfalden af Kong Reider, der omringede hans Gaard. Han styrtede ud igjennem Mændenes Hob, kastede et Spyd tilbage mod Hæren, og hørte et Raab at Here var falden. Fra Stoven af saae han derpaa sin Gaard staa i Lue, og hvorledes Reider drog til Stranden og sejlede bort med meget Bytte; deriblandt ogsaa hans tvende Hustruer.

Om Høsten sejlede Hjørlev til Danmark, og gik om Natten op til Kong Reiders Gaard. I Sovehuset traf han Asa alene, og bad hende vise ham til Kong Reider; men hun forraabte ham; han blev fangen og efter hendes Tilskyndelse ophængt i Kongehallen ved sin egen Skotvinge imellem tvende Ilbe. Hirden sad ved Drifkebordet, Kong Reider i Højsædet med Asa paa sit Knæ; han slumrede ind.

Hilde øfte da Ol i Ilden, og overhug Stotvingen med et Sværd, saa at Hjørlev blev fri; han sprang strax hen mod Reider, saarede ham i Brystet, kaldte sine Folk til sig, og lod endelig Reider hænge i den samme Galge, som denne havde tiltænkt ham selv. Kong Hjørlev bemægtigede sig nu Reiders Rige, og satte Hognes Søn Sølve til Jarl derover.

Selv sejslede han med Asa og Hilde tilbage til Norge; paa et Ting blev Asa dømt til at nedscækkes i en Rose, men Hjørlev sendte hende op i Landet tilligemed hendes Medgift. Med Hilde avlede han to Sønner, af hvilke Half blev saa berømt, at man lignede ham med Rolf Krake ¹.

Sølve, der ogsaa havde et Rige i Jylland, overfaldt den svenske Konge Giften, Kong Adilses Søn, paa Lofönd (i Mælaren), og indebrændte ham med hele hans Hird. Derpaa drog han til Sigtun, og begjærede, at de Svenske skulde antage ham til Konge; de modsatte sig, og det kom til et Slag, som skal have varet i elleve samfulde Dage; da fik Sølve endelig Overhaand, og regjerede længe i Sverrig, men blev tilsidst ved Forræderi ombragt af Indbyggerne ².

Nysnævnte Kong Hake i Skaane havde en Datter Brynhilde, til hvem Svend den Sejersøle friede; han fik Afslag, og gjorde det løfte, at fælde baade den, som ægtede hende, og hendes Fader. Men ved en af Kong Halfs Kjemper, Hrof hin Sorte, blev Svend fældet i et Slag ³.

44. Iver Vidfadmæ; Kerek Slyngebaand og Helge den Hvasse. Som Konger i Lesre nævnes paa samme Tid Kong Ingilbs Søn, Kerek den Ringfarrige, hans Søn Frode, og dennes Søn Kerek Slyngebaand eller

¹) Hålfss. Kap. 5—8.

²) Ynglingas. Kap. 35.

³) Hålfss. Kap. 16.

Ringfyngeren ¹. En Kerek med Tilnavnet Slangenboge eller Slyngebaand omtales ogsaa af Svend Nagesen og Sare, der tillige fortæller Anledningen til hans Tilnavn: Benderne vare overvundne, men reffte sig paa ny og vedbleve at fejde paa Danmark; Kerek drog imod dem med sin Flaade. En høj og stærk vendisk Kjempe udæffede en af de Danfste til Kamp paa det ulige Vilkaar, at hvis han sejrede, skulde den af Benderne hidtil betalte Skat ophøre, men overvandt han, skulde den vedblive. En dansk Mand, mere modig end stærk, spurgte Kongen, hvilken Belønning han kunde vente sig, naar han gif denne Bende imøde. Kongen bar et Armbaand, der bestod af sex saa kunstig sammensøjede Ringe, at de ikke kunde adskilles. Dette forjattede han enhver, som vilde gaa mod Benden. Kun hvis jeg sejrer, svarede hin danske Mand, tilkommer det mig. Han gif i Striden, men faldt ved det første Anfald. Næste Dag gjentog Benden sin Udfordring med endnu større Overmod. Da traadte en anden dansk Kjempe frem, ved Ravn Ubbe, bød sig til at gaa mod Fjenden, og spurgte efter Belønningen. Kongen lovede ogsaa ham Armbaandet. Men hvilken Sikkerhed, sagde Ubbe, har jeg da for at faa det, naar det bliver i dine Hænder og du ikke giver en anden det i Forvaring? Forbittret vilde da Kong Kerek fra sit Skib kaste det over til ham; men han forfælede Kastet, og Armbaandet faldt i Havet. Desuagtet blev Ubbe ved sit Forsæt, at ikke nogen skulde tro, han agtede Guld højere end Ære. Baade han og Benden faldt; Skatten vedblev som forhen ².

En Sidegren af den danske Kongestamme herskede imidlertid i Skaane. Kong Roes Søn, Balder (Balbar) den

¹) Den første af disse Kereker kaldes Hnøggvanbaugi, den anden Sløngvanbaugi.

²) Saxo, lib. 3, S. 46—48. Svenonis Ag. Hist. dan. S. 45.

Wilde, bekrigede Heret den Ringfærrige, og løbrev Staaene fra hans Herredømme. Valder havde to Sønner: Gudrød og Halsdan. Paa denne Tid nærmede Ynglingeslægten i Sverrig sig sin Undergang. Kong Brot-Anund havde ladet store Landstrækninger rydde og bebygge; Landet nød Fred, og Folket formerede sig; mange Konger opstode i de nyopdyrkede Lande. Men Anunds Søn, Ingilb hin Ildraade (den onde), besluttede at udrydde dem alle; for at holde sin Faders Arveøl, lod han bygge en stor Sal i Upsal, og indbød Konger og Jarler over hele Sverrig til Gildet; men derpaa lod han stifte Ild paa Salen, hvor sex Konger med alt deres Mandskab tilfattede Livet. Med samme Troløshed dræbte han derefter tolv andre Konger. Sin Datter Asa, der besad Faderens Sind og ligeledes erhøvd hans Tilnavn, hin Ildraade, giftede han med Kong Gudrød i Staaene. Asa hvilede ikke, før hun havde faaet Gudrød til at dræbe sin Broder, Halsdan den Snilde; derpaa raadede hun ogsaa sin egen Mand Bane, og flygtede tilbage til sin Fader.

Halsdan den Snildes Søn Iver kom tilbage til Staaene efter Gudrøds Fald. Han samlede en Hær, og drog ind i Sverrig. Kong Ingilb opholdt sig paa sin Gaard Ræning, paa en Ø i Mælarsøen, og havde ikke Folk nok til at gjøre Iver Modstand; men flyede han, da vilde hans Fjender allevegne fra samle sig imod ham. Da satte han og hans Datter Asa den Beslutning, heller at omkomme med Berømmelse, end at fly med Skændsel. De gjorde ved Drik deres Mandskab uskiftet til Modstand, stak derpaa Ild paa Salen, og indebrændte med alle deres Folk. Fra Sverrig af udvidede Iver sit Herredømme over en stor Deel af Norden, og fik deraf Tilnavnet Vidfædme (den Vidfævnende). Han bemægtigede sig efterhaanden hele Danevælde og en stor Del af Saxland, Kurland, Estland og Østerlandene imellem Floberne Weichsel og Dyna (det

saakaldte Østerrige), samt Northumberland i England. Fra hans Æt nedstamme de følgende danske og svenske Gnevoldskonger ¹.

Lejrefongerne Kerek Slyngebaand og hans Broder Helge den Hvasse vare ulige af Sind; den første hengav sig mest til fredelige Sykler, den anden foer i Biking. Tapperhed var Vejen til Kvindens Hjerte, og Helge haabede at vinde Kong Ivers eneste Datter Dde eller Unne, kaldet den særdeles Rige eller den Dybsindige, dengang det rigeste Kvindevalg i Norden. Men for Iver var denne Kjærlighed kun et Middel til at vinde Danmark ved List. Helge beslede til hende, og Iver lovede, at tale med sin Datter. Kongebøttre, sagde han derpaa til hende, plejede fordem ikke at sige Ja til den første den bedste Besler; der ere flere mandige Konger til, end Helge. Jeg indseer, svarede Dde, at du, som ene raader for mit Giftermaal, har besluttet, at mit Dnske ikke skal opfyldes; men naar du ikke under mig dette gode Giftermaal, saa har du vel andet i Sinde. Du gjaetter ret, min Datter, sagde Iver, og rejste sig; aldrig skal du saa Helge, just fordi du saa gjerne vil have ham. Derpaa gif han til Helge, og ham forestillede han sin Datters Knibstthed: ingen Kongesøn var hende god nok; jo mere han havde søgt at overtale hende, desto heftigere satte hun sig derimod. Helge drog da bort. Nu blev Kong Kerek af sine Benner opmuntret til at besle til Dde; men han mente, at siden Helge, der i alle Henseender overgif ham, havde faaet Afslag, turde han endnu mindre haabe et lykkeligt Udfald. Tilfidsst lod han sig dog overtale, og formaede Broderen selv til at drage hen i dette Grinde. Sagen, mente Helge, var rigtig nok vanskelig, men lykkelig var den, som fik hende; og han rejste. Da nu Helge frem-

¹) Ynglingas. Kap. 43—45. Hervarars. Kap. 20. Olafss. Tryggvas. Kap. 61.

førte sit Vrende for Iver, yttrede denne sin Forundring over, at han ikke var kommen igjen for at fri for sig selv, men for sin Broder, der dog i alting stod tilbage for ham. Helge svarede, at var hans Broder mindre berømt, end han selv, da var det kun, fordi han sad hjemme i Fæd og styrede sit Rige; han bad da Iver, at forestille Sagen for sin Datter. Aldrig, svarede denne sin Fader, vilde hun saaledes beskjæmme Helge, at hun skulde modtage hans Broder Kerels Haand. Det Svar huger mig ikke, svarede Iver; jeg veed ikke, hvad du tænker paa, min Datter, at du saaledes vrager enhver Konge, der begjærer dig; snart vil du vel ogsaa unddrage dig fra din skyldige Lydighed mod mig. Hvad jeg vil eller ikke vil, sagde Dde, ligemeget! Du har allerede besluttet hvad der skal skee, men et ulykkeligt Giftermaal vil dette blive for mig. Til Helge sagde Iver: Min Datter har ellers Ord for at være en forstandig Kvinde, men nu seer jeg hvilken Lølse hun er, da hun sagde Nej til en Konge, som dig, og nu finder hun Behag i din Broder; men nu skal hun ogsaa faa den, hun attraar. Dde maatte da drage med Helge, som Kerels Brud. Undervejs opdagede de hinanden den hele Sammenhæng, men bevarede begge deres Trostabs mod Kerel. Denne anrettede et prægtigt Gjestebud, og holdt Bryllup med Dde. Om Vinteren blev Helge hjemme, men Vaaren kaldte ham atter i Viking. Kerel avlede med Dde en Søn, som fik Navnet Harald¹.

En Sommer kom Kong Iver med sin Flaade fra Sver-

¹) Ved Bestemmelsen af Harald Hildetands Herkomst er fulgt Hyndluljóð (Str. 27), som den ældste Beretning, hvormed ogsaa Sögubrot stemmer overens. Saxe modsiges sig selv, ved paa eet Sted (lib. 7, S. 128) at gjøre ham til en Søn af Rorkar og Gro, paa et andet (S. 137) af Halsdan og Gyride. See iøvrigt Múllers om Saxe, S. 106—107.

rig, og agtede sig til Redgotland (Sjælland). Han lagde ind under Sælland, og sendte Bud efter sin Svigerføn. Kerek underrettede Dde derom, og hun spurgte ham, om han agtede at drage hen til hendes Fader, og byde ham til Gæstebud. For at udforske Skjæbnen lod hun om Aftenen paa Gulvet rede en ny Seng med ny Klæder, bad Kongen sove deri, og lægge Mærke til hvad han drømte. Næste Morgen fortalte Kerek hende sin Drøm: Det forekom ham, at han var stædt i en Skov; han saae ud over en jævn og fager Mark, paa hvilken der stod en Hjort. Da kom der en Leopard løbende fra Skoven med en Man som Gulb, og Hjorten stak sine Horn ind under Dyrets Bøv, saa det faldt dødt ned paa Jorden. En stor Drage kom derpaa flyvende, greb Hjorten i sine Klæer, og sønderfled den. Da saae han en Hunbjørn med en Unge, som Dragen ligeledes vilde gribe, men Moderen værgede den, og i det samme vaagne han. Dde udlagde Drømmen, at det var Kongers Fylgier, som havde holdt Kamp med hinanden¹; og hun bad ham tage sig vare for hendes Fader.

Kerek drog nu med et stort Følge ned til Kong Iver, gik ombord paa hans Skib, og hilste ham, men Iver lod som han ikke saae ham, og svarede ham ikke. Kerek bød ham til Gæst hos sig. Da sagde endelig Iver: Dde har jeg giftet min Datter, og det er intet Under, at hun handler slet imod dig. Og nu forestillede han Kerek, hvorlunde Helge og Dde længe havde omgaaets hemmelig med hinanden, og gjorde ham opmærksom paa, hvor gammel denne Kjærlighed var, og hvorledes de havde fulgtes ad, medens hun endnu var Brud; endelig gav han ham tilkjende, at det allerede var i Folkemunde, at Drengen Harald var en Søn af Helge, som han lignede meget. Derfor, saa slut-

¹) Naturligvis er Hjorten Kerek, Leoparden Helge, Dragen Iver og Bjørninden Dde.

tede han sin forræderiske Tale, er jeg kommen hid, at jeg kunde opdage dig dette; thi det huger mig ikke, at I begge eje hende; heller maa du afstaa hende til din Broder. Hvert Ord var et Spyd i Kereks Hjerte; han vilde ikke miste Dde, som han havde vundet meget kjær, og hørte heller paa Ivers andet Raad, at rydde Helge af Vejen.

Kong Iver sejlede nu til Redgotland; Kerek tav, men Slangens Brodd sad fast i hans Hjerte. Om Høsten kom Helge hjem; hans Broder var saa tungstindig, at han ikke mælede et Ord. Dde foranstaltede i Anledning af Helges Hjemkomst et Gilde; man morede sig med allehaande Lege. Helge betragtede bedrøvet sin Broders Tungstind, og bad ham lege med sig; men Kerek svarede, han var ikke oplagt til slikt. Da foreslog Helge ham en virksommere Færd, og indbød ham til en Dystrenden til Hest. Kerek sprang op, gik tavst hen til sine Mænd, greb sine Vaaben, og red ud. Broderen red ham imøde med et but Spær, men Kerek drev rasende sin Hest frem, og gennemstak Helge med sit Spyd, saa han styrtede død af Hesten. Alle de Tilstedeværende rede forfærdede til, og spurgte, hvorfor han havde begaaet denne Udaad? Kerek svarede, at han ej havde gjort det uden Grund, thi Helge havde forført hans Hustru. Men alle vare enige i, at denne Bestyldning var den skændigste Dagvælfelse.

Saa snart Dde fik det foresaldne at vide, gennemskuede hun sin Faders Plan, tog sin Søn Harald med sig, og red bort med mange Mænd. Kerek drog paa Gjøsteri. Da Efterretningen om Helges Drab kom til Iver, foreskillede han sine Mænd, hvilket Ridingsværk Kerek havde begaaet, og bad dem hævne hans Ven Helge. Han landede paa Sælland, delte sin Hær i to Dele, lagde den ene i Baghold i en Skov, omringede saaledes Kereks Hær, og nedlagde ham med alle hans Mænd. Derpaa forlangte han, at man skulde overgive ham Riget, og de nærmeste Lande

stræninger underkaste sig. Men Ode kom oppe fra Landet med en Hær, hun imidlertid havde samlet, og Iver, der ikke fandt sin Magt stor nok mod de Danske, drog over til Sverrig. Om Vinteren samlede Ode Guld og Kostbarheder, saa meget hun kunde bringe tilveje, og sendte det til Dgotland (Gulland), og næste Foraar drog hun selv bort med sin Søn og mange Stormænd. Hun sejlede først til Dgotland, derfra til Garderige, hvor hun ægtede Kong Rabbard, uden at spørge om sin Faders Samtykke. Kong Iver bemægtigede sig Sælland ¹.

Da Iver erfarede, at Kong Rabbard havde vovet uden hans Vinde at ægte Ode, samlede han en stor Hær fra Sverrig og Danmark og en utallig Mængde Skibe. Han var da meget gammel. Som han nu med sin Flaade var løbet ind i Kirjalebugten (den fjerde Bugt), og vilde sætte sin Hær i Land, drømte han en Nat, da han laa paa sit Drageskib, at der langt ude fra Havet kom flyvende en stor Drage, skinnende som Guld og funklende som Gnisterne i en Ege, og efter den fløj en Fuglefare saa stor, som om alle Fugle fra Norden der vare samlede. Og paa et andet Sted saae han en Sky trække op fra Nordost, fulgt af saa-

¹) Fortællingen om Herel og Helge har, som P. E. Müller om Saxe S. 107 bemærker, umistjendelig Lighed med hvad Snorre (Ynglingas. Kap. 43) fortæller om to skaanske Brødrekonger, der drabtes af Ingild Ildraade. Ingild Ildraade har en Datter Usa, og Ingild Starkoddersfostre har en Søster Usa, som Saxe ikke fortæller noget om, da Sagnet kun har bevaret ham hendes Navn (Saxo, lib. 6, S. 109). Ifølge de Esromske Annaler (P. E. Müller S. 95. Annal. Esrom. S. 227) følger ogsaa Harald Hildetand efter Ingilds Sønnedatter Usa. Efter Hervarars. Kap. 20 var Harald Hildetand en Søn af Valder den Milde, som Iver Vidfadme satte til Konge over Danmark, og Ivers Datter Alfild; i denne Saga forbigaaes altsaa ganske Sagnet om Herel og Helge.

dan Regn og Uvejr, som om alle Stove og hele Landet fløde hen i det nedstrømmende Vand; dermed fulgte Torden og Lynild. Men da den store Drage fløj fra Søen i Land, da kom Regnen og Uvejret den imøde med et saadant Mørke, at han hverken kunde øjne Dragen eller Fuglene, men kun hørte Gnyet af Tordenen og Uvejret; dette traf vester og sønder om, saa vide, som hans Rige strakte sig. Og da tyktes ham, at han saa hen til det Sted, hvor hans Skibe laa; de vare alle blevne til Hvaler, og løb ud i Havet. Derpaa vaagne de han, og lod kalde paa sin Fostersfader Hord, for at denne kunde udlægge hans Drøm. Men Hord svarede, at han var dertil for gammel. Han stod den Gang oppe paa en Klippe ovenfor Enden af Bryggen; Kongen derimod laa i Lyftingen paa Skibet, og havde løstnet Teltstjødene, medens de talte sammen. Kong Iver var meget tungsindig, og vilde atter have Hord til at gaa ud paa Skibet, for at raade hans Drøm; men denne undflog sig, og svarede, at Iver kunde selv bedst forklare den; store Forandringer forestode vistnok Sverrig og Danmark; Døden vilde snart gjøre Ende paa hans umættelige Ergjerrighed, og hans Fjender vilde da bemægtige sig hans Lande. Da vendte Kong Iver sine Tanker hen paa sine Forfædre, hvis Herredømme han havde udvidet, og paa de Konger, hvis Død han havde voldet. Han spurgte Hord, hvad han tænkte om hine Forfædre og deres Sindelag. Hord svarede, at Halfdan hin Snilde var god som Balder, Kerek forfagt som Hæner, Helge hin Hvasse var lig den modige Hermod, og Gudrød den dumme Heimdal. Og jeg? sagde Iver. Du, svarede Hord, er den fule Slange, Midgaardormen. Forbittret raabte Iver: Spaar du mig Døden, da skal du ikke overleve mig, thi jeg har dig i Sigte der hvor du staar, du opblæste Thus! Saa kom da hid til Midgaardormen, og lad os prøve Styrke sammen! I det samme sprang Kongen op fra Lyftingen,

og løb i sin Brede ud igjennem Teltflødene, men Hord styrte sig fra Klippen ned i Søen. Dette saae de Mænd, som holdt Vagt paa Kongeskibet, men hverken Kongen eller Hord saae de mere, thi ingen af dem kom op siden. Hæren gik i Land, og holdt Ting; man besluttede, da Kong Iver var død, at vende tilbage med første Bør¹.

45. Harald Hildetand. Efter Iver Vidfadmets Død satte Kong Rabbard den unge Harald til Høvding over Hæren. Harald sejlede med Flaaden til Sælland, og blev der tagen til Konge; derpaa drog han over til Skaane, til det Rige hans mødrene Frænder havde ejet, blev vel modtaget, og mange Krigere strømmede til ham. Nu drog han op i Sverrig, og underlagde sig dette Rige; ligeledes Jylland, som hans Morfader Iver ogsaa havde ejet. Han indsatte en stor Del af de Fylkeskonger, som Kong Iver havde forjaget fra deres Riger. Han var da kun femten Aar gammel.

Kong Harald var stor og smuk, og skal allerede i sit tredie Aar have været saa voksen, som en Dreng paa ti Aar. Efterat han havde tiltraadt Regjeringen, anrettede hans Venner, som formodede, at han formedelst sin Ungdom vilde blive udsat for mange Fjenders Anfald, en stor Seid, og seidede saaledes for ham, at Jern ikke kunde bide paa ham; fra den Tid af brugte han aldrig noget Dækvaaben i Strid, og dog fæstede intet Vaaben paa ham².

¹) Sögubrot af fornkönungum (i Fornaldarsögur, 1 D.) Kap. 1—3.

²) Om Haralds Fødsel fortæller Saxe (S. 137—138), at hans Fader Halfdan rejste til Ulfal, og offrede, for at Gyride maatte blive frugtsemelig, og fik til Svar, at han skulde anstille Gravøl efter sin Broder. Gyride fødte da Harald, som Odin gav den Egenskab, at intet Vaaben skulde staa hans Legeme, hvormod Harald lovede, at] offre ham alle de Fjenders Sjæle, han nedlagde. I

Han havde det Særkjende, at hans Fortænder var meget store og havde Guldfarve; deraf fik han Tilnavnet Hildetand, efter andre kaldtes han saa formedelst sine Krigsbedrifter ¹. Han kaldtes ogsaa, enten formedelst den Fred, i hvilken han en Tid lang levede, eller formedelst sin Vædelmodighed, den Milde ².

Kong Harald bemægtigede sig ved Kamp og Krigstog alle Kong Iverss Lande. Han gjorde et Tog til England, og erobrede den Del deraf, som først Halvdan den Snilde og siden Kong Iver havde besiddet. Over Østergötland satte han Hervard Vlfings Søn Hjormund; han

Hovedsagen altsaa samme Sagn, som i Sögubrot, der tilskriver Seid hans Ufaarbarhed.

¹) Tilnavnet Hilditönn forklarer Suhm ved Krigens Tand, og finder Medhold i Sögubrot (Kap. 4), der omtaler Haralds Stridsbarhed, og derpaa tilføjer: og derfor kaldtes han Harald Hildetand (ok því var hann kalladr Haraldr Hilditönn). Men Tilnavnet maatte da hedde Hildartönn, af Krigsgudinden Hildir; denne Form Hildartan forekommer ogsaa i Incerti autoris Genealogia reg. Dan. hos Langebek, T. 1. S. 21. Baade Sögubrot og Sære (lib. 7, S. 138) omtale det særegne ved Haralds Fortænder; Sögubrot taler om deres Guldglands (eller som Rimkrønniten, Vers 1673, udtrykker det: hans Tænder vare ikke hvide som Ben, men gule som Bor); og Sære fortæller, at Harald drog forklædt over til Slaane, hvor Vefete holdt Bryllup, og stødte om Natten en stor Stang igjennem Væggen ind i Brudesaalen; Vefete sprang op og slog ham to Tænder ud af Munden, men imod Forventning vorte to andre frem igjen. *Hic eventus Hyldetand ei cognomen imposuit; quod eum quidam ob eminentem dentium ordinem assecutum affirmant.* Det synes derfor rigtigt, med Hallenberg (Anm. till Lagerbr. 1 Afd. S. 226), at ulede Tilnavnet af tönn, Tand, og hildi, Glands (t. Helle). Oprindelsen er da den samme, som i Hjelmesnavnene Hildisvín (Gullinbursti) og Hildigöltr (Snorraedda, S. 152); jf. F. Magnusen Lex. myth. S. 44. 156.

²) Sögubrot af fornkon. Kap. 1. 3. 4. Skáldskaparm. S. 174.

bemægtigede sig Redgotland (en Del af Jylland), hvor Kong Hilbebrand regjerede¹. Endnu flere af Harald undertryngne Konger anfører Saxe: Befete i Staane; Hader i Jylland, som han fældte ved den efter ham kaldte By (Haderslev); Kong Asmund i Bigen i Norge, som han kom til Hjælp mod hans Søster, der havde stødt ham fra Riget; ved denne Lejlighed skal Harald være draget til Norge kun med eet Skib, og i det paafølgende Slag i Kongesmykke og ubevæbnet have stillet sig blot for alle Fjendernes Pile, der, uden at tilføje ham nogen Skade, sprang tilbage fra hans Legeme.

Paa et Tog til Sverrig aabenbarede Odin sig for ham som en stor gammel enøjet Mand, og lærte ham at svinfylke sin Hær: Den hele Hær skulde nemlig deles i tre Hobe (Fylkinger), den midterste 40 Mand høj, og en paa hver Side, 20 Mand høj; disse Hobe skulde han danne spidse fortill, som en Kile eller Tryne, ved i den første Råd at stille to Mand, i den anden tre, og saa fremdeles; hver Hob skulde have to Fløje, ti Mand høj hver, for at dække Siderne. Bag disse tre Hobe skulde det unge Mandskab stilles, bevæbnet med Kastespyd, og bag dem igjen de gamle hårde Krigere, for at give de Unge Mod. Derpaa fulgte Slyngefasterne, og efter dem uden Hensyn til Alder eller Stand de ringere Bevæbnede. Endelig skulde den hele Fylkning ende med tre saadanne Hobe, som de første, i det de med den brede Side sluttede sig til Hæren, og vendte Spidsferne udad. Ligeledes lærte Odin ham, at han ved

¹) Sögubrot, Kap. 4—5. Blandt Haralds Toge navner Saxe ogsaa, førend Toget til England, et Tog til Aquitanien, hvilket her er ferbigaaet, da Saxe rimeligvis har taget dette af Dudo, de reb. gest. Normann. lib. 3, hvor den danske Konge Haralds Tog fortælles; hvilket rettere henføres til Kong Harald Blaatand. See Stephani Not. S. 165.

Søslag skulde lade nogle af sine Skibe være løse, for at de kunde sejle hift og her omkring og forurolige Fjenden.

Efter Sverrigs Erobring førte Harald endnu en stor Mængde Krige. I Norge understøttede han Thrøndernes Konge Olaf mod tvende Skjoldmøer, Stikla og Kusla, hvilke han overvandt, og opkaldte to Sunde efter deres Navne. Den friffste Kjempe Ubbe fangede han paa Grønden af Jylland, og gav ham derpaa sin Søster til Ægte. Han foretog et Tog til Rhinen, og imod de vendiffe Hærførere Duf og Dal, som gik i hans Tjeneste. Ligefaa til Northumberland, hvis Konge han fældte, og ved hvilken Lejlighed mange unge Krigere, blandt hvilke Orm den Brestke var den mest udmærkede, gave sig i hans Sold.

Efter at have undertvunget alle omliggende Lande skal Harald endellig have henlevet 50 Aar i Fred; men hans Kjemper øvede sig ikke desmindre daglig i Kampege. Nogle af dem vare heri saa færdige, at de kunde afhugge deres Modstanders Djenbryn, uden at gjøre ham videre Skade; den, som ved en saadan Lejlighed trak Hovedet tilbage, eller blot blinkede med Øinene, mistede sin Sold, og blev strax jaget fra Hirden ¹.

Det lader sig ikke efter Sares Beretning afgjøre, om den Runeindskrift i Bleking, som han tilskriver denne Konge, der skal have ladet den indhugge til Erindring om sin Faders Bedrifter, er fra denne eller, som det efter Sares Ansørelse synes, fra en endnu tidligere Tid i Haralds Liv. Der findes, saa beretter Sare, en mærkelig Indskrift paa en Klippefist, som fører fra Havet nordpaa til Ørkenerne i Berend (i Smaaland); den bestaar af nogle imellem tvende kort fra hinanden løbende Linier udhugne Ord, og skjøndt nogle ere indhuggede i Klippen, andre dybt nede i Dale, saa lade Sporene af Bogstaverne sig dog forfølge, saa at

¹) Saxo, lib. 7, S. 138—139.

de danne en sammenhængende Skrift. Kong Baldemar den første lod denne Indskrift undersøge, men de Mænd, han sendte derover, fandt den allerede da ulæselig, da nogle af Bogstaverne vare udfyldte med Jord, andre udslidte¹. Denne mærkelige Indskrift findes imidlertid endnu paa et Sted, kaldet Runamo i Bräkneherred, Hoby Sogn i Bleking, og har flere Gange været Gjenstand for de Lærdes Undersøgelser².

46. Braavallaflaget, omtrent 730³. Da Harald begyndte at ælde, gjorde han sin Frænde Ring (eller Sigurd Ring), en Søn af hans Halvbroder Randver, Rådharbs Søn, til Høvding over Hæren; og da han havde

¹) Saxo, præf. S. 3. lib. 7, S. 138.

²) Naar Saxe fortæller, at Harald lod sin Faders Bedrifter indgrave i en Klippe i Bleking, saa sigter han naturligvis til den af ham antagne Fader Haldan, hvis Bedrifter han forhen udførlig har fortalt. Med Suhm at antage, at det var hans Morfaders, Ivar Vidfadmes, Bedrifter, Harald lod udhugge, er aldeles vilkaarligt. I Nærheden af Runamo findes en anden kaldet Naslems. Den sidste, er man enig om, indeholder kun af Naturen dannede Ridser i Stenen; den første derimod har efter gammelt Sagn, som ogsaa lader Harald Hildetand bo en Tid lang i Solvisborg, været antaget for virkelige Runer, der imidlertid dels ere udslidte, dels blandede med naturlige Ridser. Forsøget paa at læse dem i Baldemar den Førstes Tid (imellem 1157—1182), mislykkedes. Efter Worms Foranstaltning sendtes (omtr. 1640) Jonas Skonvig derover, men han udbragte ikke andet, end Ordet lund, som ingen af de senere Beskueere have kunnet finde. Flere Lærde forsøgte deres Lykke; men nu anses ogsaa Indskriften paa Runamo for Naturspil.

³) Tiden bestemmes af Müller om Saxe S. 119, efter flere overensstemmende Genealogier til dette Aar. Schönning (Om Tideregningen, S. 83), der overhovedet antager flere Aar paa hvert Led, sætter det til Aaret 742; Bredsdorff (Naar holdtes Braavallaflaget, i Nord. Tidssk. f. Oldt. 2 B. 2 S.) imellem 730 og 770.

opnaaet en meget høj Alder, indsatte han Ring til Konge i Upsal, og gav ham Bestyrelsen af hele Sverrig og Vester-gøtland, men beholdt selv Danmark og Østergøtland ¹.

Da Harald endelig var bleven saa gammel, at han ikke kunde gaa mere og maatte die som et Barn af Horn, da vilde Odin ikke, at hans herligste Kjempe skulde dø paa Sotteseng, og Kong Harald selv affyede den snigende Død af Alderdom, og ønskede at ende sit Liv i Kampens Bulder, for saaledes med et stort Følge at komme til Valhal. Nu var der en Mand ved Navn Brune, som var opfostret med Harald og stedsø fiden var en af hans fortroligste Venner. Denne Mand brugte Harald og Ring bestandig som Mellemhandler, naar de havde noget at afgjøre med hinanden. Men paa en af disse Rejser druknede Brune i en Flod, og da paatog Odin (Gaur) sig hans Stikkelse, og ophidsede begge Konger til Krig. Derved kom det endelig saa vidt, at Kong Harald sendte Bud til Kong Ring, at denne skulde samle en Hær fra sit hele Rige, de dygtigste Kjemper han kunde faa, og møde ham ved Rigerens Grændse, for at stride med ham ².

Store Tilberedelser lode vente et mageløst Slag. Haralds Hær samledes fra Vester-gøtland, Skaane og Vigen; fra Lejre, Jylland, Angel og Frisland; fra Benden, ved hvilken Lejlighed ogsaa Landskabet Jom, hvor senere Jomsborg anlagdes, bliver nævnet; samt fra Liffland og endnu flere Lande ved Østersøen. Paa hans Side vare endog Kong Rings Svogre, Alfar og Alfarin, Søner af Kong

¹) Sögubrot, Kap. 6.

²) Saxo, lib. 7, S. 142—143. Sögubrot, Kap. 7. Hkr. Hákonars. Hákonars. Kap. 194.

Om den rette ældste Fremstilling af Harsagen til Braavallaslaget, at nemlig Odin eller Brune, efter Oldtidens Forestilling, handlede som Velgjører mod Kong Harald, see Müller om Sare S. 109—110. 119.

Gandalf i Bigen. Dgsaa Skjoldmser deltog i Slaget, nemlig Hed eller Hede og Bisna eller Bisina fra Slesvig og Skjoldmøen Beborg eller Bebjørg. Bisnas Følge havde smaa Skjolde, lange Sværd og blaa Brynjer; naar de gik imod Fjenden, kastede de Skjoldene paa Ryggen eller imellem Troset, og viste Fjenden det ubeskermede Bryst og det dragne Sværd.

Disse Kjemper anføres i den første Del af det ældgamle danske Digt om Braavallaslaget, som tillægges Stærkodder; det indeholder næsten kun Navne, men for dets Alders Skyld meddele vi det saaledes som det omtrent kan have lydt i det gamle Sprog:

<p>1. Hertoga thera,
er Harald fylgdo,
Sven og Sambær
sæmsfir voro,
Ambar og Ellir,
Ati af Fjoni,
Roe sidfleggi
og Salgardi.</p>	<p>Thorny og Tyrking,
Tetar, Hjalti,
gilbir og gjeffr
gingo en saman.</p>
<p>2. Skall fraa Slaane
skal enn nefna,
Alfar Aggason,
Olver breði;
gengo med thydum
thesum i enu
Gnepi hin gamli
og Gard af Stangom.</p>	<p>4. Komo til Hleðrar
aa knarr enum
seggir flygnir,
stuto kolvum,
orvum fleygdo,
yrkto staldskap,
holder hraustir
og hugfullir.</p>
<p>3. Fylgdo framær
Frænder Haralds:
Brandar Bittlingar,
Blænger af Tils;</p>	<p>5. Foro fra Hleðre
Hjortar og Borgar,
Beli med Begad,
Barri og Loli;
Hafi Hoggvinkinn
med Heth og Bion,
og Lummi siglandi
or Sle komo.</p>

6. Störungar miklar
 msær vora,
 var ei Vebjörg
 valmenni minna;
 henni fylgdo
 heiptarfullir
 Boe Bramason,
 Bratar Jústí.
7. Foró i fylking
 framærst theær:
 Ormar Enstí,
 Abbi Frístí,
 Ari ensígi,
 Alf og Gotar,
 Dagar digri
 og Dul Vindverstí.
8. Þod da Þisn
 med Þindæþer,
 med kærleik
 i kvennæbrýstí,
 þildi at þeya
 helzt of þunung;
 Kari og Milva
 msunni fylgdo.
9. Brandum þjugum,
 blaaum randum,
 þerum þrystum,
 þrynjolestí;
 Þollkar og Þmi,
 Þofi or Þemi,
 Þoddríði ungi
 æðstí vora.
10. Þalir þundmargir
 med Þeth foró,
 Þrimar og Þrinoli,
 Þer, Þyvigar,
- Þami og Þun-Þer,
 Þumbli og Þjari,
 Þonungar kærstí,
 er kannað mego.
11. Þyt de þingo
 i envigi;
 msær maatto
 mart of vinna;
 þundradum þurfo
 at Harald og Þingi,
 þtíngar þjó
 samt at þverjum.
12. Þmi, Þsadul
 enn med Harald,
 Þelmsten, Þaaften,
 Þedin miost,
 Þagar Þrenstí
 med Danum fylgdo,
 og Haraldar Þlasson
 af Þadalandi.
13. Þar og Þerlefar
 med Þodbrodd fratna,
 Þynni og Haraldar
 af Þmislandi;
 nordan or þemi
 nefnað Þafi,
 Þigmundar, Þerlar,
 þynir Þemuns.
14. Þretti þogum
 og þerfangi
 þofugar gramar,
 gat þhi þilmir
 gott af gumnum,
 þjarna fylgdo
 aþvínir grami,
 Þandalfs þynir.

Lil Kongs Kjemper hørte Mænd fra Götland, Bær-
meland og Bigen, Thelemarken og Gudbrandsdalen, samt
fra hele den vestlige og sydlige Kyst af Norge fra Thrond-
hjem til Bigen, og endelig endnu fra det egenlige Sverrig,
Avenland, Helsingeland og Garderige. Disse opregnes i
den anden Del af det gamle Digt, som findes fuldstændigere
i Kilderne, end første, og kan have været omtrent følgende:

<p>1. Nefter Kongs
refnas thesfr:
Ulfar, Evindar,
Egil Hjalgi,
Gotar, Hildir,
Guti Alfson,
Etyr hin sterki,
Sten af Vani.</p>	<p>Dredar hafja,
Droffar tvensti,
Þringar Adilson
eptir fylgdo.</p>
<p>2. Firar flera
fylgdo thesfr:
Gerðar gladi,
Blomar Vermsti;
vestan af Eilfinni
voro thesfr:
Sari Fleitir,
Sali Gautsti.</p>	<p>5. Haraldar af Þyotni,
Þborolfar digri,
Dalken fra Vit
vantado eði,
Þhengil haai,
Þun og Solvi,
Þirvil blefi,
Þurgar og Stumdar.</p>
<p>3. Þhordar hnigandi,
Þhronðar nafi,
Grundar, Oddi,
Grindar, Tovi,
Halli hjarti,
Þogni spafi,
Rokar svartir
saman foro.</p>	<p>6. Þhrekur þustu
fra Thelemark:
Þhorlefar þraai,
Þhorfil Goti,
Þrettir rangi,
og runar þeræ:
Þaddar hardi,
Þroaldar Taa.</p>
<p>4. Þrani Þildisfron,
og Þjudgudi,
Sofnar Soti,
Sven upstari,</p>	<p>7. En fra Norge
nefnas thesfr:
Þhronðar Þhronðsti,
Þhorir Morsti,
Þrasn hin hviti,
Þaver, Þjarni,
Þilgar Þrafnefi,
Þjorn af Þogni.</p>

8. Fjnder Firdski,
Fjala-Berfi,
Sigurðer Svinhofud,
Sagu-Erikar,
Dalken hardi,
Þrutar vafi,
og af Þadri
Erlingær Snokar.
9. Oddar ongul,
Alf vidferli,
Enar Egðski,
enn maa telja
Ivar Þruvæ
af Þhils,
Mar myrki
af Midfirði.
10. Glembar gamli,
Gram af Brunlaug,
Grim af Stjerum
i Stegafvöki;
fram i fylking
fylgde thenem
Bergær Stald,
Bragi, Rankil.
11. Dfan af Svithjod
Ari, Pakt,
Kellu-Karl,
Krol af Ari,
Gudfast, Gumi
af Gislamark,
frænder Fræs,
fulltruær godæ.
12. Ingi og Dli,
Alvar, Folki,
Eriks Synir,
afreksmenn
og rads snjallir,
Kings afvinnir,
attingær Fræs
allir voro.
13. Svaa var Sigmundur
af Sigtunum,
Kopingekappi,
Krusa-Frosti,
Adils oflati
af Uppsalum,
bogafær
og framfar i hrid.
14. Siflingær sjö
snoro at Dia,
Holti og Þendil,
Holmar, Lesi,
Þami, handum
og hjartum rakkir,
Regnaldær Girdski,
Rabbardær hnefi.
15. Sigldi Sigvaldi
stipum ellifu,
Lesir Þunædelgær
lind gullstreytni,
Erikar Þelsingær
hofða-draka,
Tryggi og Þorvil
tofs dromundum.¹

¹) Digtet om Braavall slaget, der tillægges Stærlobber, har været et ældgammelt dansk Digt. Brudstykkerne deraf findes hos Saxe og i Sögubrot. Af disse er Saxe aabenbar den ældste, fuldstændigste

Kong Haralds Flaabe skal have været saa stor, at man fra et Sted i Sælland (man gætter paa Rjøge) kunde gaa over den, som paa en Bro, til Skanser i Skaane;

og nøjagtigste Kilde. Det sees især deraf, at naar man omsætter de af ham anførte Kjemper Navne paa Islandsk, saa dannes derved af sig selv Vers i Fornyrðarlag med tilhørende Rimstave. See F. Magnusen Lex. myth. S. 301, hvor en Probe deraf meddeles. Navnene i Sögubrot ere derimod anførte efter en mangelfuld Erindring, derfor ogsaa ofte omsatte og Rimstavene ere derved forstyrrede. Og som den fuldstændigere Kilde har Sære ofte de til at fuldstændiggjøre Bogsstavrimet nødvendige Navne, som Forfatteren til Sögubrot ikke har kunnet huske. Finn Magnusens Opdagelse ledte mig til at meddele sprogkyndige Læsere et Forsøg paa at oversføre i det mindste en Del af Digtet i det gamle Sprog, skjøndt nogen Vilkaarlighed med Hensyn til Versafdeling o. desl. herved naturligvis ikke kan undgaaes. Digtet har heller ikke bestaaet alene af denne Opregning af Kjemperne, men har omfattet den hele Beskrivelse af Slaget, som findes hos Sære.

Gangen af første Del synes at have været følgende: Der begyndes med Vester-gøtland, hvorpaa nævnes Skaane og Vigen med flere Strækninger deromkring (naar man nemlig for Rationis hinc læser hinc, fra Finveden, eller hinc, fra Fron). Derpaa følge Kjemperne fra Danmark: Lejre, Jylland, Angel (Enst), Friesland (Friski) og fra Venden (Vindversti). Sangen begynder atter i Norge, gaar fra Hadeland imod Nordost til de svenske Nordlande, og ender atter sydpaa ved Alfheim.

I anden Del begynder Sangen med Gøtland og Varmeland, og gaar derpaa ind i Norge til Thotn, Solør (Solve), Thelemarken og Gudbrandsdalen (eller Dal); derefter følger den Norges Kyst fra Throndhjem af over Nøre, Sogn, Fjordene, Fjaler, Rogeland med Taderen, Agde, og ender her med Kysten af Thelemarken og Vigen; det er da aabenbart nok, at Taleren her ikke kan være om Island. Derpaa begyndes atter med det egentlige Sverrig (Sigtun og Ufsal), og den botniste Bugt følges over det svenske Funeland (Gestrifland) og Helsingeland til Gar-derige.

See iøvrigt om dette Digt P. E. Müllers Udgave af Sære.

den blev opholdt af Nødvind, og kom først efter syv Dages Forløb til Kalmar med en utallig Hær. Sigurd Rings forenede svenske og norske Flaade sejlede 2500 Skibe stærk ud fra Stokfunds (Udløbet af Mælaren), forenede sig med en anden, som laa i Havnen Garmum (Gammel Garn) paa den østlige Side af Gulland, og satte derpaa Hæren i Land ved Braavig. Kong Ring drog selv landvejs ned forbi Drefund (ved nuværende Drebro) til Skoven Kolmørk (nu Rålmården paa den nordlige Side af Östergötland), og stødte her til sin Skibshær. Derpaa udbredte hele Hæren sig paa den to Mil lange Braavallahede, og strakte sig, som Sære vil, henimod Landstabet Verend (i Smaaland); men da Hæren var svinsfyktet, naaede den ene Fløj til Aaen Baraa og den anden til Braavig. Den danske Hær, som var ankommen senere, rykkede endelig frem; den var svinsfyktet fortil; Skjoldmøen Hebe førte den højre Fløj, Kjæmpe Hafe Huggentind (med Skramme paa Kind) den venstre; Skjoldmøen Bisna bar Hovedbanneret. Ni Skalde gik omkring det, rede til Kamp og Sang. Kong Ring befalede sine Mænd, at forholde sig rolige, indtil de Danske vare stillede i Slagorden, og at der ikke maatte blæses til Strid, før Kong Harald saaes paa sin Stridsvogn ved det danske Banner. Da tiltalte Kongerne deres Hære. Kong Ring sagde: Let er Sejeren over en Hær, som en blind Mand anfører; han var blind paa Legemet, Attraa efter et fremmed Rige har tillige gjort ham blind paa Sjælen. Han burde tænke paa Graven, men higer efter større Rigdom. Dumdriftighed og Hovmod opfyldte vore Fienders Hjerter; vi stride for Frihed og Fædreland, for vore Børn og Kvinder. Og mod hvem stride vi? De færreste ere Danske; de have forenet sig med Saxer og Vender og flere fejge Folkeslag; aldrig vege Svenske og Norske for dem i Tapperhed. Kong Harald stod paa sin Stridsvogn, og talte med høj Røst: I Ide, sagde han, lønner Ring mig for mine Velgerninger;

han vil stride mod sin Belgjører, sin Frænde, sin Konge; min Godhed skylder han sit Rige. Aldrig bleve Danste beherskede af Fremmede, men de herskede over dem. Etal da et Folk, som I have overvundet, røve eder denne Gre, og ville I tillade, at jeg i min Alderdom skal miste et Rige, som I selv have erhvervet mig i min Ungdom? Nu blæste Lurene til Strid; Feldtsrig opløstes; Kastespyd og Pile fyldte Luften; Støvsfyer formørkede Himmelen; Bulder og Brag af allehaande Vaaben døvede Krigernes Stemmer, og Dampen af det varme Blod steg mod Himlen som en Sky. Da Kastespydene vare opbrugte, greb man til Sværd og de med Jernpigge besatte Kjoller. Blodet randt i Strømme. Ofte forvandlede den almindelige Strid til en Tvekamp imellem enkelte. Friseren Ubbe, en af de bjærveste Kjæmper i Haralds Hær, gik frem iblandt Fjenderne; Kjæmpe efter Kjæmpe sank for hans Sværd. Da kaldte Ring paa Stærkoddere; de tvende hinanden værdige Modstandere fægte, men Stærkoddere fik sex store Saar, medens Ubbe fik et; en anden fremtrængende Del af Hæren stilte dem ad. Videre frem gik Ubbe; ingen kunde modstaa ham, ingen torde stride nærved med ham; da sigtede Thilerne (Telleboerne) med deres Pile; fire og tyve Pile stode igjennem ham, og han segnede til Jorden. Skjoldmøen Beborg gik fremad mod de Norste; hun kom i Tvekamp med Stærkoddere, og saarede ham i Kind og Hage, saa at denne dinglede; men Stærkoddere stoppede Skjægget i Munden, bed deri, og holdt saaledes Hagen fast. Beborg blev fældet af Thileren Thorkild. Efterat have nedlagt en stor Mængde gik Stærkoddere imod Skjoldmøen Bisna, som bar Mærket. Du raser imod din Ende, sagde hun, nu skal du dø. Nej før, raabte Stærkoddere, skal du tabe Kong Haralds Banner, afhug i det samme hendes Haand, og gik videre. Bueskytterne fra Thelemarken, hvis Pile trængte igjennem alle Brynjer og Hjelme, afgjorde især Sejeren;

med dem Thrønderne og Dølerne. Da nu den blinde Harald af sine Folks Raab mærkede, at Striden gif ham imod, udsendte han sin Fosterbroder Brune og Skoldmøen Hebe, for at udforske Fjendens Stilling. De vendte tilbage, og Harald spurgte Brune, hvorledes Fjenden var stillet. Brune smilede, og sagde: Kong Ring har foinfyttet. Hvor er det muligt? svarede Harald, der først nu erfarede dette; hvo har lært Ring at tilfylke? det troede jeg ingen forstod uden jeg og Ddin. Vil han da ikke mere skænke mig Sejer? Er det hans Villie, saa lade han mig da ogsaa falde i Kampen med hele min Hær, og alle dem, som blive paa Balpladsen, giver jeg Ddin. Derpaa greb han to Sværd, af dem man kalder Sax, og stak med begge Hænder, saa meget som blind Mand formaaede. Men Brune, eller rettere Ddin, der havde paataget sig hans Stikkelse, slog Harald i Hovedet med sin Kjelle, saa det knustes. Rundt omkring hans Bogn indtil op over Hjulene og Stangen laa Døde; femten Konger faldt med ham, og af fribaarne Mænd tredive Tuffinde, de af ringe Stand uberegneede; paa Rings Side bleve tolv Tuffinde. Saasnart Ring erfarede Kong Haralds Død, gav han Tegn til at standse Slaget.

Den næste Morgen lod Ring Kong Haralds Lig opsoge; man fandt det tilligemed hans Stridskjelle. Kong Ring lod hæderlig berede om Liget efter Fortids Skik; det blev, efter nogle, lagt paa den Stridsvogn, paa hvilken Kong Harald havde kjørt i Slaget, forspændt med hans egen Hest, og saaledes kjørt ind i den oplastede Høj. Kong Ring lod tage sin egen Sadel, og gav sin Frønde Harald den med de Ord, at han nu selv maatte vælge, om han vilde ride til Balhal eller kjøre did. Efter andre var der oprejst et stort Baal; paa dette lagdes Bagstavnen af Kong Haralds Skib og Hesten, som blev dræbt ved Baalet. Nu traadte Sigurd frem, og bad, at Harald paa denne Hest, om han vilde, maatte ride fremmest i Spidsen af

Valen til Valhal, og der forskaffe sine Benner og Fjender gode Bolliger. Alle Høvdingerne gif derpaa sørgende omkring Baalet, og kastede Baaben, Guld og andre Kostbarheder derpaa. Asfen blev indsluttet i en Krukke, og sendt til Lejre, for der at højsættes med Kongens Baaben og en af hans Heste ¹.

Paa Valpladsen viser man endnu ved Landsbyen Skatelev en Høj, omkringsat med mange Stene; der opgraves Kobbersværd og Knive. Ved Lejre vises ligeledes en Høj, som udgives for Kong Haralds ²; paa denne skal der, efter en Bondes Fortælling, fordem have staaet en Sten, saa høj, at man behøvede en Stige for at komme op paa den.

En af Haralds Kjemper hed Bland: dette skal have givet Indvaanerne af Smaaland Anledning til det Sagn, at en *Mø*, Blanda, i Epidfen for en Kvindehær havde overvundet de Danste. Navnene Skæggesløse By og Kvindebjerg have formodentlig bidraget til at give Sagnet Tiltro ³.

47. Saaledes var da den store mythiske Kamp udført. Heltene vedbleve efter denne Tid at søge Døden paa Valpladsen, og fore leende til Odin; men Odin aabenbarede sig ikke mere paa Jorden. Gubernes Old er forbi, og Menneftenes Færd begynder. Sidste Gang træder Stærkobder frem, og vi have derfor endnu at berette hans Endeligt.

¹) Saxo, lib. 8, S. 143—147. Sögubrot, Kap. 7—9. Stedet var efter Sögubrot Brávellir i Østergötland, ved Brávik; efter Saxe straffe den ene Hær sig fra Vie til Verend i Smaaland; han kalder ogsaa Slaget bellum Bravicum. Det er Sletterne ved Barabyå paa Vitholandet, der indsluttes af to Dige, hvoraf den ene hedder Brávik. (Tunells Ever. Geogr. 2 D. S. 20. 35. Sjöborgs Saml. för älfstare af fornleinn. 1 D. S. 106).

²) See Nord. Tidsskr. for Oldt. 2 D. 2 H. S. 295. Sjöborgs Saml. 2 D. S. 146.

³) See F. Magnusen Lex. myth. S. 105.

Gammel og graa vandrede denne Heltenes Helt endnu paa Jorden; han gruede for Døden paa Sottesengen, men søgte den forgjæves i Træfninger og Tvelampe. Alderdommen lagde sin tunge Haand paa ham; hans Syn blev dunkelt, han maatte støtte sig paa Krykker. Mordet paa Ale nagede ham uafslælig, og han kunde ikke forløse det ved Døden. Dmgjortet med to Sværd bandt han Guldet, som han havde faaet til Belønning for Ales Mord, om sin Hals, for dermed at tilkjøbe sig en Banemand. En Bonde bad ham engang om et af hans Sværd, der vare ham selv til ingen Nytte; Stærkødder bød ham komme nærmere, traf det ene og gjennemborede Bonden. Endelig traf han en Kjempe, ved Navn Hader (eller Hoder, Høther); da denne saae den affældige Gubbe, lod han to af sine Folk ride ind paa ham, for at skræmme ham, men Stærkødder dræbte dem begge med sine Krykker. Da forundrede Hader sig over Gubbens Styrke, red hen til ham, gjenkjendte ham, og spurgte, om han vilde bytte et af sine Sværd bort mod en Bogn, som han syntes høilig at trænge til. Stærkødder svarede, at han ikke lod sig forhøane; formedelst sit sløvede Syn kjendte han imidlertid ikke Hader, og udbrød:

Nar som Elvens
 Bover rinde,
 strid som Støvsøs
 styrte Timer;
 Gubbens Glæbskab,
 Guldets Blinken,
 Ungdoms Minder,
 alt forsvinder.

Stemmen stønner,
 Stavkarl vakler,
 Djets Ild med
 Aandens sluffes;

Mørte vætter
 mer end hundred
 Mars Bedrifter;
 alting stifter.

Sidtil hædret
 Høvding var jeg,
 Døllings Afsven,
 Odins Kjempe;
 nu det gamle
 Gubbestroget
 Træl og Terne
 tirre gjerne.

Hader roste hans Stalbegaver, gav ham at forstaa at han
 kjendte ham, men spottede hans Alderdom og Affældighed, i
 det han svarede:

Hvorfor skælver
 Stalders Gubbe?
 Hvi saa modløs,
 Mandhjems Skræk?
 Est jo vorden
 vindtør Stubbe,
 svingrer som et
 Skib med Læk!

Du som kunde
 Kjemper stække,
 du, hvis Maal som
 Malmklang var,
 mægter nu ej
 Nødd at knække,
 stratter som et
 skaaret Kar!

Da harmedes Stærkødder, og mindebes paa een Gang sine
herlige Bedrifter, hvis Minde saa ofte havde fyldt hans
Sjæl med Skummer, fordi de saa levende erindrede ham om
hans nuværende Afmagt. Han sang:

Lyd og Træl!
du mig tør haane?
Du som angst
i Arnekrogen,
sed om Fingre,
Flommen suged,
medens Mandhjem
mig beundred?

Bældig Bært
han vandt og Styrke,
faste Sener,
føre Muskler;
lemmestærk
i lange Svølv
var han vorden
et Vidunder.

Ung jeg var,
da inde brændte
frækne Faders
Folkefæder;
Harald Egdske
yffe Svenden
hæged, og
i Hirden fofstred.

Til fra Biden
Biger did kom,
Herthjofs Gidsel
gik til Salen,
kjendte, krysted,
filte Svenden;
Haar alt da
hans Hage dækked.

Herthjof atter
Harald fældte;
Treaarsknøsen
tog til Fosters
Rofschaarsgrane;
hif paa Alf
i Vintre ni han
vorte ensom.

Saa blev samlet
Sortver, Grettier,
Haralds Mænd,
Hildegrime,
Erp og Ulfar,
An og Skume,
Hro og Hrotte,
Herbrands Søner.

Styr og Stenthor
 nord fra Stat kom,
 og hin gamle
 Gunolf Blesse;
 ti og tre
 i Tog vi ginge;
 Svende findes
 faa saa tappre.

Kongens Gaard
 vi gjæstede aarle,
 brøde Borgens
 Bjællevægge;
 tre og ti
 vi trodsig ginge
 did, hvor syv
 Svende stode.

Viger Helt var,
 værd at følge,
 først og fremst
 i Flokken gik han;
 Hjelme hvægned,
 Hjalter sprunget,
 Brynjer bruste,
 brødes Spæere.

Vigers Hæder
 hørted vide;
 vide nævntes
 Ridning Herthjof;

fejge Svende
 faldt omkring ham;
 jeg var nær,
 da ned han segned.

Var du med,
 da Viger hist paa
 Bæner øster
 aarle kæmped?
 Sifar sank
 paa Søfugls Bangen;
 Værk, som vel
 er værd at mindes.

Var du med
 paa Uplands Fjælde,
 da vi gave
 Gerthjof Bane?
 Var du med,
 da Olaf Skygne,
 Sveafongen,
 tvæstet styrked?

Mig gav Viger
 Balens Bytte,
 røde Ringe,
 Ringe-Brynjer;
 aldrig mødig,
 altid hjæk jeg
 fulgte Fyrsten
 femten Somre.

Da var Livet
 Lyft og Snille;
 men hvo modstaaer
 Magtens Guder? —
 Rød og Riddings-
 Ravn gav Thor mig,
 Dødt at øve
 uden Hæder.

Bigers Hals min
 Baand omslynged,
 Gorthjofsbane
 gav jeg Døden;
 grum jeg stak ham
 Spyd i Hjertet,
 hærmest Bærk,
 som Haanden øved!

Da jeg vandreb
 vilde Stier;
 hødet, hadet,
 hu-betagen,
 uden Ringe,
 Roes berøvet,
 uden Drot
 og drøvet saare.

Upsals Ungling-
 Et jeg gjæstet;
 Spot og Spe
 for Spøttegiøge!

Haaret ulvgraat,
 Halsen frøget!
 Saa mig højed
 Sorg og Anger.

Aldrig uddør
 ædelt Snille;
 Fred jeg fandt
 hos Frode atter.
 Lurer løde,
 Livet kaldte,
 Danmarks Roes
 til Daad mig vakte.

Paa Kureters
 kolde Strande
 vaded vi
 paa Balsko høje;
 over Esters
 Isse svang vi
 Sværd, Semgallers
 Syn vi blindet.

Bissns Egg
 paa islagt Fjeld jeg
 døved; Vasse
 vog min Klinge;
 James Hug
 mig huge lærte,
 men i Midje
 meded jeg ham.

Bugtet Skjold
 og buglet Pande
 hug mig Thilers
 Hammerører;
 de til Livsfjeb
 levret Blod gav;
 Landsmænds Mod
 jeg lærte kjende.

Lystelig
 er Leg i Marken;
 fleg fra Rastrond
 Etimandsdaaden;
 Frode fristed —
 fly mig, Ale!
 end dit Djes
 Jld mig strækker.

Kamp indviet
 var mig Livet,
 Odins Dje
 ad mig smilte;
 nu bag Skyens
 skumle Mulm sad
 Thor og smilte,
 Smaalyn blinkte.

Brødefuld til
 Bod jeg vied
 Livets Aften,
 angerflagen;

Døden var mig
 Binding; Døden
 selv jeg indjog
 Angst og Rædsel.

Frodes Ut
 jeg fostred; Ingilbs
 Kvindefind
 til Kul jeg brændte;
 og ved frækne
 Frodes Arne
 slog jeg Svertings
 Sønner frække.

Fenge fængslet
 Frodes Datter;
 hulde Helgas
 Hu jeg vendte;
 Bejle ni
 end Bruden ængsted;
 alle ni
 jeg ene fældte.

Da var Stærkob
 Storverk værdig,
 større end
 hans stolte Rygte.
 Iver, Bjarmer,
 Ostresaltet,
 Nordhavs Kyst
 hans Navn ophøjer.

Ingen af
 min Id kan tælle;
 evig skal
 min Idræt mindes;
 og naar Stjerner
 sluffes alle,
 endnu skinner
 skal Braavalle.

Fader gav sig nu tilkjende, og med Glæde ventede Stærkødder, som vel mindedes, at han mellem saa mange andre ogsaa havde dræbt hans Fader, i ham at finde sin Banemand. Han rakte ham sit eget Sværd, og erindrede ham om, at han maatte hævne sin Fader. Og med Døden, den længe sønstede, for Dje udbrød han:

Unge Alf maa
 pytpig skyde;
 frønnet Fyrr
 i Fnug henhvinde.
 Venlig Døden
 er for den, som
 intet mægter
 mer at nyde.

See, hvor skinner
 Sølvrovnen,
 Urdes Bælb
 paa Idas Slette!
 Nag skal hvinde,
 Ribhøgg slumre!
 Atter gaar jeg
 ung i Kampen!

Men i selve Døden pønsede Stærkoddet endnu paa Høvn. Han havde raadet Hader, i det han afhug hans Hoved at springe imellem dette og Kroppen, thi da vilde han blive haard imod alle Vaaben. Men Hader forudsaae, at han da vilde blive knust af Heltens store Legeme, og sprang forfigtig tilside i det han afhug hans Hoved. Sagnet siger, at dette gruellig bed i Græsset, i det det rullede hen ad Jorden. Hader begrov Stærkoddets Lig paa Marken Kaaljung ved Bellingebro i Skaane, og rejste en Stendyøse paa hans Grav ¹.

Ifke blot som Helt, men ogsaa som Stald var Stærkoddet sin Tids Ypperste; en egen Versart (Starkadalarlag) bærer Navn efter ham ². Hans nye ansøgte Svanesang forsøgte vi, som billigt var, at gjengive i denne. Om hans Digte siges, at de vare de ældste, man kjendte.

48. Sigurd Ring. Harald Hiltetand havde to Sønner, Herer, ogsaa kaldet Slyngebaand, og Thrond den Gamle; men Sejerherren paa Braavallasletten bemægtigede sig alle hans Lande.

Sigurd Ring var gift med Alfhiilde, en Datter af Kong Alf eller Gandalf i Alfheim i Norge, hvor han ogsaa besad en Del af Vigen. Paa et Tog til Northumberland nær vides ellers intet om hans Regjering ³. Om hans Død fortælles derimod følgende:

¹) Saxo, lib. 8, S. 149—153. Chron. Erixi, S. 155. Gautrekss. Kap. 3—7. Den nyere Starkadars. Kap. 33.

²) Bragarhættir i Snorraedda, S. 268.

³) Sögubrot, Kap. 6. Haraldss. hært. Kap. 14. Olafss. Tryggvas. Kap. 61.

Alf den Gamles Sønnesøn Gandalf, hvis Datter var gift med Ring, synes at være den af Sare ved Kjamperne i Braavallaslaget nævnte Gandal senex (Torkæna, S. 40).

Om Toget til Northumberland see Geijers Sv. R. h. S. 557.

En Høst red han om i Vester-gotland for at dømme; da kom hans Svogre, Gandalfs Søner, til ham, og begjærede hans Hjælp imod Kong Gisten paa Vestfold. Han lovede den, og drog ind i Vigen. Paa den Tid holdtes der store Dffringer i Ektrings-fal, hvortil Folket forsamlede sig fra hele Vigen; iblandt andre Fremmede var der ogsaa kommen en Datter af Kong Alf i Vendil (Vendfysfel), som for sin Skønhed kaldtes Alffol (Alfsolen). Kong Sigurd saae hende, blev forelsket, og vilde eje hende. Men hendes Brødre, Alf og Inge, som fulgte med hende, svarede ham, at de ikke vilde give deres Søster til en rynket Gubbe. Sværdet maatte dele dem imellem. Men Brødrene kunde ikke maale sig med en saa mægtig Konge, og gavede, førend de gik i Striden, deres Søster Gift, for at hun ikke skulde tilhøre Sejerherren. Begge Brødrene tilfattede Livet i Kampen; Alf blev fældet af Sigurds da endnu unge Søn, Regner, som deraf fik Tilnavnet Alfbane; Sigurd selv fik mange Saar. Man bragte ham Alffols Lig. Da lod han en Høj opkaste paa Strandbrædden, og befalede, at den skulde kaldes Rings Høj (Hringshaugr), lod derpaa de Faldne lægge paa et Skib, besteg det selv, og satte sig i Bagstovnen ved den elskede Alffols Lig; nu antændte han Skibet, og lod Sejl sætte til. Brændende drev det ud fra Landet; da dræbte han sig selv. Thi heller, saa havde han sagt til sine Mænd paa Strandbrædden, vilde han efter Fædres Vis med kongelig Pragt komme til Dvin, end dø af Alderdom ¹.

49. Regner Lodbrog, en Søn af Sigurd Ring og Alfhyilde ², er den sidste Lejrefonge i Sagnarperioden.

¹) Sögubrot, Kap. 10. Arngrimi Supplem. i Afsmittet Catalog. reg. Svec. Om Sigurd Ring hos Sare, lib. 9, S. 168—169, see Müller om Sare S. 150—151.

²) Sögubrot, Kap. 6. 10.

Hans Historie danner derfor Overgangen fra den mythiske Fortælling til den historiske; den er af Oldtiden selv knyttet til romantiske Sagn, og bevæger sig med disse Sagns Flygtighed igjennem forskjellige Læder og Lande. Snart forvæver Helten, som et Forbillede for senere Helte, hævet ved Kvindeskærlighed og mageløse Sønner, i Tidens fjærne Baggrund; snart træder han frem som Høvding og Konge, tapper og stor, omgivet af bekjendte historiske Navne, og efterladende et berømt Navn til Sønner, der udbrede det til Europas yderste Egne. Ræppe er det muligt at afgjøre, hvor meget der af de Gamles Fortællinger om ham er historisk, hvor meget udsmykket af Fantasi. Vi meddele Hovedtrækkene af hans Liv efter de tvende Hovedkilder, uden at ville bortkaste det romantiske Slør, igjennem hvilket Begivenhederne fremstikke.

Hvad Sagnet først veed at berette, er Regners Elstovshandel med den nordiske Skjoldmø Ladgerde (Rathgertha). Kong Frø af Sverrig, fortælles der, lod den norske Konge Sigurd dræbe, og hans Frænders Hustruer offentlig skjænde. For at hævne denne Udaad, drog Regner til Norge. Mange Kvinder, som havde været udsatte for Mishandling eller frygtede for den, begave sig i Mandstragt til hans Lejr; blandt andre Skjoldmøen Ladgerde. I det paafølgende Slag var hun overalt kjendelig paa sit lange slagrende Haar; hun stred iblandt de første Kjæmper, og hendes Tap-
 perhed bidrog meget til Sejeren. Regner lod hendes Herkomst efterforske, fandt den hæderlig, og beslede. Hendes Svar var ikke ugunstigt. Fuld af Længsel og Skærlighed gif Regner ombord, og seilede ind ad Thronhjemsfjord, for at gjæste hende. Han lod sine Mænd blive tilbage i Gøldalen (Gølerdal), og gif alene til hendes Gaard. Kjærlighed fordrede Kamp. En Bjørn og en blodig Hund holdt Vagt ved Indgangen; Regner nedlagde Bjørnen med sit Sverd, og kvalte Hunden. Ladgerde blev hans, og han

fal med hende have avlet to Døttre og en Søn, ved Ravn Friblev, og levede nu tre Aar i Rolighed. Men ny Uventyr faldte den unge Helt; Ladgerde blev glemt, og forffjødes.

Jarlen Herrød i Götland lod i Nærheden af sin Hal bygge en Stemme med en Skigaard for sin Datter Thora; hun fik Tilnavnet Borgehørt eller Hinden i Borgen, thi som Hjorten overgaar alle Dyr, saa overgik hun alle Kvinder i Skjønhed. Faderen forærede hende en Lindorm, der efterhaanden vorte saa meget, at den som en Bold omgav hendes Bolig, i det Hoved og Hale naaede sammen; den rugede paa Gulb, som vorte med den. Jarlen gjorde det Løfte, at kun den skulde eje hans Datter, som dræbte Lindormen, og Guldet skulde være hans Medgift. Ræppe kom Rygtet herom den unge Regner for Dren, førend han besluttede at vinde Møen. Han lod sig forfærdige en lodden Kappe og Brog, lod dem syde i Beg og størne; saa hærbedes de, at ingen Gift kunde gennemtrænge dem. Nu sejlede han en Sommer til Götland, og isørt sin kunstige Baabenfladning, væbnet med et Spyd, nedlagde han Lindormen. Spydjet blev sidbende i Dyret. Om Morgenens efter fandtes Ormen død, men ingen kjendte dens Bane. Da lod Herrød stævne Ting, og lod efterlyse, hvo der kunde fremvise det Skaft, som passede i Jernet. Dette gik om fra Mand til Mand; ingen vedkjendte sig det; da kom det til Regner, som fremviste det tilhørende Skaft. Saa gik Syn for Sagn, at han var Ormens Bane. Han fik Thora til Hægte, og avlede med hende to Sønner, Erik og Agner.

Staaningerne og Tyberne gjorde imidlertid Opstand, og valgte en vis Harald til Konge. For at undertrykke Oprøret, sendte Regner Bud til Norge. Det viste sig ogsaa her, at gammel Kjærlighed rustet ikke; den forskudte Ladgerde kom med sin Søn og en Flaade paa 120 Skibe Kong Regner til Hjælp, faldt Hjenden i Ryggen, tilføjede

dem et stort Reberlag, og delte med Regner Gren for Sejeren.

Kort efter døde Thora; hendes Død gif Regner saa nær til Hjerte, at han indsatte nogle Mænd til at forestaa Riget med hans unge Sønner, og drog paa Krigstog, for at dæmpe sin Sorg.

En Sommer sejlede han til Norge. Han lagde ind i en Havn ved Gaarden Spangerhede (Spangereid) i Nærheden af Forbjerget Lindesnæs. Madsvendene gif om Morgen i Land, for at bage Brød, saae en Gaard i Nærheden, og gif derhen. Men de fandt kun en Kjerling ved Navn Grima; de bade hende hjælpe sig, men hun undskyldte sig med at hendes Hænder vare for stive til at lægge Dejgen. Hendes foregivne Datter, Kraka, var samme Morgen, som sædvanlig, gaaet ud for at vogte Faar; hun saae fremmede Skibe i Havnen. Hendes Fostermoder havde vel forbuden hende at vasse sig, af Frygt for, at hendes sjældne Skønhed skulde blive kjendelig; men hvilken Ungmø er fager, og vil ikke lade sin Skønhed stue? Hun tvættede sig, og udrebte sit silkebløde, lange Haar, der naaede til Jorden. Da Madsvendene havde faaet gjort Ild paa, kom Kraka hjem. Hun betragtede dem, og de hende; hvad der mest maatte forundre dem var, at saa styg en Moder kunde have saa dejlig en Datter. Kraka lagde Dejgen; Madsvendene vilde selv bage, men de havde mere deres Dine paa Pigen, end paa deres Syssel, og Brødet blev brændt. Derover maatte de da høre meget ilde af Kongen, da de vendte tilbage med det sviede Brød, men de undskyldte sig med, at de havde seet en Kvinde, der overgif Thora i Skønhed. Da sendte Regner endnu andre Mænd i Land, for at betragte hende; og for tillige at prøve hendes Forstand, befalede han dem, at de skulde bede hende næste Dag komme til ham hverken paa klædt eller uden Klæder, hverken møt eller fastende, hverken alene eller fulgt af nogen. Kraka

lovede at komme næste Morgen, og for at opfylde Kongens Befaling, vilkede hun et Ortenæt omkring sig, og lod derover falde hendes tætte lange Haar, der næsten bedækkede hende ganske; for ikke at være fastende, bed hun i en Løg, og for ikke at være alene, lod hun sin Hund følge sig. Regner blev saa fortryllet af hendes Skønhed og Bid, at han strax vilde beholde hende hos sig, og lod, for ydermere at bevæge hende, Thoras kostelige Klædning fremtage; men Kraka vægrede sig ved at modtage den, thi hun frygtede for endnu mere at opflamme hans Kjærlighed, naar Kunst forhøjede hendes naturlige Ynde. Nu, sagde hun, vilde hun drage hjem; men hvis Kongen, naar han kom tilbage fra sit Tog, var endnu af samme Tanker, da maatte han sende Mænd efter hende. Regner sejlede videre, men vendte snart tilbage til samme Havn. Længselen kjølneedes ikke, da den ej var mættet. Kraka lovede nu at følge ham. Efter et meget udbredt Sagn, som endnu gjenlyder ved Lindesnæs' Klipper, var Krakas rette Navn Aslog, og hun var en Datter af den berømte Helt Sigurd Fosnersbane og den ved sin Død paa det flammende Baal ligesaa berømte Brynhilde. Efter deres Død blev hun af sin Fosters fader Heimur som et spædt Barn skjult i en Harpe, og i denne ført til Norge; her dræbte Kjærlingen Grima og hendes Mand Aage Heimur, for at bemægtige sig hans formentede Rigdom, og opfødte Møen, som de gavede Navnet Kraka, som deres egen Datter. Da Kraka nu om Morgenen vilde begive sig til Kong Regner, gif hun hen til sine Plejeforældres Seng, gav dem tilkjende, at hun vel vidste, hvorledes de havde snigmyrdet hendes Fosters fader, og ønskede, at den ene af deres Fremtids Dage maatte blive værre, end den anden, og den sidste den værste, og tog derpaa Afsted. Hun gif ombord til Regner, og de fik god Bør. Regner vilde, at hun den første Nat skulde sove ved hans Side; men hun forestillede ham, at det vilde være hæderligt for

hende og for ham, samt for deres Arvinger, om de fik nogen, at han drak Bryllup med hende, naar han kom hjem i sit Rige. Han agtede Møens Kyffhed; men strax efter deres Hjemkomst holdtes Velkomstøl og Bryllup. Ogsaa den første Brudenat unddrog Kraka sig sin Husbondes Favntag, thi hun foregav, at Fosteret vilde tage Stabe deraf, hvis de ikke afholdt sig fra hinanden i tre Nætter. Men Regner agtede ikke derpaa. Da fødte Kraka omsider et Drengbarn, der blev vatnet, og fik Navnet Iver, men i dets Legeme var Druff isteden for Ben. Skjøndt Drenge, da han vorte til, overgik alle sine Jævnlinge i Størrelse, vedblev dog denne Banførhed, hvoraf han fik Tilnavnet Benløse. Siden fødte Kraka endnu Sønnerne Bjørn, Hvidsert og Rognvald ¹.

Lidlig arvede Sønnerne Faderens krigerste Lyft. De ældre Brødre, Agner og Erik, droge allerede hver Sommer i Viking. Iver opmuntrede sine Brødre til, at ogsaa de ved et anseeligt Tog skulde indlægge sig Berømmelse. De fik Skibe af Regner, og foretog sig et Tog til Kysten af Northumberland, hvor de indtog og brændte Borgen Hvitteby (Whitby), som deres Fader forhen forgjæves havde forsøgt at erobre. Iver, der ej kunde gaa, blev som sædvanlig baaren paa et Skjold i Kampen, og skjød med sine aldrig fejllende Pile to Troldkvier, som Borgens Indvaanere dyrkede. Rognvald, der som den yngste var sat til at be-

¹) Mindet om Hslog og hendes Ophold i det sydlige Norge har i mange Aarhundreder vedligeholdt sig ved Sagn. Man fortalte Torfæus om Dsloug, og viste ham paa Spangerheide Dsloughsjen, paa hvilken Misen skal have siddet og vegtet sin Hjord, samt Vigen Gullviken, i hvilken Harpen, hvori hun var skjult, blev funden, og i Nærheden af denne Vig endelig en Dæl, kaldet Kraatebækken (Torfæi Hist. Norv. T. 1, S. 491. Series, S. 35—36. Sagabibl. 2 D. S. 96). Denne Egn er overhovedet rig paa Sagn, hvortil dens Belliggenhed især maatte bidrage.

vogte Stibene, kunde ikke dæmpe sin tidlig vaagnende Kamplyst, og faldt i Slaget.

Regner undertvang imidlertid Saxerne, og vendte efter flere Krigstog hjem. En ny Kjærlighed vaagnede i hans Bryst. Han saae en ung Kvinde, indbød hendes Fader til Gjæstebud, og overøste ham med Gaver; dette gjentoges, og da mærkede endelig Faderen, at det var gjennem hans Gunst Kongen ventede at vinde Datteren. Han søgte at unddrage hende Kongens Forsølgelse, og holdt hende skjult. Men forgiæves; Regner havde allerede forvikset sig om hendes Tilbøjelighed, og kom i Kvindedragt ind i hendes Værelse. Han fandt hende ved Lenen, og satte sig hos hende, og spandt. Som en anden Heracles øvede han Kvindegjerning, dog ikke for at ydmyges som Træl, men for at vinde som Elsker. Med hende skal han have avlet en Søn, ved Navn Ubbe, som han siden vedkjendte sig, uagtet han ikke var ægte baaren.

Men denne Kvinde var ikke Krakas eneste Medbejleresse. Efter langvarige Toge til Landene ved Østersøen og mod Finner og Helsingør, vendte Regner tilbage, og aflagde et Besøg i Sverrig. Her regjerede Kong Eisten, kaldet Bele eller Ildraade, efter nogle Harald Hildetands Søn. Han havde sit Sæde i Upsal, og blev, som der menes, af Regner indsat til Underkonge, for at værge Landet mod Regners egne Sønner, der, medens Faderen var paa Hærtog, allerede havde bemægtiget sig Sælland og flere Landstaber. Begge Konger besøgte af og til hinanden. Ved et Gjæstebud hos Kong Eisten lod denne sin Datter Ingeborg stænke for ham og hans kongelige Gjæst. Da begyndte Regners Mænd at smaaafsnakke om, at det var mere anstændigt for deres Konge, at bejle til hende, en Kongens, end at beholde Gubbens Datter fra Norge. Ogsaa Regner kom dette for Dren, og han forlovede sig med Ingeborg, men forlangte dog, at Brylluppet i nogen Tid skulde udsættes. Paa Tilbagejeren til Danmark standsede han med

fit Følge i en Skov, og forbød dem under Livsstraf at tale et Ord om denne Forlovelse. Han kom da hjem, og satte sig som sædvanlig i Højsædet; alle tilkjendegave deres Glæde over hans Hjemkomst. Kraka gif hen til ham, satte sig paa hans Knæ, lagde Armene om hans Hals, og spurgte: Intet Nyt, Herre? Ikke det han vidste, svarede han. Samme Spørgsmaal gjentog hun, da de vare komne i Seng, men fit samme Svar. Hun vilde fortsætte Samtalen, men Regner foregav, at han var træt og mødig. Hendes Kjærtegn sejrede ikke over hans Koldfindighed. Velan da, sagde hun, saa vil jeg fortælle dig Tidende, siden du ingen har at forkynde mig: det kalder jeg Tidende, hvis Konge fæster sig Kone, og allerede har en anden. Hvo siger saa? foer Regner op. Dine Mænd skulle beholde Liv og Lemmer, vedblev Kraka, de have intet forraadt mig; men der sad tre Fugle i Træet ved Siden af dig i Skoven, som du vel end kan mindes; de uskyldige Fugle fare snelt med Elstovs Død; de have advaret mig. Og nu først aabenbarede hun ham, at hun var en Kongedatter, ædlere af Byrd end Ingeborg, fortalte ham om sin Slægt og sin Skjæbne, og at hendes rette Navn var Aslog. Da Regner var noget sen til at tro det, forudsagde hun ham, som Bevis paa Sandheden, at det Barn, som hun nu gif frugtommelig med, vilde blive en Dreng, og at han vilde fødes med det særegne Mærke, at der laa ligesom en Dorn omkring hans Dje. Endelig ønskede hun, at han maatte blive opkaldt efter hendes Fader. Rogen Tid efter fødte hun ogsaa denne Søn, som fit Navnet Sigurd, og efter sit Fødselsmærke kaldtes Dorn i Dje (ormr i auga) eller Snogøse.

Da Regner ikke kom til den bestemte Tid, for at holde Bryllup med Ingeborg, ansaae Elsten det for en uudslettelig Fornærmelse imod ham og hans Datter; det var ude med Kongernes Venstabs, og jævnlige Fejder fulgte. Regners Sønner, Agner og Erik, samlede en Hær, for at

krige paa Sverrig. Men da Agners Skib blev stuk af Rullerne i Søen, stod der tilfældigvis en Mand foran, og blev dræbt; det var et slet Varsel, men Brødrene vedbleve deres Forsæt. Saasnart de kom i Kong Gistsens Rige, fore de frem med Hærskjold. Han udsendte Budstikke, og samlede en Hær; endnu mere stolede han paa en Troldko, kaldet Sibylja (den altid brølende). Det kom til et Slag, i hvilket Agner faldt, og Erik blev fangen. Gisten tilbød ham forgiæves Fred, ja endog sin Datter til Hægte; han vilde ikke overleve sin Broder. Albrig, sagde han, vil jeg leve, for at høre Kong Gisten kaldet Agners Vane; ingen Moder skulde begræde hans Død, men Mænd drikke hans Gravøl. Han bad da kun om Fred for sine Krigere, men valgte selv en Dødsmaade, hvorved hans Navn forherligedes endnu mere, end ved hans Liv. Han bød nemlig, at man skulde løfte ham op paa Spyd. Spydene bleve nedsatte. Han tog en Ring af sin Haand, og befalede sine Mænd, at bringe Åslog den med Budskabet om hans Død. Kollig betragtede han sit sidste Leje, det dyrebareste, paa hvilket Høvding kunde dø, og i det han blev løftet op paa Spydene, og saae en Ravn flyve hen over sit Hoved, raabte han: Ravnens skriger og kræver mit Blod; snart vil den udbugge mine Djestene, og lønner mig ilde for de mange Slag, i hvilke jeg læskede dens Tørst.

Hans Mænd droge hjem, for at bringe Åslog Ring og Lidende. Tre Dage biede de, før de bragte hende Sørgebudskabet. Da de fortalte Eriks Endeligt, brast en strid Taarestrom af Dronningens Dine (det var første Gang hun græd), og hun lovede at hævne Agner og Erik, som om de havde været hendes egne Sønner. Deres Brødre vare i Leding, men da de kom hjem, opmuntrede Åslog dem til at drage til Sverrig, for at hævne deres Brødres Død, som ikke noget halvt Aar vilde have ladet dem uhævne. Kun den forsigtige Iver undslod sig længe, men da

han mærkede sine Brødres faste Forsæt, fulgte han dem til Søs. A slog selv drog under Navnet Randalin (Skjoldmøen) til Lands med en Hær. Kong Gisten satte forgjæves sin Lid til Troldkoen Sibylja; baaren paa sit Skjold skød Iver en Pil i hvert af dens Øjne. Kong Gisten blev fældet; hans Mænd gav Iver Fred, thi man burde ikke krige i et høvdingløst Rige ¹.

Hele Kong Regners Liv var en Række af Hærtoge; Østersøen og Vesterhavet gjenløde af hans Roes. Østerledene fra Benden til den botniste Bugt, England, Skotland og Irland med tilhørende Øgrupper, samt Flæmingeland (Flandern) nævnes især som de Steder, hvor han anfaldt Vikinger, fældte Konger, og udbredte det danske Navns Hæder. Endnu videre lader Sagnet hans Sønner drage. De fore til Sønderlandene, og indtog en Borg Wisflsborg (Wisflsborg, som der menes Wisflsborg ved Murtensøen i Sveits); herfra agtede de sig endnu videre, indtil selve Rom, men naaede kun til Borgen Luna i Norditalien ². Rytet om saa fjærne Bedrifter vakte Regner atter af den Rolighed, han i nogen Tid havde hengivet sig til, og han besluttede at foretage et Tog, der ogsaa paa ny skulde bringe hans Navn i Erindring. Alle hans Forsædres Riger abløde ham, England undtagen. Han lod derfor i Lier (Hliver) i Vestfold i Norge bygge to Knarrer, et Slags mindre Krigsskibe med ophøjede Stavne, og vilde med begge disse Skibe foretage sit ny Tog. Forgjæves forestillede A slog ham, at han med samme Beføstning kunde have bygget mange Langskibe, og at Englands Ryster vare farlige at besejle med saa smaa

¹) Saxo, lib. 9, S. 169—174. Ragnarss. Loðbrókar, Kap. 1—11. Hervarars. Kap. 20. Var. þátr af Ragnars son. Kap. 1—2. Landn. Mant. S. 384.

²) Ragnarss. Loðbr. Kap. 12—13. Þátr af Nornagesd, Kap. 9.

Stibe. Han lod sine Knarrer besætte med 500 Mand, og sejlede til Northumberland. Begge Stibene forgik her paa Kysten, men Mandskabet kom i Land. Kong Ella i Northumberland samlede en stor Hær mod de uventede Gjæster, og det kom saaledes til Regners sidste Kamp (Aar 794). I denne bar han ingen Dækvaaben, uden en Hjelm; en hvidgraa Silkebrynje, som Aslog havde foræret ham ved hans Afreise, bestjærmede ham for alle Saar; i Haanden bar han Spydet, hvormed han havde sældet Drmen om Thoras Sal. Fire Gange gif han igjennem Fjendernes Slagorden, men hans Folk bleve endelig overmandede, og han selv indestængt imellem Stjølbe. Man bragte ham til Ella, men han vilde ikke tale et Ord eller paa nogen Maade røbe, hvo han var. Da befalede Ella, at man skulde sætte ham paa en haardere Prøve, og nedsatte ham i en Drmegaard; men tilføjede, da han havde nogen Anelse om, at det var Kong Regner, at han strax skulde optages, naar han gav sig tilkjende. Saa meget frygtede Kong Ella for hans Sønners Hævnen. Regner blev nedfat i Drmegaarden; men ingen Drm vilde hæfte sig paa ham, førend hans Silkebrynje blev afdragen; da hang de sig fast paa alle Sider. Hans Pinsler vare frygtelige, men han tav standhaftig; først da en Drm nagede paa hans Hjerte, udbød han: Grynte vilde Grisene, kjendte de Galtens Kaar (gnydja mundu grisir, ef galtar hag vissi).¹

¹) Om de tvende Hovedkilder til Regner Lodbrogs Historie, Saxe og Regner Lodbrogs Saga, see Müller om Saxe, S. 151—160 og Sagabibl. 2 D. S. 464—482. „Begge stemme i enkelte romantiske Træk: i Regners Kamp for Thora, hans Dødsmaade, Svanesang, det Indtryk, som Efterretningen om hans Død gjør paa hans Søner, Ivers List og Ellas Straf; ogsaa hans Sønners Navne stemme nogenlunde overens; alt det øvrige er ganske forskjelligt.“ De samme Sagn have paa forskjellige Steder været mere eller mindre udsmykkede. Aslog kjender Saxe (S. 172. 175)

Kong Regners sidste Ord bleve berettede til Kong Ula; han fandt sin Formodning bekræftet. For at afværge Sønnernes Hævn, lod han et Skib udruste, satte en vift

under Navnet Svanloga, men veed intet videre at fortælle om hende; ligeledes Toget med Whitby (S. 169), men efter ham foretoges det mod Etaningerne. Aarsagen til Sigurd Enogsjæs Tilnavn (S. 170—171) er hos ham ligesaa fabelagtig som i Sagaen: en Læge Nestar, der helbrede Sigurds i et Slag erholdte Saar, strøede et Pulver i hans Øjne, hvorved de bleve spættede, som om de vare fulde af smaa Orme; jf. Gheysmer hos Langebek T. 2, S. 341, hvor Tilnavnet hedder Hugvormsøgh.

Sagnene om Regner Lodbrog have i Oldtiden været nøje knyttede til Sagnet om Volsunger og Gjufunger. Drabet af en Lindorm og Døden i Ormegaarden ere Hovedtræk i begge. I Drage den Gamles Drape om Regner Lodbrog besang han ogsaa Sørles og Hamdars Fald (Snorraedda, S. 145); Jermuret, der ogsaa forekommer her, optoges ligeledes af Sare, som et Brudstykke af Volsungesaga; denne Saga er af de Gamle umiddelbar forbunden med Regner Lodbregs, hvis Kone Aslog her, som i Slægtregistrene, antoges for en Datter af Sigurd Fofnersbane. Den historiske Regner, thi at en saadan har været til, kan ikke omtvives, rykker derved langt tilbage i Tiden, og taber sig i Fabelens Egne. Forstjellig udsmykket bredte Sagnetredsen sig fra Nordtyskland til Norden, til England og til Italien. Minder deraf vaagnede endog senere i Middelalderen. Et engelsk Sagn, der danner et Edestykke til Fortællingen om Aslog, der bedækkede sig med sit lange Haar, fortælles i Su h m s Danm. Hist. 4 D. S. 168.

Om Bestemmelsen af Regner Lodbregs Dødsaar see især: Müller om Sare, S. 160—166. Bredsdorffs Eetninger ang. Regner Lodbregs Levetid, i Tidskrift for nord. Oldkynd. 2 B. Hallenbergs Anm. till Lagerbr. 1 Afd. S. 227—245. Geijers Svea Rik. häfd. 1 D. S. 555 fgg. Slutningsaam. i min Overs. af Deyping om Normann. Eetoge. Resultaterne ere: Efter de paalideligste islandske Slægtregistre indfalder Regner Lodbregs Levetid omtrent imellem Aar 720—793; han levede nemlig flere Generationer før Islands Bebyggelse (870); den

og tapper Mand derover, og befalede ham, at mælde dem Faderens Død, og tilbyde dem Bød, samt vel at lægge Mærke til deres Adfærd ved Modtagelsen af dette Budskab.

svenske Konge Eric Emundsen var den femte fra ham, den norske Harald Haarfager stammede paa mødrene Side fra ham ligeledes i femte Led, den danske Gorm den Gamle var i lige nedstigende Linie den fjerde fra ham. De islandske Annalister derimod, med Are Frode i Spidsen, sætte Regners Død i det niende Aarhundrede (838. 845), og lade hans Død hævnes af hans Søn Iver samme Aar som Island blev bebygget eller 870. De engelske Krøniker kjende hans Navn Lotbroc, men vide intet om hans Bedrifter; derimod omtale de mange nordiske Visingetoge til England, og deriblandt især et frygteligt Tog Aar 867 eller 868, foranlediget ved Lodbrog's Mord, ved hvilket Tog Kong Ella af Northumberland blev dræbt af Brødrene Ivar (eller Hingvar) og Hubba. (Kilderne i Langeb. Script. T. 2, S. 279—280, Anm. I.) Frantske Annaler omtale de danske Konger Annulo (King) og Ragenfredus ved Aar 812 (Langeb. T. 1. S. 504—506), og tvende Visinger ved Navn Regnarus, den ene død 836, den anden 846 (sst. S. 519. 531). De sidstnævnte kunne imidlertid ikke være vor Regner Lodbrog, som døde i England; men de vise hvorledes de nordiske Annalister ere lømne til Bestemmelsen af hans Levetid. Der hersker altsaa en dobbelt Strid, imellem de nordiske Kilder indbyrdes, og imellem disse og de udenlandske; den første, imellem de nordiske Genealogier og Annalister, hæves derved, at Genealogierne grunde sig paa indenlandske Efterretninger om de vigtigste Slægters Oprindelse og Sammenhæng; Annalisterne have derimod hentet deres Efterretninger og lempet deres Tidsregning efter de fremmede Kilder. Det samme har Saxe gjort ved at hense Regner til den senere Tid. Der er altsaa kan Strid imellem de nordiske Genealogier og de engelske Krøniker; i Følge de første døde Regner omtrent 793, i Følge de sidste hævnedes hans Død af hans Sønner efter Aar 867. Enten maa da Regner have levet senere, eller hans Sønner ere alle blevne meget gamle, eller de, som hævnedes ham, vare ikke hans Sønner. At antage, at alle hans Sønner naaede en saa høj Alder, som her var nødv

Da **Ulas Sendebud** kom til Danmark, fandt han **Brødrene** samlede med deres **Mænd**; nogle sad tilbords og drak, **Sigurd** og **Hvidfært** spillede Skaf, **Bjørn** stod paa Gulvet og stræbede et **Spydkast**. Sendebudet fortalte alting omstændelig, og **Iver** spurgte ham koldfindig ud. Da han kom til **Regners** sidste Ord: **Grynne** vilde **Grisene**, frystede **Bjørn** **Spydkastet** saa stærkt, at der blev **Legn** deri af

vendigt, vilde være ligesaa urimeligt, som at antage to **Regner** **Lodbroger**. At sætte hans **Død** senere, end i Slutningen af det ottende Aarh., vilde være at fuldfæste Grundlaget for de paa lideligste **Efterretninger** i hele **Nordens** **Historie**. Der staar altsaa intet andet tilbage, end at de, der hævdede hans **Død**, vare ikke hans **Sønner**. Der stete tvende **Tog** til **England**, et da **Regner** døde, et andet, som man formedelt dets **Frygtelighed** tilskrev en **Blodhavn**. Ved det første kjendte **Engellanderne** endnu ikke **Regner** **Lodbrog**; ved det sidste hørte de om hans i hele **Norden** frygtede og ærede **Navn**, og antog, at det var ham, som maatte hævnes. Ikke blot dette **Tog**, men næsten alle af nogen **Betydning** tilskrives vidt og bredt i **Krønnikerne** **Lodbrogs** **Sønner**. Det **Tog** til **England**, paa hvilket **Regner** tilfattede **Livet**, maa da henhøre til de ældste; **Togene** begyndte 787, og 794 omtaler **Chron. Anglosax.** et **Tog** af **Hedningerne** til **Northumberland**, hvor flere af deres **Anførere** faldt, og deres **Skibe** bleve adspaltede af **Storm**. Det var da paa dette **Tog** **Regner** efter al **Sandsynlighed** blev faldet. Ved **Aarene** 866—870 omtaler samme **Krønne** de **Danstes** **Tog**, ved hvilke **Kong** **Ula** blev dræbt (jf. **Udtog** af the **Annals of Ulster** i **Johnstone** **Antiq. Celto-Scand.** ved **Aar** 866, og om **Iver** ved **Aar** 872). Der har altsaa levet en gammel **Regner** **Lodbrog**, paa hvis **Tid** de største **Vikingetog** foretoges i **Norden**; det er **Selten**, som han lever i **Lodbrókarkvida** med sin **Søn** **Ugner**. Men der skabtes i senere **Sagn** en anden **Regner** **Lodbrog**, snart med disse, snart med andre **Sønner**; gamle **indenlandske** **Fortællinger** blandedes med **sildigere** fremmede, og af begge dannedes en **Række** af **Fabler**, der ved den **Mangel** af **Sammenhæng**, de have med sig selv og med **hverandre** indbyrdes, tydelig aabendare sig som **saadanne**.

hans Hænder, og ved Enden af Fortællingen gjorde han en Bevægelse med Spydet, saa det brast i to Stykker. Hvidserk tog saa fast paa en Stakbricke, han havde slaaet, at Blodet sprang ud af hans Negle; og Sigurd, der i Tanker stræbte sine Negle med en Kniv, skar sig i Fingerranden ind til Benet, uden at mærke det. Iver blev, tilsyneladende rolig, ved at spørge, men stiftede idelig Farve, og skulmede i Ansigtet. Da Fortællingen var tilende, vilde Hvidserk lade alle Sendebudene dræbe, men Iver sagde, de skulde fare i Fred, og han vilde give dem alt hvad de behøvede og forlangte. Da Ella erfarede Brødrenes Udfærd, sluttede han med Rette, at Hævnen ikke vilde udeblive, men at det kun var Iver han maatte frygte; han lod nu bestandig holde Vagt ved Stranden. Utaalmodige higede Sønerne efter at hævne deres Fader; kun Iver, der indsaae, at deres Magt var altfor liden, vilde ikke samle Skibe; han vilde drage med dem, for at modtage Bod, men ej for at stride; ogsaa han vilde Hævnen, men en sikker, om end langsom. Derved bleve de øvrige Brødres Magt endnu mindre; de sejsede vel til England, men bleve overvundne af Ella, og maatte atter drage hjem. Iver derimod blev tilbage i Northumberland, og fordrede Bod for sin Fader; han begjærede af Kong Ella saa meget Jord, som han kunde omfatte med en Drejud, skar den derpaa i lange Strimler, og vandt derved en betydelig Landstrækning, hvor han anlagde en fast Borg¹. Ved Gæmildhed og Venlighed vandt han Folket, saa dette blev ham mere hengivent, end Ella; han fik de vigtigste af dennes Mænd paa sin Side, og Ella selv fattede endelig Tillid til ham, og benyttede sig ofte af hans Raad. Saaledes randt Ar hen under Tilberedel-

¹) Den af Iver Venløse anlagte By var efter nogle Sagn London, efter andre York. Om Erhvervsmaaden ved Bedækning af en Hud see Grimms Deutsche Rechtsalterth. S. 89—92.

fer til den overlagte Hævn. Endelig sendte han Bud til sine Brødre, at nu var Tiden kommen til at hævne deres Fader. De sejlede til England med 400 Skibe. Iver underrettede selv Ella om deres Ankomst, forfikkede, at han ikke vilde stride imod ham, men han kunde dog heller ikke vente, at han skulde kæmpe mod sine egne Brødre. Saaledes drog han en stor Del af Landets Styrke fra Deltagelse i Kampen. Han tilbød sig endelig, at drage hen til sine Brødre, for at mægle Fred, men ophidsede dem kun endnu mere, og forfikkede dem om, at Ellas Magt nu var langt mindre, end deres, og at Sejeren var dem vis. For Ella foregav han derimod, at de vare uforsonlige. Saaledes kom det til et Slag, i hvilket Iver ikke deltog, men da Kong Ella var bleven slagen og fangen, sagde han til sine Brødre: Nu bør vi ihukomme, hvilken Død han lod vor Fader lide; og befalede derpaa en Mand at riste Dru paa den allerede haardt faarede Ellas Ryg, en grusom Dødsmaade, ved hvilken Ribbenene bleve bøjede til Siden, og Hjertet udtaget af den Døende. Iver blev i Northumberland, og herskede derover indtil sin Død; han havde sit Sæde i Byen Jork. Hos ham, siges der, vare to af hans Brødre, Frillesønnerne Ingvar og Husto (Ubbe), der efter hans Befaling skulle have dræbt Kong Emund den Hellige. Før sin Død befalede Iver, at man skulde jorde ham der, hvor Riget var mest udsat for fjendtligt Overfald; da, haabede han, vilde ingen, som landede der, faa Sejer. Stedet, hvor han blev højlagt, skal være det samme, hvor den norske Konge Harald Sigurdsen siden landede; han tilfattede ogsaa Livet i denne Egn, i Slaget ved Standfordbridge, Aar 1066. Men da Wilhelm Bastard kom til England, opbrød han Ivers Høj, og lod Riget opbrænde, hvorpaa han gif i Land, og vandt Sejer ¹.

¹) Ragnarss. Løbdr. Kap. 14—19. Saxo, lib. 9, S. 175—177. Páttir af Ragnars son. Kap. 2—3.

Efter Regners Død delte Sønerne hans Lande. Iver Benløse besad, som vi have seet, England; Bjørn, for sin Tapperheds Skyld kaldet Jernside, fik Upsalarige og hele Sverrig; Sigurd Drm i Nje Sælland, Skaane, Halsland, og i Norge Bigen og Agde, samt en Del af Dølandene; Hvidserk Jylland (Redgotaland) og Benden (Vindland). Hvidserk skal have tilsat Livet paa et Tog i Østerleden; overmandet og fangen bestemte han selv sin Dødsmaade; han lod sig brænde paa et Baal opreist af Mandehoveder. Sigurd Snogøje vedblev at regjere over Danmark; fra ham nedstammer saavel i Danmark, som i Norge, en stor Æt, blandt andre den norske Konge Harald Haarfager igjennem hans Datter A slog ¹.

50. Regners Dødsfang, kaldet Krakes Maal (Krakumál) eller Lodbrog's Kvæde (Lodbrókarkviða), der indeholder en Dpregning af hans Bedrifter, skal han, efter de Gamles Beretning, selv have digtet under Pinslerne i Drmegaarden ²; andre formode, at Kraka eller A slog har ladet den digte efter hans Død, da den fører hendes Navn. Den bærer Præg af, at henhøre til en senere Tid. Saa kvad han:

Vi hug med Sværd
i Heltefærd.

Hel vide spurgtes det i Nord,
der vi til Götland ginge,
til fule Edder-Drages Mord;
vor Thora der vi finge;
der Lynget's Val ³ jeg kvalte,
mig Lodbrog Mænd da kaldte,

¹) Ragnarss. Lødb. Kap. 19. Þáttur af Ragnars son. Kap. 3. Hverarars. Kap. 20. Var.

²) Ragnarss. Lødb. Kap. 15. Var.

³) Slangen.

thi Gulbets Dagle, Slangen led,
mig uden Men, Malmødden bed.

Vi hug med Sværd
i Heltefærd.

Som Ungerhvend i Drefund
for graadig Ulv vi skjenkte
af Saarets Vin ¹; saa mangelund
vi fodgul Fugl betænkte;
da rørtes Sværdets Lunge,
højsømte Hjelmne klunge;
Ravn vadede i Valens Blod,
der svulmende som Dger stod.

Vi hug med Sværd
i Heltefærd.

End tjuge Aar vi talte ej,
da høst vi Spydet bare,
og foer om Land, og paa vor Vej
gif Tyr ² med blodig Skare.
Vi otte Jarler sloge,
og Dynamindes ³ Maage,
da Blodet ud i Søen flød,
paa lunkne Drik til Gjæst vi bød.

Vi hug med Sværd
i Heltefærd.

Ej svigted Hedins Kvinde ⁴ os,
der vi Hølsinger bøde

¹) Blod. ²) Krigsguden, ³) Munden af Floden Dyna.
⁴) Hilde, Krigsgudinden.

til Odins Højsal; hebe Føfs
 faldt ned fra Bunder røde.
 Vi op ad Iva ¹ sejled:
 den skarpe Odd ej fejled,
 mod Brynjen snøs det hebe Staal,
 for Dren brast det stærke Skjold.

Vi hug med Sværd
 i Heltesærd.

Ej nogen flygted, det jeg veed,
 før hist paa Heflers Heste ²
 i Kampen Herrød segned ned,
 blandt brave Mænd den bedste;
 ej Alfens Bang ³ vil mere
 med Egils Skier ⁴ skjære
 saa gjæv en Jarl, der bær' sit Bryst
 saa højt, som han, i blodig Dyst.

Vi hug med Sværd
 i Heltesærd.

Strax kasted Skjold den hele Hær,
 da Nadseldhyret ⁵ rendte
 mod Mandebryst ved Skarpestjær ⁶,
 i Bunder Saarild ⁷ brændte;
 Skjoldmaanen ⁸ fuld var regnet,
 før Konning Rasn nedsegned;

¹) En Flod i Angermanland.

²) Vilingens Hest, Skibet.

³) Søfuglens Bang, Havet.

⁴) Søkongens Ski, Skibet.

⁵) Sværdet eller et andet skarpt Vaaben, der udfijsdes fra Buen.

⁶) Skarpodden i Angermanland, eller efter andre Scarborough i Skotland.

⁷) Sværd.

⁸) Det runde Skjold.

fra Hjernen flød den hebe Strøm
paa Brynse ned og Panseføm ¹.

Vi hug med Sværd
i Heltefærd.

Vi gik igjennem Valens Damp,
med gyldne Helme tjelded',
før vi Kong Giften fik i Kamp
paa Ullerager ² fældet,
og midt i Hjernes Møde
vi lod Ligfakler ³ gløde;
af Rakkens Bunder Binen rød
hen over Hjernes Høje flød.

Vi hug med Sværd
i Heltefærd.

Bed Enderø vi gav dernæst
de Ravne Brød at svælge,
gav Rabver nok for Falas Hest ⁴;
Lid var der ej at vælge.
Da Sol i Østerlide
randt op, Strengsvæler ⁵ vide
jeg stige saae højt imod Nord,
Malmødden ud fra Elmen ⁶ foer.

Vi hug med Sværd
i Heltefærd.

¹) Imellem denne Strofe og den forrige er en støn Modsetning:
Ingen af Regners Folk flyede, førend Herrod faldt; men ved
Starpestjær tog Fjenden strax Flugten, og kun Kong Rask holdt
Stand til det yderste.

²) i det egentlige Sverrig. ³) Sværd.

⁴) Troldkvindens Hest, Ulven. ⁵) Buestrengens Fugle, Pilene.

⁶) Buen.

Knust Skjolbet blev, da Bunders Dor ¹
 paa Borgundholm vi vrede;
 fra Elmens Strengte Byger foer,
 som Brynsens Ringe flede.
 Kong Vulner maatte falde,
 en Konning fremfor alle;
 vidt over Stranden Valen drev,
 og glad ved Gildet Ulven blev.

Vi hug med Sværd
 i Heltefærd.

Og heftig vorte Hildes Bærf,
 før vi Kong Frej fik sældet
 i Flæmingland; der runde stærk,
 som Elve ned ad Fjeldet,
 Saarskiffens ² røde Draaber
 ad Hognes gyldne Raaber ³.
 I lyse Morgen Møen ræd,
 da Ulvens Rov ⁴ hun stued, græd.

Vi hug med Sværd
 i Heltefærd.

Ved Englenæs ⁵, jeg spurgte, laa
 vel Hundrede og spejded,
 i Dage sex vi sejled, saa
 dem alle vi besejded.
 Da Sol randt op paa Næssø,
 vi der holdt Oddemesse ⁶,
 og Balthjof sank i Vaabensfærd,
 før Sol gif ned, for vore Sværd.

¹) Bue.

²) Saarets Gravstikke, Sværdet.

³) Panserne.

⁴) Valen.

⁵) Et Forbjerg i Kent.

⁶) Kamp.

Vi hug med Sværd
i Heltefærd.

I Bardefjord ¹ randt røde Dugg,
da hyidned røde Kinder,
højt Elmen sang, og Sværdehugg
gjenløb i faste Skinner.
Da flammed Skedens Lue ²
paa Evolners ³ hvalte Hue ⁴;
og Blodets edderhvasse Drm ⁵
gav Bundegeb i Pilestorm.

Vi hug med Sværd
i Heltefærd.

Gløffs Tjelding ⁶ over Hovedhøes
i Hilbes Leg vi hæved
ved Hjadningvaag ⁷; Rigbullen ⁸ fnøs,
saa Skjoldetaget bæved;
og Heltene fortredne
saae Hjelm og Brynse sledne.
Det var ej som paa bløde Skrub
i Favn at kryfte lyse Brud.

Vi hug med Sværd
i Heltefærd.

Paa Skjoldet faldt en Byge haard,
da Helte aarle strede
udi Northumberland; med Drd
at egge dem til Brede,
var nødigt ej, thi Sværde
Hjelmstøtten ⁹ bed og Hærde.

¹) Perthsfjord i Skotland. ²) Sværdet. ³) Odins. ⁴) Hjelm.
⁵) Sværdet. ⁶) Valkyriens Telt, Skjoldet. ⁷) ved Drkenæerne.
⁸) Sværdet. ⁹) Hovedet.

Det andet var, end sidde i
Højsædet og til Enke fri.

Vi hug med Sværd
i Heltefærd.

De grumme Norner Herthiof lod
ved Sydersøer vinde;
men vore Mænd i Skjoldbregn stod,
og fægted som iblinde.
Rognvald sit Dje luffed;
harmfulde Kjæmper sukfed,
thi fra hans Strengelig udfoer
højt sjungende de hvassse Dor.

Vi hug med Sværd
i Heltefærd.

Paa Kjæmpers Dynge Kjæmper laa,
og glad blev Ulv i Sinde,
han Slagets Valgang vakle saae,
men han vist vilde vinde.
Kong Marsten lod ej Glente
og Ornen længe vente;
Malmklangen lød, Balbytte stor
vi Ravnen gav i Bedrafford¹.

Vi hug med Sværd
i Heltefærd.

Vel Hundrede jeg saae tilforn
i Morgenstunden falde;

¹) Waterford i Irland.

min egen Søn stak Stedens Torn ¹,
 da glemte jeg dem alle.
 Min Agner traf i Hjertet
 ung Egilds Sværd — det smerted;
 da funkled Mærket i min Gang,
 og Hamders Særk ² for Ddden klang.

Vi hug med Sværd
 i Heltefærd.

Trofaste Endels-Sønner ³ Vej
 sig banded, da det gjældte;
 i Stædes ⁴ Vig gif Møen ej
 og ombød Vin til Helte;
 men snart, skjøndt vel beskyttet,
 blev Dgers Ganger ⁵ ryddet,
 og Støgels Kappe ⁶ stærk og ny
 i Stykker faldt i Skjoldungny ⁷.

Vi hug med Sværd
 i Heltefærd.

Dg atter toned Sværdeglam,
 da under Lindesøre ⁸,
 vi tre Lofdunger ⁹, Kam paa Kam,
 lod Kampens Bulder høre.

¹) Sværdet. ²) Sotkongens Pansersærk, Brynjen.

³) Sotkongens Sønner, Sotrigerne.

⁴) Naastee Den Scay, en af Hebriderne.

⁵) Skibet. ⁶) Valkyriens Kappe, Brynjen. ⁷) Kampen.

⁸) i Irland; eller ved Den Lindisfarne i Northumberland; i sidste Fald maa der ved Ierne forståas Indbyggerne af Treby i Landskabet Deira. ⁹) Konger.

I hel ulige Fægtning
 de mattede Ulvens Slægtning;
 Høg Kjødet fled, og Irers Blod
 i Havet randt som stride Flob.

Vi hug med Sværd
 i Heltefærd.

Blondloftet Evend, hvem Møens Rys
 og Enkes Tale hued,
 forglemte Eskovsord, da nys
 ham Sværdets Flamme trued.
 Der Mænd og Spær blev flatte,
 før vi Kong Dru nedlagde;
 men ej bød Njoruns¹ varme Mund
 os Løbens Vin i Alasund².

Vi hug med Sværd
 i Heltefærd.

Dg Sværdet hvast i Skjoldet bed,
 kun Kampen Helt forlyster,
 Guldspydet Hildes Kjortel fled
 paa Angelsøens³ Ryster.
 Fra Slægt til Slægt skal findes,
 at værdt det er at mindes,
 hvor vi, da Bunders Drager⁴ fløj,
 gik modige i Kampens Støj.

Vi hug med Sværd
 i Heltefærd.

¹) Ungdommens Gudinde.

²) ell. Alasund. Et Alasund fandtes paa Hjaltland; Alasund kunde være ved Den Ila, en af Sydersøerne.

³) Anglesea ved Wales. ⁴) Vilene.

I Ddbeflugt med Bryst mod Bryst
 at dø, er Held for Manden;
 den klynke, hvem det ej er Trøst
 at falde, kun selvanden!
 Ondt er en Lad at egge
 til Hildes Leg hin skjæffe;
 hugbløde Mand kun føler Savn,
 ham aldrig Hjertet blev til Gavn.

Vi hug med Sværd
 i Heltefærd.

I skarpe Sværdes Sammenstød
 det Angreb er mig lige:
 Svend imod Svend, og i sin Død
 først Mand for Mand skal vige!
 Thi det var Dbræt længe,
 som abled Svend og Dreng;
 og besler du til Møen skjon,
 hun vindes kun i Sværdes Døn.

Vi hug med Sværd
 i Heltefærd.

Hver har sit Maal, dtd kan han naa,
 faa vise Korner Raade;
 ej tænkte jeg, at Ella saa
 fik for mit Liv at raade,
 da Kjølens Tand¹ jeg letted,
 og fro Blodfalken mætted.
 Dog har i Skotlands Fjorde først
 jeg læstet mange Ravnæs Tørst.

¹) Anteret.

Vi hug med Sværd
i Heltesærd.

Dg stedsse det mig huge maa,
den Herlighed at tænke,
at hist hos Balbers Fader ¹ staa
vel bredte Kæmpers Bænke;
der skal i Hornets Due
mig Afers Mjød oplue;
thi uden Klagelyd jeg skal
gaa frejdig ind i Fjølners ² Hal.

Vi hug med Sværd
i Heltesærd.

Snart vilde Aslogs Sønners Hu
til Hildes Leg sig vende,
ifald de vidste, hvad der nu
for Kvaler mig omspænde;
hvordan de edderhyvde
Jordøgler her mig slide.
Et Møderne jeg gav jo dem,
som ifkun Helte bragte frem.

Vi hug med Sværd
i Heltesærd.

Snart mine Søner gaa i Arv;
her Ormes Bid mig smerte;
de suges Saften af min Mary,
og bygge i mit Hjerte.
Men mine Søner sage
Havn over mig skal tage,
og Vidrers Baand ³ skal. det er Trøst,
sig bore ind i Ellas Bryst.

¹) Ddin. ²) Ddins. ³) Ddins Baand, Syydet.

Vi hug med Sværd,
i Heltefærd.

Ung lærte jeg at løfte Sværd,
og een og femti Gange
har jeg indbudet Folkgefærd
til Bilettingets ¹ Bange;
mindst tror jeg nogen vorden
berømtere i Norden;
og nu, hvor gram end Hel seer ud,
mig kalder milde Afers Bud.

Saa hige vi did
til Valhals Strid!

Nu Diferne mig vinke hjem;
hifst (snart er Tiden omme)
fra Herjans ² Hal jeg skuer dem
med Odins Budskab komme;
der skal i høje Eæde
jeg mig med Afer glæde.
Nu Livets Stund er leden. Hør,
de kalde! Leende jeg dør ³.

¹) Kampens. ²) Odins.

³) Om Krakumál og de deri forekommende Stedsnavne see *Rafn's* Udg. af denne Sang. Den Orden, i hvilken Regners Toge omtales, synes at være følgende: fra Drefund af følge de Ostersøen opad den botniste Bugt og tilbage; (det er derfor rimeligere, at antage Skarpasker, der nævnes imellem Iva og Ullersager, for Skarpudden, hvorom kan eftersees Korret i Hülthers Bestr. af *Angermanland*, end for Scarborough i Skotland, eller Skarps ved Spangereid i Norge;) derfra gaa de fra Flandern over til England, Skotland med tilhørende Der, og ende ved Northumberland.

Brage den Gamle digtede en anden Drape om Regner Lodbrog, hvoraf et Brudstykke findes i Skaldskaparmál, S. 265, og hvortil formodentlig ogsaa de i Figúrur i ræðunni, S. 320 af Brage den Gamle anførte tvende Linier have hørt.

2. Blandede Sagn.

51. Foruden de nysbetragtede Sagn, vedkommende den danske Kongerække i Hedenold, findes der i vore ældste mythiske og historiske Kilder en stor Del andre, der dels staa ene og affondrede for sig selv, dels paa forskjellig Maade i selve Kilderne ere indflettede i Kongerækken. Deres virkelige Forbindelse med denne, deres historiske Oprindelse og historiske Paalidelighed i sig selv kunne næppe mere med Sikkerhed bestemmes; men deres Værd som Skildringer af Oldtidens Aand er ved flere umiskjendeligt. Vi vilde da fejle mod denne Aand ved at forbigaa dem; og Fuldstændighed byder, for Gransknings Skyld ogsaa at berøre dem, der ikke have andet Værd, end at de ere Oldtidslevninger.

Alle Oldtidens Sagn grunde sig oprindeligt paa Oldtidsfange. Ved ethvert af nogenlunde betydeligt Omfang er dette aabenbart, og i flere træde alle Begivenhedens Hovedtræk frem i Vers. Det var naturligt, at man bedst erindrede sig det mest udtryksfulde og fremtrædende, derfor ogsaa det mest poetiske, i sin oprindelige Form, hvorimod de øvrige Omstændigheder, der kun tjente til at sammenholde det hele, tabte Formen og omstreves senere i Prosa. Saavel Fortalerne og andre indskudte profaiske Stykker i Sæmunds Edda, som den største Del af Saxes med mange Vers gjennemflettede Sagn ere Exempler herpaa, og tjene tillige til Beviser for, at selv det, som vi nu finde i Prosa, engang har været Vers, som alt det øvrige. Dette bekræf-

tes ogsaa ved de mange Brudstykker, som hist og her findes af saadanne Sange, der nu ikke mere kunne forbindes til et Helt, men unægtelig engang have udgjort et saadant. Som Exempel herpaa kan nævnes Stærkodders Sang, hvis forskjellige Rilder forhen ere anførte, men af hvilken der endnu findes et Brudstykke i Snorres Edda i Stærkodders Berseart ¹.

Naar Sagnene, de i det mindste, som virkelig tilhøre Hedenold og ikke den senere Middelaalder, maa antages at være opstaaede som Sange, saa maa man, for at kunne bedømme Sagnet's Natur, først kjende Sangens, saavel med Hensyn til Form, som til Indhold. Tænker man sig da, ikke at tale om en maaffee mindre udviklet Kunstfærdighed, blot de Vanskeligheder, som maatte finde Sted ved Sangens Opbevaring, saa forklarer man sig let deraf den sammentrængte Korthed, som findes i alle saadanne Sange. Begivenheden, ja endog Følelsen maatte udtrykkes i saa, men stærke Træk; her kunde ikke anvendes lange Beskrivelser, indviklede Perioder eller nogen af de andre vidtløftige Midler, som Nutiden betjener sig af til at udtrykke Tanken i alle dens finere Dele. Fra først af maatte Sangen betros til den blotte Hukommelse; til at hjælpe denne tjente fortrinlig de Bogstavrim, som Linie for Linie lode det efterfølgende næsten nødvendig følge af det foregaaende; men hverken andre Rim eller kunstige Omstrivninger eller udsvævende Billeder skulde tjene til at vise Digterens Færdighed, eller til at sætte Indbildningskraften i Bevægelse. Mindet om Begivenheden var Hovedsagen. Ogsaa da man fandt paa, at opskrive det udenad lærte, vare Midlerne dertil — som man sædvanlig antager, Runer, der bleve indhuggede eller indskaarne i Stene eller paa Bark — saa mangelfulde, at kun korte Linier paa denne Maade kunde

¹) Figúrur i ræðunni, S. 311.

gaa over til Efterverdenen. Vi erholde ved Betragtningen af denne Sangenes ældste Stikkelse et Middel til, ved Sammenligning af flere Sagn at bedømme, hvilke der komme den højeste Old nærmest; det er nemlig saadanne, som indeholde en hel, udførlig Begivenhed i korte, stærkt udhævede, kun løselig eller næsten ikke forbundne Træk; Helten sejler, han antommer, han strider og saares, han kaster kun endnu et Blik hen over sit Liv eller sin Kængsel, og dør; skal et mindeværdigt Slag skildres, da nævnes Hærføreren, Forræderen forbandes, Bøvner eller Lovsange opstige til Guderne om eller for Sejer. Med Hensyn til Indholdet, da have de ældste Sange, hvad enten de nu tillige have antaget et historisk Anstrøg eller et erotisk, i Almindelighed et mythisk Grundlag. Dette forklarer deres Oprindelse. De ere Udgydelse af et poetisk Gemyt i højen Old, hvor Troen paa de gamle Guder og deres Indvirkning paa Livet endnu var levende og usforvansket. Guden eller Guderne træde selv frem; med dem begynder Handlingen, som derpaa udvikler sig i en Række af menneskelige Begivenheder, alle knyttede paa den fra Guderne udgangne og i deres Hænder endnu hvilende Traad; uden deres Billie skeer intet; ogsaa det Onde udgaar fra overnaturlige Væsener. Snart er det en af Guderne ubtalt Forbandelse, hvoraf Menneftenes ellers ubegribelige Handlinger lade sig forklare; snart rækker Valkyrien Helten en Drik, som forvirrer hans forhen ædle Gemyt, og fører ham fra Udaad til Udaad, o. s. fr. I Volsungesaga er det en Skat, Niflungehodd, i Hervararsaga et Sværd, Tyrving, i Dnglingesaga et Smykke, som danne Handlingens Grundlag.

Fra denne mythiske Begyndelse gaa Sangene, og de siden af dem dannede Sagn, atter ud i forskellige Retninger efter deres forskellige Njemed. Alt skal knyttes til Guderne, og dette Alt er mangfoldigt. Snart skulle Slægterne føres tilbage til deres guddommelige Udspring, en af

de vigtigste Kundskaber for den gamle Nordbo, og enten udbreder da Sagen sig i en Opregning af Ravne, der tilsammen danne en Slægts eller en udmærket Høvdinges Genealogi (et Exempel derpaa er Hyndluljóð), eller den omfatter en hel Slægts Historie, hvis Begivenheder ere udtrykte i korte, bestemte, syndige Træk (et Exempel derpaa ere Sangene om Volsungerne og Niflungerne); i sidste Tilfælde fremkom der ved senere mundtlig Fortælling og Udvibelse en Saga, ligesaa bred i sit Anlæg, som Sagen er stempel, ligesaa snaksom ved enhver enkelt Beretning, som Sagen er kort. Snart var det ogsaa et eller andet Træk af Menneskelivet og dets sømme, inderligste og heftigste Følelser, der begejstrede Digteren, Venstreb og Had endog ud over Graven, Kjærlighed indtil Døden, Blufærdighed og Kyssked, List og Enildhed. Det er da een Idee, som udfylder Sagen, og een Begivenhed, som tjener til Grundlag for Ideen. Forsaaavidt som saadanne Sange fremtraadte mere ren menneskelige, træder Gudeelementet heller ikke tydelig frem; jo mere historiske de tyktes at være, desto senere ere de.

Heraf følger da, at Sagnene kunne henføres til en af følgende Klasser: De ere enten mythiske, som have antaget en historisk Karakter; saadanne besidde da slet intet historisk Værd; de høre i sig selv hverken til nogen Tid eller noget Sted, men have kun falskelig antaget disse; de ere senere Udværter paa Sagnet, hvis Grundspire taber sig i de fineste, for Djet aldeles skjulte Safter, men ved Indsnit udenfra ere disse drevne ud i den dem fremmede jordiske Luft, hvor de ere størkede til unaturlige Bantrevninger. Eller de ere historiske, som formedelst deres Velde have maattet modtage et mythisk Grundlag; for saadanne ligger en virkelig forefalden Begivenhed til Grund, men Dldtiden kunde ikke fremstille denne i sin Sammenhæng, ikke forklare sig, hvorfor den hørpede sig over den daglige Sfare, ikke an-

glove Handlingernes Motiver uden (ved at forbinde Guderne dermed, som ved enhver Tildragelse i Livet svævede dem for Øje. Heri ligger da ingen Forsalfkning til Grund; tværtimod, det er de Gamles Fromhed, som udtaler sig i denne Fremstilling, der for dem var naturnødvendig. Hvilke blandt de gamle Sagn der henhøre til enhver af disse Klasser, overlade vi til Læserens Dom. Vi have ved vor Betragtning haft denne Forskjel for Øje, men meget ligger paa Grændsen, der dels som udyrket Land ikke besiddes tilfulde af nogen af de sammenstødende Hovedmagter; andet er vel opdyrket nok, men de tættopskydende frodige Urter, som bedække det, have skjult Grændsepælene for vore Øjne. Begge de nys anførte Klasser indeholde gjerne biløbig enkelte Skildringer af Oldtidslivet, men disse kunne ogsaa træde selvstændig frem. En saadan Fortælling er hverken mythisk eller historisk; den er maaskee ogsaa begge Dele; den er en Novelle, der, hvad enten den antages at være et mere vilkaarligt Foster af Digterens Idee, eller at være umiddelbar foranlediget ved en særegen Begivenhed, lige fuldt har sin Grund i Virkeligheden. Derfor endnu i vore Dage enhver Digtning, der er mere end mat Efterligning eller tom Sjentagelse af forslidte Billeder og Gæmner, der, som alt, hvad den sande Digter giver Liv, har i sit væsentlige Grundlag levet forud ikke blot i ham, men ogsaa uden for ham, saa maatte dette meget mere være Tilfældet i Oldtiden, hvor Reflexionen næsten endnu ikke havde faaet Liv, hvor Sjælen endnu ikke var vant til at lade Tanke avles af Tanke, og hvor derfor en temmelig nærliggende Begivenhed maa forudsættes, førend Digterens Aand sattes i Bevægelse.

Men om man end saaledes med nogen Grund tør antage, at ingen virkelig gammel Sang var til, og ingen ægte paa en saadan grundet Saga, uden at der tillige foresaldt en Begivenhed, hvis Virkelighed just ved Sangen

betræftes, saa tør vi dog ikke udvide dette til den Sammenhæng, i hvilken saadanne Sagn nu vise sig for os. Vi have nemlig modtaget dem igjennem en senere Tid; mange kunne være Efterligninger af sildigere Fortællere, og den Maade, hvorpaa de ere knyttede sammen, tilhører heller ikke Oldtiden selv. Vi finde saaledes mangfoldige Helteslægter omtalte i Norden, der rimeligvis have levet til forskjellige Tider, men som af Sagnet ere forbundne; det var nødvendigt for Helten, ikke blot at øve store Bedrifter, men ogsaa at have et berømmeligt Udspring; vi finde andre Helte, hvis Bedrifter vare forglemte paa nogle saa nær, der vare stibredte med udmærkede Træk, hvor let var det da ikke at oversføre disse fortrinlige Skildringer, som ved lignende Omgivelser førtes tilbage i Hufommelsen, paa en nyere Helt. Baade danske, norske og svenske Konger uledte deres Slægt fra Volsungerne; ved Sagnene om Helgerne berørte disse endnu nærmere Danmark, vi finde derfor ogsaa disse Sagn satte i umiddelbar Forbindelse med den sidste Helt af den danske Stamme, Regner Lodbrog. Tvende Skjoldungestammer forherligede Norden, en i Danmark, en anden i Norge; Dblingerne i Balland og Sarsland udbredte deres Hæder over Norge og Sverrig; Skylfvingerne herskede paa Kysterne langsmed Østersøen, og om Dlfingerne vide vi næppe, om de ere de samme som Volsungerne, eller om de ere en svensk Slægt, der atter stod i Berørelse med Rolf Krakes Stamme. Til disse søjede sig endnu de bekjendte svenske Ynglinger (fra Yngve), Døglingerne (fra Dag), Bragningerne (fra Brage), Budlungerne (fra Buble), Lofdungerne (fra Lofde), Siglingerne (fra Siger) og maaskee endnu flere. Alle disse Helteslægter forbandtes efter Oldtidens Beretning atter i een Stamsfader Halfdan den Gamle, og det er deraf at formode, at deres Historie, naar vi kjendte den tilfulde, maatte vise sig for os som blomstrende Grene paa et og samme Træ; men

saaledes som Sagnene nu ligge for os ligne de kun afrevne Blade; vi ere ikke i Stand til at binde dem sammen i een Krands, endnu mindre at give denne sin oprindelige friske Farve. Tøje vi nu hertil den store Mængde af Søfonger, som fyldte alle Nordens Have med deres Berømselse, den Skare af Underfonger, der som fri og næsten uafhængige Høvdinge ogsaa gjorde Fordring paa at mindes af Efterlægten; saa begribe vi paa een Gang baade Sagnenes Mangfoldighed og Umuligheden af at kunne tildele denne Mængde sin Tid, sit Sted og sine virkelige Bedrifter. Ethvert enkelt af Sagnene er nok til at forvirre Forsteren, der næsten forgæves søger at bestemme, om Volund, hin kunstige Smed, havde sit Værksted ved Nerikes Søer eller i en af Kullens Høje, eller endog udenfor Norden; om Hagarbards Hest (efter de Hamles Udtryk Galgen, hvori han blev hængt) blev bidtlet paa Danmarks Sletter eller paa en af Helgelands Der, eller den kun er en lustig Hippogriff, paa hvilken den trofaste Kjærlighed farer til Himlen.

En af Danmarks ypperste Historiegranskere, og af dem, som Døden i den seneste Tid har borttrykket, den ypperste, har om den store Mængde af nordiske Sagn yttret, at Tiden, til hvilken de høre, vel ikke med nogen Sikkerhed lader sig bestemme, men at deres Mangfoldighed nok kunde lade sig ordne i store Masser, og at disses karakteristiske Forskjellighed hentyder paa en Tidsfølge, som kunde betegne Historieforskeren, om ikke Historieskriveren, det fortvridende i Skandinavernes Udvikling. Denne Bemærkning lader sig dog kun anvende paa samtlige nordiske Sagn, betragtede under eet, ikke paa de danske alene, hvis Betragtning vi nærmest have for Øje; vi finde nemlig i dem ikke noget fremstridende, snarere noget tilbagegaaende, og det især, som hin Forfatter ogsaa udtryffeligt angav, naar vi betragte dem mere med Hensyn til Fremstilling, end til Forskning. For Historieforskeren er nemlig Materialet nok, og hvor

lidet ordnet det end monne være, saa skjøner han snart de enkelte Deles Sammenhæng og Bestemmelse, og til hvilken Del af Bygningen de mest passende kunne anvendes; deres Form er ham næsten ligegyldig, thi de kunne tilhugges, og han vil vedblive at afrunde alle skarpe Kanter, indtil de slutte sig som de bør paa det Sted, til hvilket han tror dem bestemte. Men for Historieforfatteren derimod maa Maaserne ikke blot være tilstede og ligge i store Hobe; de maa ogsaa vise sig i en bestemt Form, som han vel kan bestue, opmaale og angive for andre, men som han ikke tør tillade sig egenmægtig at forandre, og denne bestemte Form maa allerede af sig selv bære Præget af den Tid, til hvilken den hører. I andet Fald maa han erkjende, at Materialerne til hans Bygning ere ufuldkomne, at de ikke passe der, hvor de dog skulde høre hen, og at den Bygning, han ved dem vilde bringe i Stand, derfor hverken kan faa Hold eller Fasthed, men vil lade Binden fare igjennem Ribserne, og ryste fra øverst til nederst; og han maa taalmodig finde sig i, at en anden river alle Stenene fra hverandre, ordner dem paa ny paa en anden Maade, og opfører en anden Bygning, der, bygget af selsamme Bestanddele, dog faar et ganske forskjelligt Udseende, og alligevel, ligesaa lidet som hin, har virkelig Lighed med den, der stod i Aarhundredernes Forgrund og nu er styrtet sammen over deres Grav. Historieforfatteren tyer til Forfatteren, eller han paatager sig selv dennes vanskelige Arbejde, men glipper Forfatteren ham, da er ogsaa dermed hans Kald som Historieforfatter ude.

Hvis man da overbeviser sig om, at der i Sagnene selv ikke lader sig opvise nogen sikker Ledetraad til deres Ordning, saa bliver kun den Udvej endnu tilbage, at giengive dem efter den Tidsfølge, i hvilken de omtrent fremstille sig efter de bedste historiske Kilder, eller efter den Sammenhæng, som deres Indhold ligesom medfører. Ved de

danske Sagn erholdes da tillige den Forbed, at Læseren ligesom endnu en Gang ad en ganske anden Vej, med en anden Befordring og Udfigt, gjentager den allerede forhen tilbagelagte Rejse, at han derved faar Lejlighed til at tage mangen Skjønhed, som forrige Gang ikke kunde betragtes uden at frembringe for stort Ophold, og saaledes holdes skadesløs for den Ubehagelighed, der gjerne følger med enhver Omvej, at man af og til har tabt Sporet, og ikke ret veed, hvor man egentlig befinder sig. En og anden Lærdom vil ogsaa ved denne Vandring falde enhver i Dje, der ikke altfor flygtig bestuer den Egn, han besøger. Forrige Gang saaes allerede, at Gulbalderen efterhaanden forsvandt, at de gyldne Bricker, med hvilke Guderne legede, forvandlede sig til blodige Spyd, at Valkyrierne, der sejerforlyndende svævede ned paa Etyer, bleve til jordiske Skoldmøer, at Udelmodigheden ubartede til raa Tapperhed, ja endog til Grumhed; denne Gang vil det tillige vise sig, at det høje, det barnlige, det i Sandhed digteriske, efter som den gamle Tid nærmer sig sit Ophør, gaar over mod det trippelle og smagløse. Og dette er i sin Orden: Oldtidens Eg maatte smuldre hen, førend Korset kunde fæste sig og skyde Spirer i dens Muld. Digteren vælger sit Stof, og behøver ikke at optage andet, end hvad der ligesom af sig selv forvandler sig til Guld under hans Hænder; men den, der vil beskrive et Land, maa ikke blot dvæle i dets lyse Lunde og ærværdige Stove, han maa hverken trættes i Orkenen eller omgaa Mosen, der ligger paa hans Vej. I det vi da følge det mere alvorlige Raad, ogsaa i de følgende Sagn at fremstille Oldtiden saaledes som de fremfarne Tider tænkte sig den, undres vi ikke over, at de i Holdning og Tone ere hel forskjellige. Nogle ere allerede forhen saa ofte og saa fortrinlig behandlede, at det var tilstrækkeligt, i Kortheit at angive deres Indhold.

52. Hedin og Hogue. Kong Hogue havde en Datter Hilde (Hildir), som en Konge ved Navn Hedin, Hjarrandes Søn, gjorde til Bytte i Krig, imedens hendes Fader var i Kongestævne. Da denne kom hjem, og hørte, at hans Rige var hærget, og hans Datter bortført, drog han ud med sin Flaade, for at opsøge Hedin; han spurgte, at han var sejlet nordpaa med Landet. Men da han kom til Norge, erfarede han, at Hedin var sejlet vester over Havet, og han sejlede efter ham til Orkenserne; der traf han Hedin med hans Flaade ved Den Haas (Håey). Hilde drog hen til sin Fader; hun tilbød ham Forlig paa Hedins Begne, men vilde han ej modtage det, da var Hedin færdig til Kamp, og hendes Fader maatte da ingen Staausel vente sig af ham. Hogue svarede sin Datter med Brede, og hun forkyndte Hedin, at Hogue ikke vilde indgaa Forlig; han maatte derfor berede sig til Kamp. Begge Kongerne gik op paa Den, og fylkede deres Hære. Da kaldte Hedin paa sin Maag (Svigerfader) Hogue, og tilbød ham atter Forlig og meget Guld i Bøder; men Hogue svarede: For silde kommer dette dit Tilbud, thi nu har jeg draget mit Sværd Daaenslev, som Dverge have smedet, og som skal blive Mand's Bane hver Gang det drages, hvis Hug aldrig følger, og hvis Saar aldrig læges. Hedin svarede: Du roser dig af dit Sværd, men endnu ikke af Sejer; godt kalder jeg det, som er huldt mod sin Herre. Derpaa begyndte de Slaget, som kaldes Hjadningernes Strid (Hjadningavig), og strede den hele Dag; og om Aftenen droge Kongerne ned til deres Skibe. Men om Natten gik Hilde til Valen, og opvakte med Trolddom alle de Døde. Næste Dag gik Kongerne atter til Balpladsen og sloges, og alle de, som vare faldne den første Dag, deltog i Kampen. Saa fortsattes denne Kamp den ene Dag efter den anden, at alle de, som faldt, og alle Vaaben, som laa paa Kamppladsen, saavelsom Dækvaaben, bleve til Sten;

men hver Gang det dages staa alle de Faldne op og stride, og alle Vaaben ere ny. Det hedder i gamle Sange, at Hjadningerne staa skule stride til Ragnarok (Verdens Undergang) ¹.

Denne Mythe, i Følge hvilken ogsaa Krigen hos Skaldene kaldes Hildes Leg, er tit og ofte gjentagen med adskillige Forandringer. En senere æventyrlig Udsmykkelse indeholder adskillige ejendommelige Træk. Saa fortælles der nemlig:

Rogle Dverge smedede et Smykke, som Freja erholdt mod at yde dem sin Kjærlighed. Odin befalede Loke at forskaffe ham Smykket; men Frejas Stemme var tillaaet, saa at ingen kunde komme derind; Loke forvandlede sig derfor til en Glue, og skjød sig ind igjennem en meget fin Abning. Han fandt Freja sovende med Smykket om Halsen, forvandlede sig til en Loppe, satte sig paa hendes Hals og stak hende, saa hun vaagne, men hun vendte sig atter om og sov ind. Da drog han Loppehammen af sig, lyste Smykket fra hende, og bragte Odin det. Da hun over dette Lyveri beklagede sig for Odin, sagde denne, at hun ej fik det tilbage, med mindre hun kunde bevirke, at to mægtige Konger saaledes stred med hinanden, at de Faldne atter stode op, saalænge til en kristen Mand torde vove sig i Kamp mod dem og dræbe dem.

Denne Begyndelse er vistnok smagløs opdigtet, og ilde forbunden med Kristendommen; men til den knytter sig følgende Begivenhed:

Hedin, en Søn af Hjarande, Konge i Serkland, udmærkede sig tidlig ved Styrke, Bæret og Færdigheder. En gang gik han ud i en Skov, og fandt der paa en aaben Plads i Skoven en høivoren og skjøn Kvinde siddende paa en Stol. Hun hilste paa ham, og talte med ham om Krig

¹) Snorraedda, Skáldskaparmál, 50, S. 163—165.

og om hans Bedrifter. Hun navngav sig Gøndul. Da Hedin spurgte hende, om hun kjendte nogen Konge, der kunde maale sig med ham i Magt og Ravnkundighed, svarede hun, at een kjendte hun, der ikke gav ham noget efter, nemlig Kong Hagne i Danmark. Hedin besluttede, at prøve Styrke med ham, og sejlede til Danmark.

Kong Hagne, som spurgte, at en berømt Konge var kommen til hans Land, indbød ham til sig, og anrettede et anseeligt Gjæstebud. Under dette spurgte han Hedin om sit Værende, og denne svarede, at han var kommen, for at de kunde forsøge hinandens Mod og Færdigheder. Dertil var Hagne villig. Den næste Dag aarle prøvede de hinanden i allehaande Idrætter, fandtes hinandens Lige, og svore sig i Fostbroderlag.

Kongen Tid derefter drog Hagne ud paa Krigstog, og lod Hedin blive hjemme, for at bevogte Riget. Da gik Hedin en Dag, da det var smukt Vejr, ud i Stoven, og traf der paa en aaben Plads den samme Kvinde, som han før havde seet i Serkland, og hun forekom ham nu langt skønnere, end før. Hun hilste ham atter først, og talte med Venlighed til ham, og der optændtes Kjærlighed til hende i hans Hjerte. Hun rakte ham et Drikkehorn, som hun havde i Haanden, og da Kongen var varm og tørstig, tog han Hornet og drak. Men da blev det hel underligt for ham, thi han kunde ikke huffe noget af hvad der før var hændet. Han satte sig ned, og de talte sammen. Hun spurgte ham, om han havde seet nogen Prøve paa Hagnes Mandighed. Han svarede, at han havde forsøgt ham, og at de vare hinandens Lige. Lige ere I ikke, sagde hun, thi Hagne har en Dronning af fornem Herkomst, og du er ugift. Det hindrer ei, sagde Hedin, Hagne giver mig snart sin eneste Datter Hilde til Ægte, og da er jeg ikke ringere gift end han. Den Daad er ringe, svarede Gøndul, at blive Svigersøn af Hagne; vil du vise Mod og

Lapperhed, der kun erkjendes i Fare, saa bortfør Hilde og drøb Dronningen! Læg hende ned foran Forstavnen paa dit Drageskib, og lad det knuse hende, naar det skydes i Søen! Slig en Daad vil spørges og forherlige dit Navn. Men saa fortryllet var Hedin af den Drik, hun havde givet ham, at han havde glemt alle andre Forholde, og det forekom ham, at intet andet kunde øves af ham i Verden, end at fuldføre denne Daad. De skiltes ad, og Hedin gik hjem. Han befalede sine Folk at sætte Drageskibet i Stand. Derpaa gik han hen til Fruerstuen, og førte Dronningen og Hilde ud; ingen havde Mod til at modsætte sig ham. Hilde spurgte hvad han havde i Sinde, og forestillede ham, at hendes Fader, naar han kom hjem, sikkert vilde give ham hende til Ægte, hvis han vilde bejle til hende; men Hedin svarede: Jeg vil ikke bejle til dig. Saa bortfør mig, sagde Hilde, naar det ej anderledes kan være; min Fader vil kunne tilgive endog det; men skaan min Moder! Hvis du ombringer hende, kan min Fader aldrig tilgive dig, og mine uheldvarslende Drømme ville da gaa i Opfyldelse; jeg saae dig og min Fader stride, og Trolddom og Trængsel omgive eder. Men Hedin blev ubevægelig, saa at Hilde udbrød: Du er fra dig selv, og veed ikke hvad du gjør. Hedin gik nu ned til Stranden, kastede Dronningen foran Stavnen paa sit Skib, i det det foer ned af Rullerne, saa at hun døde paa Stedet, og Hilde lod han bringe ombord. Endnu en Gang maatte han tilbage til hint Sted i Skoven, hvor han havde talt med Gøndul; han sandt hende der endnu. Han fortalte hvad der var skeet, og hun roste ham derfor, og lod ham atter drikke af Hornet. Da han havde drukket, overfaldt Sønnen ham, han hyllede sit Hoved paa hendes Knæ, og sov ind. Men da traf hun sig bort fra hans Hoved, og sagde: Saa maner jeg dig, som Odin bestemte, og saa maner jeg Høgne, og alle eders Mænd! Derpaa vaagnede Hedin, og han saae endnu et Ølimt af Gøndul,

i det hun forsvandt, men nu forekom hun ham stor og sort. Nu kunde han atter mindes alt, og følte, at en rædsom Udaad tyngede paa hans Bryst. Raget i hans Hjerteridsede ham bort, langt bort fra det Steb, som var Bidne til hans Misgjerning.

Hogne kom hjem, erfarede det foresaldne, og forfulgte Hedins Spor fra Havn til Havn. Endelig traf han ham ved Den Haa. Hedin lovede ham al mulig Bod; men Misgjerningen var for stor til at forsones. De gif i Land og strede, saldt og kom atter til Live og strede; Hilde sad i en Lund og saae paa den evige Kamp.

Denne Fortryllelse, tilføjer Sagnet, varede i flere Mennefsalddere, indtil en af den norste Konge Olaf Tryggvesens Kamper, ved Ravn Iver Bjome, 143 Aar derefter, sæbde først Hogne, derpaa Hedin, og saaledes gjorde Ende paa Tryllet¹.

Ogsaa Sare kender Sagnet. Hedin, en Konge over en Strækning i Norge, kom med en Flaade af 150 Skibe Kong Frode i Danmark til Hjalp. Han og Hilde, en Datter af den syfte Underkong Hogne, fattede Kærlighed til hinanden, skjøndt de endnu kun kendtes af hinandens Rygte; og da de saaes, vorte deres Elskov, saa at de aldrig kunde affee hinanden. Men Faberen, som ikke vidste noget af deres Kærlighed, tog Hedin med sig paa Vikingetoge, lovede ham sin Datter, og indgif Fostbroderstab med ham. Rogen Tid hengik med Krige; iblandt andet seibede begge paa Drfensørne, og undertvang dem. Da blev Hedin bagvasket for Hogne, at han skulde have trænket hans Datter før Brylluppet, hvilket da ansaaes for en stor Misgjerning. Hogne udæffede derfor Hedin til et stort Sslag, men tabte det. Kong Frode søgte vel at forlige dem,

¹) Sörlapáttir i Fornaldars. 1 D.

men uden Nytte; og da Hogue ikke vilde frasælde sin Paa- stand, at hans Datter skulde vende tilbage til ham, bestemte Kongen, at deres Trætte skulde afgjøres ved Tvekamp. I denne fik Hedin et saa stærkt Saar, at Blodet forløb ham og hans Kræfter forløde ham; men Hogue følte Medlidens- hed med hans Skjønhed og Ungdom, skaanede hans Liv, og lod ham bære ombord paa sine Skibe. Syv Aar der- efter mødtes de atter ved Hedinssø (Hithinsö) og sædte gjensidig hinanden. Og man fortæller, at Hilde følte en saadan Længsel efter sin Husbonde, at hun ved Tryllefange om Ratten opvakte de Faldne, for at de kunde gjentage deres Kamp ¹.

Det er aabenbart, at Saxes Fortælling i alle Hoved- træk er den samme, som Eddas, men han har gjort Sagnet aldeles historisk og derved mat. Det historiske Grundlag, hvis et saadant har været til, lader sig ikke let bestemme; at Saxe henfører det til Kong Frodes Tid, kan i det højeste kun have et langt yngre Sagn for sig. Begivenheden for- udsættes som bekjendt og foresalder længe før Indholdet af de Eddiske Sange om Helgerne, i hvilke der findes Hentyd- ning dertil. I sin mythiske Form henhører denne Digt- ning (Skjønt begge Kilderne røbe en senere Tid) til et af de mest poetiske Gemner Oldtiden har efterladt os. I Gøndul er Lidenskaben skildret med korte, men udtryksfulde Træk; hun er sendt af Guderne, men ikke altid til Belsig- nelse. Hvo har druffet af hendes Bøger, uden at glemme alt? Beruser ikke Lasten saavel som Begejstringen? Hvor fager er hun ikke, og hvor fort, naar Udaaden er øvet! Uergjerrigheden vaagner, den tilfredsstilles, men møttes ikke; den higer atter til et højere Maal, men hvor er dens Grændse? Den kæmper først med Hensigt, men ender med

¹) Saxo, lib. 5, S. 88—90.

Kamp efter Kamp uden Hjælp, og Kampen figter til intet, uden den uundgaaelige Nødvendighed at kæmpe ¹.

53. Goder og Valder. Gødbrods Søn Gøder

¹) Sagnet om Hedin og Høgne er ogsaa fortalt udførlig af Torfæus i Appendix 2 ad Seriem, S. 476—491, i F. Magnusen Lex. myth. under Ordet Hildur, o. fl. St. Sidstnævnte Sted anmærkes tillige, at det findes i det tykke Digt Chudrun og Allusion dertil i det angelsaksiske Digt Bjowulfssdræpe. Forestillingen om Krigen som Hildes Leg (Hildar leikr) er overbevødet saa gammel som alle bekendte Digte.

Efter Sare regjerede Hedin i Norge, Høgne i Jylland; efter Edda var Hedin en Søn af Hjarande; hvis dette er samme Navn som Hjarne, kunde Hedin holdes for dennes Søn og Efterfølger, og Sagnet saaledes, som Sare vil, henføres til Kong Frodes Tid.

Til den slet opfattede Mytthe om Frejas Smykke, som frøtages hende ved Lokes List, findes Hentydning i Skaldskaparmål 8, S. 104—105, hvor nemlig Heimdal kaldes mensækir Freyju, og der siges om ham, at han deildi við Loka um Brisngamen. Heraf synes at følge, at der har været en anden ældre Mytthe til, efter hvilken ogsaa Heimdal deltog i Hænderingen, og at denne ved at optegnes i den senere Tid har tabt ikke blot nogle Omstændigheder, men ogsaa sit oprindelige Præg.

Sare har kjendt noget om Orkenserne og Hedins og Høgne's Opbold der, men han lader dem kun erobre disse Der, og ikke der fælde hinanden; isteden for Haas antager han Hedins's for det Sted, hvor de strede bestandig. Denne D er efter Su hm en D ved Rogeland i Norge, og skulde vel da være nuværende Hvidingsø eller Hvitingsø; men Navneafvigelsen synes at være vel stor. At Sare mener Hedins's, nuværende Hiddensee ved Nygen, den hos ham ved Fortællingen om Wendertegene saa tit forekommende Hithini insula, kunde bekræftes derved, at han foran omtaler Hedins's Toge mod Slaverne eller Wenderne. Navnet er i øvrigt almindeligt; et Hedinsholt findes i Kjerherred i i Wendesysel (Kortet til Baldemars Tordebog).

Det Træk, som forekommer i Sörlapátt, at Kong Høgne har tyve Konger under sig, har Sare ligeledes kjendt; men han

(Hoherus) blev opfostreret hos en af sin Faders Mænd, ved Navn Gevar. Tidlig udmærkede han sig ved Legemstyrke og allehaande Færdigheder; især øvede han Strængeleg saa kunstig, at han derved kunde bøjse Menneftenes Sind til Glæde, Sorg og Medlidenhed. Disse hans fortrinlige Egenfaber opvakte Kjærlighed hos hans Fostersfaders Datter Ranna, thi hvad elsker Kvinden højere end Tapperhed og udmærkede Naturgaver?

Men Odins Søn Balder faae engang Ranna i Bædet, og blev optændt af Elskov til hende, thi intet virker paa Manden stærkere, end Skjønhed og Ynde; og hendes Skjønhed og Ynde overgik alles. Han besluttede derfor at rydde sin Medbejler Hoder af Vejen.

Ku hændte det sig, at Hoder en Dag blev forvildet paa Jagten, og han kom ind i en Skov til et Hus, hvor tre Skovmøer (Valkyrier) hilste ham ved Navn. Han spurgte, hvem de vare. De svarede, at de raadte for Lykke

bemærker det om Kong Frode, da Høgne hos ham kun er en regulus. Hvorledes Sagnet overhovedet hos Sære er gaaet over fra en mythisk til en historisk Fremstilling, vise de enkelte Træk i begge ovenanførte Fortællinger.

See ogsaa om dette Sagn og de hos Skjaldene forekommende Omstrivninger, som ere hentede derfra, Müller om Sære, S. 67—68, og Sagabibl. 2 D. S. 570 fgg. om Digterudtrykkene S. 574—575. Samt Ploennies Udgave af Rudrun, S. 227.

Spvad Tiden angaar, da bemærker Müller (Ibidstansf. Sted, S. 578), at det historiske, som ligger til Grund for Sagnet, ikke kan være yngre, end det sjette Aarhundrede, og er rimeligvis en Del ældre. Sörlapáttir ansætter det til 143 eller 223 Aar før Olaf Tryggvesen (Sörlapáttir Kap. 8 med tilhørende Variant); naar denne tiltraadte Regjeringen 996, saa vilde Begivenheden indfalde, naar det højeste Tal antages, 773; en Bestemmelse der aabenbar kun er fremkommen, for at drage Olaf Tryggvesen ind i Handlingen.

i Krig, vare ofte usynlige tilstede i Slag, og gavede deres Venner Sejer. De fortalte ham tillige, at Valder havde seet Nanna og var forelsket i hende, men advarede ham ikke at udæste Valder til Strid, thi han var en Halvgud. I det samme forsvandt Huset, Møer og alt, og han stod som før alene midt paa Marken.

Da han kom hjem, fortalte han Gevar denne Hændelse, og beslede til Nanna, men Gevar var tvivlraadig, thi han frygtede for Valders Brede, og vidste, at han ei kunde saares med Sværd. Endelig erindrede han sig, at der var et Sværd, som kunde saare Valder; en Bildmand, ved Navn Mimring, ejede det tilligemed et kosteligt Armsbaand; Sværdet havde ogsaa den Egenkab, at det gav Lykke i Krig, Armsbaandet gav Rigdom. Men Bejen til denne Bildmands Bolig gik over høje snebedækkede Bjerge. Efter Gevars Anvisning spændte Hoder to Hjørte (eller Rensdyr) for sin Slæde, drog over Bjergene, og opslugt sit Telt ved Bildmandens Bolig; han vendte det saaledes mod Solen, at en Del af dets Skygge faldt paa Bildmandens Hus; derved overraskede og fangede han denne, og tvang ham til at give sig Sværd og Armsbaand.

Valder drog med en Hær til Norge, for at vinde Nanna; men forgjæves anvendte han Smigrerier og Overtalelser; hun svarede, at Guderne ei kunde gifte sig med Dødelige. Det kom til Kamp mellem Valder og Hoder; denne havde en Kjole, som intet Vaaben kunde gjenstrænge; med Valder strede Odin og Thor. Thor havde en usædvanlig stor Kjolle (Hammer), som intet andet Vaaben kunde modstaa; men Hoder var ved sin Behændighed saa lykkelig at slaa Skafet af Kjollen, og berøvede dette Vaaben flygtede Guderne. Sejerherrerne ødelagde Valders Flaade, men han selv undkom. Minde om Begivenheden er Valders Sund (portus Balderi), hvor Slaget stod.

Hoder ægtede nu Nanna, og drog med sin unge Brud

til Sverrig; men da han kort efter gjorde et Tog til Danmark, blev han saaret i et Slag af Balder, og maatte fly tilbage til Gevar. Da Balders Krigere efter Slaget vare tørstige, lod han kaste en dyb Grav i Jorden for at de kunde læste sig. Navnet paa den Kilde, som da fremsprang, (Baldersbrønd) har stedsve vedligeholdt sig, siger Saxe, skjøndt dens første Udspring er forsvundet. Men den sejrende Balder kunde ikke finde Lise; hver Nat svævede den dejlige Ranna for ham, og han kunde ikke leve uden at besidde hende.

Hoder kom til Danmark, og blev af Folket ved Isefjord i Sælland valgt til Konge. Da hans Broder Abils kort efter døde, forenede han Sverrig og Danmark. Men imedens han var i Sverrig, kom Balder til Sælland og en Del af Folket hylkede ham. Hoder kom fra Sverrig, og begge Medbeslerne leverede atter hinanden et Slag. Hoder maatte flygte til Jylland, og kaldte den By, i hvilken han plejede at opholde sig, efter sit Navn (Hothersnes?). Efter at have tilbragt Vinteren der, drog han tilbage til Sverrig, samlede sine Høvdinge, overdrog dem Rigets Bestyrelse, og opholdt sig, kjed af Livet, paa øde og ensomme Steder. Da traf han atter i en stor Skov de samme Møer, der forhen havde givet ham den Kjortel, som intet Baaben kunde gennemtrænge. Han fortalte dem sin slette Skjæbne i Krigen, og bebrejdede dem, at de havde stuffet ham med falske Løfter; men Møerne forkyndte ham, at han kunde overvinde Balder, hvis han kunde erholde den sjældne søde Spise, som Balder skyldte sin Styrke.

Han besluttede derfor paa ny at paaføre Balder Krig; denne samlede en Hær af Danste; det kom til Slag, men Sejeren svævede imellem begge, og Natten skilte dem ad. Da gik Hoder hemmelig ud for at spejde, og da han kom til den fjendtlige Lejr, saae han tre Møer, der just havde bragt Balder hin kostelige Spise, forlade Lejren. Han

fulgte efter dem, thi han kunde følge deres Spor i Duggen, og kom til deres Bøllig. De spurgte, hvo han var; han udgav sig for en Harpespiller, og da de rakte ham en Harpe, spillede han en fortryllende Sang. Imidlertid saae han, at hin Epise fremkom ved tre Hugorme, fra hvis Mund den kraftige Gift dryppede ned. En af Nærne bød ham noget deraf, men den ældste forhindrede det, da de derved vilde begaa Svig mod Balder. Derimod gavede ham et Bælte, som bragte Lykke i Krig.

Da Hoder gik tilbage, mødte han Balder, og saarede ham næsten dødelig. Men Balder, som ikke vilde dø Straadød, begyndte næste Dag Slaget paa ny; den følgende Nat aabenbarede Hel (Proserpina) sig for ham, og i Følge dette Barsel døde han paa tredje Dag. Hans Krigere opfaste en Høj over ham.

Paa vor Tid, siger Saxe, gavede nogle, hvis Formand var en ved Navn Harald, sig til at grave i denne Høj i Haab om at finde store Rigdomme; men der paafom dem en hastig Forfærdelse, saa at de flyede over Hals og Hoved; det forekom dem nemlig, at der med Brusen og Braagen styrte en stærk skyllende Flod ned fra Toppen af Højen.

Da Ddin vilde hævne sin Søns Død, spaaede en Fin, Rostjof, ham, at han med den russiske Kongens Rinde skulde avle en Søn, der vilde blive sin Broders Hævner. Ufjendelig ved en sid Hat gik Ddin som Krieger i Tjeneste hos den russiske Konge, blev Hærfører, og jog alene en hel Hær paa Flugten. Nu aabenbarede han Kongen sin Kjærlighed, og fik et gunstigt Svar, men da han vilde kysse Kongensøen, gav hun ham et Dreftigen. Næste Aar kom han igjen, kaldte sig Roster, udgav sig for Guldsmed, og arbejdede saa fortræffelig i Kobber, at Kongen gav ham Guld. Heraf smedede han allehaande Kvindesmykker, især et udmærket Armbaand og nogle Ringe, hvilke han forærede Kongensøen; men da han atter vilde kysse hende, fik han

Svar som før. Tredie Gang var han som Kriger ikke heldigere; han øvede vel meget mandeligt Hovværk i Kongens Gaard, men kunde ikke tilvende sig Møens Tilbøjelighed. Da han atter vilde fare af Gaarde, bød han hende endnu engang et Kys, men hun stødte ham fra sig, saa hans Hage rørte ved Jorden. Da ristede han Runer paa Bark, kastede dem paa hende, og hun blev affindig. Dog nu haabede han endelig at kunne tværksætte sit Forsæt. Fjerde Gang kom han igjen som Pige, kaldte sig Bekke, og udgav sig for lægeknyndig. Optagen blandt Dronningens Lyende blev han Kongemøens Terne. Han avlede med hende en Søn Vo, som hævnedes sin Broder. Thi da han blev voksen, bekrigede han Høder, og nedlagde ham i et Slag, men blev selv dødelig saaret. Den rusfiste Hær opkastede en Høj over Vo¹.

Der gives næppe noget mere træffende Exempel paa, hvorledes en Mythe efterhaanden ved Folkesagnet kan antage Udseendet af et almindeligt Ammestue-Eventyr, end nærværende Fortælling hos Saxe. Den er aabenbar et fordrejet Sagn, som har lokaliseret sig i Danmark, men som aldrig der har haft nogen tilsvarende Begivenhed. Det er den Eddiske Mythe om Solguden Balder, der dræbes af Mørket, den blinde Høder, og siden hævnes af sin Broder Vale, som Odin avlede med Rind; men alt er hos Saxe nedfunket fra Himlen, og vanhædet ved senere falske Tilfætninger. Det mest oprørende Træk er her forbigaaet, da det tillige er betydningsløst. I meget andet vil man let gjenkende det oprindelige, som har ligget til Grund: Hjortene ere Rensdyr; Thors Kjælle hans bekfendte Hammer; Valkyrierne, som i de gamle Eddiske Sange komme ridende igjennem Luften, ere her jordiske Skovmøer; Satyren eller Skovguden Mimring er Eddas gaadefulde Mimer;

¹) Saxo, lib. 3, C. 39—46.

den fortryllede Spise, som laves af Hugormes Gift, er en senere Forflaring af Kunsten ved Seid at hærde Legemet mod alle Saar. Rosthof er et Jættenavn ¹.

54. Gram, Ekholts Søn, som ved sine Bedrifter indlagde sig en saadan Berømmelse, at alle, der vare af kongelig Byrd og Blod, i de ældste danske Sange nævnedes med hans Navn (ut in vetustissimis Danorum carminibus ipsius vocabulo regia nobilitas censeatur), var først gift med en Datter af hans Fosterfader Roar, men gav hende siden til sin Ven Besse.

En Jætte friede til Gro, en Datter af Kong Sigtryg i Sverrig. For at forhindre et saa uværdigt Giftermaal,

¹) Om denne Mytthe see Müller om Sare S. 37—41. Geijer bemærker, at Sares Fremstilling ligger midt imellem den ældre hedenske og den senere Middelalders Folkevise. Mytthen selv fortælles i Gylfaginning, S. 63 fgg. og i Vegtamskvíða.

Sagnet er knyttet til adskillige Stedsnavne, af hvilke nogle som Ballerup (Balderstorp) og Balderbrønd i Scalland kunne sigte til Dyrkelsen af Guden Balder. Slaget imellem Balder og Hoder siges at have staaet ved Balderbrønd, eller, da Stedet efter Sare udtrykkelig nævnes som en Havn, ved Balderfund (see Meursius lib. 1, S. 28 med Grams Note). Det Sted i Jylland, som Hader eller Hoder lod orkalde efter sig, menes at være Horsens, Høthersnæs, men denne Bys rette gamle Navn er Horsnæs, Hrossanes (Hestenæs). Meursius antager Stedet for Haderslev, men anfører dog siden selv, at denne By har Navn af en jysk Konge Hader, som Harald Hildetand overvandt (Gram in Meursium, S. 28). Efter Suhm (1 D. S. 135) er det Landsbyen Høyer i Løndern Amt.

Sares Bous eller Bo er rimeligvis det slaviske Gudenavn bog, der i nogle Dialekter hedder bu.

Navnet Rostiofhus er det nordiske Navn Hrossþjófr, Rosthof, Hestetvo eller Hestetral (Grimms Deutsche Rechtsalterth. S. 636), som forekommer i Fornaldarsögur og i Edda Sæmundar betegner en Jætte (F. Magnusen Lex. myth. under dette Ord).

Kædte Gram sig i Gedeskind og Guder af andre vilde Dyr, og tog en stor Kjolle i Haanden, saa at han havde Udseende af en Jætte; herved skræmmede han alle bort, som han traf paa Vejen. Saaledes klædt gik han ind i Götland, og mødte her i en Skov Kongemøen Gro, der med sine Lærner var reedet ud for at bade sig. Hun blev forfærdet ved at see ham, da hun holdt ham for sin Vejler, men Besse aabenbarede hende, at det var Gram. Da bad hun dem fly, for at ikke hendes Fader eller Broder skulde anfalte dem; men Gram viste sig for hende i sin Skjønhed, og troslovede sig med hende. Da de drog videre frem, bleve de overfaldne af to Røvere, hvilke Gram dræbte; men da han ikke vilde vise sine Fjender nogen Velgjerning, opstillede han deres Lig, og bandt dem fast til Pæle, at de kunde vedblive at strække de Forbigaaende. Han kom til Kong Sigtryg, men om denne var det spaaet, at han ikke kunde overvindes uden ved Guld; Gram lod derfor et Guldhoved sætte paa sin Trækjolle, og nedlagde ham dermed i Lve-kamp, hvilken Daad blev besungen af Besse. Derpaa fældede han Evarin Jarl i Götland, og hans sexten Brødre, der vilde hævne hans Død.

Hans Fader gav ham Del i Regjeringen, og han overvandt Sælländeren King, som havde gjort Oprør.

Blandt hans mange andre Bedrifter hører ogsaa følgende: Han førte Krig med Finnernes Konge Sumbi; ved Synet af dennes Datter Signe nedlagde han sine Vaaben, blev fra Fjende til Vejler, og lovede at forskyde sin Dronning. Men imedens han derpaa førte Krig med den norske Konge Svibdager, der havde krænket baade hans Søster og Datter, lovede den troløse Sumbi sin Datter til Kong Henrik af Sarland. Han forlod derfor sin Hær, drog hemmelig til Finland, og kom der under Brylluppet; iført en ringe Dragt gik han ind i Salen, satte sig nederst, og udgav sig for en Læge. Men da Gjesterne vare blevne drukne, saae han med

Dymerksheds paa sin Brud, opregne i en Sang sine Bedrifter, og bebrejdede hende hendes Utrofskab. Da Sangen var endt, sprang han op, drog sit Sværd, gjennem-borede Henrik, nedhug en stor Del af Hæfterne, og sejlede bort med Signe. Senere faldt han i et Slag mod Saxerne, der havde forenet sig med Svibdager ¹.

Dette er Hovedindholdet af Sares Fortælling om Gram. Hans Bemærkning, at Gram hos Skaldene er et almindeligt Kongenavn, bekræftes af Eddaerne og flere senere Digte. Til Grund for Sares Fortælling maa have ligget en gammel dansk eller norsk Saga, grundet paa Sange, hvoraf mange anføres hos Saxe; men Sagnet selv er blevet en Del forvirret, da Skuepladsen for Grams Bedrifter er flere langt fra hinanden liggende Lande. I de islandske Kilder findes intet tilsvarende Sagn ².

¹) Saxo, lib. 1, S. 6—9.

²) See Müller om Saxe S. 18—20. Han slutter sine Bemærkninger med, at et digterisk Appellativ maaskee her er blevet ophøjet paa Lejres Throne. Dog forekommer Gram ogsaa andensteds som Kongenavn, og det er rimeligt, at der virkelig har været en saadan Konge til, om ikke just i Danmark (Gram in Meursium, S. 13). Man finder i Hversu Noregr byggdist Kap. 2 blandt Sønerne af Halfdan den Gamle, der i Døderleden dræbte Kong Sigtryg i Evselamp (hvilket synes at være det samme, som Saxe fortæller, kun at det tillægges Gram) ogsaa en Søn ved Navn Gram. Sagnet hører rimeligvis til Norge eller Sverrig. Til Sverrig sigter ogsaa nærmest Enorres Bemærkning (Ynglingas. Kap. 21), at paa Kong Dags Tid kaldtes enhver krigersk Høvding Gram. I det danske Sagn ere ogsaa Saxe indkomne, men de forbindes med Norge. Endnu mere forvidder Sagnet sig, hvis der ved Sares Phinnia med Indbyggerne Finni forstås Finmarken eller Finland, hvilket P. E. Müller antog; Suhm forklarede det ved Fyn (der maatte da læses Fionia, men herimod strider Kongenavnet Sumbl, der er finsk); det betegner maaskee Landflabet Finveden, da Saxe ogsaa paa andre Steder forbinder Verma et Finnia, Dømmeland og Finveden. Men det kan også

55. Hadding, Grams Søn, blev opfofret i Sverrig hos Bagnhofde, hvis Datter Hardgrepe, der saavel som Faderen var af Jættelægt, blev forelsket i den skønne og modige Ungling. Men forgjæves søgte hun at vække Kjærlighed hos Hadding, forgjæves bad hun ham at ægte hende, og at hvile sig ved det Bryst, som i Buggen havde givet ham Vært og Styrke; hun var for stor, sagde Hadding, til at noget Menneſte kunde vise hende Kjærtegn. Da foreskillede Hardgrepe ham, at hun, naar hun vilde, kunde paatage sig allehaande Stikkelfer, at hun snart kunde skyde sig saa højt i Befret, at hun naaede til Skyerne, snart kunde paatage sig sædvanlig menneſkelig Stikkelse, styg eller yndig, og snart som en Drm krybe henad Jorden. Herved lod Hadding sig endelig bevæge. Da han nu ønskede at vende tilbage til sit Fædreland, fulgte Hardgrepe ham i Manddragt. Undervejs kom de ind i et Hus, hvor Manden var død. Hardgrepe, som vilde vide Udfaldet paa deres Rejse, fik Runer paa en Spaan, og lod Hadding lægge dem under Ligets Tunge. Da rejste Dødnigen sig, udstødte Forbandelser mod den, som havde forstyrret hans Ro, og spaaede, at Hardgrepe i en Skov skulde ombringes af Trolde, men Hadding nyde Held og Lykke. Da de nu næste Nat kom til den Skov, som Dødnigen havde omtalt, og der toge Herberge i en med Ris og Løv tækket Hytte, da lod der sig tilſyne en umaadelig stor Haand, som svævede rundt omkring i Huset; derover forfærdedes Hadding saa meget, at han bad Hardgrepe om Hjælp; hun udstrakte sit Legeme, greb Haanden, og lod sin Fostersøn afhugge den; der udflød mere Vædder end Blod; men til Straf derfor blev Hardgrepe, da de fortsatte Rejsen, sønderreven af en stor Skare Trolde.

saa bemærkes, at der ved Finner i gamle Sange undertiden betegnes andre Følleslag, f. Ex. Friser.

Ku kom der en gammel ensjet Mand (Obin) til Gadding, beklagede at han var saa alene, og formaaede Biskoppen Elfer til at indgaa Fostbroderlag med ham; de blandede efter den Eids Stik Blod sammen. Derpaa bekrigede de i Forening Kureternes Konge, Loket, men bleve slagne. Paa Flugten kom den samme gamle Mand til Gadding, førte ham paa sin Hest til sit Hus, vedervægede ham med en liflig Drif, og forudsagde ham en Del af hans Skjæbne. Da han atter førte ham tilbage paa Hesten, efterat have slaaet sin Kappe over hans Hoved og forbudt ham at see ud, kunde Gadding ikke overvinde sin Nyssgjerrighed, men leg ud igjennem et Hul paa Kappen, og blev da vaer, at Hesten gik paa det vildene Hav. I en ny Krig med Loket blev Gadding, efter hin gamle Mand's Spaadom, fangen og kastet for et vildt Dyr, men han sled sig løs af sine Bænd, dræbte Løven, og spiste, efter samme Mand's Raad, af dens Kjød og drak dens Blod, hvorved han fik overordentlige Kræfter. Derpaa bekrigede han Handuvan, Konge i Hellepont (Landene ved Dynastoden) og belejrede ham i hans faste Borg Duna (Dynaborg); men da Borgen formædelt sine høje Mure var uindtagelig, lod Gadding fange en Mængde Svaler og andre Fugle, som havde deres Nester i Byen, og lod brændende Svamp binde ved deresvinger; de søgte deres gamle Nester, stak saaledes Byen i Brand, og imedens Indvaanerne vare beskæftigede med at slukke, stormede Gadding, og indtog Byen. Efterat have kriget i lang Tid i Østerleden, vendte han tilbage til Sverrig, og overvandt Svibdager i et stort Slag ved Gulland (Gudlandia). Dennes Søn Asmund, der vilde hævne sin Faders Død, mistede i et Slag ogsaa sin unge Søn Henrik, udbød i en Klagesang over hans Død, kastede Skjoldet paa Ryggen, greb Sværdet med begge Hænder, og nedhug i sin Fortvivlelse alt hvad der mødte ham. I denne Fare kaldte Gadding paa sin Fostersader Bagnhofde, der kom ham

til Hjælp med sit krumme Sværb. Asmund beklagede sig i en Sang, at man brugte Tryllevaaben imod ham, men blev i det samme gjennemboret af Haddings Spyd; dog saarede han sin Banemand saaledes i Foden, at han i sin øvrige Levetid haltede. Asmund blev begravet i en Høj ved Upsal; hans Kone Gunilde, der ikke vilde overleve ham, gjennemborede sig selv, og blev begravet i samme Høj. Asmunds Søn Uffe anfaldt Danmark, og nødte derved Hadding til at vende hjem.

Her fandt han sit Skatkammer bestjaalet, lod sin Skatmester Glumer hænge, og opdage ved List Lyvene. Han bekjendtgjorde nemlig, at hvo af dem der vilde melde sig og tilstaa sin Brøde, skulde faa Glumers Bestilling. En af dem mældte sig, og lønnedes med Guld og Ære. Dette forledte de andre til ogsaa at angive sig selv; strax i Begyndelsen erholdt ogsaa disse store Gaver, men bleve derpaa alle haardt straffede.

Næste Foraar drog Hadding atter til Sverrig, og krigege der i fem Aar. Engang kom hans Hær i en saadan Hungersnød, at de maatte spise Jordsvampe, slagte deres Heste og Hunde, tilsidst endog spise Menneskekjød. Under denne Glendighed hørte de Danske en Røst, som i en Sang spaaede dem Ulykke, og raadte dem at vende tilbage. Desuagtet angreb Hadding næste Dag Fjenden, men led et stort Nederlag. Næste Nat hørte de svenske Ynglinge en Røst, som spaaede dem Sejer, og da de derpaa angreb Fjenden, viste sig det forunderlige Syn, at tvende gamle, grimme, skalbede Mænd i den stjerneklare Nat strede hver paa sin Side. Hadding maatte fly til Helfingeland. Der hændte det sig, at da han, udmattet af Solens Hede, vilde bade sig i Havet, traf han i Vandet et sælsomt Dyr, som han dræbte og lod føre til sin Lejr. Men just som han glædte sig derover, mødte en Kvinde ham, og spaaede ham

Ulykke, fordi han havde dræbt dette Dyr, i hvis Ham en Gud havde skjult sig.

Hvorhen du din Stavn end vil vende,
 saa kvad hun, skal Hævnen dig naa;
 om du sejler til Jordens Ende,
 skal de straffende Guder dig slaa.

Hvorhen du end farer paa Jorden,
 saa løb det i tusende Bind,
 skal Lynild dig følge og Torden,
 og over dig Hus styrte ind.

Alle disse Ulykker traf ham paa hans Tilbagerejse;
 han led Skibbrud, og Husene styrtede ned over ham.

Han støvned mod fraadende Strande,
 og Stormen ham fulgte til Land,
 men frelst fra de stummende Bunde
 stod han sikker paa hviden Sand.

Over ham og Følgesvende
 styrted Tøge, og styrted Hus,
 men alle de stode behænde
 uskadte i Dyrger af Grus.

Denne Forfølgelse ophørte først, da han offrede en Del sort Kvæg til Frej (Frø), et Offer, der siden aarlig blev gjentaget; de Svenske kalde det Frøblot (Frøbloth).

Hadding hørte, at en Jætte friede til Ragnhilbe, en Datter af Kong Hagen paa Nithersøen i Romertige (Nithersorum rex); han nedlagde Jætten i Tvekamp. Kongemøen lægede hans Saar, og da hun ønskede i Fremtiden at kunne gjenkjennde sin Befrier, saa lagde hun en Ring i et Saar paa hans Ben. Noget Tid efter foranstaltede hendes Fæder et Gæstebud, indbød de ædleste Ynglinge dertil, og bad

sin Datter blandt de Tillstedeværende at vælge sig en Mand. Da gik Kongemøen omkring til Gæsterne, søgte sin Ring, og kaarede, da hun fandt den, Gadding til sin Egtefælle.

Imedens Gadding opholdt sig hos hende i Norge, hændte sig en højst sælsom og forunderlig Ting. Thi en gang, da de sad og spiste sammen, saae han en Kvinde, der bar nogle grønne Urter i sit Skjød, stige op af Jorden forved Arnestedet, og hun spurgte, hvor saa friske Urter vorte om Vinteren? Da nu Kong Gadding yttrede megen Lyst til at vide dette, svøbte hun ham ind i sin Kappe, og førte ham ned med sig under Jorden. Først betraadte de en Sti, paa hvilken de vandrede en Stund i tyk Taage; her saae de rundt omkring adskillige Mænd i Skarlagensklæder; omfæder kom de til en grøn Eng, hvor Solen stinsede, og de Urter vorte, som Kvinden havde bragt ham. Længer frem kom de til en stridtløbende Flod, i hvilken der flød alle slags Pile og Haandskud; en Bro førte over den. Da de vare komne over paa den anden Side, saae de to Hære i Kamp med hinanden, og da Gadding spurgte Kvinden, hvad det skulde betyde, svarede hun, at det var Helte, der vare faldne i Krig, og som nu efterlignede hvad de havde gjort, medens de levede. Endelig kom de til en høj Mur, som standsede deres videre Gang; Kvinden forsøgte forgæves at springe over den, rykkede derpaa Hovedet af en Hane, som hun just havde med sig, og kastede den over Muren; da gik den saa lydlig, at man ikke kunde tvivle om, at den jo atter var kommen til Live. Gadding vendte tilbage, og vilde drage hjem med sin Dronning; forfulgt af Bifinger, undkom han lykkelig ved sin hurtige Sejlads.

Asmunds Søn Uffe havde en dejlig Datter; hende lovede han den, som vilde dræbe Gadding. Thuning forenede sig med Bjærnerne, for at vinde Kongemøen. Da Gadding nu, for at møde sin Fjende, sejlede forbi Kysten af Norge, blev han en gammel Mand vaer, der stod paa

Strandbrædden, og bestandig vinkede ad ham med sin Kappe. Hadding tog ham ombord, og lærte af ham at tilfylke sin Hær, saaledes nemlig, at der af Fodfolkene skulde staa to Mand i første Led, fire i andet, otte i tredje, og saa fremdeles; Skyngestasterne og Bueskytterne skulde staa bagerst. I den paafølgende Kamp stillede Gubben sig bag den saaledes opstillede Hær, fremtog af et Rogger, der hang om hans Hals, et Skudvaaben, der fra først af kun saae uanseelig ud, men snart vorte til en stor Bue; paa denne lagde han ti Pile, affjød dem paa een Gang, og saarede med hver en Fjende. Bjærmerne afstedkom ved deres Trolddom Storm og Uvejr, saa at Solen tabte sit Skin; men den gamle Mand opvakte i en stor Sky et andet, der mødte og fordrev hint. Saaledes vandt Hadding Sejer. Før end hin Gamle forlod ham, spaaede han ham, at han ikke skulde falde for Fjendehaand, men dræbe sig selv, og raadte ham at foretrække Krige med anseelige Folkeslag for med ringe, og med fjerne Folk for med sine Naboer.

Nogen Tid derefter indbød Uffe Hadding til Upsal. Men under Gæstebudet vare nogle Mænd stillede udenfor Døren, som hug Hovedet af hver Danst, der gik ud. Hadding mærkede Forræderiet, flygtede bort om Natten, samlede sin Hær, overfaldt og dræbte Uffe, og indsatte hans Broder Hunding til Konge.

Nu levede Hadding i flere Aar i Fred og Ro, da han ingen Fjende mere havde at bekjempe; men han kjædedes ved det stille Liv paa Landet, og længtes efter at tumle om paa Havet. Han sang:

Hvor ledt er mig Livet i Skovenes Skjul,
 jeg som før var en slagrende Fugl!
 Hvor. Dagen er tom, og hvor Natten er mørk,
 naar Ulvene tube i Drk!

Langt heller jeg farer paa stormende Hav,
 og styrter i fraadende Grav;
 ved her mellem Bjerge at bygge og bo
 jeg fortæres af kvælende Ro.

Men hans Dronning derimod, som elskede Landlivet, og
 hedebedes ved at høre Strandfuglenes Morgenstrig, svarede:

Mig huger (o tværtimod dig er mit Sind)
 den milde og svalende Vind;
 med Tryghed og Glæde mig svinder hver Stund,
 naar Iristen fløjter i Lund.

Hver Morgen ved Havet og stummende Vig
 mig vækker Strandmaagernes Strig;
 men hvor let svinder Dagen i vaagnende Baar,
 som paa Havet mig vorder til Aar.

En Viking fra Jylland, ved Navn Toste, kaldet den
 Onde, øvede paa samme Tid megen Udaad. Han fædte
 paa Sarland, og tvang en Konge der, ved Navn Sigfred,
 til at forene sig med ham mod Hadding. Denne blev
 overvunden i et Slag til Lands, men flygtede bort paa en
 Baad, og borede Tostes Skib i Sænk. Længe søgte Toste
 efter hans Vig, og begav sig endelig til sin Flaade; her
 saa han Baaden ude paa Havet, og satte efter den, men
 maatte snart vende tilbage. Da han atter paa et ubefta-
 diget Skib forfulgte Hadding, og denne mærkede, at han
 ej kunde undkomme, spurgte han en, som fulgte med ham,
 om han kunde svømme. Da denne sagde Nej, væltede Had-
 ding Baaden, holdt sig tæt under Kjolen, og svømmede
 saaledes under den. Toste troede han var druknet, og
 vendte tilbage. Men nu svømmede Hadding i Land, over-
 faldt ufornødenlig Toste, og nedlagde en stor Del af hans
 Hær. Toste led et saa stort Nederlag, at han maatte for-

lade sit Fædreland, og drog, som om han var et Sendebud, til Bretland (Britannien). Paa Bejen satte han ved Læringspil Splid imellem Søfolkene, saa at de myrdede hverandre, og bemægtigede sig derpaa deres Guds. Derefter forenede han sig med en anden Viking, og vendte med ham tilbage til Danmark, men blev her fældet i en Iveskamp med Hadding.

For Hadding aabenbarede sig engang i en Drøm hans afdøde Dronning, og kvad: Du har avlet et Udyr, som vil sønderrive Ulvene; vogt dig! fra dit Skjød er udgaaet en Fugl med Svanerøst, men dens Hjerte er Gift og Galde. Denne Drøm udtydede en Spaamand saaledes, at Haddings Søn skulde blive frygtelig for hans Fiender, men Haddings Datter skulde staa sin egen Fader efter Livet. Spaadommen opfyldtes paa hans Datter Ulfhilde; thi da hun var bleven gift med en Bonde Guttorm, fortrød hun bestandig sit ringe Giftermaal, og ophidsede endelig sin Mand til at dræbe Hadding. Naar han under et Gjæstebud, sagde hun, halvdrucken sidder og pynter sit Haar, stryger sit Skjæg og lytter til Eventyr, vil det være en let Sag at dræbe ham. Men advaret ved Drømmen opdagede Hadding Forræderiet, og undgik denne Efterstræbelse.

Odins Spaadom om Haddings Død gif i Opfyldelse. Der kom en falsk Efterretning til Kong Hunding om Haddings Død. Han anrettede i denne Anledning et Gravøl, under hvilket han druknede i et Mjødkar. Hadding vilde ikke overleve sin Ven, og hængte sig selv i Folkets Paasyn¹.

Denne Saxes Fortælling er en besynderlig Blanding af flere usammenhængende Sagn. Nogle deraf have imidlertid været ældgamle og grundet sig paa Folkesange. Forbindelsen med Gram og Fortællingens Stueplads vise hen til Norge og Sverrig, medens Danmark kun meget lidet

¹) Saxo. lib. 1, C. 9—19.

omtales. Til den ældste Mytthekreds hører Verelsangen imellem Hadding og hans Dronning, hvilken er en Efterligning af Njords og Etades. Den svenske Konge Hundings Dødsmaade er den samme, som Snorre tillægger Kong Fjolner. Men om end disse senere tilfattede Omstændigheder borttages, bliver der dog ved dette Sagn noget særdeles ejendommeligt tilbage, fornemmelig Haddings Vandring til Underverdenen, som viser, at der om denne Konge, og maaskee tillige om hans Fader Gram, har været en egen Sang eller Saga. Fortællingen egner sig til at behandles af en nyere Digter. ¹.

- ¹) At Gram og de strax efter ham følgende Konger hos Saxe, Gutform og Hadding, have været Gjenstande for næste Sagn, sees i Hversu Noregr byggdist Kap 2, hvor der nævnes ikke færre end sex Haddinger som Konger i Haddingdalen og Tjelesmarken; men deres Bedrifter ere ubekjendte, og Sammenligning imellem Sagnene kan derfor ikke anstilles. Hos Saxe foresalde imidlertid Begivenhederne næsten slet ikke i Danmark, men i Norge, Everrig og Bjarmeland.

I Saxes Kilder synes mangehaande Sagn at have været sammenbandede: Verelsangen imellem Hadding og hans Dronning (Saxo, S. 17—18) er den samme som Njords og Etades (Gylfaginning, S. 27—28); Hundings Dødsmaade er den samme som Fjolners (Ynglingas. Kap. 14); Ulfhildes og Gutforms Fortæderi det samme som Skulds og Hjarwards mod Relf Krake. Men særdeles mærkelig er hele den mytiske Del af Fortællingen om Tatten Vagnhofsde og hans Datter Hardgrepe; og det er et ubodeligt Tab, at Saxe ikke har opbevaret de herom handlende Sange i det danske Sprog. Det er nemlig aabenbart, at han har kjendt saadanne, der ellers nu ganske ere tabte, men som maa have været vidt udbredte over Norden, da Snorres Edda blandt Tattenavnene har opbevaret Navnene Hardgreipr og Vagnhofsdi og blandt Tattindenavne Hardgreip (Snorraedda, S. 211. 210).

Saxes Udtryk Nitherorum rex (Saxo, S. 16) forklares forfjælligt: efter Suhm (1 D. S. 122) var han Konge paa

56. Asmund og Asvid. Kong Alf i Hedemarken havde en Søn Asmund, og Kong Bjørn i Vigen en Søn Asvid. Asmund forvildede sig engang paa Jagten, vandrede over Fjelde og Bjerge, maatte leve af Svampe og Rødder, og kom endelig til Bjørns Borg. Her stiftede han Venstabskab med Asvid, de svore sig i Fostbroderlag, og lovede, at den Overlevende skulde lade sig begrave med sin døde Ven. Asvid døde først, og blev begravet med sin Hund og Hest, og Asmund lod sig, efter sit Løfte, levende begrave med sin Ven, og tog nogle Fødemidler med sig. Paa samme Tid var Kong Frode i Norge; en Del af hans Hær kom til Asvids Grav, og brød den op i Haab om at finde skjulte Skatte. De gjorde nemlig en Åbning i Højen, og lod en af de Driftigste blandt dem hidse ned i en Kurv. Men saasnart Asmund mærkede denne komme ned i Hulen, rev han den Rødsænkede af Kurven, satte sig selv i den, og lod sig saaledes drage op. Næppe fik de andre Øje paa hans blodige, forrevne, blege Dødningsaarsyn, førend de fulde af Rædsel, i den Tanke, at det var den Døde selv, slap Rebet og ilede bort. Men Asmund kaldte dem tilbage, viste dem, at han var et levende Menneske, og fortalte dem, hvorledes han havde maattet kæmpe med den Døde, der havde afrevet hans ene Dre, og givet ham mange blodige Saar og Skrammer. Han kvad:

Undres ikke, naar I skue
 Livets Lue
 falmet i det grumme Møde;
 Livet visner hos de Døde.

Nithersøen i Romerige: efter Sköning (Norges Hist. 1 D. S. 195) over de Nidrosøer eller Thrønderne. Løfemaaden er vel tvivlsom. See igrigt Müller om Sare S. 20—23. F. Magnusen Lex. myth. S. 296 fgg.

¹⁾ Saxo, lib. 5, S. 90—92.

Uden Lys og Solens Varme
 har jeg Arme
 levet her i Jordens Skjød;
 maatte her med Draugen stribe,
 tifold lide
 levende den bittre Død.

Før min Ven og mild i Sinde,
 nu min Fjende
 sled han mig med Orneklo;
 først med Hovedet afhugget,
 Stangen stukket
 i sit Legem, fik han No.

Undres ikke, naar I skue
 Livets Lue
 falmet i det grumme Møde;
 Livet visner hos de Døde.

At denne Fortælling har udgjort en gammel Romance, sees ogsaa af en lignende i et islandsk Eventyr. Begge Hovedtræk, det trofaste Venskab og Dødningens Gjengang, ere i Oldtidens Aand, men Forbindelsen imellem begge er ikke tilstrækkelig motiveret ¹.

57. Amled (Hamlet). Kong Hered Slyngebaand indsættte Brødrene Orvendel og Fenge til Underkonger i en

¹) Begge Navnene Asmund, Asmundr, og Asvid, Asvidr, ere norske. Det tilsvarende islandske Sagn findes i den aldeles fabelagtige Saga Egils ok Asmundar (i Fornaldarsögur, 3 D.) Kap. 6—7. Bennerne hedde her Asmund og Aran eller Azan, hvilke sidste Former ere aabenbar fejlagtige. Skildringen er mere overdreven end hos Saxe: Dødningen Asmund aader den første Nat Høgen og Hunden, som vare begravede med ham, den anden Nat Hesten, o. s. fr. See ogsaa Müller om Saxe S. 69—70 og Sagabiblioth. 2 D. S. 610 fgg.

Del af Jylland (Vendsyssel). Drvendel udmærkede sig ved sin Tapperhed paa Vikingetoge, og overvandt iblandt andre den norske Konge Røller. Han vendte hjem med meget Bytte, og erhvævede sig Keres Günst i den Grad, at denne gav ham sin Datter Gerude til Ægte. Deres Søn hed Amled. Men Broderen Fenge (Fegge) misundte Drvendel hans Lykke, og stod ham efter Livet. Han benyttede sig af den første gunstige Lejlighed til at dræbe ham, foregav at have gjort det, for at befri Gerude fra sin Mand's Haardhed, og ægtede hende. For at undgaa hans Forfølgelse anstillede Sønnen Amled sig gal; han laa altid hjemme, gad ikke engang vasket sig, fastede sig paa Jorden, væltede sig i Skarnet, og gav lutter taabelige Svar. Under tiden sad han ved Arnen, ragede i Asten, og skar nogle Trækroge, som han hærvede ved Jlden og krummede i Enden. Spurgte man ham, hvad han der gjorde, sagde han: Jeg skjærper Spyd til at hævne min Fader. Man lo, og lod ham skjærpe. Alle sine Kroge samlede han i en Hob, og forvarede dem vel. Adskillige mente, at han kun anstillede sig galen, og advarede Fenge, som derfor besluttede at prøve ham. Til den Ende vilde man føre ham ud i en tyk Skov, og der bringe ham sammen med en smuk Kvinde, der skulde see at opvække hans Kjærlighed, og under dens Glemsel aflukke ham hans hemmelige Lanker. Men Amled satte sig, da han skulde ride til Skovs, bagvendt paa Hesten, og holdt i Halen som i en Tøyle. Et latterligt Syn, som hans Fagter endnu mere forhøjede. I et Krat traf de paa en Ulv. Amled spurgte, hvad det var? Hans Led-sagere svarede, det var en Fole. Fenge har dog ikke mange af dem i sin Gaard, sagde Amled. Da de drog langsmed Stranden, fandt de Røret af et strandet Skib. Led-sagerne udbrøde: det er en stor Kniv vi her finde. Ja, sagde Amled, men det maa være til et stort Bøste (Skinke). Derpaa viste de ham en Sandmæl (en Strækning af Flyvesand),

og bad ham betragte alt dette Mel. Det er malet af Vefrømøller (Storme) og Havets hvide Skum¹, sagde Amløb, og tilstod nu selv, at det var klogt sagt. Nu lode de ham være alene, og Pigen kom ham, ligesom af en Hændelse, imøde paa et skyggesfuldt og mørkt Sted. Men iblandt hans Ledfagere var der en, som var opdraget med ham, og gjerne vilde advare ham; han fangede derfor en Bæms, fik et Straa i den, og lod den flyve. Amløb bemærkede det, og forstod Advarselen. Han førte derfor Pigen langt bort til et Ufjæ, hvor ingen kom, havde sin Billie med hende, men bad hende endelig ikke at røbe sig, hvilket hun saa meget heller lovede, som hun var opfødt med ham og elskede ham. Da han nu kom hjem, drillede alle ham, og spurgte, hvad han havde gjort med Pigen? Han svarede, han havde besøgt hende. Hvor det? sagde de. Paa Hus-Rønningen, en Hestehov og en Hanekam, svarede Amløb; thi noget af disse Ting havde han taget med sig, førend han red ud. Pigen nægtede alt. Bennen, som havde advaret ham, sagde derpaa, at for kort siden var han den eneste, som havde seet paa hans Bedste. Ja, svarede Amløb, jeg saa nok, der kom noget flyvende med et Straa i Enden. Alle de andre lo af hans gale Snak, men Bennen, som forstod Sammenhængen, glædede sig over Amløbs Forstand.

Da nu ingen kunde blive ret klog paa Amløb, besluttede man at friste ham ved hans egen Moder. Fenge lod som om han maatte gjøre en lang Rejse, og Amløb blev alene med Gerude i hendes Sovestue, hvor en Mand var skjult i en Dønge Halm. Men Amløb fattede Mistanke, anstillede sig atter galen, gik som en Hane, slog med Armen som med Binger, sprang op paa Halmene, og da han mærkede noget haardt under sine Fødder, fik han

¹) Ordspil med Mel (Sandmel), Mel og male.

fit Sværd igjennem Galmen, traf Lureren frem, slog ham ihjel, hug hans Legeme i Smaastykker, og kastede det i Maaget. Derpaa vendte han tilbage til Moderen, og da hun brast i Graad over hans Galstak, tilstod han sin Forstillelse, og bebrejdede hende, at hun kunde elske sin Mand's Morder, og, slettere end de Umælende, strax vende sig fra den ene Mager til den anden; hvorhos han forkyndte hende, at han kun ventede paa en gunstig Lejlighed til at hævne sin Fader. Hans Forestillinger gjorde et dybt Indtryk paa Moderen. Fenge kom endelig hjem, men Spejderen kunde intet fortælle ham. Naar han spurgte Amlod efter ham, svarede denne, at han var gaaet paa Huset, var falden i Skarnet, og ædt af Svinene; et Svar, der i hvor meget fandt der end var veri, kun fremkaldte Spot og Latter.

Fenge, der af Frygt for Kereks og Gerudes Brede ikke selv torde dræbe Amlod, troede endelig paa en anden Raade at kunne faa ham ryddet af Vejen, Han sendte ham med to af sine Tjenere til England (Britannien), og begjerte i et Brev, der var udskaaret i Træ, at Kongen, hans Ven, skulde lade Amlod dræbe. Før sin Vortrejse bad denne sin Moder, at hun efter et Aars Forløb, da han vist vilde komme tilbage, skulde foregive, at hun havde faaet Efterretning om hans Død, lade Sørgesteldinger ophænge, og holde hans Gravøl. Undervejs undersøgte han sine Medfølgeres Gjemmer, imedens de sov, fandt Brevet, skar sit eget Navn bort, og satte deres isteden, og tilføjede, at Kongen af England skulde give ham sin Datter. Kongen tog venlig mod Amlod og hans Ledfagere, læste Brevet, og lod sig ikke mærke med noget. Han gjorde, som Skik var, et Gjæstebud for dem. Amlod vragede baade Mad og Drikke. For at faa Aarsagen hertil at vide, anviste Kongen de Fremmede et Sovestammer, hvor en Mand var skjult, der skulde høre efter deres Samtale. Amlod yttrede da, at Brødet var smittet med Blod, Mlet smagte af Jern, og

Flættet stant som af Lig. Desuden sagde han, at Kongen havde Dine som en Træl, og Dronningen havde i tre Ting opført sig som en Trælkvinde. Hans Medfølgere lo og spottede ham, thi de ansaae det alt tilhobe for Galstak. Saa mente ogsaa Kongen, da han erfarede det, at enten maatte den fremmede Kongesøn være rent fra Forstanden eller faare viis. Han lod derfor Undersøggelser anstille, og fandt, at Kornet virkelig var voret paa en gammel Balplads, at Svinene engang vare komne ud af Stien og havde ædt af en Røvers Lig, og paa Bunden af den Brønd, hvoraf Bandet var taget til Alsbrygning, fandtes mange rustede Sværd. Nu blev Kongen endnu mere nysgjerrig efter at vide, hvorfor Amløb havde tillagt ham Trællesjæne, og dabled Dronningen. Amløb sagde ham, at han med Yttringen om hans Dine sigtede til hans Herkomst, og Kongens Roder maatte gaa til Besjendelse, at en Træl var hans Fader. Men hos Dronningen havde Amløb dabled, at hun skjulte sit Hoved med sin Kaabe, at hun opklædede sine Klæder, naar hun vilde gaa, samt at hun stangebe sine Tænder og spiste det løstungue. Kongen gav Amløb sin Datter, og lod, efter Brevets Indhold, hans Medfølgere hænge. Men Amløb lod som om han fortroed derpaa, og erholdt af Kongen en stor Del Guld i Bød, hvilket han lod smelte i to hule Stofke.

Efter et Aars Forløb vendte han med sine Stofke tilbage til Jylland, tilredte sine Klæder ilde, væltebe sig i Dyndet, og gif saaledes ind i Salen, hvor hans Gravøl just holdtes. Paa Strækken ved Synet af ham fulgte Latster. Man spurgte efter hans Rejsesæller; han fremviste sine to Stofke, og sagde: Her ere de begge. Alle ansaae ham nu for ligesaa galen, som før, og gave sig til at drikke; Amløb hjalp at skjænke i for dem. Da han af sine Klæder hindredes i sin Gang, bandt han dem op med sit Sværdbælte, og tog Sværdet ved Siden; ofte trak han det ud, og

prøvede Eggen paa sine Negle. Da slog Fenges Mænd et Søm ind igjennem Steden, saa at Sværdet ikke kunde drages ud. Da nu alle vare ganske drukne, og lagde sig til at sove paa Gulvet, gik Amled ud, tog sine velforvarede Trætroge frem, rev alle Tjeldingerne i Salen ned, lagde dem over de Sovende, og befæstede dem med Krogene, saaledes at ingen kunde rejse sig. Derpaa satte han Ild paa Huset, løb til Fenges Sovekammer, tog hans Sværd ned, som hang ved Sengen, hængte sit eget fornaglede isteden, vakte ham, og raabte, at alle hans Mænd bleve opbrændte, og at nu var Amled kommen for at hævne sin Fader. Fenge, der ikke kunde forsvare sig med det ubrugelige Sværd, blev dræbt. Folket samlede sig paa Tinge, og Amled blev af Almuen antaget til Konge.

Med tre Skibe sejlede Amled til England for at besøge sin Dronning og Svigersfader. Udvalgt ungt Mandsskab fulgte ham med prægtige Vaaben; i sit eget Skjold havde han ladet Begivenhederne i sit Liv afmale: Dronnens Død, Fenges Utugt, Krogene, Ulven, Koret, Mælen, Sloven, Bremsen, og saa fremdeles indtil Fenges Død. Da den engelske Konge erfarede Fenges Død, blev han meget bestyrtset, thi de vare Fostbrødre, og havde lovet at hævne hinanden. Længe var han tvivlraadig, thi Amled var hans Svigersøn og Gæst. Endelig bad han Amled at fri for sig til den skotske Dronning Hermuntrude, hvis Bejlere hidtil alle havde maattet bøde for deres Driftighed med Livet. Men Amled stolede paa sit bevåbnede Følge, og paatog sig Rejsen. I Nærheden af hendes Borg lagde han sig til Hvile paa en Eng, og sov ind ved en Bæks Rislen. Dronningen, som hørte der vare Fremmede paa Bejen, udsendte Spejdere; en af disse sneg sig forbi Vagterne, og var behændig nok til, uden at Amled vaagne, at borttage hans Skjold og Kongens Brev fra hans Hoved. Dronningen saae af Skjoldet, hvem den Fremmede var, og

vilde heller have en ung berømt Helt, end den gamle Konge; hun flettede derfor dennes Navn ud i Brevet, og satte Amleds Isted. Derpaa lod hun Spejderen bringe begge Dele tilbage; men Amled havde savnet sit Skjold, lod som han sov, sprang op og greb Spejderen. Nu begav han sig til Dronningen, og overgav hende Brevet. Hun roste ham højligen, og dablede kun hans Giftermaal; thi hans Svigerfader var vel Konge, men af Trællecæt; hun derimod var Dronning, af ædel Herkomst, og besad et Rige. De holdt Bryllup. Amled drog derpaa til England med en Hær af 8000 Stotter. Hans første Kone mødte ham ved Ankomsten, og advarede ham for hendes Fader, som vilde overraske ham; thi hendes Kjærlighed til ham, sagde hun, var større, end hendes Had til hans ny Frille; ingen Ulykke vilde udslukke denne Kjærlighed, paa hvilken hun havde faa dyrebart et Pant, en Søn. Amled drog i Brynse og med 200 Ryttere til Kongen; men da han red ind ad Porten, kastede Kongen et Spyd efter ham. Kun let saaret vendte Amled tilbage til sin Hær, og sendte et Budskab til Kongen, for at underrette ham om hans Uskyldighed, og at Hermuntrude selv, og ikke han, havde forandret Brevets Indhold. Ikke desmindre satte Kongen efter ham, og fældte mange af hans Folk. Da lod Amled om Ratten de Faldne atter opstille, som om de vare levende, nogle ved Stene, andre ved Bøle, og atter andre lod han fastbinde paa Heste. Englænderne saae med Forundring den ny Hær, standse, vovede ikke at anfælde Fjenden, der havde faaet saa betydelig Undsætning, og flyede; Kongen selv omkom. Med begge sine Dronninger og meget Bytte sejlede Amled derpaa tilbage til Danmark.

Her overvandt han Kerefs Søn Wigled, og forjog en skaansl Jarl, Hjaller, men tilfattede endelig selv Livet i et Slag med Wigled. Hermuntrude havde lovet at følge sin Mand t Slaget; men da Amled var fældet, ægtede hun

hans Banemand. Saa er Kvindesjærlighed. Amled blev begravet i Jylland paa et Sted, der opkaldtes efter hans Navn ¹.

Hans Navn bærer endnu Amleds Hede ved Biborg; hans Høj vises ved Landsbyen Amelhede i Kalls Amt. Fænges Navn findes i Feggesund og Feggeklint paa Mors; paa det sidste Sted vises hans Grav.

Sagnet er uden Tvivl historisk; Tiden, da det kan være forefaldet, rykker frem eller tilbage med den ældre Kong Nerets Levetid, med hvilken det er bragt i Forbindelse. Til Sædernes Historie indeholder det vigtige Bidrag. Hovedtrækket dert, at en Søn under forstilt Galstabs søger Restlighed til at hævne sin Fader, er oldnordisk; Karakteren er ogsaa vel holdt; i Nat og Dag arbejder Amled til samme Maal, hans Ord og Foretagender sigte alle til een Hensigt, og han vilde endnu længer have vedblevet, hvis det var nødvendigt, at forberede Hævnen under Galstabs Mæsse. Denne Del af Sagnet udgjør et for sig bestaaende Helt, hvortil der siden er knyttet andre fremmede Bestanddele, maaskee hentede fra Englands og Skotlands Historie. At Amleds Navn er vælst fortjener ogsaa i denne Henseende nogen Opmærksomhed ².

¹) Saxo, lib. 3 og 4, S. 48—59.

²) See Müller om Sare S. 42—44.

Navnet Amled, isl. amblödi, amlödi, betyder, som Müller og Torfæus (Series, S. 302, jf. Gram in Meursium S. 32), have bemærket, en Tosse, og i denne Betydning forekommer det ogsaa i den af Hadorf udgivne svenske Rimkrønike (S. 131), hvor det hedder:

tha slog konungen handom saman,
ok log fast og gjorde aff gaman,
rætt som han wore en Amblode,
tken sik intet gott forstode.

Men med at angive Ordets Oprindelse har man været meget

58. Arngrims Sønner eller Kampen paa Samsø. Paa Bolms (ved Helgeland) levede en Berserk ved Navn Arngrim, gift med Gyvør (Skura). Han havde

forlegen, da Stamordene ikke lode sig finde i Islandskten. Forsmodenlig er da Navnet fremmed; da Amled havde hjemme i Nørrejylland, maatte Oprindelsen vel snarest søges i Kymrisk; og her findes den uden Tvivl: *amdlawd* betyder en fattig Staffel, en elendig Staffel, og er sammensat af *am*, *om*, omkring, som hyppig bruges i Sammensætninger, gr. *αμφι*, lat. *amb-*, og *tlawd*, fattig, elendig, gr. *τλᾶς*, *τάλας*, *τάλαος* (Richards Welsh diction.).

Sagnet omtales ogsaa i Series runica altera i Langebek Script. 1 D. S. 31—32. Ved at bemærke dette rette vi tillige en besynderlig Fejl, som har indsnegret sig der: Ordene *Ambluthe drap ater han* oversætter Langebek: *Ambluthus Aterum et Hanum interfecit*, og bemærker i Noten, at der imellem *ater* og *han* maa mangle et *ok*; men ovenstaaende Ord betyde hverken mere eller mindre, end: Amled dræbte atter ham (Fenge). Da der i Runestriften sættes enkelte Konsonanter for dobbelte, saa staa *ater* for *atter*, og han er ikke blot Navnes form, men ogsaa Gjenstandsform, *ham*. Naar en saadan Fejls-tagelse kunde indløbe for Langebek, den nøjagtigste af alle vore Kildegranskere, saa kan man vel undskylde Fejltagelser hos hans ukyndigere Efterfølgere.

Fortællingen om Amled har uden Tvivl udgjort en hel Saga, men ikke engang Brudstykker findes af en saadan; Islandernes Saga om Amled er nyere og pur Digt. Men at Islanderne dog have kjendt Sagnet, viser det poetiske Udtryk for Havet: *Amloða kvern*, *Amleðs Kværn* (Snorraedda, S. 126, jf. F. Magnusen Lex myth. under *Ordet Menia*); den islandste Form af de forekommende Navne, *Hjörvendill*, *Geirvendill* (hvis Etimning maastee sigter til Begivenhedernes Skueplads *Vendill*, *Vendisyssel*), *Feggi*, er ogsaa endnu gjensjendelig i de danske. Men det skjønnes ikke, hvorfor just denne Fortælling, som P. E. Müller vil, skulde være en af dem, Sære kunde have hørt af Islanderen (?) Arnold; snarere maatte man vel om de Tilfættninger, som kunne være søjede til det danske Sagn,

tolv Søner, af hvilke den ældste hed Anganthy, den næst-ældste Hjørvard. De vare alle store Berserker, men Anganthy var sit Hoved højere end de andre, og gjorde Arbejde for to. Allerede i deres tidlige Ungdom drog de i Viking, og hærgede vide om, uden nogensteds at finde deres

hente Ordsyninger i Kymrernes og Stotternes gamle Historie. Den skotske Konge Amberkeleth's Navn (Buchanan, lib. 5, 58 rex) ligner Amled, men om hans Liv vides næsten intet.

Ordspeillet med Ordene melr, en Sandmæl, og mjøl, eller med den endnu nærmere liggende danske Form mel, Mel, har Müller allerede bemærket. Den Naade, paa hvilken Amled advares af sin Ven ved et Straa minder om det gamle Rets-symbol, ved et Straa (*stipula; stipulatio*) at astræde en noget; en Skif, der ogsaa var brugelig paa Den Man ved England. (See Grimms Rechtsalterthümer S. 121—130). Men her forekommer denne Handling, at levere en et Straa, som Advarsel for Forræderi, hvortil der, saavidt vides, ellers intet Sidespille findes. Da Formelen imidlertid ofte hedder: „mit Halm und Kunde,“ saa kan Meningen her være, at Vennen sendt Amled Straaet isteden for en mundlig Advarsel. Eller sigtes der maastee til den Skif, at Sendebud (her den advarende Brevs) sendtes med hellige Stave eller Grene i Haanden? Eller til den, at en Gren nedfattes paa Mark eller Eng, for derved at frede den for fremmed Vold?

Fortællingen om Vandet, som smagte af Lig, kan oplyses ved den Skif, at man, for at gjøre en Brønd ubrugelig, styrkede et Lig derved, og derpaa fyldte den med Sten (Sverriss. Kap. 137).

Beskrivelsen over Amleds Skjold er vel noget overdrøven, men i øvrigt overensstemmende med Oldtids Skif. Saaledes fortælles der, at Hagen Jarl i Norge forærede Skalden Einar Helgesen Skaaleglam for en Sang han havde digtet om ham et Skjold, om hvilket der siges: hann var en mesta gersemi; hann var skrifadr fornsögum, enn alt milli skriptanna voru lagðar ifr speingur af gulli ok settr steinum. (Det var en stor Kostbarhed, bemalet med Oldtids Sagn, og overalt imellem Malerierne belagt med Guldspanger og besat med Stene. Egilss. Kap. 81, S. 698. Gram in Meursium, S. 34).

Sige. Besandt de sig alene med deres Mænd, og de mærkede, at Berserkegangen kom over dem, da plejede de at gaa op paa Land, og gave sig der til at brydes med store Stene eller Skove, thi det var før hændet dem, at de under Berserkegangen havde dræbt deres egne Mænd.

Det hændte sig en Juleaften paa Bolms, at man skulde aflægge Løfter ved Bragebægeret. Da gjorde Hjørvard det Løfte, al han vilde eje den for sin Ekjønhed og Gude over hele Norden berømte Ingeborg, en Datter af Kongen i Upsal. Strax om Foraaret sejelede derfor Brødrene til Sverrig, kom til Upsal, og gik frem for Kongens Bord, hvor hans Datter sad hos ham. Hjørvard sagde Kongen sit Løfte og sit Grendo did; alle tav, og Kongen som kjendte deres Tapperhed og trodsige Sind, blev meget tvivlraadig ¹.

Paa samme Tid vare der to Kjemper ved den svenske Konges Hird, Hjalmar den Modige (hinn hugumstóri) og Drvarodd (eller Arvarodd); den første var Kongens Landværnsmand, den anden en Søn af Grim Lodinfinn fra Ravnista i Norge; af tre fortryllede Pile, som han havde faaet af sin Fader, og som rammede alt, hvorpaa han sigtede, fik han Tilnavnet Drvarodd (Pile-Odd). Hjalmar og Drvarodd vare Fosterbrødre; thi efterat have gjort sig meget berømt ved en Bjarmelandsfærd, spurgte Odd sin Fader, hvor han skulde finde de tappreste Mænd og den største Modstand, hvorpaa Faderen gav ham Anvisning paa adskillige Biftinger, som han alle overvandt, og endelig paa Hjalmar den Modige og hans Fosterbroder Thord Stavn-glame, der havde femten Skibe med hundrede Mand paa hvert, og som opholdt sig hos den svenske Konge. Odd sejelede da til Sverrig; en Aften lagde han sine Skibe ved et Ræs, og gik derop. Da saae han, at der paa den anden

¹) Hervarars. Kap. 2—4.

Stibe laa femten Skibe, som tilhørte Hjalmar og Thord, men Besætningen var oppe paa Land, og morede sig med Lege. Odd vilde nu prøve, om disse Mænd virkelig vare saa modige, som Ordet gif; han delte derfor sine Folk i to Hobe, og befalede sin Broder Gudmund, hvorledes han skulde færdes med sin. Gudmund gif med sin Trop ud paa Næsfet, men Odd ind i Ekoven bag om Hjalmar's Folk. Nu opløstede Gudmund og hans Mænd et stort Hærstrig, og strax derpaa gjorde Odds det samme; men Hjalmar og hans Folk agtede ikke paa det første Raab, og da de hørte et andet bag ved sig, standsede de vel, saa længe det stod paa, men fortsatte derpaa deres Lege, som om der intet var foresaldet. Odd og Gudmund droge sig nu tilbage og mødtes, og Odd yttrede, at disse Mænd ikke frygtede for Kamp, men tillige, at de ikke skulde overlifte dem, men blive liggende under Næsfet indtil næste Morgen. Morgenen kom, og Odd lagde til Strid mod Hjalmar. De spurgte efter hinandens Navn og Styrke. Odd havde kun fem Skibe, Hjalmar femten, og denne tilbød derfor at lægge sine ti Skibe bort og at gaa imod ham med lige Styrke. De strede til Aftenens Ende. Da blev Fredskjoldet hejset, og Hjalmar spurgte Odd, hvorledes Legen hugede ham? Godt, svarede denne. Hjalmar vedblev om han vilde prøve den oftere, og Odd forsikrede Ja, thi han havde aldrig truffet paa tappere og modigere Mænd. Saa strede de tre Dage efter hinanden, og indgif endelig Fostbroderlag. Efterat de i Fællesskab havde faret i Viking, indbød Hjalmar Odd at følge med sig til Sverrig¹.

Da nu, som vi ovenfor fortalte, Arngrims Sønner ved Frieriet til Ingeborg havde bragt alle de svenske Hirdmænd til Tavshed, og gjort selve Kongen tvivlraadig, rejste Hjalmar sig, gif frem for Kongens Bord, og mindede ham

¹) Örvaroddss. Kap. 8—10.

om de Tjenester han havde viist ham og Landet, hvorfor han bad om hans Datter. Kongen blev da endnu mere vankelmødig, og overlod sin Datter selv at vælge, hvem hun vilde have. Hun svarede, at naar hendes Fader vilde gifte hende bort, da var det rimeligt, at hun valgte den til sin Brudgom, hvis Dannished hun kjendte, og ikke en, som hun aldrig havde hørt andet om end Ondt, hvilket var Tilfældet med Arngrims Sønner. Men da Hjørvard hørte hendes Ord, æffede han Hjalmar til Holmgang paa Samsø, og bød ham være hver Mand's Riding, hvis han ægtede Møen, før denne Kamp var bestaaet. Hjalmar modtog Udfordringen, og Tiden til Kampen blev fastsat ¹.

Paa den bestemte Tid kom Hjalmar og Orvarodd til Samsø med to velbesatte Skibe. De lagde ind i Havnen Unarvaag, og gik i Land, for at see om Arngrims Sønner vare komne. Disse, som vare landede i Havnen Munarvaag, gik, medens hine vare oppe i Landet, ned til deres Modstanderes Skibe; Berserkegangen kom over dem, saa at de bede i deres Skjolde, og strege højt; sex af dem gik ud paa hvert Skib, og nedhug alt hvad de traf paa; men Skibsfolkene vare saa brave Kjemper, at de grebe til Baaben, uden at en eneste veg fra sin Plads eller talte et Frygtens Ord. Berserkerne gik frem langsmed det ene Bord, tilbage langsmed det andet, og dræbte hver levende Sjæl; derpaa gik de hylende paa Land. Da sagde Hjørvard: Vor Fader gik i Barndom, da han sagde os, at Hjalmar og Odd vare de drabeligste Mænd; vi burde drage hjem, og dræbe den elendige Gubbe til Løn for hans Løgn. Men da de nøjere havde betragtet de Faldne, og lagt hver af dem paa sin Plads ved Alarerne, mærkede de, at Hjalmar og Odd ikke vare iblandt dem. Disse vendte imidlertid tilbage fra deres Vandring, og saae Berserkerne, som kom frem

¹) Hervarars. Kap. 4.

med blodige Baaben og dragne Sværd; Berserkegangen havde forladt dem, og de vare, som sædvanlig derefter var Tilfældet, kraftesløse og matte. Da Hjalmar saae, hvorledes Skibene vare ryddede, udbrød han, at de begge to vilde gjæste Odin i Aften, men de tolv Brødre leve; og dette var det første umandlige Ord han talte. Drvarodd svarede, at de tolv Berserker skulde gjæste Odin, men de to leve. Eller vil du, vedblev han, at vi skulle fly til Stoven? Nej, sagde Hjalmar, aldrig skulle vi fly for Hjender, hvor bjærve de end monne være. Nu spurgte Drvarodd ham, om han vilde stride med Angantyr alene, eller med de elleve andre Brødre, og Hjalmar svarede: Tror du, at Kampen er sværest mod Angantyr, saa vælger jeg den; naar have vi nogenstunde været i Slag, saaledes at du foregik mig? Ild gjør du, sagde Drvarodd, thi jeg lider mere paa min Panserskjorte, end paa din Brynje; men Hjalmars Beslutning var uforanderlig. Han drog sit Sværd, og gik frem mod Angantyr, og de viste hinanden til Balhal. Angantyr foreslog, at ingen af de Faldne maatte plyndres, men han vilde, hvis han faldt, have sit Sværd Tyrsting i Højen med sig; herom bleve de enige. Nu begyndte en frygtelig Kamp imellem Hjalmar og Angantyr; Jorden skjalt, Sværdene lynede; deres Dækvaaben begyndte at forhugges, og de tilføjede hinanden store Saar. Odd udæstede de elleve andre Brødre, een ad Gangen, og han nedlagde dem alle uden at have faaet noget Saar. Derpaa gik han hen til det Sted, hvor Hjalmar og Angantyr havde stredets. Angantyr var falden, men Hjalmar sad ved en Tue, bleg som et Løg. Odd gik hen til ham og kvad:

Hvor lider du, Hjalmar?
 du Lød har stiftet,
 og modig jeg seer dig
 af mange Saar.

Din Hjelm er brusten,
 din Brynse søndret;
 o snart er leden
 dit Liv herveden.

Hjalmar svarede:

Ja Saar har jeg sexten
 og sleden er Brynjen;
 mig fortner for Djet
 og Solen er slukt.
 Angantyr's Tyrving
 traf mig ved Hjertet,
 det hvassse Sværdet,
 i Edder hærvedet.

Nu har jeg mistet mit Kjæreste i Livet, sagde Odd; anderledes vilde det være gaaet, naar du havde fulgt mit Raad; men Hjalmar svarede: Alle skulle vi dog engang dø. Og endnu engang svarede hans Tanke hen over Livet, saa kort, men saa indholdsrigt. Han ejede Jordejendomme nok, men han, som stedse havde følt Lede ved at bo paa Land, skulde nu faaret og affjælet ligge paa Samsø. I hans Faders Hal drak Huskarlene Mjød, mange bleve mødige af Ølet, men ham havde Sværdet mattet paa den fjerne Ø, og ingen af hans Staldbrødres Røst skulde mere naa hans Dre. Levende svarede Ingeborg for hans Dje; hun fulgte ham, som ved Afsteden, ud til den yderste Pynt af Agnesit, og nu gif det, som hun spaaede, at hun aldrig skulde see ham mere. Derpaa vendte han sig til Drvarodd: Drag Ringen af min Haand, sagde han, og bring den til min Fæstemø; den vil hugsfæste hendes Sorg, at jeg ikke kom tilbage til Upsal. Sidste Gang hørte jeg Møens liflige Sang, sidste Gang drog jeg i Strid fra glæve Benner. Raven kommer flyvende hid fra Heden, og Ornen følger den; sidste

Gang skal jeg møtte den graadige, men nu kræver han mit eget Blod.

Hjalmar døde. Odd samlede de faldne Berserkeres Lig, lod hver beholde sine Vaaben, og lagde Tyrving under Angantyr's Hoved. Derpaa opfaste de Høje over dem; ligesaa gjorde han ved sine egne Mænd. Nu bar han Hjalmar's Lig ned paa sit Skib, og sejlede til Everrig. Han drog Skibet paa Land, tog Hjalmar's Lig paa sine Skuldre, og gik til Upsal. Der lagde han Liget ved Døren til Kongens Hal, men gik ind med den Henfarnes Hjelm og Brynje i Haanden, lagde dem ned foran Kongen, og fortalte Hjalmar's Død. Derpaa gik han til Ingeborg, som sad og sømmede en Kappe til Hjalmar. Han traadte frem for hende, og sagde: Hjalmar hjalp dig og sendte dig denne Ring i sin Dødsstund. Ingeborg tog Ringen, og betragtede den, og svarede intet. Hendes Hjerterast af Sorg. Da bar Odd hende ud, lagde hende i Hjalmar's Arme, og sagde: Nu skulle de Døde nyde den Lykke, som Skæbnen nægtede de Levende. Hjalmar og Ingeborg bleve begravede i samme Høj¹.

Paa Samsø vistes Kæmpehøjene mange hundrede Aar efter; efter Folketroen brændte der om Natten store Ild, og frygteligt Bulder hørtes fra de høilagte Berserker over hele Den; men intet affrækkede Angantyr's Datter Hervør fra at hente sin Faders Sværd Tyrving fra hans Grav².

¹) Hervarars. Kap. 5. Örvaroddss. Kap. 14. Saxo, lib. 5, S. 93.

²) See Müller om Sare S. 70—72 og Sagabibl. 2 D. S. 566—569; jf. Sv. Grundtvigs Folkesange, 1 D. S. 251.

Hervararsaga indeholder en Samling af Sagn, som have været vidt udbredte over Norden, men hvis Forbindelse og Sammenhæng afviger fra andre Kilder, og hvis historiske Værd derfor bliver meget problematisk. Gamle Sange have ligget til Grund for de enkelte Sagn, men disse ere paa forskjellig Maade

59. Dttar og Sigríb. Kong Sigvalds Datter Sigríb (Syrítte) besab Kyffhed i den Grad, at hun ikke kunde bevæges til at see paa nogen af de mange Beslere, hendes

knyttede til Afslægterne i Garderige eller til den fornjotfke Slægt, som nedstammede fra Nor (Hversu Noregr byggðist, Kap. 2). Ved Sagnet om Arngrims Sønner findes ligeledes store Afsølgelser i Hyndluljóð, i Hervararsaga, i Örvaroddssaga og hos Saxe. Hos denne f. Ex. er Arngrim en svensk Kjempe, der frier til og ægter den danske Konge Frodes Datter Úsura (Úsura er en Løsefejl); i Hervararsaga derimod er Eyvör en Datter af Svafurlami i Garderige; til ham kommer Vifingen Arngrim fra Bolms i Helgeland paa et af sine Toge, fælder ham, bemægtiger sig hans af Dverge smedede Sværd Tyrping, og ægter Datteren. Hos Saxe er det Arngrim, der gjør et Tog til Bjarmeland, hvilket i Örvaroddssaga udhæves som et af Örvarodds vigtigste Foretagender; begge Beretninger have fabelagtige Biomsstandigheder; Saxe fortæller, at da Arngrim forfulgte de flygtende Bjærner, kastede disse tre Stene bag sig, hvilke for deres Forsølgeres Dine bleve til ligesaa mange store Djerge; næste Dag, da de ligeledes bleve slagne og forfulgte, kastede de Sne imellem sig og Fjenderne, hvilken da forekom dem som en meget stor Flod; Træk, som tit nok siden ere gjentagne i Ammestueeventyr. Navnet paa den svenske Konge, i hvis Tjeneste Djalmar var, er i Hervarars. Kap. 4 Yngve eller Ingjald, i Örvaroddss. Kap. 8 Lodbver; og hos Saxe er Arngrim i Tjeneste hos den svenske Konge Eril (den Deltalende), som var indsat til Konge af Frode. Med Sagnet historiske Hjemmel staar det derfor ikke paa det bedste; men som Sagn er det fortrinligt, og mærkeligt er det altid, at dette virkelig har bevaret sig en Tid lang paa Samøs, hvor det dog nu, saavidt vides, er forsvundet.

Navnene paa Angantýrs Brødre eller Arngrims Sønner danne netop i den Orden, i hvilken de findes hos Saxe et fuldstændigt Vers, nemlig:

Brander, Bjarbi (Bjarri),
 Brodder, Hjarrandi,
 Tander (eller Tindr), Tirvingær,
 tveir Haddingjar (*duo Huddingi*),

udmærkede Skønhed forstfæfede hende. Hun havde ogsaa selv en saadan Tillid til denne sin Blufærdighed, at hun tog det Løfte af sin Fader, at han aldrig skulde tvinge hende til at ægte nogen, med mindre denne kunde overtale hende til at see paa sig. Iblant hendes Vejlere var Ottar (Othar), en Søn af Ebbe, berømt for Tapperhed og Belsalenhed; men ogsaa han søgte forgjæves at afvinge hende et mildt Vjefast. En anden Kjempe, der havde ligesaa slet Held, bestaf en Kvinde, der indsmigrede sig hos Sigrid, blev hendes Terne, og endelig engang førte hende langt bort fra hendes Faders Hus, hvorpaa Kjempen efter Af-tale overfaldt dem, og førte Sigrid hen til en Skov, hvor han skjulte hende i en Hule. Røppe erfarede Ottar det, før han opsogte hende, og dræbte Kjempen. Ved denne sin Daad kunde han vel vinde hendes Kjærlighed, men ikke overvinde hendes Blufærdighed; hun kunde ikke bevæges til at see paa ham, og han forlod hende trostesløs. Nu vankede Sigrid længe omkring i Udørkener, til hun endelig kom i en Skov til en styg og stor Kvinde, der gav hende Husly, men satte hende til at vogte sine Geder. Ogsaa fra denne Trællegjerning befriede Ottar hende, hvorpaa han vilde overtale hende til at gaa ombord med sig, og føre hende hjem, naar hun kun vilde skænke ham et mildt Vjefast. Men Sigrid var standhaftig, og endnu mere mismodig vendte Ottar tilbage til sin Flaade. Længe vankede Sigrid atter om; kummerlig fristede hun Livet; hendes Klæder bleve for-

Hjorthvar, Giarthvar (Hjarthvar),
Hrani, Angantir.

At nogle af disse Navne ere urigtig læste hos Saxe, skjønes ved Sammenligning med Brødrenes Navne i Hervarars. Kap. 3, Hyndluljóð Str. 23, Örvarodds. Kap. 14.

Navnet Örvaroddr, af ör, en Vil, er den islandste Form; Arvarodd, som Saxe har, den danske.

revne og usle. Hændelsesvis kom hun til Ottars Fabers Hus. Hun udgav sig, af Skamfuldhed over sin Tilstand, for et Tiggerbarn; men Ottars Moder kunde noksom af hendes Skønhed og Afsyn skønne hendes høje Byrd, og anviste hende et hæderligt Sæde. Ottar kom hjem, saae hende, og spurgte, hvorfor hun bedækkede sit Ansigt med et Slør. Skinsyge kan overvinde Blufærdighed, og ved at vække denne, haabede han endelig at besejre hendes Standhaftighed. Han lod som om han vilde ægte en anden Kvinde; Brylluppet holdtes med sædvanlig Højtidelighed. Brudeparret førtes endelig til Sovestuen, og den elskende Sigrid maatte holde Lyset, medens de Forlovede besteg Brudestegen. Lyset brændte hende ned i Haanden, men hun holdt det ubevægeligt; thi den indre Smerte i hendes Sjæl gjorde hende usølsom mod Legemets. Ottar saae det, og bad hende tage sig i Agt. Et mildt, skønt undseeligt, Djævelstykke lønede ham for denne Godhed. Den falske Brud forsvandt, og overvunden sank Signe i Ottars Arme ¹.

60. Alf og Alfhilde. Kong Sigvalds Søn hed Siger. Dennes Søn Alf havde saa hvidt og dejligt Haar, at det skinnede som Sølv. Kong Sigvard i Gotland havde en Datter Alfhilde (Alvilde), der fra sin tidlige Ungdom af var saa kysk, at hun stedse gif med Slør. Faderen satte hende i et fast Jomfrubur, der bevogtedes af en Dagle og en Hugorm, som, naar de vorte til, skulde beskytte hende. Alf mældte sig som hendes Vejler, svøbte sig ind i et blodigt Skind, og dræbte Dglerne ved at støde et gloende Jern i deres Gab. Desuagtet vandt han ikke Alfhilde, thi hendes Moder forestillede, hvor letfindigt det vilde være at fatte Kjærlighed til en Mand, som hun kun kjendte af hans skønne Skabning. Da iførte Alfhilde sig Manddragt, samlede en stor Mængde Møer om sig, og drog med disse

¹) Saxo, lib. 7, S. 125—126.

i Bifling. Alf sejlede rundt om paa Havet, for at opføge hende, og traf om Vinteren paa Blakmændenes (Blefingersnes?) Flaade ¹. De Danske overvandt dem paa Isen, der saaledes var lagt til, at man kunde gaa paa den fra Skibene. Derfra sejlede Alf over til Finland (Finnia), hvor de saae nogle Skibe ligge inde i en Bugt. Det var Alfhilde, som havde lagt ind her førend de Danske. Da hun saae dem, lod hun ro ud imod dem, og snart kom det til Kamp. Meget forundrede de Danske sig over deres Fjenders skønne Afsyn og takkelige Lemmer. Alf sprang over paa Alfhildes Skib, og hug sig igjennem fra Forstavnen til Bagstavnen; en af hans Kæmper, Borker, kom til at slaa Hjelmen af Alfhilde, og Alf gjentjendte sin Elskede, som han overtalede til atter at antage Kvindedragt, og at skænke ham sin Kjærlighed. Han avlede med hende en Datter, ved Navn Gyride.

61. Hagbard og Signe. Kong Eiger havde, foruden Alf, endnu en Søn Alger og en Datter Signe. Brødrene Alf og Alger droge et Foraar i Bifling, og traf i Søen Kong Hamunds Søner Helvin, Hagbard og Hamund. De strede en hel Dag sammen, og vare da saa afmægtige, at de næste Dag ikke formaaede at forny Striden, men indgik Fostbroderlag, og droge sammen til Sæland. Her saae Hagbard Signe, og vandt hendes Kjærlighed. En fornem Lyfker, ved Navn Hilbigisl, bejlede til hende, men hun berømmede i en Sang Hake (Hagbarðs Broder), der vel ikke udmærkede sig ved Skønhed, men ved

¹) Sares Blacmanni antager Müller (om Sare S. 100) dog med Tvivl for Blaamand; Suhm, og dette synes rimeligere, for Indbyggerne i Blefingen. Den tilfrosne Østersø, som Müller st. omtaler, kan ikke vel forarsage nogen Vanskelighed i Sagnet's Forklaring, thi efter Sammenhængen hos Sare, som udtrykkelig nævner concretum pelagi sinum, menes der ved det tilfrosne paa ikke hele Østersøen, men en Bugt eller Vig i Blefing.

Dyd og Tapperhed, og alle forstode, at hun under Hakes Navn roste Hagbard.

Kong Siger havde to Raadgivere, Bilvise og Bolvise (hölvisi, den onde), begge Brødre, gamle og blinde, men tøvrigt meget ulige; den første forligede alle Uvenner, den anden gjorde Venner til Fjender. Bolvise forestillede Sigers Søner, hvor misligt det var, at indgaa Vennskab med Hamunds Søner, der ikke holdt noget Forbund, og som maatte tvinges ved Vaaben, ej ved Løfter. Bevægede ved hans falske Forestillinger overfaldt Alf og Alger, i Hagbarnds Fraværelse, Helvin og Hamund, og nedlagde dem i et Slag i Hamundsbaag. Ogsaa Hildigisl omkom i Slaget. Strax efter kom Hagbard hjem, og hævned sine Brødre ved at fælde Alf og Alger. Nu torde han ikke vise sig ved Kong Sigers Hof, men kunde heller ikke betvinge Længselen efter den Elskede. I Kvindedragt begav han sig til Signes Jomfrubur, og udgav sig for en af Hakes Skjoldmøer. Der anvistes ham Natteleje iblandt de andre Møer, men da disse om Aftenen toede hans Fødder, undrede de sig højliggen over hans lodne Ben og hans haarde Hænder. Men Hagbard sagde, at Hakes Skjoldmøer tit maatte træde paa hvasse Stier med blotte Fødder, dække Bryttet med Kobber, som et Værn mod Pilene, og aldrig rørte deres Haand ved Naal eller Ten; Signe sandede hans Ord. For at hædre den fremmede Mø, anviste hun hende Hvilested hos sig selv; berusede af Elskov verlede de Kjærligheds søde Ord. Hagbard sagde: Hvis din Fader griber mig, og giver mig Døden, thi jeg har dræbt hans Søner, og holder dig, imod hans Billie, i mine Arme, hvad vil du da gjøre, min eneste Glæde? Vil du glemme mig og hengive dig til anden Elskov? Signe svarede: Tro mig, Elskede, jeg vil dø med dig, hvis Døden skjuler dig i Højen; hvorledes du end dør, ved Sot eller Sværd, paa Hav eller Land, jeg vil følge dig og affky al anden Kjærlighed; fælles Kjærlighed har

forbundet os, fælles Død skal forene os. Aldrig skal jeg forlade den, som jeg fandt min Elskov værdig, som smagde mit første Kys, og nød min Ukylds Førstegrøde. Tro mine Ord, hvis du nogenfinde har fæstet Lid til en Kvinde. Over disse Forsikringer følte Hagbard en Glæde, der ganske lod ham glemme Faren. Men Ternerne forraadte de Elskende; og Sigers Mænd toge efter en haard Kamp Hagbard til Fange. Han førtes til Tinget. Her vare Meningerne meget delte. Bilvise forestillede, at det var bedre at benytte sig af den unge Kæmpes Tapperhed, end at berøve ham Livet; men Bolvise sagde, at Kongen ikke kunde benaade den, der havde dræbt hans Sønner og forført hans Datter; og hans Mening sejrede. Hagbard blev dømt til Døden, og en Galge rejstes. Da traadte Dronningen frem, rakte ham et Horn med Drik, og sagde: Drik, skændige Hagbard! før din Død; din Sjæl skal tilhøre Hel, dit Legeme Galgen. Hagbard svarede: Med denne min Haand, som nu griber Hornet, dræbte jeg begge dine Sønner; ej skal jeg hævnløs gjæste Valhal. Rasende Kvinde! uluckyfaldige Moder! ingen Lid skal give dig det tabte tilbage, men hver Dag skal forny din Smerte. Med disse Ord kastede han hende Drickehornet i Ansigtet.

Imidlertid spurgte Signe sine grædende Terner, om de vilde dele hendes Skjæbne, den blive, som den vilde; og de lovede i alting at opfylde hendes Willie. Nu aabensbarede hun dem, at hun havde besluttet at følge ham i Døden, hvem hun elskede som sin Ugtefælle, og befalede dem paa et givet Legn fra Højen, hvor Hagbard blev hængt, at sætte Ild paa Huset, gjøre sig Strikker af deres Slør, og hænge sig deri tilligemed hende. Hagbard førtes til Højen, som siden bar hans Navn. Her bad han, at man først vilde ophjæsse hans Klæder i Galgen, for at han kunde forestille sig sin egen Død. Men næppe var dette fæet, førend den Mand, som Signe havde stillet paa Vagt,

i den Tanke at Hagbard var hængt, gav det aftalte Tegn. I samme Øjeblik satte Signe og hendes Terner Ild paa Tomfruburet, og hængte sig selv. Hagbard saae Flammen og blev henrykt over sin Elskedes Trostaa. Evinger mig hastig i Luften, raabte han til de omstaaende Ynglinge, Døden er sød med den Elskede; jeg seer de bragende Luer, det er Elskovs Flammer, der nu forkynde den sluttede Pagt. Trofast var Løftet i Livet og i Døden; den samme Død forbinder os, og uforgjængelig er den første Kjærlighed. Lyksalig er jeg, som ikke ene gaar i Døden; ogsaa hidset skulle vi omfavnes, og de følgende Tider skulle mindes vor Trostaa, vor Kjærlighed og Død. Og saaledes gik ogsaa han jublende til Døden.

Højen, hvor Hagbard blev hængt, vistes endnu paa Sares Tid i Nærheden af Sigersted i Sælland; og Biskop Absalon blev det som en Mærkelighed fortalt, at en Bonde sammesteds havde opløjet en Bjælke.

Hake drog med en Hær til Sælland, for at hævne sin Broders Død. Han gik selv med Fodfolket i Land ved Hærvig (Kallundborg), men lod Flaaden gaa op ad Susæaa (Susa amnis). Imellem Hærvig og Sigersted var Landet fordem begroet med Skov; for at skjule sin Færd, lod han sine Folk afhugge Grenene, og befalede dem at bære disse, naar de kom paa aaben Mark, saa at de lignede en vandrende Skov; desuden lod han dem, for at de kunde komme hurtigere frem, aflægge en Del af deres Klæder og andre Sager, endog Steberne til deres Sværd. En Høj og et Badested paa denne Vej bærer endnu Navn efter Hake. Paa foransførte Maade stufede han tvende Bagter, men den tredie ilte til Siger og forkyndte, at der rykkede en Skov imod Byen. Kongen spurgte, hvor langt den var borte, og da han hørte, den var nær ved, spaaede han, det vilde blive hans Død. Derfor kaldtes siden det Sted, hvor Hake havde ladet Grenene afhugge, Nordfjær (palus lethalis).

Kong Eiger fyllede sin Hær paa Eletten ved Eigersted, men blev overvunden og dræbt, og Stedet kaldtes derefter Balbrønd (Valbrynda, cadaverum vel stragis puteus). Hase hærgede frygtelig Landet, men blev endelig overvunden i et Slag mod Eigers Søn Sigvald; en stor Del af Balen blev begravet i en Høj, som bærer Navnet Hases Høj ¹.

¹) Saxo, lib. 7. S. 128—133. Sagnet om Hagbard og Signe er ældgammelt, var udbredt over hele Norden, og har ligeledes igjennem hele Middelalderen vedligeholdt sig hos Folket. Men netop dets store Udbredelse gjør det vanskeligt, ja næsten umuligt at bestemme dets oprindelige Hjem. Tvende Angivelser kunne især komme i Betragtning: den ene, hvorved Sagnet bringes i Forbindelse med Volsungerne, og kommer til at svære i en ubestemt historisk Tid, da den hele Sagnetreds bevæger sig i et Tidrum, hvis Begyndelse er ubekendt, og hvis Slutning er Regner Lodbrog's Historie; den anden, hvorved Begivenheden maatte indfalde noget før Rolf Krakes Levetid. Eigar, saa berettes der, var en af Halfdan den Gamles mange Sønner; fra ham nedstammer Eiklingernes Slægt, som dels var Siggeirs *Ut*, dels den Eigars *Ut*, som lod Hagbard hænge (Snorraedda, S. 192). I Hversu Noregr byggdist, Kap. 2. ansføres denne Eiklingest endnu osjere: Halfdan den Gamles Søn Eigar havde to Sønner, Siggeir, der var gift med Kong Volsungs Datter Signy, og Sigmund, der var gift med Hilde, en Datter af Kong Orjotgard i Nore, og havde med hende en Søn Eigar, hvis Datter Signy var Hagbards Elskerinde. Sagnet tilhører i Følge dette Norge, hvilket ydermere bekræftes af Landnåma, S. 256, hvor der siges, at Kong Eigar boede paa Gaarden Steg paa Angels i Helgeland, og at der fandtes Signes Brønd (Signyarbrudur eller -brunnr) i Hagbardsholm (Hagbards-holmr). Sammenligner man hermed Sare, og antager med Müller (om Sare, S. 97) Sares Halfdan Djergram for den samme, som Islandernes Halfdan den Gamle, saa faar man ligesaa mange Slægtled, men forskjellige Navne: Halfdan Djergrams Søn hed nemlig Ungvin (d. e. Hegne), hans Søn Sigvald (ovenfor Sigmund) havde en Søn Eigar, som lod Hagbard hænge. At Begivenheden sættes langt tilbage i Tidsalderen, sees

62. Halfdan og Gyrde. Hagbarðs Broder Hake, der havde fældet Siger, holdt, som nys blev fortalt, et Slag med hans Søn Sigvald. Vorker kom denne til

ogſaa deraf, at Sigarsvellir og Sigarshólmr omtales ſom beſkjendte Steder i Helgakv. 1. Str. 8, og i Helgakv. Haddingjask. Estr. 8 (i begge diſſe Sange nævnes desuden Sigar oftere, og Sigar og Þogne ſammennilles i Helgakv. Hundingsb. 2. Str. 3), ſamt at Gudrun ſiges under ſit Opbold i Danmark at have bordyret dels Sigmunds Sejlads, dels Siggeirs og Sigars Strid (Godrunarharmr, Estr. 16, hvor det hedder:

Skip Sigmundar
skrido frá landi —
byrðo við á borða
þat er þeir börðusk
Sigarr ok Siggeir
svðr á Fivi.)

Sigars Levetid ſattes da endog før Helgerne, og henføres efter Sammenhængen i diſſe Digte til Danmark.

Udgjorde virkelig Sagnet om Hagbard og Signe en Del af Sagnfredſen om Volſungerne og de med dem beſlagtede Stammer, ſaa maa enten denne rykkes frem i Tiden, eller og Sagnet har gjentaget ſig, og ſaaet et mere hiſtorisk Udſeende: To Diſtinger Dale og Hagbard omtales af Snorre (Ynglingas. Kap. 25—27). At diſſe ere de ſamme, ſom Sares, er vel ikke afgjort, men beſtyrkes dog deraf, at Starfodder den Gamle nævnes paa begge Steder (Ynglingas. Kap. 25 og Saxo, lib. 7, S. 132), ſom en af de Kjemper, der fulgte med Hake. Nogle Ufølgelſer kunne ej have Identiteten af Sagnene; hos Sare foreskommer der tvende med Navnet Haco, og den ene af diſſe, Hagbarðs Broder, tillægger han en anden Dødsmaade, end Snorre. Efter denne fældte nemlig Hake den ſvenſke Konge Hugiſleif, og bemægtigede ſig hans Rige, men blev ſiden overfaldet af Ynglingerne, Eril og Þorund, og lod, dødelig ſaaet, ſit Skib ſætte i Havet, ſigene af ſine Faldne lægge derpaa, lod ſig derpaa bære ombord, og Skibet ſtille i Brand, og ſaaledes ſejlede han paa det flammende Skib med Roret i Lag og for fulde Sejl til Balþal (Ynglingas. Kap. 27, ſf. Torfæi Series, S. 274—

Hjælp med en Hær fra Slaane, og forjog Hake. Af det danske Kongehus vare nu ingen flere tilbage, end Gyrdie, en Datter af Sigers Søn Alf, og Rigets Bestyrrelse blev

280, Geijer Svea R. h. 1 D. S. 499—500). Endnu en anden historisk Jernførelse turde den Hake Hamundsen være, som forekommer i Hålfssaga, og ligesom synes at svare til Sares Haco, Hamundi filius. I saa Fald bliver Begivenheden endog senere end Kolf Krakes Levetid; og saaledes anføres ogsaa Hake i et gammelt Vers (Bragarhættir i Snorraedda, S. 267), som i følgende Orden anfører de berømte Helte: (Kolf) Kraki, Haki, Sigurdr (Fofnersbane), Ragnar (Lodbrog) If. Sagsbibl. 2 D. S. 453—454.

Hvor bestjendt Sagnet har været, sees af de mange Pentydningsger dertil, som findes hos de gamle Digtere: I Thjodolfs Ynglingatal (Ynglingas. Kap. 22) kaldes Galgen hestr Signyar vers, Signes Mand's Hest (Varianten tillader dog en anden Forklaring), i Haraldss. gilla Kap. 4 (i Hkr. 3 D.) alluderes der i Verset af Haldor Skvaldre til Haghbard ved Udtrykket Sigers handi, Sigers Hende; i Grettiss. Kap. 54 kalder Grettir Galgen mægda laun, er Siger veitti, den Frændeløn, som Siger stjænkede; og Haghbards Hest er overhovedet hos Digterne et almindeligt Udtryk for Galgen, og at ride paa Haghbards Hest for at blive hængt (Dlaassens Nord. Digtek. S. 111).

Forgjæves har man forsøgt af Middelalderens eller endnu senere Sagn om de Steder, hvor Begivenheden skulde være foregaaet, at udfinde dens Hjem. Egnen omkring Sigersted ved Ringsted frembyder den største Mængde af Navne, som synes at sigte til denne Begivenhed: foruden Sigersted selv viser man der Håbors Slette, Hagebur, Signebur og Hagehøje. Men ogsaa i Sjælland, søndenfor Nørbel (Synderlyngherred i Aarhus Stift) viser man Sigers Sæde, og tæt derved Håbors Mose og Jernesstenen, og sydøst for Hviding By i Borning Sogn Håbors Høj. Et mere vakkende Sagn henlægger Stedet til Sudeborg i Sønderjylland eller Sønderborg paa Als. I Sverrig finder man lignende Minder ved Hårsted i Halland, Håbors og Signilds Bur i Bleking, Gaarden Sigerstjå og Signilds Høj i Nerike, samt ved Sigtun i Upland. I Norge ligeledes ved Frederikstads.

delst imellem flere; Ostmar fik Skaane, Hunding Sælland, Hane Fyn, Heret og Hader hver sin Del af Jylland.

Paa dennne Tid faldt en Svensker, ved Navn Gun-

ved Stavanger, paa Lister, ved Ornæs i Sogn i Nærheden af Angelnæs, og endelig, som nys er anført, paa Angelsen i Helgesland. Alle disse Steder tilegne sig den Ære at have været Vidner til Hagbarde og Signes trofaste Kjærlighed; og en temmelig heftig Strid førtes engang, om Æren tilkom Upland eller Sælland. See Stephani Not. in Sax. S. 158—160. Vormii Monum. dan. S. 133—138. Torfæi Series, S. 280. Schønings Norges Hist. 1 D. S. 198—208. Udvaltte Viser fra Middelalderen, S. 402—411. Suhms Krit. Hist. 3 D. S. 253—265. Samme om Odin, S. 25. Gram in Meursiam, lib. 2, S. 61—62. Gram slutter sine Bemærkninger med de Ord: *! nunc, atque in tantæ vetustatis rebus, ubi scriptores coævi desiderantur, traditionibus vulgi et monumentis, quæ commonstrantur, fide!* Samt Afzelius om sagans och folksångens geografi i Vitterh. hist. och antiq. acad. handl. 19 D. S. 140. Sv. Grundtvigs Folkeviser, 1 D. S. 258.

Endnu en Fortklaringsmaade er tænkelig, at nemlig Sagnet ikke er historisk eller ikke har Hensyn til nogen paa et vist Sted forefalden Begivenhed, men er mytisk, og at de anførte Steders Navne ikke sigte til Hagbarde og Signes virkelige Død, men til den gudstjenstlige Fremstilling af Mythen. Da er det begribeligt, at deres Navne forekomme saa vidt omkring over hele Norden, ligesom Odins, Thors, Balders og Frejs findes der, hvor disse Guder fortrinlig bleve dyrkede. Denne Mening kunde vel finde nogen Bestyrkelse deraf, at Hagbarde Billedstøtte (likneski) omtales paa Island, ligesom andre nordiske Guders, men man kjender intet andet Exempel paa, at en Billedstøtte af en blot menneskelig Helt opstilledes, og det ydermere i et fjernt Land, hvor hans Bedrifter slet ikke angives at være forefaldne. Der fortælles nemlig i Kormakssaga (Kap. 3, jf. Sagabiblioth. 2 D. S. 391), at da Kormal og Teste vare paa et Besøg i Snurpsdal paa Island, gif Mæen Stengerde med sin Terne fra sit Tomfrubur hen mod Huset, og da hun hørte, de Fremmede

ner, ind i Norge, og hærgebe frygtelig især i Landsskabet Jæderen. Den norske Konge Regnald lod derfor sin Datter Drotta skjule i en Hule under Jorden; men Gunner opdagede hende, og avlede en Søn med hende, ved Navn Hildiger. Vorker erfarede imidlertid Gunners Voldsomheder, drog til Norge, søgte ham, og ægtebe Drotta. Med hende avlede han en Søn ved Navn Haldan. I sin tidlige Ungdom holdtes han for svagfindet, men da han blev ældre, indlagde han sig snart Berømmelse ved store Bedrifter. Allerede som Barn dræbte han med en Stok en Kjempe, der havde givet ham et Dreftigen, i det han gif og legede.

vare derinde, vilde hun see dem uden selv at blive see. Hun tigebe fra Herstuen ind ad Døren, men hendes Fødder bleve kjendte, hvilket Kormal gav tilljende i en Sang. Da drejede hun sig hen i Hjørnet, og saae frem under Hagarbards Stjæg. Men i det samme faldt Lyset paa hendes Ansigt, og Toste sagde: Kormal! see du Djnene derhenne under Hagarbards Foved? Hvorpaa Kormal i en Sang priste sig lykkelig, at den skjønne Kvindes tindrende Djne havde stirret paa ham ved Hagarbards Fals. Hentydningen til den Hagarbard, hvis Kjærlighed var saa berømt, er her tydelig nok; og urvist bliver det kun endnu: dels om der ved Hagarbards Billede ikke her kunde forstås en Afbildning paa Tapeterne, i hvilket Fald der ved denne ikke var noget særdeles overordenligt, da ogsaa andre Helters Bedrifter fandtes indvævede eller afbildede paa Tjeldingerne, hvormed Væggene bleve betrukne (Sigurd Fosnersbane, som dræber Fosner, var f. Ex. afbildet paa Tapeterne i Olaf den Helliges Sal. Sagabibl. 2 D. S. 386), og der siges just i Kormalssaga, ikke at Hagarbards Billede var, som ellers Gudernes, udskåret paa Højsædesstøtterne, men: her var Hagarbarðr á vegg; dels, naar Sagnet antages for mytisk, til hvilken Mytthe det da sigter? hvor der andensteds findes i det mindste Hentydning til denne som saadan? thi uden at kunne opvise nogen Kjendsgjerning om Mythens Tilværelse bliver Sagnet dog, saaledes som vi have det, ret menneskeligt.

Paa samme Tid blev Danmark hjemføgt af en russisk Bifling, ved Navn Røde (Rötho, Ruthenorum pirata), efter hvis Navn alt stamløst Røveri kaldes Rødes Ran (Rötherran). Sine Fanger skal han have myrdet paa følgende Maade: han lod den højre Fod grave dybt ned i Jorden, og stærkt nedbøjede Trægrene binde ved den venstre; i det man nu slap Grenene, sloge disse i Bejret, og flatte den ullykkelige Fange i to Dele. Kong Hane fra Fyn udrustede en stærk Flaade mod Røde, men maatte fly med Skamme, og gav saaledes Anledning til Ordsproget: Hane er mægtigt hjemme (in proprio plus lare Hanonem valere). Borker overvandt endelig Røde, men omkom selv i Slaget. I dette deltog Halsdan, og fik mange Saar, iblandt andre et Saar paa Læben, som efterlod sig et stort Ar, og vansirede hans Ansyn.

Gyride besluttede, ikke at gifte sig, da der nu ingen fandtes hendes Lige i Byrd; for at undgaa Efterstræbelse, lod hun sig bevogte af tolv udvalgte Kjemper. Halsdan bejlede til hende, men hun gav ham Afslag, fordi han var af ringere Stand, og bebrejdede ham tillige den Skamme, der vanhøvede hans Ansigt. Da lovede han, aldrig mere at begjere hende, før han ved Krigerdaad havde forhøjet sin Byrd, og bad hende forblive ugift, indtil hun hørte fra ham, at han enten var død eller kommen tilbage med Hæder. For lang Tid siden havde Halsdan dræbt en Broder til en af Gyrides Kjemper; disse satte nu efter ham, da han drog bort. Da Halsdan bemærkede dem, befalede han sine Folk at forsøje sig tilside, da han alene vilde bestaa Kampen imod dem alle. Han oprykkede en Eg, dannede sig deraf en Kjolle, og med denne Kjolle fældte han alle tolv Kjemper. Derpaa drog han over til Garderige, efter af sin Moder at have faaet to Sværd, Lyfing og Hvitling; der herskede nemlig den Gang Krig imellem Kongerne af Garderige og Sverrig. Begge Hære stode lige overfor hinanden; i den

ner, ind i Norge, og hærgede frygtelig især i Landstabet Jæderen. Den norske Konge Regnald lod derfor sin Datter Drotta skjule i en Hule under Jorden; men Gunner opbagede hende, og avlede en Søn med hende, ved Navn Hildiger. Vorker erfarede imidlertid Gunnars Boldsomheder, drog til Norge, fældte ham, og ægtede Drotta. Med hende avlede han en Søn ved Navn Halsdan. I sin tidlige Ungdom holdtes han for svagfindet, men da han blev ældre, indlagde han sig snart Berømmelse ved store Bedrifter. Allerede som Barn dræbte han med en Stok en Kjempe, der havde givet ham et Drefigen, i det han gik og legede.

vare derinde, vilde hun see dem uden selv at blive seet. Hun gik fra Forstuen ind ad Døren, men hendes Fødder bleve skjulte, hvilket Kormak gav tilkjende i en Sang. Da drejede hun sig hen i Hjørnet, og saae frem under Haggards Stjæg. Men i det samme faldt Lyset paa hendes Ansigt, og Toste sagde: Kormak! seer du Djnene derhenne under Haggards Hoved? Svorpaa Kormak i en Sang priste sig lykkelig, at den skønne Kvindes tindrende Djne havde stirret paa ham ved Haggards Hals. Hentydningen til den Haggard, hvis Kjarlighed var saa berymt, er her tydelig nok; og uvist bliver det kun endnu: dels om der ved Haggards Billede ikke her kunde forstaaes en Afbildning paa Tapeterne, i hvilket Fald der ved denne ikke var noget særdeles overordenligt, da ogsaa andre Heltes Bedrifter fandtes indrøvede eller afbildede paa Tjeldingerne, hvormed Vaggene bleve betrukne (Sigurd Fosnersbane, som dræber Fosner, var f. Ex. afbildet paa Tapeterne i Olaf den Helliges Sal. Sagabibl. 2 D. S. 386), og der siges just i Kormaks saga, ikke at Haggards Billede var, som ellers Gudernes, udskaarret paa Højsædesstøtterne, men: par var Haggardr å vegg; dels, naar Sagnet antages for mythisk, til hvilken Mythe det da sigter? hvor der andensteds findes i det mindste Hentydning til denne som saadan? thi uden at kunne opvise nogen Kjendsgjerning om Mythens Tilværelse bliver Sagnet dog, saaledes som vi have det, ren menneskeligt.

Paa samme Tid blev Danmark hjemføgt af en russisk Viking, ved Navn Røde (Rötho, Ruthenorum pirata), efter hvis Navn alt samløst Røveri kaldes Rødes Ran (Rötherran). Sine Fanger skal han have myrdet paa følgende Maade: han lod den højre Fod grave dybt ned i Jorden, og stærkt nedbøjede Trægrene binde ved den venstre; i det man nu slap Grenene, sloge disse i Bejret, og flakke den ulykkelige Fange i to Dele. Kong Hane fra Fyn udrustede en stærk Flaade mod Røde, men maatte fly med Skamme, og gav saaledes Anledning til Ordsproget: Hane er mægtigt hjemme (in proprio plus lare Hanonem valere). Borker overvandt endelig Røde, men omkom selv i Slaget. I dette deltog Halsdan, og fik mange Saar, iblandt andre et Saar paa Læben, som efterlod sig et stort Ar, og vansirede hans Afsyn.

Gyride besluttede, ikke at gifte sig, da der nu ingen fandtes hendes Lige i Byrd; for at undgaa Efterstræbelse, lod hun sig bevogte af tolv udvalgte Kjemper. Halsdan bejlede til hende, men hun gav ham Afslag, fordi han var af ringere Stand, og bebrejdede ham tillige den Stramme, der vanhældede hans Ansigt. Da lovede han, aldrig mere at begjere hende, før han ved Krigerdaad havde forhøjet sin Byrd, og bad hende forblive ugift, indtil hun hørte fra ham, at han enten var død eller kommen tilbage med Hæder. For lang Tid siden havde Halsdan dræbt en Broder til en af Gyrides Kjemper; disse satte nu efter ham, da han drog bort. Da Halsdan bemærkede dem, befalede han sine Folk at forsøje sig tilside, da han alene vilde bestaa Kampen imod dem alle. Han oprykkede en Eg, dannede sig deraf en Kjælle, og med denne Kjælle fældte han alle tolv Kjemper. Derpaa drog han over til Garderige, efter af sin Moder at have faaet to Sværd, Lysing og Hviting; der herskede nemlig den Gang Krig imellem Kongerne af Garderige og Sverrig. Begge Hære stode lige overfor hinanden; i den

svenske Hær tjente Hildiger, i Russernes Hælsdan. Hildiger havde allerede overvundet 70 Kjemper, og ubæstede endnu flere. Hælsdan stod frem imod ham. Men Hildiger, som vidste, at det var hans Broder, undflog sig for Kampen under det Paaskud, at han endnu ikke havde indlagt sig noget Navn, og derfor først maatte forsøge sig imod ringere Stridsmænd. Da udfordrede Hælsdan en anden svensk Kjempe, og sældte ham; næste Dag sældte han tvende, og vedblev saaledes hver Dag at lægge flere til, indtil han paa den ottende Dag havde nedlagt elleve, og blev da af Hænderne erkjendt for den tappreste Helt. Hildiger kunde nu ikke mere unddrage sig fra Kampen, men saasom han havde Ord for at kunne døve Sværd, saa bandt Hælsdan et Klæde om sit, tillintetgjorde derved Trolddommen, og gav ham et dødeligt Saar. Nu først gav Hildiger sig tilkjende: Du er en dansk Mand, sagde han, og jeg en svensk, men Drotta var Moder til os begge; og han fortalte tillige døende, hvorledes alle hans Bedrifter vare afmalede i hans Skjold, og i Midten af samme den uheldige Begivenhed, at han dræbte sin eneste Søn, som han selv elskede højt, og som var Moderens Djeften. Hælsdan bebrejdede ham, at han ikke før havde givet sig tilkjende, men Hildiger svarede, at han heller vilde dø, end anses for feig.

Imedens Hælsdan saaledes indlagde sig Krigerhæder i Garberige, bejlede en fornem Sare, ved Navn Sigvard, til Gyrde. Men hun elskede i sit Hjerter Hælsdan, og svarede derfor den fremmede Bejler, at hun ikke kunde ægte ham, med mindre han med Vaabenmagt kunde tilbagevinde de frasaldne Lande og samle det danske Rige. Da Sigvard forgjæves havde forsøgt dette, saa bestaf han Landets Hovdinge, der nu fordrede af Gyrde, at hun skulde forlove sig med ham. Af nogle Kjøbmænd, som handlede paa Garberige, erfarede Hælsdan, hvilken Fare der truede hans Kjærlighed, og lte tilbage til Danmark. Her lod han sine Følf

vente udenfor Borgen, hvor Brylluppet just holdtes, indtil han gav dem et aftalt Legn. Selv gik han ukjendt ind i Salen, stod paa een Gang for Gyrde, og bebrejdede hende sin Utrofast i dunkle Ord. Han kvad:

Uden Frygt for Svig jeg foer
 (ofte falsk er Kvinde væn)
 fra min Faders Rige.

Første Dag jeg sældte een,
 anden to, og tredie tre,
 til paa een Gang elleve.

Det jeg haabed skulde
 dække Byrd og Lyde.

Gyrde svarede:

Trofast Sind i Kvinden bor;
 falske Budskab om din Død
 skuffede din Pige.

Nødens Bud jeg tvungen lød
 hel forladt paa Verdens D;
 men nu skal din glade Mø
 al sin trofastsfulde
 Kjærlighed dig yde.

Dg næppe havde hun udtalt, førend Halsdan sprang til, og gjennemborede Brudgommen; næsten alle Saxerne bleve nedlagte af hans Folk. Halsdan ægtede Gyrde, og avlede med hende Harald Hildetand ¹.

¹) Saxo, lib. 7, S. 133—137. Om Halsdan kaldet Bjerggram har Saxe en temmelig udførlig Fortælling, som Islænderne ikke kjende til; den er enten af ham eller Folkesagnet paa hans Tid bleven sammensat af flere forskjellige Sagn; dels nemlig, som ovenfor er bemærket, af Sagnet om Halsdan den Gamle, fra hvem de norske Konger nedstamme (Snorraedda, S. 190), dels af Sagnet

63. **Hervør og Hedrek.** Bed at betragte de foregaaende Sagn, vil man finde, at de danne en nogenlunde sammenhængende Kongerække henhørende til Tiden imellem Rolf Krake og Harald Hildetand. Til samme Periode henhører endnu en anden Sagnkreds vedkommende Jylland og Skaane, ligesom hin fornemmelig angik Sælland. Arngrim's Søn Angantyr var falden paa Samsø; hans Kone Erava, en Datter af Hjartmar Jarl, fødte efter hans Død en Pige, som blev vatnet og kaldet Hervør. Hun blev opdragen hos Hjartmar Jarl, blev stor, stærk og mandig af Sind; hun foretrak ogsaa Dvælses med Bue, Skjold og Sværd for Syning og Bording. Mænd kunde ikke tæmme hende, og næppe havde hun erfaret sin Faders Skjæbne, før hun i Mandstragt gav sig i Færd med nogle Vikinger, og kaldte sig Hjørvard. Samsø var hendes Maal. Medens de øvrige Vikinger krøb i Skjul for de onde Bøtter paa Den, gif Hervør i Nattens Mørke hen at opsoge sin Faders Grav. De flammende Luer imellem Højene viste hende Vejen; under Storm og Lyn besvor hun Angantyr og hans Brødre; Ilden strækkede hende ikke, Angantyr's advarende Røst stræmmede hende ikke, og hun forlod ikke de aabne Høje, som stode i Ildsluer, før Hjalmar's Bane, Sværdet Tyrving, blev udkastet af hendes Faders Høj. I Dagningen, da hun kom ned til Stranden, vare Vikingerne sejlede bort, men hun fik endelig Færd bort fra Den, og begav sig atter i Viking. En Vinter kom hun

om en dansk Konge Halfdan, der overvandt den svenske Konge An (Ynglingas. Kap. 29). See Müller om Sare, S. 96—98. Sagnet hos Sare har intet særdeles karakteristisk, og er derfor her forbigaaet. Det samme er Tilfældet med Halfdans Efterfølger hos Sare, Ungvinus eller Dogne, om hvem kan eftersees Müller's anf. St. S. 98. Gram in Meursium, S. 59. Derimod indeholder Sagnet om Halfdan og Gyride nogle interessante Træk, og har desuden været Gjenstand for senere poetisk Behandling.

til Kong Gudmund paa Glæsisvold. Da hændte det sig en Aften, at Kongen spillede Skaf, og var nær ved at blive mat. Hjørvard, som hun her hed, betragtede Spillet, og gav Kongen et godt Raad, men havde imidlertid lagt Sværdet Tyrffing fra sig. En Mand tog det, trak det ud, og undrede sig højlig over dets straalende Stin. Men Hjørvard seer det, river ham Sværdet af Haanden, og gjennem-borer ham, thi Sværdets Lunge kunde ikke blottes uden at læstes med Blod. Efter paa ny at have færdets paa Toge, vendte Hervør endelig hjem til sin Morfader, antog atter Kvindedragt og Kvindesæder, og ombyttede Sværdet med Raalen. Snart gik der Ry af hendes Redladenhed, Gavnildhed og Skjønhed, og Kong Gudmunds Søn, Høfund, bejlede til hende, og fik hende til Ægte. De havde to Sønner, Angantyr og Hedrek; den første havde Faderens, den anden Moderens Sind; Angantyr kunde aldrig gjøre saa meget Godt, at Hedrek jo gjorde endnu mere Dødt. Engang ved et Gilde satte Hedrek sig imellem Mændene, og opeggede dem mod hverandre; Angantyr kom til, talede dem tilrette, og fik dem stillede tilfreds. Ræppe var han gaaet ud, førend Hedrek bragte den forrige Samtale paa Bane, og eggede dem endnu mere, saa det fra knubbede Ord kom til Rævehug. Angantyr kom og beroligede dem atter. Endnu en Gang gik han bort, og nu vendte Hedrek sig paa ny til den Mand, som havde faaet Hug, skammede ham ud for hans Fejghed, og tirrede ham til han dræbte sin Staldbroder. Da lo Hedrek og sagde, at nu var Gildet først prægtigt, naar Blodet flød hen ad Dugen. I det samme kom Angantyr ind, og fik Hedrek til Sengs; men om Morgenens erklærede Kongen ham fredløs i sit Rige. Angantyr og Hervør bade forgjæves for ham, men efter hans Begjering meddelte Høfund ham nogle gode Raad til Rejsen: at han nemlig aldrig skulde staa den Mand bi, der havde sveget sin Herre; at han aldrig skulde give den Mand

Fred, som havde myrdet sin Stalbroder; at han ikke skulde meddele sin Frille sine Hemmeligheder; at han aldrig skulde fostre fornemmere Mand's Barn, end han selv var, og flere. Hedrek overtraadte efterhaanden dem alle. Da han nu skulde drage bort, fulgte hans Moder og Broder ham paa Bejen. Hervoer gav ham hemmelig Sværdet, og sagde ham Farvel; men han bad sin Broder følge sig endnu længer. Angantyr gjorde det, og forærede ham en Pung med Guld; men imedens de gik, talte Hedrek meget om sin Fader og Moder, og hvor ulige Sind de bare tit ham; den første forviste ham, den anden gav ham Tyrting; og paa een Gang trak han Sværdet, og dræbte sin Broder. Efter adskillige Eventyr kom Hedrek omsider til Redgotland (Syl-land), hvor han ægtede Helga, en Datter af Kong Harald, fik med hende Halvdelen af Riget, og efter hendes Faders Død det hele; han havde sit Sæde i Staden Dampstad i Narheim eller Ernærherred. Fortællingen om hans Regjering er fabelagtig udsmykket; iblandt andet ansøres som Årsag til hans voldsomme Død, at han truede Odin selv med Døden, da denne havde stiftet Stikkelse med en Bonde i Redgotland, ved Navn Gest hin Blinde, og forelagde Kong Hedrek Gaader. Hedrek havde i Vestervising fanget ni Mænd, og gjort dem til Trælle; selv uden Odins Forbandelse kunde de have Grund nok til at hævne sig. En gang da Kongen drog om i sit Rige, og havde lejret sig om Natten under Haavabeffelde, dræbte Trællene ham med Sværdet Tyrting, og flygtede. Hans Søn Angantyr satte efter dem, saasnart han erfarede sin Faders Død, og fandt dem endelig ved Mundingen af Grepaa (eller Gravaa), hvor de sad og fiskede, og hug Hoveberne af Fiske med Sværdet Tyrting. Angantyr kjendte strax Sværdet, dræbte Trællene, og bemægtigede sig det. Foruden denne Søn havde Hedrek avlet en anden, ved Navn Løvver, med en Datter af Kong Humle i Huneland (Benden). Imellem

begge Halsbrødrene kom det til Strid, da Løbver fordrede Halvdelen af Arven efter sin Fader. Store Udrustninger foretoges paa begge Sider, og det kom til et Slag, hvis Skilddring er en Efterligning af Braavallaslaget, og for overbreven til at fængsle Esterverdenens Dymærksomhed. Hunerne stillede en Hær paa 60 Tusinde, og rykkede frem til Skoven Mørkved (Myrkvidr) paa Grændsen af Redgotland og Huneland. Derpaa stævnedes Brødrene hinanden til Slag paa Dunheide i Dylgjedale under Josurffjelde. Angantyr's Søster, som gik med i Kampen, fældede i eet Hug sex Mand; hendes Broder tolv. Der blev strebet Dag for Dag i otte Dage; den niende hvilede man, og begyndte saa atter. Af Hunernes 60 Tusinde bleve kun 3 Hundrede tilbage; Løbver faldt. Hele Fortællingen herom, saaledes som vi nu have den, vidner om Opfatning fra en senere Tid, men enkelte Vers, paa hvilke den grunder sig, bære et ædlere Præg, og Slægtledene ligge for nær ved historiske Personer til at alt kan være Digt. Thi denne Angantyr's Søn, Hæder Ulfham, havde en Datter Hilde, der var Moder til Halfdan den Snilde, Iver Vidfadmes Fader¹.

¹) Fra en fabelagtig Begyndelse gaar Hæverarsaga efterhaanden over til et mere historisk Anstrøg. Kong Gudmund paa Glæsisvold eller Glæsisvall (Glæsisvellir) hører endnu til Fabelkongerne, men med Begivenhederne i Redgotland og deres Dngtigheder tager Fortællingen en mere historisk Vending. Hvad der imidlertid skal forstås ved Redgotland har længe været Ujensstand for Tvist (see herom i D. af min Haandbog i den gammelnord. Geogr. S. 268—270); naar der efter al Sandsynlighed derved forstås Jylland, især et Rige i den sydlige Del, og ved Huneland de nærmest tilgrændsende vendiske Lande, saa vedkomme Begivenhederne Danmark. Den Valdar, som regjerede over de Danske (Hæverars. Kap. 16) paa samme Tid som Angantyr, Hæder Ulfhams Fader, var Konge i Redgotland eller Jylland,

64. De foregaaende Sagn bære endnu Præg af *Albe*; men jo mere Tiden strider fremad, desto mere forvildes Sagnet. Snart af forvirrede Folkesagn, snart af fremmede

er da den samme, som Valdar den Gæmilde i *Staanen*, en Søn af Helges Broder *Ræe*; Tiden og Slægtledene stemme ret godt hermed, da denne Valdars Søn Harald den Gamle var gift med Angantyr's Sønnedatter, Hilde. Slægtlinien bliver da følgende: Hveror havde to Sønner, Hædret og Angantyr. Den første blev gift med Hæiga, en Datter af Kong Harald i *Nedgölland*; han havde to Sønner, Lødver og Angantyr, som strede om *Riget*. Angantyr's Søn Hædret *Ulfham* havde en Datter, der var gift med Harald den Gamle i *Staanen*; deres Søn *Halfdan den Enilde*, gift med *Moald den Digre*, var Fader til *Ivar Vidfadme* (*Torsvæna*, S. 32—33. *Arngrimi Supplem.*).

Den i *Hervararsaga* antagne Tidsfølge er da rimeligere end *Saxo's*, der har henført alle disse Sagn, der dog kun vare ham bekendte i *Brudstøtten*, til Kong *Frodes* Historie; paa dennes Tid nævner han nemlig en *Gestibindus*, *Gothorum rex* (*Saxo*, lib. 5, S. 90); til samme Tid henfører han ogsaa, som vi forhen have seet, *Begivenheden* med *Hjalmar* og *Drvarredd* eller *Arvarredd* (*Saxo*, S. 93); den store Krig, som Kong *Frode* eller *Erik den Beltalende* førte med *Hunerne* (*Saxo*, S. 86) er den samme, som det store *Huneslag*, der beskrives i *Hervararsaga*, men som der indfalder i en langt sildigere Tid. Men endnu mere: hos *Saxo* (S. 90) nævnes paa samme Tid *Skalk Scanicus*, der, som vi forhen have seet, ogsaa var *Deltager* i det store *Braavallslag*, og en svensk Konge *Alrecus*, der da vel ogsaa var Fader til de svenske *Rjæmper*, *Etreks* Sønner, som ogsaa deltog i *Braavallslaget*; ogsaa *Erik den Beltalende* (*Sögu-Eirikr*) var med i dette Slag. Det er saaledes klart, at *Fersællingerne* om *Braavallslaget* og *Huneslaget* ere blandede med hinanden, det sidste maaskee endog en digtet *Efterligning* af det første; at der dog i *Hervararsaga* findes en rimeligere Tidsordning, end hos *Saxo*; samt at det overhovedet vilde være urimeligt at tænke paa, hos denne *Forfatter* at udrede en ordenlig Tidsbestemmelse, eller at lægge ham til Grund for en historisk *Fremstilling*, der gjør nogen *Fordring* paa *Orden* og *Sammenhæng*.

Kilder øser Saga sit Stof; og der indføres saaledes en Række af Konger, der høre Fabelen til. Dertil hører Sares Fortælling om Jarmerik, en Søn af Sigvard; om Jarmeriks Brodersøns Søn Kong Snio, det er Sne, under hvis Regjering Langbarterne udvandrede; om Snæs Sønneson Gorm og Torfild Adelfars Rejse. Disse Fortællinger mangle alt, baade historisk Sandsynlighed, Skildring af Oldtids Sæder og nogen poetisk Duft, som kunde erstatte de første Mangler.

Jarmerik blev i sin unge Alder bortført i Trældom af Bundernes Konge Ismar, men flygtede paa en æventyrlig Maade, og trang efter sin Hjemkomst sin Farbroder Budle til at afstaa sig Riget. Derpaa undertvang han Everrig, bekrigede Bender, Sember og flere Folkeslag i Osten, og bevarede sine samlede Rigdomme i en stærk Borg, som han lod opføre paa en høj Klippe (Kullen). Borgen var omgivet af en Jordvold, hvis Grund bestod af Kampestenene; indenfor Volden vare Bygninger, og øverst en Fæstning, rundt om hvilken der hang store Eskolde og smaa, de mindre forgyldte; fire Porte paa Volden vendte mod de fire Verdenshjørner.

Derefter fortælles hint Oldsagn, som vi kjende af en ældre og renere Kilde: Jarmerik traf paa Havet fire Brødre fra Hellepont, stred med dem i tre Dage, og havde derpaa Striden paa det Vilkaar, at de skulde give ham deres Søster tilægte og Halvdelen af det Bytte, de havde vundet i Bifing. Derved kom Biffe, en Islandsk Kongesøn, som de fire Brødre havde taget til Fange, løs af sit Fangenskab, og gav sig i Jarmeriks Tjeneste, men kun for at vinde Hævn, thi Jarmerik havde før dræbt hans Brødre. Jarmerik havde allerede en Søn Broder, førend han ægtede sin ny Dronning Evanhilde. Biffe lejede falske Vidner og anlagde Broder for Dmgang med sin Stivmoder. Kongen befalede sit Raad at dømme ham. De andre dømte

ham til Landflygtighed, men Biffe til Døden; dog mente han underfundig, at man kunde indrette Henrettelsen saaledes, at hans Død faldt Bødlerne til Last. Broder blev da hængt, men med en Fjæl under Fødderne, ved hvis Borttagelse det vilde være ude med hans Liv. Dronningen skulde derimod efter Biffes Raad trædes ihjel af Heste. Hun blev bunden og lagt paa Jorden, men hun var saa bejlig, at Hestene ikke naante at træde paa hende. Da sprang Biffe til og sagde, at hun fortryllede dem saalænge hun laa med Afsynet opad. Hendes Ansigt blev derfor vendt imod Jorden, og Hestene, der nu bleve drevne hen over hende, traadte hende ihjel. Imidlertid kom Broders Hund løbende og tubede; og hans Falk gav sig til i Kongens Paasyn at hakke Bjedrene af sit Bryst. Da blev Jarmeriks usølsomme Hjerte grebet af Sorg; han holdt det for et Bærfel om, at han skulde dø barnløs, og sendte strax Bud, at man skulde løslade Broder. Da denne saaledes var bleven reddet fra Døden, frygtede Biffe for at blive straffet; han flygtede til Evanhildes Brødre, og forlyttede dem deres uskyldige Søsters Død. Men da disse, som havde hævnet hende, havde begivet sig til Søs, vendte han tilbage til Jarmerik, og forkyndte ham deres Ankomst. Kongen begav sig til sin fæste Borg. Da Brødrene ikke vare stærke nok til at indtage den, søgte de Raad hos en Seidkvinde (venefica), ved Navn Gudrun, der slog Jarmeriks Folk med Blindhed. Derpaa brøde de ind paa Borgen. I Forvirringen kom Odin, der altid har elsket de Danske som en Faber, disse sine Yndlinge til Hjælp, begav sig midt ind i Kampen, og gav atter de Danske deres Syn. Og da hine Brødre plejede at gjøre sig haarde ved Tryllevers, lærte han de Danske, hvorledes de, for at forebygge det, uden Ophør skulde kaste Stene paa dem. Derover blev Nederlaget saa frygteligt, at begge Hære gjensidig dræbte hinanden. Jarmerik havde

mistet Hænder og Fødder, og laa saaledes lemlæstet imellem Balen ¹.

Under Kong Enio eller Sne herstede stor Misvært og Hungersnød. Man brugte mere Korn til Øl end til Brød; derfor forbød Kongen at drikke Øl i Gilder. En Dranker fandt paa at omgaa denne Befaling: han søbede Øllet. Da ogsaa det blev forbudet ham, opblødte han Brødet i Øl, og spiste sig druffen. Ogsaa det blev ham under Livsstraf forbudet; da gif han aabenbar til Bærts, bryggede selv, og drak for alles Dine. Da Kongen vilde straffe ham, svarede han trodsig, at Kongen vel frygtede for, at dø selv først af Hunger, og havde udgivet saa haard en Lov, for at der ikke skulde mangle Øl ved hans Gravøl. Forbudet blev da ophævet; men Hungersnøden vorte, saa at en Udvandring maatte stee, Langbærdernes under Nage og Ebbe. Befolkningen aftog derved saa meget, at mange

¹) Saxo, lib. 8, S. 155—157. Alle Forfattere ere enige om, at der aldrig har regjeret nogen Kong Jarmerik i Danmark. Kun Suhm, der ikke gjerne lod nogen Konge fare, lader ham være Konge i Halland paa Næs og Helges Tid. Men Saxes Fortælling er kun et af tykke Føllesange opstaaet Sagn (jf. Pentydningen hos Saxo, lib. 13, S. 239), der kan være udgaaet fra den ældre Fortælling om Kong Jörmunrekr, som er opbevaret i Snorraedda, S. 141—144, og er Gjenstand for flere Eddiske Sange (jf. Hyndluljóð, Str. 25). Som historisk Person rejserede Ermanarik over Goterne ved Østersøen (Jornandes de reb. Geticis, cap. 24). See Müller om Saxe, S. 122—130. Sagabibl. 2 D. S. 84—92. 189—199. Langes tykke Overs. af samme S. 46 fgg. Grimms Deutsche Heldensage. Gram in Meursium S. 75—78. Suhm om de fra Norden udvand. Folk, 1 D. S. 122—123, o. fl. Alle Undersøgelser om Begivenhedernes Sted i Danmark, saasom om Jarmeriks faste Borg laa paa Kullen i Slaane, paa Den Øven, eller paa Den Hjelm i Jylland, ja selv om Hellepønt er Dresund eller en Vig østerpaa, o. desl., falde da bort af sig selv.

forhen pløjede Marker, hvis Plovsurer endnu paa Sares Tid vare kjendelige, bleve begroede med Skove og Krat¹.

Snes Sønneson Gorm yndede ikke Krig, men havde en særdeles Lyst til at kjende den rette Grund i de forunderlige Ting, som Torkild Adelfar havde gjort ham opmærksom paa; hvorlunde nemlig Thylenserne vidste at fortælle om en vis Geruds Bolig og Rigdom. Med tre hundrede Mand og tre Skibe, og med Torkild som Vejviser, begav han sig da paa Rejsen hid over det store Hav, som omgiver Verden, igjennem søde og mørke Steder indtil en Egn, hvor der hverken saaes Sol eller Stjerner. Fra Helgeland gik Rejsen til Bjarmeland; der gik man i Land, og Geruds Broder Gudmund førte de Fremmede til en Na med en Guldbro over, der dannede Grændsen imellem Menneffenes og Troldenes Land. Saa kom de til Geruds Gaard, der saae ud som en regnfuld Sky; og her friste de de Eventyr, som fordom Thor, der havde slaaet et Stykke

¹) Saxo, lib. 8, S. 158—160. Sare begynder sin Fortælling om Kong Enio med Slaanes Erobring, og lader derpaa følge en Frierhistorie, der mere ligner efter Middelalderens Romaner end oldnordiske Sæder (Müller om Sare, S. 132). Senere Krøniker (Petr. Olai Chron. S. 80. Chron. Erics, S. 151, o. fl. Den haandstrevne danske Krønike, Arna-Magn. Nr. 191) sol. hvor Navnet hedder Enø henføre Kong Enio til Jylland, og fortælle, hvorledes han sendte Læ eller Læjatten (Hler, jf. de jyske Jarler Egir et Ler hos Saxo, lib. 2, S. 28) til Kong Adils i Sverrig, og selv blev begravet i Lusehøj ved Aalborg. Dødsmaaden viser os hen til en bekjendt Mythe. Kong Enø er, som Torfæus har bemærket (Series, S. 329) Islandernes Snjár eller Snær hinn gamli, Konge i Finland, med den bekjendte Frostes og Eneflagt (jf. Ynglingas. Kap. 16). Et endnu mere udvidet Sagn sætter Fortællingen i Forbindelse med Havkongen Hler eller Læ og en Udvandring til Norge (Hversu Noregr byggdist, Kap. 1). Sagnets Elementer ere saaledes klare. Mythen er bleven til Hungersnød og Udvandring.

gloende Jern igjennem Geruds Bryst. Kun tyve Mand kom tilbage derfra; og kun Kong Gorms Bønner til Utgardelofe skaffede dem Medbor¹.

I sin høje Alderdom grublede Kong Gorm over Sjælens Udødelighed og hvor Sjælen kom hen efter Døden. Lorkild Abelfar maatte derfor gjøre en Rejse til den gruelige Utgardelofe. Han kom kun lykkelig fra den ved at paakalbe den Gud, der har skabt alle Ting. Han landede ved Tyffland, og lod sig her kristne. Da han kom hjem og fortalte sin Rejse og hvor hæslig Gorms Gud Utgardelofe var, døde Kongen under Fortællingen af Skræk og Harm². Indholdet er smagløst som et Eventyr fra Middelalderen.

65. Sagn om Danmarks Herredømme. Blandt de hidtil betragtede Sagn, især forsaavidt de vedkomme den danske Kongestamme, ere endnu indflettede mangfoldige andre, i Følge hvilke Danmark maa antages stundum at have besiddet en saadan Magt og et saa udbredt Herredømme, at ikke blot de omkringliggende Lande, men de fjerne Folk i Norden vare det undergivne. Det er især Saxe, som er rig paa slige Sagn. Antages det nu, som ved Forskningen over hans Skrift er afgjort, at han i Danmarks ældste Historie optog fremmede Rigers Sagn, saa lader dette Særshyn sig simpelt forklare. Hverken Bjarmer eller Irer abløde i Hedenold den danske Konge i Lejre. Selv

¹) Et tilsvarende islandsk Sagn findes i Saga af Þorsteini Bæarmagni (i Olafss. Tryggvas. 3 D.). Naen hedder her Hemrá (Vimrá?). Fortilledet for alle saadanne Fortællinger er den Eddisse om Þors Rejser (Gylfaginning, S. 49) fgg. Skáldskaparm. S. 112 fgg.); og derved er al Fortælling over deres Oprindelse tillige givet.

²) Saxo, lib. 8, S. 160—166. Petr. Olaf Chron. S. 107. Chron. Erici, S. 156. Hamsfortii Chronol. sec. S. 267. o. fl.

hvor der ligger virkelige Begivenheder til Grund for saadanne Beretninger, kunne disse i Almindelighed kun angaa enkelte store Toge til fjerne Lande, som ikke havde nogen varig Undertvingelse af disse til Følge. Men saadanne enkelte Toge vare hyppige og almindelige, og det kunde vel derved for den senere Tids Sagn faa Udseende af, at hine Landes Kyfter, der næsten hver Sommer bleve besøgte og hærgeede, fra hvilke der næsten hvert Aar hjembragtes kostbare Varer og Fanger, virkelig tilhørte det Land, som derfra hentede Skatte og Folk. Stundum behøvede Sagnet ogsaa kun et Navn, for at gjøre sig gjældende. Det er f. Ex. et Sagn paa Færøerne, at Frodebs paa Østsiden af Sybers blev anlagt af Kong Frode i Danarige, der blev breven derhen af Storm.

Hvor lidet adskillige af Fortællingerne om saadanne Erobringer bære det Præg, uden hvilket der ikke kan tillægges dem historisk Troværdighed, skjønnes allerede af den ufuldstændige og fejlsulde Kundskab om vedkommende Lande, som de selv lægge for Dagen. For Sare er Norge det ødste og frygteligste Land paa Jorden; samme Folk fremtræde hos ham under forskjellige Navne, eftersom han nemlig fandt disse givne i Sagnet, eller de vare ham historisk bekendte; saaledes nævner han Huner og Slaver, men ikke deres egenlige Navn, Bander; om Landene ved Østersøen synes hans Forestillinger at have været saa dunkle, at man fristes til at tro, at han stundum har forblandet dette Hav med det sorte Hav og Middelhavet; Asgaard kalder han derfor ogsaa Byzanz; hvad han paa nogle Steder beretter om Toge til Irland, findes efter andre, ikke mindre troværdige, Kilder at angaa Sverrig. Men paa den anden Side maa ogsaa bemærkes, at adskilligt af det, som nu forekommer os dunkelt, kun er saa, fordi Sare skrev paa Latin, og vilde paa dette Sprog udtrykke selve de nordiske Navne; næsten overalt, hvor han dertilmod benytter sig af disse, er

hans Fremstilling rigtig; at han eller de Sagn, han benyttede, vel indeholde adskillige Overdrivelser, men ogsaa mange Benævnelser og Træk, som stemme overens med de andre Efterretninger vi have om vedkommende Folk; Finnernes Trolddom, deres Skiløben og Færdighed i Pileskydning skildres ogsaa af andre som Særkjender paa dette Folk; naar han nævner deres Konger, som Sumbi og Mattul, saa ere disse virkelig finke Navne, som ogsaa af Islændernes Skrifter ere os bekyndte (Sumbi i Edda, Mattull hos Snorre); naar han anfører Kervil som Navn paa en Irælænder¹, saa er ogsaa dette Navn virkelig irsk og overensstemmende med den Form, som det har antaget i andre nordiske Kilder (Kjarval); naar Saxe skildrer os den Maade, hvorpaa Folkene i og ved Garderige førte Krig, i det de nemlig selv droge hærgende foran Hjenden, og ødelagde deres eget Land, for paa denne Maade tillige at tilintetgjøre deres Hjender ved Glendighed og Hunger, saa er denne Skildring saa sand, at vi ikke blot finde den bekræftet af Middelalderens Skrifter, men endog ved de overordenligste Begivenheder fra vore egne Dage; o. s. fr. Om end derfor ikke alle Saxes Beretninger fortjene Tiltro, saa bliv de dog mærkelige som Minder om, hvilke Forestillinger man endnu i Middelalderen havde om Danstes Tapperhed og udbredte Herredømme, Minder, som man den Gang kunde betragte uden at blues.

Med Forkjærlighed dvæler Saxe ved Frodernes Historie, der var saa rig paa Erobring. Frode den Første, fortæller han, gjorde et Tog imod Kureterne (Kurerne) og deres Konge Dorne. Denne forestillede sine Krigere, paa hvilken Maade de skulde kunne overvinde en saa mægtig Hjende. Denne fremmede vældige Hær, sagde han, som bestaar af Baabenmagt fra næsten alle Vestens Lande, ville

¹) Saxo, lib. 5, S. 95.

vi befri os fra ved at udbrage Liden, uden at levere noget Slag; isteden for os ville vi give den en anden Fjende at bekjempe, en Fjende, der skal opslaa sin Bolig midt i dens Rækker, og umættelig hærge sit eget Hjem. Hungeren skal stride for os, og naar denne har afstræftet Fjenden, skulle vi styrte over ham, som over et sikkert Bytte, og Sejeren skal være os vis. I Følge dette lod Kong Dorne alle de Stæder, der vanskelig kunde forsvares, udplyndre, efterhaanden som han hærgende drog foran Fjenden i sit eget Land, og ikke efterlod noget, der kunde tjene denne til Bytte eller Underholdning. Derpaa lagde han den største Del af sin Hær ind i en fast Stad, og lod sig belejre af Fjenden, som derved endnu mere maatte udtømme sine Kræfter. Kong Frode, der indsaae, at Staden ikke kunde indtages alene ved Vaabenmagt, tog sin Tilflugt til List. Han lod mange, usædvanlig dybe Grave opkaste indenfor sin Lejr, lod Jorden føre bort i Kurve og i al Stilhed kaste i den forbi Boldene løbende Flod. For aldeles at skjule sit Anslag, lod han derpaa Gravene dække til med Grønsvær, og haabede saaledes, at Fjenden, som ikke anede noget Ondt, skulde styrte deri og omkomme. Derpaa lod han, som han vilde bryde op med sin Hær, og befalede den efterhaanden at drage ud af Lejren. Paa denne Tidspunkt ventede de Belejrede; de ilede ud af Byen, for at fordærve de Flygtende, men styrtede selv i Gravene, og en stor Del faldt for de Danstes Pile. Frode vilde nu forlade Landet, men stødte paa Bejen paa Tranne, Kutenernes eller Rusfernes Konge. Denne laa med sin Flaade ved Kysten. For paa een Gang at tilintetgjøre den, lod Frode hugge en stor Mængde Træ-nagler, og ladede dermed en Karv eller stor Baad; om Natten sejlede han til den fjendlige Flaade, og lod Skibene giennembores under Vandet, for at ikke dette for tidlig skulde trænge ind, Hullerne tilstoppe med Naglerne. Da der nu vare borede saa mange Huller, at Flaaden der-

ved nødvendig maatte gaa til Grunde, lod han Ragerne udtage, og omringebe Fjenden med sine Skibe. Forjæves fægtede Rutenerne oventil med Vaaben; nedenfra trængtes de af en endnu farligere Fjende; de, som strede, drufnede; de, som vilde dæmpe Bølgerne, bleve nedskudte og farvede Havet med deres Blod. Efterat Rutenerne saaledes vare overvundne, vendte Frode hjem; men da hans Sendebud, som han havde stiftet til Rusland, for at kræve Stat, imod Tro og Love vare blevne myrdede, drog han atter derover, og belejrede Byen Rotala (Rötel i Estland). Denne indtog han ved at aflede Floden, der løb imellem Byen og hans Lejr, og dannebe en Befæstning, som han først maatte overstride. Ved en stor Mængde Render formindskede han nemlig Flodens Strøm, og afledte saa meget Vand, at der i Floden selv dannebe sig Badsteder, som hans Hær kunde gaa over. Byen, der var berøvet sit naturlige Værn, var nu let at vinde. Derpaa førte Frode sin Hær imod Byen Peltista (Poltest, Polocz). Denne mistvilde han om at kunne indtage med Magt, og tog da atter sin Tilflugt til Liff: Han forlod hemmelig sin Lejr; snart udbredtes Rygtet om hans Død; hans Ligfærd højtideligholdtes, og Yttringen af hans Krigeres Sorg var saa meget naturligere, som heller ikke de vidste andet, end at deres Høvding og Konge var dem berøvet. Men i den belejrede By vakte Rygtet om Frodes Død Glæde og Ligegyldighed i dens Forsvar; dens Høvding, Vespas, slog sig til Ro, som om han allerede havde sejret, og de Danste kunde nu lettelig overrumple Fjenden, som de fandt sysselsat med Lege. Efter denne By's Indtagelse nærbe Frode Haab om at kunne bemægtige sig alle Østerlandene (Oriens, Islændernes Austrlönd), og vendte sig nu imod Kong Handuvan i Hellepont, hvis By Duna (Dynaborg) han belejrede. Denne var, som vi vide, allerede forhen indtaget af Hadbing, der ved at binde brændende Svamp til Bingerne af

en stor Mængde Svaler havde stuet den i Brand. Raabte nok tilføjer Fortællingen, at Kong Handuwan derfor nu, at han ikke skulde udsættes for en lignende Ulykke, lod fange og ødelægge alle de Svaler og andre Fugle, som havde deres Nester i Byen. Men Frode var ikke forlegen; han isørte sig Kvindebragt, udgav sig for en Skjoldmø, og begav sig til Byen som Overløber. Efter nøje at have udforsket alt, sendte han derpaa en Mand, der var fulgt med ham, ud til sin Lejr, med Befaling, at hans Hær skulde rykke frem henimod Voldene, for at benytte det gunstige Djeblif, naar det lyffedes ham at aabne Byens Porte. Dette udførte han i Nattens Mørke; hans Hær rykkede ind, og plyndrede Byen. Handuwan, der saae sit Lands Ødelæggelse for Dje, samlede sine Rigdomme, og sænkede dem i Havet. Kong Frode bejlede derpaa til Handuwans Datter, fik hende til Ægte, og lod sin Maag, der forestillede ham Lyffens Ustædighed, og indstyrede til hans Højmodighed, beholde sit Rige ¹.

Frode maatte saa meget mere afbryde sine Erobringelser i Østerlandene, som han hjemme trueedes af nære Fjender, hans egne Søstre. Ewanhvilde havde ægtet Regner, og bemægtiget sig Sverrig; Ulfhilde lod ikke sin Mand, Ubbe, have Ro, førend han optog sig til Hersker over Danmark, hvis Bestyrelse var ham betroet. I Sverrig tabte Frode et Slag imod Ewanhvilde; han besteg en Baad om

¹) Saxo, lib. 2, S. 20—22. Om Follene Curetes, Ruteni, og Stæderne Rotala, Peltiska (der hos Suhm, 1 D. S. 237 urigtig antages for Plestov), Duna, see min Haandb. i den gammelnerd. Geogr. 1 D. S. 311 fgg.

De Arter af Krigslist, som Frode og Hadding fortælles at have anvendt, forekomme ogsaa ved andre Lejligheder (see Stephanii Not. S. 64 fgg.), navnlig fortælles Harald Paardraade at have anvendt tvende lignende paa Sicilien (Haraldss. hardr. Kap. 9—10).

Matten, sejelede ud for at bespejle den fjendlige Flaade, og traf sin Søster, der ligeledes sejelede om i en lignende Hensigt; begge Søfendes uventede Møde endte med et hjærligt Forlig. Ulfhilde derimod tvang han til at forlade sin Mand, og lod hende ægte en af sine Benner, en Skotte, der var Skotternes Stifter ¹. Dette Sares Udtryk fører os hen til de dunkle Sagn om Skotternes Oprindelse, om den Hjælp, som de Danske (Aar 404) skulle have ydet Fergus, da han, efter at være opdraget i Danmark, i Følge den danske Konges Raad og med danske, norske og flere nordiske Hjælpetropper, enten stiftede eller fornyede det skotske Rige; ja endog til den endnu uvissere Mening, at Kong Frode skal have været den Frothal, med hvem den berømte Fingal frigede, og Danmark det Lochlin, der ligeledes omtales i Ossians Sange ².

¹) Saxo, lib. 2, S. 24.

²) Om den skotske Konge Fergus see Hector Boethius, lib. 7, fol 115—116. Buchanan *Her. Scot. hist.* lib. 5; der fortælles, at efter Kong Eugens Død flygtede hans Broder, Ethad eller Erthod, med sin Søn Erth og sin Sønneseen Fergus, *in Scandiam*, og at Fergus der blev opdraget. Efter at have deltaget i et Krigstog, vendte han igjen tilbage *in Scandiam*. *Cum vero non ibi tantum, sed per vicinas quoque gentes, nomen ejus celebraretur, ea viri fama ad Scotos et Pictos perlata spem fecit Scotis patriam, Pictis libertatem recuperandi, si, antiquis odiis depositis, hoc duce adversus Romanos fortunam tentarent*; og da han derpaa kaldtes tilbage til Fædrelandet, tilføjes: *ad famam ejus protectionis non modo Scoti exules, sed Danorum multi, familiari usu et commilitio conciliati, in eandem cum eo spem domo profecti, in Argatheliam appulerunt*. Denne Fergus kunde da, som Suhm (1 D. S. 145) mener, være Ulfhildes Søn; og man maatte vel da antage Erth for den Skotte, Sare omtaler. *Jf. Pinkerton Enqu. into the hist. of Scotland, Vol. 2, S. 87—94*, hvor Fornylelsen af det skotske Rige henføres til Aar 503.

For at gjøre sig ligesaa navnkundig i Vesten, som han allerede var i Østen, besluttede Frode derpaa at bekrige Frisland. Her traf han først en fristift Viking, Witthe, som han overvandt derved, at han befalede sine Krigere at dække sig med Skjoldene, og rolige at udholde Fjendernes Anfald, indtil de havde bortstjult alle deres Pile. Derpaa sejlede han op ad Rhinen, og trængte dybt ind i Tyskland. Da han atter vendte tilbage til Havet, ødelagde han Frisernes Flaade, der satte til paa de sive Kyster. Endnu ikke for-
 nøjet med saa store Bedrifter, anfaldt han Britannien, hvis Konge han overvandt, saavel som den skotske Høvding Melbrif. Men imedens han drog imod denne, fik han Efterretning om, at en brittisk Hær var ham i Ryggen, og han maatte befrygte, med Fjender for og bag, at blive overmandet. Da befalede han sine Krigere, at de skulde lade Bognene og Trosset blive tilbage, samt kaste Guld, Sølv og hvad Bytte de ellers havde gjort, fra sig, for at opholde Fjenden. Herimod indvendte vel en gammel Kriger, ved Ravn Torfild, i det han tog sin Hjelm i Haanden, og støttede sig paa sit Sværd, at det var tungt saaledes at miste uden Sværdslag hvad de med Besværlighed havde vundet, og hvad Fjenderne da kunde vente sig mere, naar de havde overvundet dem; men Hæren bifaldt Kongens Raad, og de fremrykkende Britter kastede sig over det efterladte Bytte. Forgjæves forestillede deres Konge dem, at dette kun var en Krigslist, at de skulde først overvinde Fjenden, da vilde ogsaa Byttet vorde deres; en brittisk Rytter viste sit Skjold fuldt af Rostbarheder, og sagde: Dine Ord røbe Frygt og Misundelse. Skulle vi tage i Betænkning, at bemægtige os vor Ejendom, som vi nu kunne erholde uden Blod? De Danske have ikke ført Guld med sig til Britannien, men røvet det der; og var deres Flugt kun forfikt, da vilde de ikke have ladet deres fulde Driftekær, som er dem kjærere end Livet, blive tilbage; deri

ligne de os. Næppe havde han udtalt, før den hele Hær styrtede sig over de Danstes efterladte Gods. Men Frode var imidlertid draget igjennem den store Skov, som adskiller Skotland og Britannien (den kaledoniske Skov); og Skotterne, der kun vare forsynede med lette Pile, maatte tage Flugten. Imedens han var i Færd med at forfølge de Flygtende, kom den Skotte, der var gift med hans Søster Ulfhilde, ham til Undsætning med en stor Hær fra Skotlands fjerneste Egne. Efter hans Raad ophørte Frode med at forfølge Skotterne, og vendte atter sin Magt mod Britannien. Her skal han endog have erobret Dens berømteste Stad, London, der var omgivet med saa faste Volde, at den ej kunde indtages med Magt. Frode greb da til sin gamle Krigslist, og udsprede at han var død; de Danste lode derpaa, som de vilde underkaste sig Hovdingen i London, Daleman, og begjerede af ham en ny Anfører; men da han gav dem Tilladelse til at drage ind i Byen, for at udvælge en saadan, overfaldt de ham om Natten, og dræbte ham¹.

Frode den Tredie erhvævede sig, efter Sares Fortælling, et ikke mindre Herredomme, især ved Erik den Veltalendes Hjælp. Benderne anfaldt Danmark. Erik sendtes imod dem med en Flaade af otte Skibe. Med eet af disse begav han sig imod Fjenden, og lod de øvrige ligesom omgive med Træer og grønne Grene, saa at de fik Udseende af en Skov. Ved forstilt Flugt lokkede han derpaa Fjenden ind i en snæver Vig, hvor hans Skibe laa skjulte; Skoven gav sig paa een Gang til at sejle, og de forbaufede Bender tilsatte Livet eller bleve fangne. Kong Frode havde imidlertid udrustet en stor Flaade, dels af danske, dels af Nabolandenes Skibe, af hvilke de mindste førte tolv Arer. Erik sejlede ham imøde, for at bringe ham Efter-

¹) Saxo, lib. 2, S. 25—27.

retning om den vundne Sejer, der var Forbud for større. Paa Bejen saae han et fjendeligt Vifingeskib, der var kommet paa Grund, og forgjæves søgte at arbejde sig løs. Fattig Mand, sagde han, har kun een Lykke, og den er tynd; hvorpaa han ansaldt og dræbte Vifingerne. Efter Eriks Raad lod Frode det lyffe Rytteri drage frem til Lands, medens den øvrige Hær indskibedes. Søen vrimslede af Skibe, saa at Havnene ej kunde rumme dem; for at skaffe Landhæren Vej maatte Høje sløfes og Moser fyldes. Vendernes Konge, Strunif, bad forgjæves om Stilstand; thi Legen, sagde Erik, som hjemme var begyndt, maatte fortsættes i Fjendens Land. Venderne bleve slagne, og for at gjøre Ende paa deres Røverier, lovede Frode alle dem, som derved især havde udmarkt sig, en Belønning; Plynbring ansaaes af Venderne for hæderlig Daad; de mældte sig, og bleve affstraffede ¹.

Kong Frode havde forskudt sin Dronning, en Datter af Hunernes Konge. Da forenede Hunerne sig med Odimar, Konge over Østerlandene, og rustede sig i hele to Aar til Krig imod Danmark. Frode samlede paa sin Side en Hær af Danske, Norske og Vender. Erik sendtes forud, for at bespejde den fjendlige Hær. Han fandt Kong Huns Magt saa stor, at han mødte de forreste ved Solens Opgang, men naaede ikke de bagerste før ved dens Nedgang. I Søen fandt han sex Flaader, hver paa tre tusende Skibe. Han vendte tilbage, og raadte Frode til først at udruste sin Flaade, og drage mod Odimar, der befalede til Søs. Paa Bejen til Rusland erobredes en Del af de mellemliggende Der. Da man kom videre frem, stødte man paa nogle af de russiske Skibe; Frode holdt det for en Skam at angribe dem, da de vare saa saa, men Erik sagde: Sjelden vorder fed den Faldne, og Den bider ej, som i Bælg ligger.

¹) Saxo, lib. 5. C. 84—85.

Olimars Flaade, der bestod af store, næsten ubevægelige Skibe, blev slagen, og Reberlaget var saa stort, at de Danske, da de sejlede tilbage, fandt alle Havne opfyldte med Lig, og næppe kunde ro sig frem igjennem Havet for Lig og søndrede Baaben. Nu stod Kong Huns Landhær tilbage. Denne, raadede Erik, skulde man først lade svæfte sig selv. Landet, igjennem hvilket den drog, var fuldt af Uføre; Levnetsmidler manglede snart; Hungeren rasede, saa at Heste og Hunde fortæredes; hele Fylkinger undvege. Blandt de Flygtende var den gamle Spaamand Ugger¹, som begav sig til Frode, og gav ham Underretning om Hændens Tilstand. Imidlertid var ogsaa Frodes Hær ved fremmed Udsætning voret saa meget, at Landet selv ikke kunde ernære den. Han maatte sende en Flaade under Revil og Mevil til Elben, for at forhindre Fremmede fra den Kant at begive sig ind i Riget; Røller blev sendt til Norge, Olimar til Sverrig, Kong Dnev og den berømte Viking Glomer til Orkenserne, for at hente Levnetsmidler. Tredives Konger fulgte Frode, dels som Venner, dels som Undergivne. Om Høsten kom de Udsendte tilbage: Røller havde fældet Kong Arthur i Sunmør og Normør, og undertvunget disse Landstaber; Olimar havde nedlagt Thor hin Lange, Konge i Jæmteland og Helsingeland, og tillige erobret Estland, Kurland og Dland med flere Der, og kom hjem med syv hundrede Skibe, dobbelt saa mange som han var sejlet ud med; med ni hundrede vendte Dnev og Glomer tilbage fra Orkenserne. Tyve ny Kongeriger vare lagte under Kong Frodes Herredømme. Stolende paa denne sin Magt vendte Frode sig endelig mod Hun. Der holdtes et Slag, paa hvis første Dag der faldt saa mange, at de tre største Floder i Rusland vare saa opfyldte af Lig, at man kunde gaa derover, som paa en Bro; og desuden laa der Lig paa

¹) Rimeligvis Odins Tilnavn Yggr.

Markerne, saa langt man i tre Dage kunde ride. Slaget varede i syv Dage, da først faldt Kong Hun, og hans Broder, der ligeledes hed Hun, overgav sig. Et hundrede og halvsjættendstyve Konger underkastede sig Kong Frode, der nu satte Olmar over Holmgaard, Dnev over Konogaard, Hun over Sarland, Revil over Orkenserne. Dimar gav han Helfingeland, Jærnbæreland (Dalekarlien) og Jæmtesland med begge Lapmarker; Dag Estland. Hans Rige udstrakte sig saaledes mod Osten over Rusland, og grændsefede mod Westen til Rhinen ¹. Kong Egder i Bjarmeland og Thengil i Finmarken betalte ham Stat ²; og han endte endelig sine krigeriske Foretagender med Toge til Britannien og Irland. Ved denne Leilighed meddeler Care en Beskrivelse over en engelsk Gæstefal, der ikke er uvigtig som Bidrag til Sædernes Skilbring; og en Beskrivelse over Irælænderne, der ikke lide stemmer med andre Forfatteres; de bare, siger han, en let Rustning, afraagede Haaret, saa at de ikke let kunde gribes paa Flugten, og sejrede mere ved at fly, end ved at stride ³.

Disse ihvorvel overdrevne Beretninger vidne om anseelige Toge fra Danmark til Landene paa hin Side Østersøen; saadanne foretoges ogsaa under Kong Frode den Fræknæ. Stærkoder forenede sig med en anden berømt dansk Biking, ved Navn Bemun; de anfaldt Rusland, og da Indvaanerne standsede deres Fremgang ved Fodangler, gik de over disse paa høje Træske. Derpaa trængte de frem igjennem dybe Skove, og forjog Rusernes Konge Flokk fra Bjergene, hvor han havde søgt Tilflugt. Efter Bemuns Død foretog Stærkoder et Tog til Bjærmerne ⁴; og endnu senere overvandt han, som tildeels allerede er fortalt, Kurer, Sember, Semgaller, Bender og Vilger.

¹) Saxo, lib. 5, S. 86—89.

²) sft. S. 93.

³) sft. 93—95.

⁴) Saxo, lib. 6, S. 104.

Disse Stærkoddere Bedrifter kunne vel ikke ansees for de største Kjendsgjerninger, og det vil altid blive uvist, hvor meget af den især ved de førstnævnte Toge vundne Greder tilkommer de Svenske; men de ere dog Minder om, at hine Landes Ryster ogsaa af Danste bleve gjæstede og til dels erobrede. Dette bekræftes desuden af andre Kilder; ogsaa Snorre omtaler Kong Frodes, den fjerde Konge Sølves og endnu flere Toge til Østerlandene ¹.

Saa vidt man af Efterretninger fra den senere Tid kan slutte, har Danmarks Grændse imod Syden allerede fra meget gamle Tider været Eideren (Egderá, Egisdyr), og Angel med Slesvig altsaa udgjort en Del deraf. Allerede Dan forenede Jylland med Sælland, blev hyllet ved Viborg, og fra den Tid af tilegnede Kongerne i Lejre sig Herredømmet over Nørrejylland. I Slesvig og Angel synes derimod enten sarske eller andre med dem nærbeslægtede Folk at have trængt ind i de ældste Tider. Thi Roes Broder, Helge, hvis Krige med Sarerne forhen ere omtalte, løsbrev ogsaa denne Del af Jylland fra deres Herredømme, og indsatte tre Jarler, Heste, Egir og Ler, i Jylland ². Det første af disse Navne er ikke usædvanligt hos Anglerne (Æsga); de tvende sidste ere de bekjendte Navne Uger og Hler. Fra denne Tid af kan man da i det mindste antage, at ogsaa Sønderjylland udgjorde en Del af det egentlig danske Rige. Men vistnok udstrakte dette sin Magt i den følgende Del af Hedenold endnu langt videre. Fra Iver Vidfadmes Tid af, under Harald Hildetand og indtil Regner Lodbrog's Død vare ikke alene Sverrig, Götland og det sydlige Norge det undergivne, men ogsaa anseelige Dele af Sarland og Benden. I England havde Northumberland fra Kong Roes Tid af ikke blot været Gjenstand for mange Vikingetoge, men disse foranledigede tillige adskillige

¹) Ynglingas. Kap. 31. 35.

²) Saxo, lib. 2, S. 29.

Rebsættelser og Stiftelse af danske Smaariger. Til at antage dette ledes man dels ved Efterretningerne om denne Tid, dels ved de følgende Tidens Tilstand. De første nærme sig allerede den historiske Tidsalder, og vinde derved i Tiltro; enkelte Fejltagelser, som Sares Beretning om Regner Lodbrog's Tog fra Irland igjennem det middellandske Hav til Helleponten (*mediterraneum fretum pernavigans ad Hellesponticum penetravit*¹), Udtryk, der dog ogsaa kunne forklares om et Tog igjennem Østersøen), lade sig temmelig let affordre fra de med Tid og Sted mere overensstemmende Beretninger. Den følgende Tids Begivenheder, de store Normannetoge, der allerede begyndte i det Tidrum vi her betragte, men hvis Fremstilling i Sammenhæng først i det følgende kan meddeles, forudsætte, at de danske Vikinger og Søkonger længe før have fæstet Fødder paa de Kyster, hvor deres Efterkommere sandt Venner og Brødre. Erobringen af en stor Del af Venden, Anlægget af Jomsborg, og en dansk Kolonis Stiftelse i Samland under Gorm den Gamle og Harald Blaatand gjør det høist sandsynligt, at disse Egne, som Sagnet vil, allerede under Harald Hildetand havde forsøgt Skarpheden af danske Sværd og Kraften af de Hug, der tilbøstes med danske Arme.

Saaledes blev allerede i Hedenold Grundvolden lagt til det udbredte Herredømme, som Danmark besad i en stor Del af Middelalderen. Fremmede Varer og Mynter endog fra det fjerne Syden førtes til dets Der og Strande; Fædrenes Berømmelse kaldte dets Sønner til Kamp og Sejer; Paris fukkede, Britannien bøjede sig, og Venden skjald; det danske Sprog lød ved Seines Brædder, paa Northumberlands Kyster og i Liflands Stove; opblomstrende Stæder paa Pommerns og Preussens Kyster bare danske Navne,

¹) Saxo, lib. 9, S. 175.

og alle Nordens Have vare fulde af danske Snekker. Men ogsaa Folkene ere Kviste i Herrens Haand, han bjer og knækker dem, naar han vil; han lader dem ved Tidernes Omstiftelse sælde Løvet i Efteraarets Storme; Gren efter Gren rives løs fra den gamle Stamme; og, hvor kan det anderledes være? selve Jfolkenees Mand maa sygne, naar Legemet dviner af langsom Cot.

66. Forbindelse med Volsungesangene. Udenfor Danmarks Historie, men hist og her knyttet til den, ligger en rig og ældgammel Digtning, der er hele Nordens og derfor ogsaa vor Gjendom. Dens uforgjængelige Lys kaster ogsaa et Gjenstjn over Danmark. Derfor maa vi til Slutning ogsaa omtale den; og det saa meget mere, som vor Sagnhistorie ikke tilfulde kan forstaaes, med mindre den, efter at Forskningen har forsøgt sine utilstrækkelige Kræfter, opfattes fra endnu en Side, den ren poetiske. Det er maaskee en overraskende Tanke, men der ligger en højere Sandhed deri: Sagnene om Danmarks ældste Konger er lutter Poesi. Mythe og Historie have givet hinanden Haand, for at drage over i Digtningens Rige. Skjold, Odins Søn og Danmarks Børn, Bjørnens Læmmer eller Udbyrder af de vilde Dyr; Skefs Søn, der sejlene kommer til Landet og sejlene lægges paa Baal, Sørigets Herster; hvad er det andet, end lutter Poesi om Rigets Stifter, som hvert Sagn har opfattet paa sin Maade? Og Frode under Jættetiden, med Grottekværnen, med den dybe Fred, der afbrydes af de langvarige Krige, hvad er det andet end Myther, der ved deres poetiske Indhold have faaet Værd? Med denne Mythetreds forbindes Rolf Krake. Og hvo seer ikke, hvad Rolf Krake er? Den store Konge og den gode, Kongernes Mønster. Omgivet af sine tro Helte, segnende for Forræderiet, som alt det gode paa Jorden, men høvnet og sejrende i sit Fald, er han det yndigste Kongebillede, som nogen Alder kan stabe. Digteren har i ham

famlet alt hvad herligt er, og givet det Sted paa Jorden, som et uforgligneligt Forbillede. Den gode Konge maa have sin Modfatning. Det er Ivar Vidfadme, den vidtgribende onde Erobrer, hvis Død derfor tilbagefalder Mindet om de ældste mythiske onde Væsener. Endnu engang aabenbarer Mythen sig, men mere paa menneskelig Vis, i den store Folkekrig, i det levende Billede af Nordens Folkesplid og Harald Hildetands Død for Odins Rjælleslag. Saa kommer den store romantiske Tid med Kjærlighd og Krig i Regner Lodbrog's Vifingeltid. Hans Elskerinder, hans Loge, hans Sang i Ormegaarden, Sønnernes Havn og deres Loge til Syden, alt gjør ham til den personlig gjengivne Vifingetid. Ligesom Sigurd Fofnersbane fælder han en Lindorm, under hvem Guldet vorer; ligesom Gunnar dør han i en Ormegaard. Og han ægter selve Poesien, Aslaug (Gudebriften), Sigurd Fofnersbanes Datter. I en Garpe bliver hun ført til Norden; mishandlet af sine raa Plejeforældre (med de materielle Interesser, vilde vi nu sige), maa hun vogte Geder, og de lide ikke, at hendes Afsyn kommer tilsyn; men hendes uforglignelige Skjønhed og hendes findrige Kløgt skinner igiennem hendes usle Raar. Som Dronning antager hun endelig sit rette Navn. At faa denne Kong Regners Bedrifter til at føje sig efter Historiens Slægtled og Arstal, er en Umulighed. Men der, hvor Historiens tørre Benrad staar og rangler En Drenefulde, har man den paalideligste Kjendsgjerning at holde sig til: Poesiens uforgjængelige Liv og evige Sandhed.

Der er saaledes tvende store episke Digtninger, der hver for sig ere selvstændige, men i deres Slutning forbindes. Det maatte de, thi Slutningen er Oldtidens Overgang til en Middelalder. Paa to Steder have de især grebet ind i hinanden, i Valkyrietiden, og i Vifingetiden.

Volsungesangene udgaa fra Norden. De ere kun Brudstykker af en stor nordisk Sangrække. Volsung er

Odins Søn. Hans Stamfader blev landflygtig fra Norden. Selv ægter han en Jættekvinde, og den første tabte Sangrække, der kun er til i prosaiske Levninger, maa have gjengivet den ældste Tidsalder i Nordens og Folkenes Udvikling, Jættetiden, netop den, hvormed Saxe begynder. Volsungs Søn Sigmund ægter en dansk Kongens, Borg-hilde. Til Danmark knyttes derved Digtningen ved Helgerne, og fører os ind i den næste Tidsalder, Valkyrietiden. Der er tre Helger: Helge Hjørvarðsen, Helge Hundingsbane og Helge Haddingeskate. Hver har sin Valkyrie: den første Svava, den anden Sigrun, den tredje Kaara. Alle ere gjensødte. Der har om dem været tre Sange, af hvilke den sidste er tabt.

Helge Hjørvarðsen. Kong Hjørvard i Norge havde med sin Hustru Alfhilde en Søn Hedin, og foruden hende mange andre Hustruer. Men han gjorde det Løfte at ægte den skønneste Kvinde; og da han spurgte, at Sigurlinn, en Datter af Kong Svafner i Svavaland, skulde overgaa alle i Dejlighed, sendte han en Jarlesøn Atle hen at bejle til hende. En Dag stod nemlig Atle ved en Lund; i Grenene over ham sad en Fugl, som kviddrede og sang, men Atle lyttede til. Saae du, sang den, den færeste Mø i Glædens Verden, Sigurlinn, Svafners Datter? Vinde kunde Kongen hende, naar han vilde blote til Fuglen og lade den vælge hvad den vilde af Kongsgaarden. Atle undtog Kong Hjørvard selv, hans Sønner og hans fagre Kvinder; og da valgte Fuglen Hov og mange Harge og guldhornede Røer af Kongens Bo, for at Sigurlinn usødig skulde følge Kongen og sove i hans Arm. Men Atle drog forgjæves hen for at bejle til hende. Anden Gang foer Hjørvard selv med. Men da de vare komne op paa et Bjeld, og skuede ud over Svavaland, saae de Landet brænde og en Støvsky staa op fra en Hær; thi en Konge Rodmar var kommen did, havde dræbt Svafner, og skjændte og hær-

gebe hans Rige. Kong Hjørvard red ned ad Fjeldet og ind i Landet, og tog Natteleje ved en Elv. Atle drog over Elven, og fik Dje paa et Hus, hvorpaa der sad en Fugl, der var sovet ind. Det var Jarlen Franmar, der havde iført sig Orneham, for at vogte Kongemøsen og hans egen Datter, som vare i Huset. Atle dræbte Fuglen med sit Spyd, og førte Kvinderne bort.

Hjørvard ægtede Sigurlinn og havde med hende en Søn. Han var stor og smuk, men tavst, og intet Navn vilde hæfte ved ham, førend Kong Eylimes Datter, Valkyrien Svava, gav ham Navnet Helge. Engang sad nemlig Hjørwards Søn paa en Høj; da saae han ni Valkyrier komme ridende igjennem Luften, og den ypperste hilste ham og kvad: Sent, o Helge! vil du besidde Ringe og Rige, Rødulsbolde, hvis stedse du tier; aarle galer Ornen hin unge. Helge svarede: Hvad lader du, o lysfagre Mø, følge med Helgenavnet? Ikke tager jeg imod det, uden dig selv jeg faar. Der ligge mange Sværd, kvad Svava, i Sigersholm, fire mindre fem Gange ti, men eet er bedst af dem alle, en Stræk for Skjoldet og indlagt i Guld; Ring er i Hjaltet, i Midten Mod og i Ddden Forsærdelse; langsmed Eggen ligger en blodig Slange, der mod Balbasten slynger sin Hale. Med dette Sværd dræbte Helge Rødmar, og udførte han mange andre Bedrifter, medens Svava, som han havde beslet til, sad hjemme hos sin Fader som hans forlovede Brud.

En Juleaften gif Helges Broder Hedin hjem fra Skoven. Da mødte han en Troldkvinde, der kom ridende paa en Ulv med Slanger til Bidsel; hun tilbød ham sit Følgeskab, men han afflog det. Fortørnet sagde hun, at denne sin Foragt vilde han komme til at undgjaælde ved Brages bøgeret. Og om Aftenen, da han var kommen hjem, da Frejs Galt, Forsoningsgalten, blev lebet frem, og Mænd lagde deres Hænder paa den, og ved det til Brage ind-

viede Bøger aflagde højtidelige Løfter, gjorde Hedra det Løfte at ese sin Broders Brud. Men næppe havde han gjort det, før han atter kom til sig selv, og breven af Anger drog bort og ad vildsomme Veje soer viede om til de sydlige Lande, indtil han traf sin Broder. Og da denne spurgte ham om Nytt fra Norge, meddelte han ham sit ulykkelige Løfte. Giv dig tilfreds, svarede Helge, det er min Fylgie, der har vilst sig for dig, og min Død er nær. Hun har vel vidst, at Sigurlinns Søn skulde falde paa Sigarsvolde. Rodmars Søn havde æftet ham til Kamp; og i den sit Helge sit Vanesaar. Da sendte han Bud efter Svava, om hun endnu en Gang vilde see ham, før han opgav sin Aand. Og da hun kom, sagde han:

Hil dig, o Svava!
 Du maa du stifte;
 det er i Verden
 vort sidste Møde.
 Blodet udstømmer
 af Budlungens Wunder;
 nær ved mit Hjerte
 har Sværdet truffet.

Græd ej, min Brud!
 Jeg beder dig, Svava,
 hvis mine Ord
 ad du vil lyde,
 red da for Hedra
 Hvillens Leje,
 und ydste Høvding
 din Aft og din Hu!

Men Svava svarede:

Det har jeg lovet
 i Lykkens Dage,

da Helge mig valgte
 Ringe, at aldrig,
 naar han var leden,
 ukjendt Høvding
 skulde jeg favne
 mer i min Arm.

Dg da Helge var død, sagde hans Broder:

Kys mig, Svava!
 Aldrig jeg kommer
 mere til Rogheim
 og Rødulsvolde,
 før jeg har hævnet
 Hjørwards Søn,
 ham, som var Budlung
 bedst under Solen.

Det var en almindelig Tro i Oldtiden, at Helge og Svava bleve fødte paa ny i Helge Hundingsbane og Sigrun¹.

Helge Hundingsbane. Volsungs Søn, Kong Sigmund, ægtede Borghild fra Braalund i Danmark. Deres Søn var Helge. Natten, da han fødtes, kom Rornerne til Borgen, og tildelte ham sin Ekjæbne. De bøde ham at hædres højest blandt Fylknings Høvdinge og at vinde Hæder som den bedste blandt Konger. Stormen dundrede om Braalunds Borg, imedens de udspændte Ekjæbnens gyldne Baand, og de fæstede dem imod Ost og mod Vest midt under Himlen, og gavede ham Land og Herredømme derimellem. En Rjæde kastede Rornerne mod Nord, og den bød hun evig at holde.

Helge blev opfostret hos Hagal paa Læss med dennes Søn Hamal, og blev snart stor og berømt. Over

¹) Helgakviða Hattingaskata.

Hundland regjerede Kong Hunding. Han havde mange Sønner, der droge ud paa Vifingetoge, og der var jevnlig Fejde imellem ham og Sigmund. Engang drog Helge, for at spejde, til Hundings Hird, men blev kjendt og efterstræbt. Han flygtede til Hagal. Kong Hunding sendte nogle Mænd, for at opsoge ham der, saa han, for at skjule sig, maatte iføre sig en Trælkvindes Klæder og male Korn paa Kværnen. Hundings Sendebud havde længe søgt ham forgjæves; endelig kom de til Møllen. Da sagde en af dem, Blind hin Bølvise (den Ildraade): Starpe Dine har denne Hagals Trælkvinde; det er ingen ringe Bondeaet, der staar ved Kværnen, thi Stenene revne og Møllen bærer; det var haarde Kaar, hvis en Kongesøn her malede Byg; sandelig, denne Haand passer bedre for Hjaltet, end for Kværnstaven. Men Hagal greb Ordet, og sagde: Det er intet Under om Møllen runger, thi det er en Kongemø, der rører Staven; vilde fægtede hun i Vifing, før hun blev fangen af Helge. Det er en Søster til Sigar og Hogue, og derfor har Vifingepigen saa skarpt et Blik.

Helge kom lykkelig bort, samlede en Hær, og sældte Kong Hunding. Deraf hans Tilnavn Hundingsbane. Men Hundings Sønner krævede Bod for deres Fader, og da Helge ingen anden Bod vilde love dem, end Fejde, saa overfaldt de hans Fader Sigmund, og dræbte ham. Derpaa anfaldt Helge dem ved Logafjelde (Luefjelde), og nedlagde dem alle, Alf og Gjolf, Hjørvard og Havard.

Da Helge nu, mødig af Kampen, havde sat sig ned under Araften (Orneklippen), udbredte der sig en Lysning fra Luefjelde, og af denne Lysning frembrøde Lyn. Det var en hjelmklædt Hær af Kvinder (Valkyrrier), der drog igjennem Lufsten, ligesom svævende paa de høje Fjelde; deres Brynjer vare besprængte med Blod, og deres Lanser straalede. Helge tiltalte dem, og spurgte under Vaabensklangen, om de vilde drage hjem med Krigerne? Da stl-

lede Sigrun, Hognes Datter, Skoldenes Ony, og talte til ham fra Hesten: Andre Sykler have vi at stjælte, end at drikke Vi med Ringbrydere. Min Fader har lovet sin Mø til Granmars grimme Søn paa Svarinshøj; men jeg har kaldt Godbrod en æreløs Konning. Om saa Rætter vil han komme, hvis du ikke byder ham Balskøvne, og fratager ham Meen. Da bad Helge hende ingen Frygt at bære. Han sendte Bud overalt, for at samle en Hær og Flaade; der kom Skibe til ham fra Brandsø, fra Hednæs, og en Hær fra Etande og Stavnsnæs, og de droge igjennem Drøsfund; tols hundrede Mand havde han paa Flaaden, og Halvdelen mere i Høj-Tune. Flaaden sejlede til Frefasten (Ulveklippen), men paa Vejen overfaldt dem en heftig Storm; Lyn omgave Skibene. Da saae de ni Valkyrrier ride igjennem Luften, iblandt dem Sigrun; og Ulvejret sagtnedes.

Fra Svarinshøj bestuede Granmars Sønner, Godbrod og Godmund, den kommende Flaade. Godmund red ned paa en Klint ved Stranden, og spurgte, hvo de vare og hvo der var deres Fører; og da han hørte, det var Helge, begyndte der en Mundkamp imellem ham og Helges Broder Sinfjotle.

Da Mundkampen var endt, begyndte Vaabenmødet. Sigruns Fader Hogne var med sine Sønner, Brage og Dag, kommen Godbrod til Hjælp. Granmars Sønner og alle de andre Høvdinge faldt, undtagen Dag, der fik Fred.

Sigrun gik om i Valen, og saae Godbrod stride med Døden. Ei, sagde hun, skal Sigrun fra Sevassfeld hvile i din Arm. Saa mødte hun Helge, og blev meget glad; men Helge sagde: Ikke al Lykke blev dig givet. Ved Frefasten faldt i Morges Hogne og Brage; jeg sæbte dem begge. Dine fleste Frænder ligge blodige paa Marken; Nornerne bestemte dig til at volde Fejde blandt djærve Mænd. Da brast Sigrun i Graad. Men Helge sagde:

Lad dig trøste, Sigrun! En Hilde er du bleven os; men Konger formaa intet imod Skjæbnen. Livet vilde jeg ønske de Døde, naar jeg dog kunde omfavne dig.

Helge, nu ogsaa kaldet Hobbrodsbane, ægtede Sigrun; og han fik med hende Ringsked og megen Rigdom. De avlede Sønner; men Helge blev ikke gammel.

Thi Hognes Søn Dag blotede til Ddin for at vinde Hævn for sin Fader, og Ddin laante ham sit Epyd. Med det gjennemborede han sin Svoger Helge i Fjedderlund. Derpaa red han til Sevafjeld, og forkyndte sin Søster Helges Død; men hun kvad:

Bide dig alle
 Eder, du svoret
 haver Helge,
 hin høje Konge,
 ved det lyse
 Lynglimts Band,
 og ved frostkoldt
 Fjeld i Havet.

Aldrig under dig
 stride Skib,
 skjøndt det farer
 med Dnsfebør!
 Aldrig rende
 under dig Hest,
 skjøndt du maa
 for Fjender flygte!
 Aldrig bide
 det Sværd du drager,
 uden om dit eget
 Hoved det synger!

Var du en Ulv,
 ude i Skoven,
 Guds berøvet,
 Glæde berøvet,
 sit til Føde
 kun fule Aadfler,
 da vilde Helge
 hævnnet være!

Forgjæves forestillede Dag hende, at Odin voldte det, som væl-
 fede Strid imellem Slægtninge, og forgjæves tilbød han hende
 i Bod Bendilsve og Bigdale. Aldrig, udbrod hun, skal jeg
 mere sidde, salig paa Sevafjeld, Morgen eller Aften, aldrig
 elste Livet, som da min Konges Glands straaede over Fol-
 ket, og han ilede hid paa sin luftige Ganger, der kjendte
 Guldbidstet, og jeg glad tog imod ham. Han var en Skraek
 for sine Fjender og deres Frænder, som naar Gedehjorden
 styrter ned ad Fjeldet, skræmmet af Ulven. Han stod i Hel-
 tes Møde som en Aft iblandt Tjørne, som Dyrkalven be-
 dækket af Dugg, der højere farer end alle Skovens Dyr og
 hvis Horn glindse mod Himlen.

Der blev optastet en Høj over Helge; og da han
 kom til Balhal, bød Odin ham at raade tilligemed sig.

Men om Aftenen gif Sigruns Terne forbi Helges
 Høj, og hun saae Helge ride til Højen med et stort Følge
 af sine Mænd. Forsærdet udbrod hun: Blænder Synet
 mig eller er det Ragnarok, siden Dødninge ride, eller ven-
 der Kongen virkelig tilbage til sit Hjem? Draugen svarede:
 Synet blænder dig ikke, og Verdens Ende er ikke nær;
 Kongen rider, men vender aldrig mere tilbage til sit Hjem.
 Da Draugerne forsvandt i Højen, gif Terneren hjem, og
 forkyndte Sigrun hvad hun havde seet. Gaf ud fra Seva-
 fjeld, sagde hun, hvis du vil træffe Folkenes Høvding;
 Højen er aaben, og Helge er kommen, og han beder dig

stille Blodet af hans rindende Saar. Da gif Sigrun til
Højen, og hun favnede Helge og kvad:

Glad ved vort Møde
er nu worden,
Helge, min Hu;
glad som Odins
Høge, naar de gjæfte
graadige Balen,
eller duggdækkede
Dagsbryn hilse.

Kysse vil jeg
min livløse Konge,
førend du blodige
Brynje kaster.

Filtet er dit Haar,
o Helge, af Dødsved;
dækket er min Konges
Legem af Baldugg;
iskolde Hænder
har Hognes Maag.
Budlung, hvorlunde
skal jeg Bod dig raade?

Helge svarede:

En du, Sigrun
fra Sevafjeld,
volder at Helge
er med Harmdugg slagen.
Grumme Taarer
græder du hver Aften,
folklare Mø,
før du sove gaar.

Blodig falbt paa Kongens
 Bryst hver Taare,
 duggsval, indsjælt,
 angstibetyngt.

Men nu dyrebar
 Drik vi skal nyde,
 skjøndt vi Livet
 og Land har mistet.
 Ingen et Sorgens
 Ord skal kvæde,
 skjøndt paa mit Bryst
 han Baanesaar skuer.
 Nu ere Brude
 forborgne i Højen,
 og Kongediser
 hos Dødnings sidde.

Derpaa redte Sigrun et Leje i Højen, og sagde:

Her har jeg redet
 dig, Helge, et Leje,
 angerløst meget,
 Alfingers Slægtning!
 I din Favn,
 Fylker! skal jeg slumre,
 som hos min levende
 Lofdung jeg sov.

Men i det de gik til Hvile, udbød Helge:

Nu skal mig intet
 underligt thykes,
 aarle eller silde
 paa Sevassels;

hvid i Højen,
 Hognes Datter,
 sover du i Armen
 paa Dødningsongen,
 levende og fveg
 du konningbaarne.

Men da det første Morgengry udsendte sine hvide Straaler,
 sagde han:

Nu maa jeg ride
 ad rødmende Bese,
 lade blege Fole
 Blaasti træde;
 være skal jeg vesten
 for Blindhjelm¹ Bro,
 førend Salgofner²
 Sejrstaren vækker.

Helge og hans Mænd rede bort, men Kvinderne gik hjem
 til Gaarden. Næste Aften lod Sigrun sin Terne holde
 Vagt ved Højen; men da hun selv ved Solnedgang kom
 did, og ikke fandt sin Konge, udbød hun:

Kommen var nu,
 hvis komme vilde
 fra Odins Sale
 Sigmunds Arving.
 Ude er Haabet
 om Høvdingens Komme,
 naar Orne sidde
 paa Aftens Grene,
 og Menneften drage
 til Drømmenes Ting.

1) Bindens Hjelms, Himlen.

2) Panen i Valhal.

Hver Aften gik hun til Højen, fjøndt Ternen advarede hende, at det var Banvild, ene at gaa til Draugers Huse, hvor alle Livets Fjender vorde mægtigere end i de lyse Dage. Snart døde Sigrun af Sorg ¹.

Her have vi da Sorgens højeste Sværmert, der ligger paa Grændsen af Banvild, naar den Elskende favner og taler med den Elskede, der ikke er mere, og hører ham svare, og nyder Lykkaligheden af hans Selstaa, som da han endnu levede. Og ligesaa levende for Tilhørerne, som for Sigrun, vidste Oldtiden at gjøre denne Dverbevisning, ved først at lade Ternen stue og tale med Kongens Gjenfærd. Kun een Gang er Sigrun saa lykkelig; Troen vil ikke mere vende tilbage, og Hjertet maa briste.

Sare kjender Helge som Hundings og Hobbrods Bane; men hos ham er denne Helge, Kolf Krates Fader af samme Navn. Han fortæller, at Helge dræbte Hunding, en Søn af den sarkiske Konge Sigtryg i et Slag ved Byen Stade, hvorefter han fik Tilnavnet Hundingsbane. Siden dræbte Kong Hobbrod i Sverrig, der havde to Sønner, Adils og Hoder, Helges Broder Roe; men Helge hævnedes sin Broder, sædte Hobbrod, og fik ligeledes deraf Tilnavn ².

Sigurd og Brynhilde. Kong Sigmund drog til sit Rige i Frakkland, og giftede sig med Kong Eylimes

¹) Helgakviða Hundingsbana 1 og 2, og Völsungakviða hin forna.

²) Saxo, lib. 2, S. 28—29. De i disse Sagn forekommende Etedsnavne har man søgt dels i det sydlige Norge, dels i Danmark, og adskillige Ligheder kunne vel gjenfindes: ved Regland har man tænkt paa Regeland i Norge, ved Vandilsøve paa Vendil, ved Drvasund paa Dresund, o. s. fr. Men den største Del, om ikke alle, synes blot at være allegoriske (Sagabibl. 2 D. S. 50). Hundland var en Del af Earland eller grandsede dertil. Ved Svarins Høj kan jevnføres en Svarin, der regjerede i Götland (Saxo, lib. 1, S. 8).

Datter Hjordis; med hende havde han en Søn Sigurd. Men Sigmund blev fældet af Hundings Søner, og Hjordis begav sig til Kong Hjalprek i Danmark, hvis Søn Alf hun ægtede. Der blev Sigurd opfostreret af Dvergen Regin.

Regin fortalte sin Fostersøn, hvorlunde Guderne Odin, Hæner og Loke vare komne til hans Fader Hredmar, og maatte give ham Bod for hans Søn Odder, som de havde dræbt. Men Regins Broder Fofner dræbte Faderen af Begjærighed efter Guldet, over hvilket han nu som Drage rugede paa Gnitahede. Da Sigurd havde fældet sin Faders Bane, Hundings Søn L yngve og hans tvende Brødre, opfordrede Regin ham til at fælde Fofner. De drog til Gnitahede, og Sigurd gjennemborede Fofner med Sværdet Gram, som Regin havde smedet ham. Medens det stod paa, havde Regin skjult sig, og kom først frem, da Sigurd strøg Blodet af Sværdet. Da gif Regin hen til Fofner, og udstar hans Hjerte, og drak Blodet af Saaret, og sagde til Sigurd: Sæt dig, Sigurd, og hold, medens jeg gaar hen at sove, Fofners Hjerte over Ilden. Sigurd bebrejdede ham hans Feighed, men tog dog Fofners Hjerte, og stegte det paa en Gren. Og da han tænkte, det havde faaet nok, tog han paa det med Fingeren for at prøve, om det var fuldstegt. Han brændte sig, og stak Fingeren i Munden; men da Fofners Hjerteblood kom paa hans Tunge, kunde han forstaa Fuglenes Røst. Han hørte Svalerne synge i Bussene, og den ene kvad: Der sidder Sigurd, blodbestænket, og steger Fofners Hjerte ved Ilden; spag (viis) tyktes han mig om han aad den glindsende Livsfeje (Hjertet). Og der, kvad den anden, ligger Regin, og grubler paa Svig mod den godtroende Svend, for at hævne sin Broder. Men den tredje kvad: Et Hoved kortere skulde han lade den graahaarede Taler fare til Hel; da kan han ene raade for alt det Guld, der laa under Fofner. Og saalunde vedbleve Fuglene at sjunge, men det var bestan-

dig Indholdet af deres Tale. Sigurd hug da Hovedet af Regin, aad derpaa Fofners Hjerte, og draf begge Brødre-nes Blod. Og da hørte han atter Fuglene kvædde, hvor- lunde grønne Beje førte til Gjufes Borg, og om Salen paa Hindarfjeld, der var omgivet af flammende Luer. Da red Sigurd til Fofners Leje, en Hule af Jern, hvor der fandtes en Mængde Guld og kostbare Vaaben, saa at han kunde fylde tvende Kister dermed. Dem klyvede han paa sin Hest Grane, der imidlertid ikke vilde gaa, førend Si- gurd selv havde sat sig op.

Sigurd red op paa Hindarfjeld ad Bejen til Frakk- land, og saae paa Fjeldet et stærkt Lys, som en brændende Ild, der kastede sit Skin mod Himlen. Og da han kom did, stod der en Skjoldborg, op ad hvilken der ragede et Mærke. Inde i Skjoldborgen saae han et sovende Menneſte i fuld Rustning. Da han havde taget Hjelmen af dets Hoved, saae han, at det var en Kvinde. Brynjen sad saa fast, som den var groet ind i Kjødet, men med sit Sværd Gram ristede han den igjennem, og tog den af, hvorved Kvinden vaagnede. Det var en Valkyrie, der kaldte sig Sigdrifa. To Konger stredes; den ene havde Odin lovet Sejer, men Sigdrifa fældte ham. Derfor stak Odin hende med en Søvnorn, og paalagde hende en Søn, der kun skulde endes naar hun fattede Kjærlighed til en Mand. Men hun derimod lovede, at hun aldrig skulde give nogen sin Tro, der kjendte Frygt. Hendes rette Navn var Brynhilde, og hun var en Datter af Kong Budle. Hendes Broder hed Atle. Hun var vild, og lærte Sigurd Runer. Og saa fortryllet blev han af hendes Skønhed og Forstand, at han svor at eje hende, og blandt alle Mænd var han hende den kjæreste. Det tilsvore de hinanden.

Sigurd drog til Gjufe, hvit Dronning Grimhilde var troldekyndig. Hun gav Sigurd en Trylledrik, saa at Bryn-

hilde, der hidtil alene levede i hans Hjerte og paa hans Læber, aldeles forsvandt af hans Hu, og at han nu vendte sine Tanker til Gjules Datter Gudrun, og svor sig i Brødre- og Sørelag med hendes Brødre Gunnar og Høgne. Sigurd ægtede Gudrun. Men Grimhilde opmuntrede sin Søn Gunnar til at bejle til Brynhilde. Over Fjeld og Dale red han med sine Brødre og Sigurd til Kong Budle, der gav sit Samtykke til Giftermaalet, hvis Møen selv vilde. Men for at vinde hende maatte Bejleren ride igjennem den brændende Ild, der omgav hendes Bolig. Gunnar forsøgte det paa sin Hest Gote; den veg tilbage. Saa bad han Sigurd laane sig Grane, men Grane vilde ikke. Da skiftede Gunnar og Sigurd Skikkelse; og den til Gunnar forvandlede Sigurd red paa Grane igjennem Ilden, medens Jorden skjalv, men Luen lagde sig for ham. Tre Rætter blev han hos Brynhilde, og lagde Sværdet Gram imellem dem. Da red han tilbage over Ilden til Gunnar, og de skiftede atter Skikkelse.

Saa levede de sammen i Aar og Dage, lykkelige ved deres Løb, Brynhilde med Gunnar og med Sigurd Gudrun, der elskede ham over alt, indtil begge Dronninger engang badede sig i Rhinen. Brynhilde vadede længer ud end Gudrun, thi hun vilde overgaa hende i alt; og af denne ringe Ting opstod en Tvist om deres Mænds Fortrinlighed. Skulde Brynhilde give efter? Var hendes Fader ikke mægtigere? Havde hendes Husbonde ikke redet igjennem den luende Ild, medens Gudruns kun var Kong Hjalpreks Træl? Hvorlunde, raabte Gudrun, du laster min Husbond, ham, hvis Ry gaar over al Verden, ham, som dræbte Fofner, og som i Gunnars Skikkelse sov hos dig, og gav dig denne Ring. Hun viste den. Alt kom nu for Dagen; og Brynhilde blev bleg som et Lig. Hun tog hjem, og mælte ikke et Ord. Ud og ind gif hun, og trykkede Harmen ind i

sit Bryst, og hver Aften blev det til et Jøffelb, naar hun saae Gudrun gaa til Hvile med Sigurd. Gunnar! sagde hun til sin Husbonde, naar de nu, ikke som før med Kjærligheds Uvidenhed, samlede paa Lejet; mig skal du miste og Land og Rige, og jeg vender tilbage til mine Frænder og fremkalder deres Hævn, med mindre du skaffer Sigurd ud af Verden tilligemed hans Søn, den unge Ulv. Hele Dagen efter sad Gunnar, og vidste sig ingen Raad. Før vilde han miste Livet, end undvære Brynhilde og hendes Rigdom. I Begyndelsen foer ogsaa hans Broder Hogue tilbage for denne Udaad, at sælde deres svorne Broder; men endelig bleve de enige om, at deres unge Broder Guttorm, der ikke havde svoret Sigurd Trost, skulde øve Mordet.

Sorgløs var Gudrun slumret ind ved sin Sigurds Side, da hun vaagnede berøvet sin Glæde, thi hun laa i sin Husbonds Blod. Sine Hænder slog hun sammen, saa at Bægerne i Salen klang derved, og Gjæstene strege derved i Lunet. Men een Gang lo atter Brynhilde, da hun til sit Leje kunde høre Gjules Datters svingrende Graad. Selv vilde hun ikke overleve Sigurd. Gunnar kunde ikke forhindre det. Med sin Broder og sine Mænd gif han til hende; hver søgte at holde hende tilbage; men hun unddrog sig, og forsmæede al Trost. Saa lad hende da vandre, raabte Hogue; og gif hun aldrig vorde gjensødt mere! Krang kom hun til Verden, og til mangen Mand's Men blev hun født. Brynhilde uddelte Gaver til sine Kvinder, smøg sin Brynje af, og gjennemborede selv sit Bryst, efterat hun havde besteget Baalet, der var oprejst for Sigurds Lig. Et Sværd blev lagt imellem dem, som fordem da hun delte hans Leje. Fem Trælkvinder og otte Tjenere, hendes Faders Gave, bleve brændte med dem. Saa, sagde hun, skulle Balhals Døre ikke slaa i paa hans Hæl, naar han kommer med saa stort et Følge. Men Brynhilde selv drog

ned ad Helvejen. Der mødte hende en Gyge, som foreholdt hende al hendes Udaad ¹.

Brynhildes Fosterfader Heimer spurgte hendes og Sigurds Død. Deres Datter Aelug, der blev opfostret hos ham, var da tre Aar gammel. Han frygtede for at hendes Liv skulde efterstræbes, og selv havde han ingen Sands mere for sit Rige og sit Gods. Da dannede han hin Harpe, saa stor, at Møen kunde rummes deri tilligemed mange Kostbarheder af Guld og Sølv, og saa kunstig, at han kunde tage den fra hinanden, naar han vilde. Han nærrede ikke Møen med sædvanlig Føde, men med en Løg (en Bimløg) af den Natur, at hvo der aad den i lang Tid ikke behøvede anden Næring; og naar Møen græb, slog han Harpen, da tav hun. Saaledes vandrede han da med sin Harpens, selv klædt i Pjalter, over Fjelde og Dale, forbi Bandsfald og over Strømme, indtil han kom hid til Norden ².

Der behøves ikke mere end dette korte Omrids, for at oplyse hele denne Digtning's Natur og dens Forbindelse med Regner Lodbrog's Historie. Sigurd Fosnersbane, der lagde et Sværd imellem sig og Brynhilde, havde med hende en Datter, fordi den romantiske Digtning saa vilde have det; derved kom den selv til Live. Derved blev Sagntidens Slutning knyttet til dens Begyndelse. Paa lignende Vis bliver Euanhilde, Sigurds og Gudrun's Datter, ved sit Giftermaal med Jormunref, Forbindelsesleddet til en ny Digtning, som Sagnet ligeledes forsøgte at føre over i Danmarks Historie, ligesom den senere tyske Digtning, med ligesaa liden historisk Grund, forvandlede Budles Søn og Brynhildes Broder, den grusomme Atle, til den bekjendte Hunnerfonge Attila. Gudrun drog efter Sigurds Død til

¹) Sigurdarkvida og følgende Sange.

²) Völsungas. Kap. 43.

Danmark, og opholdt sig der hos Thora Hakonsdatter; og de boderede Sigmunds, Sigars og flere Heltes Bedrifter. Men de gamle Sange berøre kun i Forbigaaende Danmark. Hvor vanskeligt det end falder, maa vi derfor her rive os løs fra denne i sin Helhed og sine Enkeltheder for enhver, der forstaar det gamle Sprog, henrivende Digtning, fra den klagende Gudrun, fra den høynende Gudrun, fra den al sin Slægt berøvede Gudrun og hendes gribende Svanesang. Fra hele denne poetiske Tryllefreds vende vi tilbage til den grublende Saga.

Rettelser.

- S. 12, Lin. 10 nedenfra, for nyeste læs: grundigste.
 — 37, — 20 læs: styrkede.
 — 46, — 7 nedenfra læs: han.
 — 100, — 10 læs: Thrudheim.
 — 116, — 9 nedenfra læs: målspaki.
 — 241, — 6 nedenfra: efter Hoved sættes Punktum.
 — 271, — 6 læs: svinfylket.
 — 278, Anden Spalte, R. 4 nedenfra, for Iver læs: Irer.
 — 282, Lin. 17, for nordiste læs: norske.
 — 293, — 7 nedenfra, for kan læs: kun.
 — 315, — 15, for Hamles læs: Gamles.
 — 353, — 8, læs: at.

